

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף יב: יג: יד:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה י

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(ה"מ שמו שמוח)

איכה ב (ט) קומו רני בליל בלילה לראש אשמרות שפכי כמים לפר נכה פני אדני שאי אלו פסוק על נפש עלולין קעטפום קרעב בראש קל הצות: תהלים פט (מד) אף תשיב צור חרבו ולא תקמטו בפלומה: תהלים לו (ג) בשח ביקוק וצעה טוב שכן ארץ ורעה אמונה: שמות בשלה זו (יב) ודי משה כבדים ויחזקו אמן וישמיו ותחיו וישב עליה ואמר וחרו קמכי ברוי מזה אחד ומה אחד ויהי דיו אמונה עד בא השמש: ישעיהו סב (י) עברו עברו משערים פנו דרך העם סלו סלו המסקה סקלו סאבו הרמנו נס על העצמים: במדבר שלח יג (ב) שלח לך אנשים ויחזרו את ארץ מצרץ אשר אני נתן לבני ישראל אשר אחק איש אחק למשה אמתיו משלחו כל גיאי בהם: תהלים פט (ט) יקול אליה צבאות מי קמוך ויטן יהי ואמונתך כביחוד: תהלים סב (ח) תהום אל תהום קורא לקול צבורך קל משקרו וילך עלי עברי: רות א (ו) ותלכנה שתיים עד באנה בית לחם ויהי כבאנה בית לחם ותהם קל העיר וילקחו ואתמנה ואת צמית: קהלת ז (יד) ביום טובה היה טוב ויום רעה ראה גם את זה לצעור זה עשה האלהים על דברת שלא יבצא האדם אתיו מאוקה: שמות בשלה יד (כו) ויש משה את ירו על העם וישב העם לפנות בקר לאתנו ויבצרו סים לקראתו וינער יקוק את מצרים בתוך העם: שמות וארא ס (כט) ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרש את פני אל יקוק הקלות ויקול וינכר לא יהיה עוד למען חזק פי יקוק הארץ: בראשית לך לו טו (ח) ויאמר אדני יקוק בקה אדע כי אירשנה: בראשית וירא כא (יב) ויאמר אלהים אל אברהם אל ירע בעיניך על הצער ועל אהנתך כל אשר תאמר אלך שרה שבע בקלתי כי ביצחק יקרא קל ורע: שיר השירים ב (יב) ונפגנים בראיך בארץ עת תמיר הגניז וקול תהום נשמע בארצנו: שמות בשלה טו (ח) תהתם וקסמו ירוו במצולת כמו אבן: בראשית ויהי מט (כד) ותשב באיתן קשתו ויפשו ורעי רעי מידי אביר יעקב כשם רעי אבן ישראל: שמות בא יב (לו) ויקול נתן את הן העם בעיני מצרים וישאלום וינצלו את מצרים: פ תורה:

שפכי לבך כמים נוכח פני ה' :

ה ותפלה הוא בחי נסים [1] שהוא אין דרך הטבע, כי לפעמים הטבע מחייב איזו דבר, והתפלה מהפכת את הטבע [14]: ועיקר הנסים, היינו עיקר התפלה, אינו אלא בארץ ישראל. כמ"ש (תהלים לו) **שכן ארץ ורעה אמונה**, ואמונה זה תפלה [2] כמ"ש (שמות יז) **ויהי ידיו אמונה** כתרנומו. ובשביל זה היא גבוה מכל הארצות (זכחים נד): [15]. על שם שעיקר הנסים שם הם, וכתוב (ישעיה סב) **הרימי נם** [17]. ובשביל זה נקראת **ארץ כנען** [18]. כנען לשון סחור [19], בחי אמונה, כמ"ש **ואמונתך כביבותיך** : וזה שאמרו חז"ל (תענית י.) ארץ ישראל שותה תחלה, והגשמים באים מתהומות, כמ"ש (תהלים מב) **תהום אל תהום קורא**, ותהום לשון נם, [20] כמ"ש (רות א') **ותהום כל העיר**, כי על נם, היינו על דבר הידוש מתמיהין [21]: וזה שאמרו חז"ל (תענית כה ע"ב) **קול התור נשמע בארצנו** [2] לענין גשמים. כי עיקר הגשמים נשמע בארץ ישראל, כי שם התהומות, היינו הנסים, היינו אמונה תפלה : וזה לעומת זה עשה אלקים [22], ומצרים הוא היפך ארץ ישראל, זה לעומת זה. כמו שכתוב (שמות יד) **ומצרים נסים לקראתו, שומצרים לעומת א"י**, לעומת הנסים. ובשביל זה אין מקום תפלה במצרים, כמ"ש (שם ט') **והיה כצאתי העיר אפרש כפי** [23]. בשביל זה כשפגם אברהם בארץ ישראל, בשעה שהכטיח לו הקב"ה על ירושת ארץ אמר **במה אדע** [24], על ידי זה ירדו אבותינו למצרים, כי פגם באמונה, היינו א"י, בחי נסים. כיווד יעקב ובניו למצרים, ששם היפך הנסים, שזה לעומת זה. וירדו דווקא יעקב ובניו, כי הוא פגם בא"י, בחי תפלה. וירדו יעקב ובניו, שהם בחי תפלה, שהם י"ב שערי תפלה [25]. ועל ידי שעיקר התפלה הם יעקב ובניו כנ"ל, עי"ז לא זכה לא"י, לבחי תפלה, אלא יעקב ובניו, כמ"ש (בראשית כא) **כי ביצחק יקרא**

לך זרע, ולא כל יצחק (ונדרים לא) : וזה שאמרו חז"ל (תענית ה.) **אין הגשמים יורדין אלא בשביל אמונה**, היינו בחי א"י, שהוא בחי תפילה, בחי אמונה. והיא שותה תחילה, ששם התהומות, בחי נסים, כמ"ש **ותהם כל העיר**. וזה שאמרו חז"ל (שם?) **בשעה שהגשמים יורדין אפילו פרוטה**

שבכים מתברכת. פרוטה, זה בחי קול התור, ואמרו חז"ל (שם כה ע"ב) **האי רודיא דמייא לתור**, ופרימא שיפפותיה [26], והוא עומד בין תהומא לתהומא [27], שהוא כלול משני התהומות, שהוא כלליות הנסים. וזה פרוטה שבכים, שפעמים נתכסה כח הנסים. ועי" הגשמים, נתברך הפרוטה, היינו הנסים, דפרימא שיפפותיה [28] : ואלו בני אדם המכחישים כל הנסים, ואומרים שהכל דרך הטבע, ואם רואים איזהו נם הם מכסים את הנם עם דרך הטבע, שאומרים שזה דרך הטבעים. נמצא שפוגמים בתפילה, כי התפילה היא נסים שמשנה את הטבע. ופוגמים באמונה, שאין מאמינים בהשגחה הבורא ית'. ופוגמים בא"י, שהוא מקום הנסים, כמ"ש **וקול התור נשמע בארצנו**, וכמ"ש א"י שותה תחילה, כי שם התהומות מקום הנסים, כמ"ש **ותהם כל העיר**, ועי"ז צריך ליפול בגלות מצרים, כי זה לעומת זה עשה כנ"ל : וכל הגלויות מכוונים בשם מצרים על שם שהם מצירים לישראל (כשארז"ל במדרש בראשית פ' מט) [29] :

וזה פי, תהומות יכסיומו, מי שמכסה את הנסים, ומראה לכל דבר שהוא דרך הטבע. ירדו במצולות כמו אבן, משם רועה אבן ישראל (בראשית מט), תרגומו אב ובנן, מצולות, זה בחי מצרים, שנאמר (שמות יב) **וינצלו את מצרים** [30] : כמו אב ובנן, היינו יעקב ובניו, שהם בחי תפלה, בחי נסים, בחי א"י. לפי ירידתם, ולפי הפגם שפגם בתפלה, ובאמונה, ובא"י, כן צריך לירד לעומק [31] הגלות של מצרים, כמו שירדו יעקב ובניו למצרים [32], כשאמר אברהם **במה אדע** על ירושת ארץ : (ע"כ לשונו ז"ל)

י ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם וכו' [33]:

א כשיש ה"ו דינים על ישראל, עי" ריקודים והמהות קף אל קף, נעשה המתקת הדינין [34]: ב כי עיקר גדולתו של הקב"ה הוא, שגם העכו"ם ידעו שיש אלקים [35] שליט ומושל [36]. כמובא בזה (יתרו דף ס"ט ע"א) כד אתא יתרו ואמר, כי [37] **עתה ידעתי כי גדול ה' וכו'**, כדן אתייקר ואתעלא שמה עלאה [38]:

ג ולעכו"ם א"א להם לידע גדולתו של הקב"ה, כ"א עי" בחי יעקב, כמ"ש (ישעיה ב') **בית יעקב לבו ונלכה באור ה'**. כי הוא גלה אלקותו של הקב"ה יותר משאר האבות. כי אברהם קראו **הר** [39], ויצחק קראו **שדה** [40] (פסחים פה). [41] ושדה, הוא יותר מושג ונצרך להעולם מהר [2]. ויעקב קראו **בית** [42], שהוא מקום יישוב לבני אדם יותר משדה. היינו כשיעקב קרא את מקום **הביהמ"ק** שהוא מקום התפלה, בית, שהוא מקום יישוב לבני אדם. כי העלה את התפלה מהר ושדה לבחי בית [43], שיש בו תפיסה לבני אדם יותר מהר ושדה. כי בבחי בית יש גם לעכו"ם השגה, כמ"ש (ישעיה נו) **כי ביתי בית תפלה**

12 מכלילתא פרשת בא מסכתא דפסחא פ"א פ"ח * וארא ט כט ודעת זקנים שם לג. 13 בראשית טו ח' 14 בתרלד- וירדו 15 מנן אברהם על ש"ר אור החיים סימן סח כ"ב בתרלד- אמונה 16 בתרלד- ומתרו- תפלה 17 תענית ה: 18 בפרויר- תרלד- שיפפותי- בתרלד- שפנותי, ונתרו- שפנותיה 19 עילאה ותתאה כנ"ל בתורה ז' אות א'. 20 בפרויר- שיפפותי, בתרלד- שפנותיה, בתרלד- איה 21 בתרלד- ומתרו- שפנותי 22 בתרלד- ומתרו- בארצנו 23 בראשית ובה טו ז' עיני ברכות ט: ופסחים קט. וינצלו וגו' עשאה כמצולה וכו' ובפע"ה שער ק"ש אמצע פ"ג ובשער המצוות פרשת ראה 24 עיני מצודה דוד על מיכה ז' יט מצולה 25 עיני עומק 26 עיני חיי מוהר"ן סימן ג' מעשה שהיה אצלו בעש"ט שטורה זו היא ביעור מראה הנזכר שם

10 גם בדפרוד- תרלד- סחור, ומתרו- סחור 11 עיני פסחים ג. עז"פ (בראשית לח ב) איש כנעני שלמדו מישעיהו כג ח' ומהושע יב ח' שפירשו תגרא דהיינו סחור וכן בפרשי"ה ותרגום שם בבראשית. ועיני מדרש הגדול פ' שלח יב ג' כנען לשון סחור. ועיני לקמן תורה יד אות יב, ועיני לעיל סוף תורה ז' סחור לשון סחור בחי מקפין, ובתורה ח' אות א' סחור לשון טובב והולך, ועיני עין חיים שער יג פ"ה עז"פ כסף עובר לסוחר בראשית כג טו, ועיני פ' אלשיך עז"ה שם, 12 עיני בראשית רבה פרשה ד' אות ה' מעשה ויטמים שי בדבר ויעני ושי"ט שם [הפ'] שם שיש מעשה נסים בירידת המטר שלא נוגעת טיפה בחבירתה אל"פ שיערות יחד מרחק של ת"ל שנים]. 13 דודש תהם לא מלשן הויה כרש"י אלא מלשן תמה ומתפלא וכן לעיל תורה ז' אות א' ויקולן סוף תורה מט. ע"ש. 14 שיר השירים ב' סוף פסוק יב. ובגמ' שלנו לא צוטט אלא תחילת הפסוק וגו' וע"ש פרשי"ה ור"ה ומתרו"ה 15 בתרלד- אלהים 16 קהלת ז' יד 17 כד בדפרוד- והיה כצאתי העיר, בתרלד- והיה כצאתי את העיר, בתרלד- כצאתי את העיר, ומתרו- והיה כצאתי את העיר. וכן הלשון בתורה ז' אות א.

18 כמים לבך כתיב וכן כתב לקמן. עיני ביאר הלקוטים שרמו כאן לחצות. 19 מתרו- שווא 20 בתרלד- תנינו 21 בתרלד- תנינו 22 גם בדפרוד- מרחיקינו, ובתרלד- ומתרו- מרחיקינו (ככשון הגמ) 23 בתרלד- שלש 24 בתרלד- והוא"ה 25 עיני תורה ב' ושי"ט ח"ג, סוף ר"ה; ובח"א, סוף תק"ן. עוד גרסא עיני בספר טובות וכרונות עמ' קג 26 בהפסא- נור 27 עיני לעיל תורה ז' אות א' 28 עיני יבמות פו. שלמד מירמיהו כג ז'. 29 וכן לעיל בתחילת התורה אבל בריש תורה ז' כתב תחילת תפלה 30 עיני קדושים טט. שלמד מדברים ז' ח', ועיני סתנדרין פו. שלמד מירמיהו כג ז'. ועיני בראשית מב ב' ושפתי חכמים שם. ועיני פרשי"ה ויגש מה ט', ועיני מהר"ל בחדושי אגדות קדושים טט. 31 לשון הפסוק הרימו נס 32 נמצא מ"ה פעמים בחומש בראשית יג יב במדבר יג ב', בדברים לב מט ועוד י"ג פעמים בב"ר

33 שמות משפטים כא (א) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם: שמות יתרו י' (א) עשה ידעתי כי גדול יקוק מקל האלהים כי בדרך אשר ודו עליהם: ישעיהו ב (ה) בית יעקב לבו ונלכה באור וירא כב (יד) ויקרא שם יקוקם הויה ויקרא אשר יאשר יעקב הויה כתר יקוק יתא: בראשית חיי שרה כ (סג) וצא יצחק לשונה בשדה לפנות ערב וישא עיניו ויקרא ונהג גמלים באים: ויאמר מה ויצא כח (ז) ויקרא אין זה פי אם בוא האלהים ונהג שער השמים: ישעיהו נו (ו) ונביאותים אל הר קדשי ושפחותים גבית פתלתי עליהם ונביאותם לרצון על מנתי כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים:

34 נאמרה לפני פורים תקסג בטראויצע (ח"ט) ועיני שיחות הר"ן סימן קלא והערות הרב פקלן שם אות רסג רסד רסה 35 עיני שמות כא א' 36 עיני שיחות הר"ן קלא, ועיני כלי יקר שמות טו כ' מחולות לשון מחילת עוון 37 בתרלד- אלהים 38 שמות יד אות ב' 39 ע"ש שמות יד יא 40 ע"ש בזהר ג' דף סז: 41 ליקוט שמעוני תהלים רמז תלתא ספרי ואתנן פ' ג' 42 בראשית כד סג ועיני תוספת ברכות דף לו: 43 עיני תהלים כד ג' מי יעלה בהר 44 בראשית כז י' 45 בתרלד- ויעקב ובלוח התיקון שם- שיעקב 46 בתרלד- היינו ויעקב קרא את ביהמ"ק וי' בתקום ש' ונתקם תיבת מקום ואתה ה') עיני שיש"ח ח"ה תסו

תורה אור

תהלים לו (יב) אל תבאני רגל
אָנָה וְיָד יִרְעָשׁ אֶל תַּנְגִּי:
בראשית וירא יו (ו) יָקָה נָא
מַעַט מִיָּם וְרִחַצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֲנוּ
תַּמַּת עַרְבֵי:
שמואל א ב (ט) רַגְלֵי חֲסִידוֹ
הַסִּדְוִי יִשְׁמַר וְרַשְׁעִים בַּחֲשֶׁךְ
יִדְמוּ כִּי לֹא בִכְחַ יִגְדֵר אִישׁ:
ישעיהו נה (ג) הֲטוֹ אֲנֹכֶם וּלְכוּ
אֵלַי שְׁמַעוּ וְתַחֲוִי נַפְשֵׁיכֶם וְאֶכְרַתֶּם
לְכֶם בְּרִית עִלְמֵם הַסִּדְוִי וְיָד
הַתְּאֵנִים:
שיר השירים ה (ב) אֲנִי וְשֶׁנָּה
וְלִבִּי עָרַק קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח
לִי אֲחֹתִי רַעֲיָתִי יוֹתֵמֵר תַּחֲתֵי
שִׂרְיָאִי נִגְלָא קִלְעוֹן עֲשׂוּמִי וְרַסִּי
לְקִלְעֵה:
שיר השירים ה (ד) דּוֹדִי שֶׁלָּה
יָדוּ מִן הַהָר וְשִׁיעֵי הַמָּוֶה עֲלָיו:
שמות בשלח יז (יב) וְיָדוּ מִשֶּׁה
כְּבֹדִים וַיִּקְחוּ אֲבָן וַיִּשְׁנוּ תַּחֲתֵיהֶם
וַיִּשָׁב עֲלֵיהֶם וְאֶחָד וְאֶחָד וְחֹרֶר מִטְּבוֹ
בְּיָדוֹ מִיָּה אֶקֶד וְאֶקֶד וְאֶקֶד אֶקֶד וְיָדִי
דָּפוּ אֲמוֹנָה עַד טֹב הַשֶּׁמֶשׁ:
תהלים כו (יב) רַגְלֵי עֲנֻכָּה
בְּמִישׁוֹר בְּקִנְיָנִים אֲבָרֶךְ יִקְוֶה:
תהלים עג (ב) וְאֲנִי מִמַּעַט נְסוּי
נְסוּי רַגְלֵי פִּאֵן סַפְכָה שֶׁכָּבוֹ
אֲשֶׁר:
שמות כ טשא לב (טו) וְהִלַּחַת
מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים תִּהְיֶה וְהִסְתַּכַּת
מִכְתָּב אֱלֹהִים הוּא תְּחִילַת עַל
הַלַּחַת:
שיר השירים ז (ב) מִה יָפוּ
פַּעֲמֶיךָ בְּנִצְלִים כַּת דְּרִיב הַמְּדִיק
וְיָרֵךְ כִּמוֹ תְּלָאִים מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ:
אמר ג (ו) בַּחֲדָשׁ הִרְאִיתִיךָ הוּא
חֲדָשׁ נִישׁוּן בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם עֲשֵׂרֶה
לְפָלֶךְ אֲחֻשְׁרוּשׁ הַפִּיל פִּוּר הוּא
הַגּוֹרֵל לִפְנֵי הַקֶּן מִיָּם לְיוֹם
וּמְחֵשׁ לְחֻדֶשׁ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵה הוּא
חֲדָשׁ אֲדָר:
דברים לו (ו) וְיִקְבֹּר אֹתוֹ בְּגִי
בְּאֶרֶץ מִזְבֵּחַ מוֹל בֵּית פַּעוֹר וְלֹא
יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם
הַזֶּה:
אמר ט (כז) קָמוּ וּקְבְּלוּ וּקְבְּלוּ
הַיְהוּדִים עֲלֵיכֶם לְעִלְמֵם וְעַל
כָּל הַנְּהַלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹדוּ
לְחַיִּים שְׂשִׁים אֶת שְׁנֵי הַיְהוּדִים
הַאֵלֶּה כְּתֻבָּם וְכַוְנָנָם בְּכָל שָׁנָה
וְשָׁנָה:
שמות כ טשא ל (כג) וְאָקֶה קֶה
לֶךְ בְּשִׁמְרֵי שָׁנָה מִן דְּרוֹר חֲמֵשׁ
מֵאוֹת וְקָנְוֶן קִשְׁם מִתְּחִילַת
הַמִּשְׁמֵשׁ וְקָאֵתִים וְקָנָה בְּשֵׁם
הַמִּשְׁמֵשׁ וְקָאֵתִים:
ויקרא כה (ו) וְיִקְדַּשְׁתֶּם אֶת שַׁנַּת
הַתְּמִשִׁים שָׁנָה וְקָרַאתֶם דְּרוֹר
בְּאֶרֶץ לְכָל שִׁבְעֵיהָ יוֹבֵל הוּא
תַּחֲתֵיהָ לְכֶם וְשִׁבְעֵתֶם אִישׁ אֶל
אֲחֻתּוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁבָּנָה:
אמר ט (כו) עַל כֵּן קָרָא
לְיָמִים הָאֵלֶּה פְּרוּסִים עַל שֵׁם
הַפִּוּר עַל כֵּן עַל כֵּן דְּרִיב
הַאֲגַרֵת הַזֹּאת וְהָאֵת רָגַע עַל כֵּהָ
וְהָאֵת אֲלֵיהֶם:
ישעיהו לג (ג) פִּוּרֵה דְרִבְתֵּי
לְבָדִי וּמַעֲשִׂים אֵין אִישׁ אִתִּי
וְאֲדַרְכֶּם בְּרַשְׁמֵי מַחֲתֵי
וְיָן נִנְחַם עַל בְּגִדֵי וְקֵל מִלְּבָשֵׁי
אֲנָאֵלִי:
אמר ב (ו) וְהִי אֲמֵן אֶת הַתְּשֵׁה
הוּא אֲמַר כַּת דְּרוֹ כִּי אֵין לֶה
אֵב וְאֵם וְהַעֲבֵרֶה יַפֵּת תֵּאֵר
וְסוֹבֵת מִרְאֵה וְנִמְוֵת אֲבִיהָ וְאָקֶה
לְקַחְתָּ מִן קִדְּבֵי לֹל לַבַּת:
אמר ב (כ) אֵין אֲמַר מַגִּדֵת
מִלְּדָתָהּ וְאֵת עֶשֶׂה כְּאִשֶׁר צִוָּה
עֲלֶיהָ מִן קִדְּבֵי וְאֵת מִאֲמַר מִן קִדְּבֵי
אֲמַר עֶשֶׂה כְּאִשֶׁר יִקְרָתָהּ בְּאֵנָה
אֹתוֹ:
שמות ב (ח) רַגְלֵיהָ יְרִידוֹת קֶתֶן
שָׂאוֹל עֲצֵדֶיהָ יִתְמַכּוּ:
במדבר שלח ד (יד) וְאֶמְרוּ אֶל
יֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שְׁמַעוּ כִּי
אָקֶה יִקְוֶה בְּקֶרֶב הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר
עָזַב עֲרֵב נְדָאָה אֲמַר יִקְוֶה וְעִנְיָן
עַד עֲלֵיהֶם וְיַעֲבֹד עָנָן אֲמַר
הַלֶּךְ לְפָנֵיהֶם יֹאֲמֵם וְיַעֲבֹדוּ אִשׁ
לְקִלְעֵה:
דברים אינון לב (ב) יִשְׁרָף
כַּפְשֵׁי לְקִי תוֹל שֶׁל אֲמַרְתִּי
כַּשְׁעִירִים עֲלֵי דִשָּׁא וְכִרְבִּיבִים
עֲלֵי עֶשֶׂב:
במדבר קרח טו (לא) וְהִי
כַּכְלֹתוֹ לְבָרֵךְ אֶת הַחֲבִירִים
וְהָאֵלֶּה וְתַקְבְּעוּ הַדָּקָה אֲשֶׁר
תַּחֲתֵיהֶם:

ו וזה בחי' ריקודין והמחאת כף, כי ריקודין והמחאת כף נמשכין מבהי' הרוח שבלב, כנראה בחוש, כי ע"י שמחת הלב הוא מרקד ומכה כף אל כף. וכמוכא בתיקונים (תיקון כא דף נא ע"ב [א]) והאי רוחא נשיב בשית פרקין דדרועא, ובשית פרקין דשוקין. והיא בחי' המחאת כף ובחי' ריקודין : וזהו בחי' לבו נשא את רגליו [ב] ונב"ר ויצא פרשה ע' [ג], היינו ע"י הרוח שבלב כאים הריקודין. היינו על ידי הצדיק שהוא בחי' רוח כנ"ל, נתבטל הגאווה כנ"ל, כמ"ש (תהלים לו) אל תבואני רגל גאווה [ד]. ונתבטל הע"א, כמ"ש (בראשית יח) ורחצו רגליכם זה ע"א [ה]. ובשנתעלה הרגליו ע"י הריקודין, בחי' נשא לבו את רגליו. ונתבטל הגאווה, היינו הע"ו, ע"י נמתקון הדינים. כי כל זמן שיש ע"ו בעולם הרוך אף בעולם (ספרי פ' ראה [ו]). וכשנתעבר הע"ו נתעבר החרון אף, ונמשכין חסדים, ואז הרגליו הם בבחי' רגלי חסידיו (שמואל א ב) היינו בבחינות חסדים, היינו בחי' חסדי דוד הנאמנים (ישעיה נה) [ז] הנאמנים דייקא, כי נתבטלו המינות והכפירות : וגם זה בחי' המחאת כף, כי ע"י הרוח נתגלה הארת הידים, כמ"ש (ש"ה ה') קול דודי דופק, דופק זה בחי' רוח, כמוכא בתיקונים (תיקון כה דף סה ע"א [ח]). וממך ליה [ט] דודי שלח ידו מן החור, זה בחי' התגלות הארת הידים, היינו בחי' המחאת כף. ואז נתבטל הע"ו היינו הכפירות, וזה בחי' (שמות יז) ויהי ידיו אמונה : נמצא שע"י הצדיק, היינו בחי' רוח שבלב, נתגלה הארת הידים והרגלים, היינו בחי' ריקודין והמחאת כף. ונתבטל הגאווה והכפירות, ונתרבה האמונה. ואז נתקיים (תהלים כו) רגלי עמדה במישורי, שהוא בחי' אמונה. כי המינות היא בחינות נטו"י רגלי, כמאמר אסף (שם עג) כמעט נטו"י רגלי, שנאמר שם על שהשיאו לבו למינות, כמוכא שם [י]. ורגלי עמדה במישור, מורה על אמונה, ואז נתקיים ויהי ידיו אמונה : זו והתורה"י היא ג"כ בחי' ידיו ורגליו, כי יש בהתורה נגלה ונסתר, נגלה הוא בחי' ידים, כמ"ש דודי שלח ידו מן החור, מן החור, היינו חרות על הלוחות, (שמות לב) [יא] שהוא כנגלה : ונסתר, הם בחינות רגליו [יב], כמאמר חו"ל (סוכה מט ע"ב) המוקי ירכיב [יג] מה ירך בסתר וכו' [יד]. וכלליות התורה נקראת לב, שמתחלת בכ', ומסיימת בלמ"ד, ששם משכן הרוח, דנשיב בשית פרקין דדרועין, ושית פרקין דרגליו, היינו כנגלה ובנסתר :

ה וזה בחי' מרדכי ואסתר, והמון, בחינות פורים, בחי' גורל שהפיל המון, בחי' עומר שעורים. כי המון בחי' הע"א, כמאמר חו"ל שעשה עצמו ע"א (מגילה יז) [כא]. ובשביל זה הפיל פור הוא הגורל [כב] בחדש שמת בו משה [כג]. כי משה הוא מבטל הע"ו, ובשביל זה נקבר מול בית פעור [כד], כדי לבטל הע"ו שבפעור, כשדרז"ל (סוטה י"ד) [כה]. כי משה גי' חרון אף [כז], כי הוא מבטל חרון אף של הע"ו [כז]. כי הוא קבל התורה, שהוא בחי' ידיו ורגליו כנ"ל, שעל ידיהם נתבטל הע"א כנ"ל.

וע"כ הפיל פור בירח שמת בו משה, כי חשב כי כבר מת משה, המבטל כה הע"א, ואין עוד מי שיוכל לבטל כה הע"א : אבל מרדכי ואסתר היה להם כה לבטל הע"א של המון. ובשביל זה בימיחם קבלו ישראל התורה מחדש, כמאמר חו"ל (שבת פ"ח.) קָמוּ וּקְבְּלוּ וְקָמוּ וּקְבְּלוּ ככר. וזה קָמוּ וּקְבְּלוּ, וקָמוּ וּקְבְּלוּ זה בחי' רגליו. וקָבְלוּ זה בחי' ידיו, והוא בחי' התורה בעצמה כנ"ל : וזה בחי' מרדכי ואסתר, מרדכי, [כז] מר דודי (חולין קלט ע"ב). דודי, לשון חירות [כח], זה בחי' ידים, כמ"ש דודי שלח ידו מן החור כנ"ל [כט]. ואסתר, הוא בחי' שוקין, מה ירך בסתר כנ"ל [ל]. וזה לשון פורים [לא], היינו ביטול הע"א, כמ"ש (ישעיה סג) [לב] פורה דרכתי לבדי ומעמדם אין איש אתי. וע"י הארת מרדכי ואסתר, היינו בחי' הידיו ורגליו, נתבטלו הכפירות, ונתרבה אמונה בעולם על ידיהם. כמ"ש (אסתר ב) ויהי אמן את הדסה, וכה כתיב (שם) כאשר היתה באמונה אתו, כי שניהם הם בחי' אמונה [לג], וזה נעשה ע"י הרוח כנ"ל. וזה בחי' (מגילה ז') אסתר ברוח הקודש נאמרה, היינו בחי' לבו נשא את רגליו. כי עיקר העכו"ם תלוי בה, שהיא"י בחי' רגליו, כמ"ש (משלי ה') רגליה יורדות מות, וע"כ עיקר תיקון הע"א על ידה. וע"כ דייקא אסתר ברוח הקודש נאמרה, אף שבאמת תיקון הע"א הוא ג"כ על ידי מרדכי כנ"ל, רק מחמת שעיקר הע"א תלויה בה, וע"כ על ידה עיקר התיקון. וע"כ נקראת המגילה ע"ש אסתר, והיינו דדייקא אסתר ברוח הקודש נאמרה. כי הרוח הוא בלב, ועל ידו נתגלה הארת הידים והרגלים, רק העיקר תלויה בחי' אסתר [לד]. וזה בחינות עומר שעורים. עומר, זה בחי' מרדכי, עין מור, מור דודי, דודי לשון חירות, היינו בחי' חרות על הלוחות [לה], [לז] כ"כשארז"ל (עירובין נד.) אל תקרי חרות אלא חירות [לז], שהוא"י בחי' התורה כנגלה, שהוא בחי' עין בעין (במדבר יד) : שעורים, זה בחי' אסתר ברוח הקודש, כמ"ש (דברים לב) כשעירים עלי דשא, שהוא לשון רוח [לח]. ובשביל זה כשכא המון למרדכי, מצאו עוסק בעומר שעורים, אמר להם עומר שעורים דיכתי, אתי ונצח אותו ואת בניו, כמוכא במדרש [לח] (אסתר פ' יוד"ט [מ] ובגמ' מגילה ט"ז). כי ע"י עומר שעורים, שהוא בחי' ידיו ורגליו, שהם בחי' המחאת כף וריקודין, נתבטל הע"א, שהוא בחי' המון בחי' גאות כנ"ל : ובשביל זה צוה המון לעשות עין גבוה חמשים אמה, כי רצה לבטל כה של חמשים יום של ספירת העומר, שהוא הכה של מרדכי ואסתר [לח].

ט"ה וז"פ אמר רבה בר בר חנה אמר לי ההוא טייעא תא ואחווי לך בלועי דקרח אזלי והזאי, תרי רש"י בועי כקעים דכתיב [א] ותבקע האדמה וגו'. קטרא עשן. שקל גבבא דעמרא לקח גיות צמור ושראז"ל כמים ואיחרך איחרוכי הני גבבוי ואף ע"פ ששראו אותו במים. אצית

פ"ה ולעיל תורה ד' את ט' ד' ד. סוף טור [ב] כ"ב כמבואר במגלה עמוקות אופן קלו ע"י עין תורה רטו שע"י עושה גרים אסתר ט' כו שמואל ל' כג ויקרא כה' [א] ככ"ל א"פ ששם חרות וכאן חירות ע"י עירובין נד. ותנא דבי אליהו זוטא פרק יז אל תקרי חרות אלא חירות [ב] באות ז'. וכן אסתר לשון הסתר בחולין קלט: גה"ל אסתר ט' כו ע"ש ר"ק גת נקרא פורה שמפריים בה את הענבים (והוא מלך נמקת הק"ס למנו צלחוס וכלכה - עשן וישמעאל)

כמו וילך אותו נחמט (שמות ל"ד ז) ואכן עולא פי לשון חמישה (ש' וז') מתחלפתו) ולפי' רבינו נחמט כחן פירוש חמט למולה ז' סוף מלשון למחור (חוכ) תורה זו את ד' שיר השירים ז' ב' ע"ש ע"י עין יעקב על עין יעקב שמוכח בספרי חל"ה"ה היא לו להקשות כלהקשה מ"ק מספוק חממות נחמט חמנה וכן כתיב ולא נחמט ספרי דכתיב ע"י ובמגילה יט. שו"י נפשיה ע"י ע"י גס אסתר רבה פרישה ו' פסקא ב' שחוקק ע"ו את על לבו. וע"י נסתרין סא: ע"י ג' ז' מנילה יז דברים לד' ע"י תוספת שם ד"ה מפני פרקי רבי אליעזר סוף פרק מה, וז"ל שער לב

א" שם שני פסוקים א"כ ב פסוק ד' בתרלד - במשור, ובלוח התיקון שם - במישור ב בתרלד - נטו' ב דבור"ד ותקפא - נטו', בתרלד ומתורלו - נטו' (כלשון הפסוק יציע כי הכתיב נטו' וקרי נטו' ורבינו יקט הכתיב, וכן נקט בבתי"י של תורה טב שבסוף הפסוק) ב פרש"י ע"פ מדרש תהילים עג. ב בתרלד - התורה, ובלוח"ת שם והתורה חרות ממשור חור מלשון הפסוק שלח ידו מן החור ע"י הכתב והקבלה ע"פ שמות לב טו חרות על הלוחות (ע"ש) שלמילה חרות אין חכ מוקחל וכל תמפוקיס התלכטו כלל לפרשה כ"י פי' לשון חמקה

ב דפים שלנו דף גג. וע"ש ב"פ באר לחי רואי. פרש"י בראשית כט א' פסקא ח' בתרלד - (רש"י פ' יצא) ע"י תורה כב בבבאר מעשה דר"א ועירא. בתקפא (בראשית יז) בתרלד בלוח התיקון ובתורלו חוקן * ע"י פרש"י שם ע"פ בבא מביעא פה: פסקא מד ג"א פסקא צו) ובליקוט שמעוני דברים פ"ג רמו תתפא. ולקטן בתורה זו רמו תתפא. וית התורה קנה תורה רטו שער הכובות דרושי עמידה ג. דפים שלנו דף ע: וע"ש באר לחי רואי מביאר פ"ה העין חיים שער נטו"א פ"ה

ליקוטי

ביזעי אדהוי נפיק מינייהו כ **קטרא שקל גבבא דעמרא ומשיי במיא ואנחיה בריש דרומחי ועיילי התם וכי אפיק הוי איחרוכי אמר ילי ושמעית ידהוי אמרין משה ותורתו אמת והן בדאין אמר לי כל שלשים יומא מהדרא להו גיהנם להכא כבשר בקלחת ואמרי הכי משה ותורתו אמת והן בדאין** [1]

הסכת ושמוע. ושמוע דקאמרי שהרי ירדו חיים שאולה. כל ל' יום, כל ראש חדש. בקלחת שמהפכן אותו כדי שתתכשל.

בלועי דקרח, כדאיתא במדרש (במדבר פ' יח [1]) וירושלמי סנהדרין פ' חלק [2]) קרח מין היה [ג]. היינו בחי העי"א מינות : **וחזאי תרי בזעי דנפיק מינייהו קטרא**, היינו בחי' החרון אף שגורמים במינות, כמאמר הו"ל כל זמן שע"א בעולם הרון אף בעולם. ותרי ביזעי, זה בחינות תרי נקבי האף, שיוצא מהם העשן, כמ"ש (תהלים יח) **עלה עשן באפו** : **ושקיל גבבא דעמרא**, זה בחי' עומר כנ"ל : **ומשייה במיא**, זה בחי' שעורים. בחי' אסתר ברוח הקודש, שהוא בחי' רגליו כנ"ל. כי הרגליו הם **אפיקי מים** [1], כי הם בחי' **ערבי נהל** [2], כמאמר הו"ל [3] (סוכה נג). רגלוהי דבר נש אינון ערבין ליה, ערבין, זה בחי' **ערבי נהל**, **אפיקי מים** : היינו בחי' מרדכי ואסתר, בחי' ידים ורגלים, בחי' המהאת כף וריקודין כנ"ל : **ואנחיה ברישא דרומחא**, רומח, דא רוח מ"ם, שהוא **מארבע רוחות באי הרוח** [1], כי המס"ה היא ד' רוחות, שהיא בחי' רוח הצדיק, דנשיב בידיו ורגליו כנ"ל. וראש הרומח הוא הצדיק, כי ממנו תוצאות הרוח, כמ"ש **איש אשר רוח בו כנ"ל** [1]: **ואפקינהו ואחרך אחריכו**, אחרך לשון חיים ואריכות ימים כמאמר הו"ל (עירובין נד ע"ב) [2] **לא יחרוך רמי צידו** [2], לא יהיה ולא יאריך. והיינו ואחרך אחרוכי, לשון חיים ואריכות ימים. כי ע"י ביטול הגאווה היינו הע"א, ע"י החכמה על תיקונה כנ"ל. וע"י חכמה יהיה ויאריך ימים, כמו שכתוב (קהלת ז') **החכמה תחיה וכו'** : **אמר ליה אצית להו ושמעית דאמרין משה אמת ותורתו אמת**, שהן מודים על האמת. כי כשמטקרב"י א"ע לצדיקים כדי לקבל מהם הרוח כנ"ל, וע"י נשבר הגאווה והע"א, ואז מכירין אפילו אלו שהם מסמרא דמותא, את גדולות² הכורא ית"ש כנ"ל : **ואמר לי כל תלתין יומין מהדר' להו גיהנם להכא ואמרי הכי משה ותורתו אמת**, פי רש"י בכל ל'חדש. כי כל דבר יש לו שורש, ושורש התשובה הוא ר"ה, כי בראש חודש אמר הקב"ה הכיאו עלי כפרה, כשדרול² [2] (שבועות מ'). וזה בחי' תשובה, והתשובה הזאת נשתלשלה בכל הנבראים בר"ה. ובשביל זה, גם קרח ועדתו מוכרחים לאיזה חרטה בר"ה. אבל התשובה אינה מועיל

ואלה המשפטים י

להם, כי עיקר התשובה היא רק בעוה"ז, כי מו שמרנה בע"ש וכו' (ע"ז ג.), ונמצא בודאי לא נפטרין בזה ההודאה שהן מתחרטין ומודין, מדין גיהנם. וע"כ מהדרא להו גיהנם להכא, כי אין נפטרים בזה. ואעפ"כ אין גיהנם בר"ה [2] כמו בשאר ימים וזוהר תרומה קנא), והגיהנם של ר"ה אינו אלא החרטה, שמתחרטים ומודים ומתביישים, וה"ל בעצמו גיהנם שלהם [1]. וזהו דייק, מהדרא להו : גיהנם להכא. דהיינו מה שמהדרא להו להכא, שחוזרים ומודים הוא הגיהנם שלהם :

יז' וז"פ ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם כי איתא במכילתא [1], **אשר תשים לפניכם**, הושוו אשה לאיש לכל דינים שבתורה. פי' לכל דינים שבתורה שצריך להמתיקם, צריך להשוות היינו לייחד, קוב"ה ושכינתיה², שהוא בחי' אשה ואיש, בחי' מרדכי ואסתר. וז"פ, **ואלה**, כל מקום שנאמר ואלה מוסף על הראשונים וב"ר נח פ' ל [2], בחי' תוספות וריבוי, בחי' גאווה ע"ז. כמ"ש (דברים ז') **לא מרובכם חשק ה'**, שפירושו גאווה [3]. וזה בחי' מוסף על הראשונים, שהיא בחי' המן עמלק, כמ"ש (במדבר כד) **ראשית גוים עמלק**.

ותקונה, **המשפטים**, בחי' רוח, כמ"ש (ישעיה כח) **ולרוח משפט וכו' משיבי מלחמה**, כי ע"י הרוח נתתקן² הגאווה והע"א כנ"ל. וע"ז **אשר תשים לפניכם**. היינו הושוו אשה לאיש לכל דינים שבתורה, היינו בחי' המתקת הדינים. כי כל זמן שיש ע"א² בעולם הרון אף ודינים בעולם. וע"י הרוח הנ"ל נתייחד קוב"ה ושכינתיה, ונמתקין הדינים, ונסתלק הרון אף מן העולם : **והנה** כלל הדברים י"א, **שעי' הצדיק שהוא בחי' הרוח, אתעביר אל אחר כפירות**. וע"י הרוח, באים ריקודין והמהאת כף. כי ע"י הצדיק שהוא בחי' הרוח, נתעלו הרגליו ונתגלה הארת הידים, ונתרבה האמונה כמבואר למעלה. וע"כ כתיב ביוסף שהוא בחי' הצדיק (בראשית מא) **ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו**. כי בלעדי בחי' יוסף שהוא בחי' הצדיק, א"א להעלות ולהרים הידים והרגלים כנ"ל : **והנה** מכלל הדברים אתה שומע, שנגלה הוא בחי' ידים, ונסתר הוא בחי' רגליו, בחי' מרדכי ואסתר. ואף שנסתר הוא למעלה מנגלה, ע"כ התגלות הנגלה הוא במקום גבוה, דהיינו הידים, והנסתר ברגליו, שהיא למטה מיידם, והענין עמוק. אך הוא ענין שכתוב בזוהר [2], **תנאים בשוקין ואמוראים בידין**. ואף שהתנאים למעלה מאמוראים. מכל מקום הם במקום שהוא למטה ממקום האמוראים [2]. וכן נביאים וכתובים. וכבר מבואר על זה תירוץ [3] [4]: (עוד ראה זה מצאתי מכת"י רבינו ז"ל בעצמו. מענין התורה הנ"ל. וזהו) :

ואלה המשפטים אשר תשים וכו' : גאות מודעת זאת בכל הארץ [2] שהיא מדה מגונה וצריך לברוח ממנה אבל יש בני אדם שרודפים אחר כבוד ורוצים למלוך ולהנהיג את העולם ואומרים **שיש לאל ידם** [2] לעשות פדיונות ולהתפלל תפלות ועליהם נאמר [2] **"השב אשת**

יד.

תהלים יח (ט) (ושמואל ב כב ט) **עלה עשן באפו ואש מפיו האכל עקלים צפרו מפגז**: יואל א' (כ) **גם נתנמו שדה מצונן אלך כי יבשו אפיקי קים ואש אלה נאות התקדש**: ויקרא כג (ו) **ולקחמתם לכם ימים תראשון פרי עץ הדר כפת הקדים וענף עץ צבת ועברי נהל ושמתם לפני ידו** אלהיכם שבעת ימים: **תוקאל לו (ט) ויאמר אלי תבא אל הרים תבא בן אדם ואמרתי אל הרים מה אומר אדני יקוק נא-רצו ורחות באי הרים ופתי ברויגים האלה וקחי:** במדבר פינחס כו (יח) **ויאמר יקוק אל משה קח קץ דך את ידועש בן נון איש אשר רוח בו משלי יב (כו) לא יחרך רמיה צידו והון אדם קרן קרן:** קהלת ז (יב) **כי בצל התקפה בצל התקף וחרון דעת התקפה תתה בצלתי:** שמות משפטים כא (א) **ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם: דברים ואתחנן ז (ו) לא מרובכם מלל העמים חשק יקוק גם יחרך גם כי אתם המעט מלל העמים:** במדבר בלק כד (כ) **ויאמר את עמלק וישא משלו ויאמר ראשית גוים עצלק ואחריתו עדי אבד:** ישעיהו כח (ו) **לרות משפט ללשם על המשפט ולגבוה משיבי מלחמה שיערה:** בראשית טקן מא (מד) **ויאמר פרעה אל יוסף אני פרעה ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו וכל בקל ארץ מצרים:** ישעיהו יב (ה) **וישר יקוק כי נאות עשה מידעת מודעת זאת בכל הארץ:** בראשית יואל א' (כט) **יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלויו יאביכם ואש אשר אלי אמרל השקר דך שדבר עם יעקב מטוב עד רע:** בראשית יורא כ (ו) **ועתה השב אשת ראש כי נביא הוא ותפלל בצדך ויהי ואם איך משיב דע כי מות תמות אמה וכל אשר דך:**

התיקונים בדף י' שם מבואר ענין זה

¹ תהרה זו נוספה מתורגל והיא מלוח השמטות של מורה נבוכות במהדורת תקפא סוף חלק א'. בתרגום נוספה השמטות זו בתוך הספר בסוגריים כך – (ע"ז בפירושו שדנפס בסוף התיקוני' (דף י"ד) שם מובא ענין זה).
² ענין תירוח ע"ז זה כפרדס רמונים לרמ"ק ערכי הכנויים פ"א ערך אמוריים ועינין קהלת יעקב ערך אמוריים הג"ל
³ לשה"כ ישעיהו יב ה' ועינין שיר השירים רבה ד' כ'
⁴ לשה"כ בראשית רבה כ' מיכה ב' א'
⁵ יורא כ' ו'

⁶ פסקא ג'
⁷ בתרגול ותשכט - תוספת
⁸ **ענין שם בפרש"י** [עפ"י]
⁹ **חולין פט** [ועינין משביל לדוד שרש"י נדחק לפרש הפסח עפ"י הדרש וצ"ע כי עדין קשה הה"א אבל עינין שם תרגום יונתן כשתרגם כן בפרושי - לא בגלל דאיתן גיתנין]
¹⁰ גם בפרושי ותרגול - שהיא ומתרגול - שהוא
¹¹ בתרגול - נתקן
¹² בתרגול - וע"ז
¹³ בתרגול - ע"ז
¹⁴ בתרגול - האלו
¹⁵ תיקון כא דף מג: וקה"י ערך אמוריים
¹⁶ הוסיף אות'
¹⁷ עינין לעיל ריש תורה ז'
¹⁸ בתקפא גיטין ואוצר ושכינתיה ובתקפא ברגר נראה ושכינתיה אבל אפשר שהת' נסגר בדיו.

¹⁹ בתשכט - ראש חודש (בגרות רש"ם לעיל)
²⁰ * לשון זה הוא בתולין דף ט: [עין תורה א תנינא את די שנס שם ציין מורה"ת לשבועות ולא לתולין. לשון זה נמצא גם בזהר אחריו מות עט: פנחס רמח: ורע"מ פנחס רמז:]
²¹ מרדכי את תריא על פסחים
²² בשם פסיקא. ובלקוט שמעוני איוב פ"י רמז תקון
²³ בתרגול - והו
²⁴ עינין סוף תורה כב צער הבושה בעיני' גדול מעונש הגהנם
²⁵ בתקפא אין כאן אות בתרגול הוסיף אות'
²⁶ עינין לעיל ריש תורה ז'
²⁷ בתקפא גיטין ואוצר ושכינתיה ובתקפא ברגר נראה ושכינתיה אבל אפשר שהת' נסגר בדיו.

²⁸ ויקרא כג מ/ משלי ל' ז', איוב מ' כב. ועינין זוהר שמות טו:
²⁹ בתרגול - ח"ל
³⁰ יחזקאל לו ט', כנ"ל אות ה'
³¹ בתרגול ותשכט - המ"ט
³² אות ה' ועינין לעיל תורה ה'
³³ גם בפרושי ותרגול - אחריכו ובתרגול - אחרוכי, ובתשכט - אחורכו [לשון המאמר לעיל] וע"ז יט.
³⁴ משלי יב כו
³⁵ בתרגול - ואריכות
³⁶ בתרגול - ליי, בתשכט - ל'
³⁷ מתרגול - מדין
³⁸ בתרגול - ומשקרב
³⁹ בתרגול ותשכט - גדולת
⁴⁰ בתרגול - מהדר
⁴¹ בתרגול - גיהנם
⁴² בתשכט - ר"ש

ושמעתי שהיו אמרים משה אמת ותורתו אמת והם בדאים (שקרינים). אמר לי הסוחר כל שלושים יום (כראש חודש) מחזירה אותם הגיהנום לכאן כמו שבר בסיר ושפכים אותו שיתכשל היטב, והם אמרים כך משה אמת ותורתו אמת אתה בדאים.
¹ במדבר רבה י' א'
² פ"י הלכה א
³ שם הגרסא אפיקטי היה. עוד עינין לק"ה יו"ד עולה סוף הלכה ה'
⁴ בתרגול - הע"ז
⁵ מתרגול - מנייהו
⁶ בתרגול - שע"ז
⁷ יואל א' כ', תהלים יח טו, תהלים מב ב/, שיר השירים ה' יב, ועינין תקונין זוהר לט. ולק"ה הושענא רבה ב' ג'

⁸ בתרגול - דהוה
⁹ ש"י לפרש"י - בתרגול - שיתכשל
¹⁰ בתקפא - בריש', בפרושי ותרגול - ברישא ובתרגול - ברישיה ומתרגול - בריש'
¹¹ בתרגול - ל'
¹² בתרגול דהוה
¹³ בתרגול - גיהנם
¹⁴ תרגום אבן פי רש"ם - ואמר רב"ה אמר לי הסוחר הישמעאל בא ואראה לך היכן נבלעו קורה ועדתי, הלכתי וראיתי שני בקעים באדמה שהיה יוצא מהם עשן, לקח הסוחר גזית צמר וטבל אותה בהים ונעץ אותה בראש הרומח כשהי לו, והכניס את הצמר הרטוב ע"י הרויח לתוך הבקיעה הג'ל', וכאשר הוציאה היה הצמר שרוף מרוב חום שהיה שם. אמר לי הסוחר תקשיב מה אתה שומע, (שהרי נבלעו חיים)

תורה אור
דברים כי תצא כו (ו) ולא אָהָה
יָקוּם אֲלֵיךָ לְשַׁמֵּעַ אֶל בְּלִעָם
וְהַמֶּלֶךְ יָקוּם אֲלֵיךָ לְךָ אֵת
הַמֶּלֶךְ לְבָרְכָהּ בְּיַד אֲחֵיךָ יָקוּם
אֲלֵיךָ:
תורה יא
ישעיהו טב לך יד (י) וְיִשְׁמַע
אֲבָרְךָ כִּי נִשְׁבַּח אֲחֵי וְיָרֵךְ אֵת
מַלְכֵךְ וְיִלְדֵי בֵיתוֹ שֶׁנֶּחֱמָה עִשְׂר
וְשֵׁשׁ פְּאֹת וְיִרְדֵּךְ עַד יָם:
דברים פסטים כ (ח) וְיִסְפוּ
הַשְּׂמַרִים לְדַבֵּר אֶל הַעַם וְאֶמְרוּ
מִי הָאִישׁ הַזֶּה וְיִרְךָ הַלֵּב לְךָ
וְיִשֵׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִפֶּס אֶת לֵבָב
אִתּוֹ מִלְּפָנָיו:
תהלים כו (י) מִי הוּא הַזֶּה מִלֶּךְ
הַמְּבוֹד יָקוּם בְּצִבְאוֹת הוּא מִלֶּךְ
הַמְּבוֹד מִלֶּךְ:
ישעיהו א (ח) לֹא יִמְשֵׁךְ סֵפֶר
הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפֶּדֶן וְנִגְזַת בּו
יִוֹסֵף וְיִלְקָה לְשַׁמֵּן תִּשְׁמַר לַעֲשׂוֹת
כָּל הַתּוֹבוֹת בּו כִּי אִם מִלְּפָנֶיךָ
אֵת דְּרָכֶיךָ וְאֵן מִשְׁפִּילִי:
שמות בא (כא) וְאִמְרוּ יָקוּם
אֶל מִשָּׁה נִשָּׂא דָךְ עַל הַשָּׁמַיִם
וְהִי חֲשֵׁךְ עַל אֶרֶץ מִצְרָיִם וְיִשֵׁב
חֲשֵׁךְ:
תהלים יז (י) הַלְמַנְטָן מִנְּרוֹ פִּימוֹ
דָּבָר בְּגִבְעוֹת:
דברים עקב ז (כה) פִּסְלֵי
אֱלֹהִים תִּשְׁמְרוּן פָּאֵשׁ לֹא תִמְדוּ
כִּסְפָּךְ וְזָבֵב עֲלֵיכֶם וְלִקְחֶתֶךָ לֶךְ מִן
תַּקְשָׁב בּו כִּי תִחַצְמֵת יָקוּם
אֲלֵיךָ הוּא:
תהלים טו (ד) נִבְחָה בַּעֲיֵנָיו
נִמְאָט וְאֵת יָרֵא יָקוּם יִבְדוּ
נִשְׁבַּע לְבָרֶעַ וְלֹא יִמְרָ:
יחזקאל כו (ב) וְנָחָה כְבוֹד אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל בָּא מִדְּרֹךְ הַמִּקְדָּשׁ וְקוּלוֹ
כִּקְלוֹ מִים רַבִּים וְהִתְאָרַץ הַתֵּיבָה
מִכְבוֹדוֹ:
שמות ד (י) וְיִאמְרוּ מִשָּׁה אֵל
יָקוּם בִּי אֲרֵיךְ לֹא אִישׁ מִצְרָיִם
אֲנִכִי גַם מִמְּלֹכֵי גַם מִשְׁלֵשִׁים גַּם
סֵא דְּבָרְךָ אֵל עֲבָדֶיךָ יִבְדוּ
פֶה וְכַבֵּד לְשׁוֹן יִמְרָ:
תהלים ל (יג) לְשַׁמֵּן יָקוּם כְּבוֹד
וְלֹא יִדֹם יָקוּם אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
אוֹדְךָ:
משלי ו (כו) כִּי בַעַד אִשֶׁה זֹנָה
עַד כִּבְדֵּךְ לָחֵם וְאִשֶׁת אִישׁ נָפֵס
יָקוּם תַּעֲזֹב: פ
בראשית וישלח לה (יא) וְיִאמְרוּ
לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שְׂדֵי פֶרֶה
וְרֵבֵב גּוֹי וְקִלְקַל גּוֹיִם יִתֵּן מִטָּן
וְלִכְלִים מִתְּחַלְּצֵיךָ יִצְאָה:
ישעיהו כו (יט) יִתֵּן מִיָּד
נִבְלָתִי וְקִיּוֹן קִיּוֹנוֹ וְרִנְנוֹ שִׁבְנֵי
עֶפְרָיִם כִּי טַל אֹרֶת מִלֶּךְ וְאֲרִין
וְרֵאִים מִפְּלִי: ס
איוב לג (כט) הֵן קָל אֵלֶּה יַפְעַל
אֵל פְּעֻמֵּי שָׁלוֹשׁ יָעֲבֵר:
דברים פסטים ח (כא) וְיִאמְרוּ
נִבְחָ וְלַעֲמֹעַ קוֹם אֲתָה וְנַפְעַע בְּנֵי
כִּי כְּאִישׁ בְּגִדְתָּ וְיָקָם גְּדֻלְתּוֹ
וְיִרְבֵּךְ אֵת זִבְחֵי וְאֵת צִלְעֵיךָ וְיָקָם
אֵת הַשְּׂמַרִים אֲשֶׁר בְּצִבְאוֹתָיִם
גְּמִלְיָהֶם:

יד: ליקוטי
האיש כי נביא הוא ויתפלל בערך וחי. כי זה ידוע, שהקב"ה
אֵחָסֶר וּכְצִלֵּי שֶׁהִקְבִּי"ה מִתְּאוּדָה לְתַפְלַתְךָ שֶׁל צַדִּיקִים וְצָרִיךְ לִילֹךְ
אֲצֵלֶם שִׁיתְפַּלְלוּ עִלְיֹן עֲלֵיהֶם. אַבְל בְּעַלֵי גְאוּהָ אֵין הוֹלְכִים אֶל
צַדִּיקִים לְבַקְשָׁם שִׁיתְפַּלְלוּ עֲלֵיהֶם וְגַם אֵין מוֹנִיחִים שֶׁאֵר כְּנִי אָדָם
שִׁיֻּלְכוּ אֲצֵל צַדִּיקִים שִׁיתְפַּלְלוּ עֲלֵיהֶם כִּי אִמְרוּ אֵלוּ בְּעַלֵי גְאוּהָ
שְׂגַם הֵם צַדִּיקִים וִיכֹלִים לְהַתְפַּלֵּל וְאֵין צָדִיק בְּאֶרֶץ יוֹתֵר מִזֶּה.
וְכֹזֵה הֵם נִקְרָאִים בְּשֵׁם אֲבִימֶלֶךְ אֲבִי לְשׁוֹן רִצּוֹן כְּמוֹ [2] וְלֹא
אֲבָה ה' אֲלֵיךָ וְכוּ':
(ישעיה מ"ב) יא [1] אָנִי ה' הוּא שְׁמִי, וְכְבוֹדִי
לֹאֲחֶר לֹא אֲתָן וְתַהֲלִיתִי לְפִסְלִים.
א כי יש יהודא עלאה ויהודא תתאה. היינו שמע ישראל
ובשכמ'ו'ה' (זוהר בראשית יח: [1]). וכל אחד מישראל צריך
שיהיה נעשה זאת על ידו, עיי' יוכל לבא לתבונות התורה
לעומקה. כי מי שהוא במדרגה פחותה, הוא עדיין רחוק
מתבונות התורה. רק עיי' אמצעות הדבור, יכול לבא
לתבונות התורה לעומקה. היינו על ידי שהוא מדבר בהתורה
כדיבורים, כמ"ש (משלי ד') **כי חיים הם למוציא אדם,**
למוציאיהם בפה (כשארז"ל עירובין נד.) מאיר לו הדיבור, בכל
המקומות שצריך לעשות תשובה. כמו שארז"ל (ברכות כב.)
פתח פיה ויאירו דברך. ובכל פעם ופעם, עיי' כל תשובה
ותשובה, הוא הולך ממדרגה למדרגה. עד שיוצא ממדרגה
פחותה, ובא לתבונות התורה לעומקה: **וזה ששאלו יוחנני**
וממרא למושה (מנחות פה.) תבן אתה מכןים לעפריים [1].
והשיב להם, אמרי אינשי, למתא ירקא, ירקא שקול. תבן, זה
בחי' תבונה. כמ"ש (משלי ב') **תבונה תתנדר.** שהם הבינו
שמושה רוצה להכניס תבונות התורה בישראל. וע"כ שאלו, כי
בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, הם משולים לעפר
(ט"ו). ואיך יוכל להביאם למדרגה גבוהה, לתבונות התורה. וזה
תבן, לשון תבונות התורה, אתה מכןים לעפריים, זה בחי'
עפר, היינו מדרגה פחותה. השיב להם, אמרי אינשי, היינו עיי'
האמירות, עיי' הדיבור של איש הישראלי, הוא מאיר לו לכל
המקומות שצריך לעשות תשובה. וזהו למתא ירקא, למקומות
שצריך לעשות תשובה. ירקא, הוא בחי' תשובה. כמ"ש במדרש
(בראשית פ' מג [1]) **וירק את הניבוי [1].** "אוריקן בפרשת
שופטים, היינו שזרום לעשות תשובה. כי פ' שופטים נאמר על
תשובה, **מי האיש חירא ורך הלכב [2].** חירא מעבירות שבידו
(כשארז"ל סוטה מג. [2]) וזהו אמרי אינשי, למתא ירקא,
היינו עיי' האמירות והדיבור של איש הישראלי. למתא ירקא,
למקומות שצריך לעשות תשובה, יאר לו הדיבור, שיוכל
לעשות תשובה. וזה ירקא שקול, בחי' תשובה המשקל.
שהדיבור יאיר לו שיוכל לעשות תשובה המשקל ממש [2]:
ב אך לדיבור שיאיר לו, אי' לזכות, כ"א עיי' כבוד. היינו
שיראה שיהיה כבוד השי' בשלימות, שיהיה כבודו לאין [2]

אני ה הוא שמי יא
נגד כבוד השי'. היינו על ידי ענוה וקטנות. כי עיקר בחי'
הדיבור הוא מכבוד [2], כמ"ש (תהלים כד) **מי הוא זה מלך**
הכבוד, היינו מלכות פה [2]. כי כשהתורה באה לתוך דיבורים
פגומים, לפה פגום, לא די שאין דיבורי התורה מאירים לו, כ"א
גם התורה עצמה נתגשם ונתחשך שם מפיו, כמ"ש (יהושע א)
לא ימוש ספר התורה הזה מפיד, בחי' וימוש השך (שמות י"ז) [2],
היינו שלא יתגשמו ויתחשכו מפיד [2]. כי עיי' שאין משגיחין
שיהיה כבוד השי' בשלימות, היינו עיי' גדלות, עיי' אין יכולין
לפתוח פה, בבחי' (תהלים יז) **סגרו פימו דברו בגאות.** כמעשה
לדוי בר סיסא שהעלוהו לבימה ופת רוחו עליו ולא אניבון
(ירושלמי יבמות פ' יב [2]). כי עיי' הגאות הוא בחי' ע"א [2].
ובע"א כתיב **פסילי אלהיהם תשרפון באש (דברים ז') [2].** וכל
העומד לשרוף כשרוף דמי, וכתותי מכתת שיעוריה, כמוכא
בגמרא (ר"ה כה.) [2] לענין שופר של ע"א. וכיון שמכתת כתיב
שיעוריה, אין לו כלי הדיבור לדבר עמהם: **אך כשהוא**
נוהר ושומר כבוד השם שיהיה בשלימות, שהוא נבזה בעיניו
נמאס [2]. עיי' יוכל לדבר דיבורים המאירים, בבחי' (יהושע א)
(ג) **והארץ האירה מכבודו.** והם מאירין לו לתשובה [2],
ויכול לבא לתבונות התורה לעומקה כנ"ל:
ג וכבוד בשלימות אינו כ"א על ידי ואי' שימשוך לתוכה.
כי בלא ואי' נשאר **כבוד פה [2].** ועל ידי ואי' הוא בבחי'
(תהלים ל') **כבוד ולא ידום.** כי כל מקום שנאמר ואי', הוא
מוסיף (פסחים דף ה.). היינו בחי' תוספות קדושה, היינו שמירת
הברית. כמאמר חז"ל כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה
מוצא קדושה (מ"ר קדושים פ' כ"ה [2] הובא ברש"י [2]). כי זה
תלוי בזה, גיאות וניאות [2]. כמו שאחז"ל (סוטה ד' ע"ב) על
פסוק [2] **ואשת איש נפש יקרה תצוד.** וע"כ ברית מכונה בשם
שדי, כמו שכתוב (בראשית לה) **אני אל שדי פרה ורבה.** כי
שדי הוא בחי' שיש די באלקותי לכל בריה וכמוכא בפירש"י
לך לך יז [2]. וכשאינו שומר הברית, היינו עיי' גיאות, הוא
עושה ליעצמו ע"א, הוא מראה שאין די לו באלקותי, עד
שצריך ע"א. וע"כ פוגם בשדי, שיש די באלקותי לכל בריה.
וכששומר הברית הוא זוכה לאור המאיר לו לתשובה כנ"ל:
ד ואור הוזה הוא בחי' **טל אורות [2]** הכלולי' בואי' של
כבוד בבחי' (איוב לג) **הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם**
גבר. פעמים שלש, הם בחי' טל אורות של מילוי שלש אותיות
ראשונות [2] פ"י כי שלש אותיות ראשונות של שם הויה במילוי
אלפין, הם בגימ' **טל** והם בחי' טל אורות, והם כלולים בהואי'
של השם: [2] **עם גבר,** שהם כלולים בברית, **כי פאיש**
גבורתי [2]. ועשי' נקרא ברית בועז, ותיקון לא [2] בו עז
בו תוקפא: **אבל** כשאינו שומר הברית, הוא מקלקל **הטל**
אורות, וממשיך על עצמו עול הפרנסה, היינו **טל** מלאכות [2].
כמוכא בזוהר (פ' פינחס דף רמד ע"א [2]) מאן

מזהרין
התורה אור
דברים כי תצא כו (ו) ולא אָהָה
יָקוּם אֲלֵיךָ לְשַׁמֵּעַ אֶל בְּלִעָם
וְהַמֶּלֶךְ יָקוּם אֲלֵיךָ לְךָ אֵת
הַמֶּלֶךְ לְבָרְכָהּ בְּיַד אֲחֵיךָ יָקוּם
אֲלֵיךָ:
תורה יא
ישעיהו טב לך יד (י) וְיִשְׁמַע
אֲבָרְךָ כִּי נִשְׁבַּח אֲחֵי וְיִרְךָ אֵת
מַלְכֵךְ וְיִלְדֵי בֵיתוֹ שֶׁנֶּחֱמָה עִשְׂר
וְשֵׁשׁ פְּאֹת וְיִרְדֵּךְ עַד יָם:
דברים פסטים כ (ח) וְיִסְפוּ
הַשְּׂמַרִים לְדַבֵּר אֶל הַעַם וְאֶמְרוּ
מִי הָאִישׁ הַזֶּה וְיִרְךָ הַלֵּב לְךָ
וְיִשֵׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִפֶּס אֶת לֵבָב
אִתּוֹ מִלְּפָנָיו:
תהלים כו (י) מִי הוּא הַזֶּה מִלֶּךְ
הַמְּבוֹד יָקוּם בְּצִבְאוֹת הוּא מִלֶּךְ
הַמְּבוֹד מִלֶּךְ:
ישעיהו א (ח) לֹא יִמְשֵׁךְ סֵפֶר
הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפֶּדֶן וְנִגְזַת בּו
יִוֹסֵף וְיִלְקָה לְשַׁמֵּן תִּשְׁמַר לַעֲשׂוֹת
כָּל הַתּוֹבוֹת בּו כִּי אִם מִלְּפָנֶיךָ
אֵת דְּרָכֶיךָ וְאֵן מִשְׁפִּילִי:
שמות בא (כא) וְאִמְרוּ יָקוּם
אֶל מִשָּׁה נִשָּׂא דָךְ עַל הַשָּׁמַיִם
וְהִי חֲשֵׁךְ עַל אֶרֶץ מִצְרָיִם וְיִשֵׁב
חֲשֵׁךְ:
תהלים יז (י) הַלַּמְנָטָן מִנְּרוֹ פִּימוֹ
דָּבָר בְּגִבְעוֹת:
דברים עקב ז (כה) פִּסְלֵי
אֱלֹהִים תִּשְׁמְרוּן פָּאֵשׁ לֹא תִמְדוּ
כִּסְפָּךְ וְזָבֵב עֲלֵיכֶם וְלִקְחֶתֶךָ לֶךְ מִן
תַּקְשָׁב בּו כִּי תִחַצְמֵת יָקוּם
אֲלֵיךָ הוּא:
תהלים טו (ד) נִבְחָה בַּעֲיֵנָיו
נִמְאָט וְאֵת יָרֵא יָקוּם יִבְדוּ
נִשְׁבַּע לְבָרֶעַ וְלֹא יִמְרָ:
יחזקאל כו (ב) וְנָחָה כְבוֹד אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל בָּא מִדְּרֹךְ הַמִּקְדָּשׁ וְקוּלוֹ
כִּקְלוֹ מִים רַבִּים וְהִתְאָרַץ הַתֵּיבָה
מִכְבוֹדוֹ:
שמות ד (י) וְיִאמְרוּ מִשָּׁה אֵל
יָקוּם בִּי אֲרֵיךְ לֹא אִישׁ מִצְרָיִם
אֲנִכִי גַם מִמְּלֹכֵי גַם מִשְׁלֵשִׁים גַּם
סֵא דְּבָרְךָ אֵל עֲבָדֶיךָ יִבְדוּ
פֶה וְכַבֵּד לְשׁוֹן יִמְרָ:
תהלים ל (יג) לְשַׁמֵּן יָקוּם כְּבוֹד
וְלֹא יִדֹם יָקוּם אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
אוֹדְךָ:
משלי ו (כו) כִּי בַעַד אִשֶׁה זֹנָה
עַד כִּבְדֵךְ לָחֵם וְאִשֶׁת אִישׁ נָפֵס
יָקוּם תַּעֲזֹב: פ
בראשית וישלח לה (יא) וְיִאמְרוּ
לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שְׂדֵי פֶרֶה
וְרֵבֵב גּוֹי וְקִלְקַל גּוֹיִם יִתֵּן מִטָּן
וְלִכְלִים מִתְּחַלְּצֵיךָ יִצְאָה:
ישעיהו כו (יט) יִתֵּן מִיָּד
נִבְלָתִי וְקִיּוֹן קִיּוֹנוֹ וְרִנְנוֹ שִׁבְנֵי
עֶפְרָיִם כִּי טַל אֹרֶת מִלֶּךְ וְאֲרִין
וְרֵאִים מִפְּלִי: ס
איוב לג (כט) הֵן קָל אֵלֶּה יַפְעַל
אֵל פְּעֻמֵּי שָׁלוֹשׁ יָעֲבֵר:
דברים פסטים ח (כא) וְיִאמְרוּ
נִבְחָ וְלַעֲמֹעַ קוֹם אֲתָה וְנַפְעַע בְּנֵי
כִּי כְּאִישׁ בְּגִדְתָּ וְיָקָם גְּדֻלְתּוֹ
וְיִרְבֵּךְ אֵת זִבְחֵי וְאֵת צִלְעֵיךָ וְיָקָם
אֵת הַשְּׂמַרִים אֲשֶׁר בְּצִבְאוֹתָיִם
גְּמִלְיָהֶם:

אני ה הוא שמי יא
נגד כבוד השי'. היינו על ידי ענוה וקטנות. כי עיקר בחי'
הדיבור הוא מכבוד [2], כמ"ש (תהלים כד) **מי הוא זה מלך**
הכבוד, היינו מלכות פה [2]. כי כשהתורה באה לתוך דיבורים
פגומים, לפה פגום, לא די שאין דיבורי התורה מאירים לו, כ"א
גם התורה עצמה נתגשם ונתחשך שם מפיו, כמ"ש (יהושע א)
לא ימוש ספר התורה הזה מפיד, בחי' וימוש השך (שמות י"ז) [2],
היינו שלא יתגשמו ויתחשכו מפיד [2]. כי עיי' שאין משגיחין
שיהיה כבוד השי' בשלימות, היינו עיי' גדלות, עיי' אין יכולין
לפתוח פה, בבחי' (תהלים יז) **סגרו פימו דברו בגאות.** כמעשה
לדוי בר סיסא שהעלוהו לבימה ופת רוחו עליו ולא אניבון
(ירושלמי יבמות פ' יב [2]). כי עיי' הגאות הוא בחי' ע"א [2].
ובע"א כתיב **פסילי אלהיהם תשרפון באש (דברים ז') [2].** וכל
העומד לשרוף כשרוף דמי, וכתותי מכתת שיעוריה, כמוכא
בגמרא (ר"ה כה.) [2] לענין שופר של ע"א. וכיון שמכתת כתיב
שיעוריה, אין לו כלי הדיבור לדבר עמהם: **אך כשהוא**
נוהר ושומר כבוד השם שיהיה בשלימות, שהוא נבזה בעיניו
נמאס [2]. עיי' יוכל לדבר דיבורים המאירים, בבחי' (יהושע א)
(ג) **והארץ האירה מכבודו.** והם מאירין לו לתשובה [2],
ויכול לבא לתבונות התורה לעומקה כנ"ל:
ג וכבוד בשלימות אינו כ"א על ידי ואי' שימשוך לתוכה.
כי בלא ואי' נשאר **כבוד פה [2].** ועל ידי ואי' הוא בבחי'
(תהלים ל') **כבוד ולא ידום.** כי כל מקום שנאמר ואי', הוא
מוסיף (פסחים דף ה.). היינו בחי' תוספות קדושה, היינו שמירת
הברית. כמאמר חז"ל כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה
מוצא קדושה (מ"ר קדושים פ' כ"ה [2] הובא ברש"י [2]). כי זה
תלוי בזה, גיאות וניאות [2]. כמו שאחז"ל (סוטה ד' ע"ב) על
פסוק [2] **ואשת איש נפש יקרה תצוד.** וע"כ ברית מכונה בשם
שדי, כמו שכתוב (בראשית לה) **אני אל שדי פרה ורבה.** כי
שדי הוא בחי' שיש די באלקותי לכל בריה וכמוכא בפירש"י
לך לך יז [2]. וכשאינו שומר הברית, היינו עיי' גיאות, הוא
עושה ליעצמו ע"א, הוא מראה שאין די לו באלקותי, עד
שצריך ע"א. וע"כ פוגם בשדי, שיש די באלקותי לכל בריה.
וכששומר הברית הוא זוכה לאור המאיר לו לתשובה כנ"ל:
ד ואור הוזה הוא בחי' **טל אורות [2]** הכלולי' בואי' של
כבוד בבחי' (איוב לג) **הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם**
גבר. פעמים שלש, הם בחי' טל אורות של מילוי שלש אותיות
ראשונות [2] פ"י כי שלש אותיות ראשונות של שם הויה במילוי
אלפין, הם בגימ' **טל** והם בחי' טל אורות, והם כלולים בהואי'
של השם: [2] **עם גבר,** שהם כלולים בברית, **כי פאיש**
גבורתי [2]. ועשי' נקרא ברית בועז, ותיקון לא [2] בו עז
בו תוקפא: **אבל** כשאינו שומר הברית, הוא מקלקל **הטל**
אורות, וממשיך על עצמו עול הפרנסה, היינו **טל** מלאכות [2].
כמוכא בזוהר (פ' פינחס דף רמד ע"א [2]) מאן

מזהרין
התורה אור
דברים כי תצא כו (ו) ולא אָהָה
יָקוּם אֲלֵיךָ לְשַׁמֵּעַ אֶל בְּלִעָם
וְהַמֶּלֶךְ יָקוּם אֲלֵיךָ לְךָ אֵת
הַמֶּלֶךְ לְבָרְכָהּ בְּיַד אֲחֵיךָ יָקוּם
אֲלֵיךָ:
תורה יא
ישעיהו טב לך יד (י) וְיִשְׁמַע
אֲבָרְךָ כִּי נִשְׁבַּח אֲחֵי וְיִרְךָ אֵת
מַלְכֵךְ וְיִלְדֵי בֵיתוֹ שֶׁנֶּחֱמָה עִשְׂר
וְשֵׁשׁ פְּאֹת וְיִרְדֵּךְ עַד יָם:
דברים פסטים כ (ח) וְיִסְפוּ
הַשְּׂמַרִים לְדַבֵּר אֶל הַעַם וְאֶמְרוּ
מִי הָאִישׁ הַזֶּה וְיִרְךָ הַלֵּב לְךָ
וְיִשֵׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִפֶּס אֶת לֵבָב
אִתּוֹ מִלְּפָנָיו:
תהלים כו (י) מִי הוּא הַזֶּה מִלֶּךְ
הַמְּבוֹד יָקוּם בְּצִבְאוֹת הוּא מִלֶּךְ
הַמְּבוֹד מִלֶּךְ:
ישעיהו א (ח) לֹא יִמְשֵׁךְ סֵפֶר
הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפֶּדֶן וְנִגְזַת בּו
יִוֹסֵף וְיִלְקָה לְשַׁמֵּן תִּשְׁמַר לַעֲשׂוֹת
כָּל הַתּוֹבוֹת בּו כִּי אִם מִלְּפָנֶיךָ
אֵת דְּרָכֶיךָ וְאֵן מִשְׁפִּילִי:
שמות בא (כא) וְאִמְרוּ יָקוּם
אֶל מִשָּׁה נִשָּׂא דָךְ עַל הַשָּׁמַיִם
וְהִי חֲשֵׁךְ עַל אֶרֶץ מִצְרָיִם וְיִשֵׁב
חֲשֵׁךְ:
תהלים יז (י) הַלַּמְנָטָן מִנְּרוֹ פִּימוֹ
דָּבָר בְּגִבְעוֹת:
דברים עקב ז (כה) פִּסְלֵי
אֱלֹהִים תִּשְׁמְרוּן פָּאֵשׁ לֹא תִמְדוּ
כִּסְפָּךְ וְזָבֵב עֲלֵיכֶם וְלִקְחֶתֶךָ לֶךְ מִן
תַּקְשָׁב בּו כִּי תִחַצְמֵת יָקוּם
אֲלֵיךָ הוּא:
תהלים טו (ד) נִבְחָה בַּעֲיֵנָיו
נִמְאָט וְאֵת יָרֵא יָקוּם יִבְדוּ
נִשְׁבַּע לְבָרֶעַ וְלֹא יִמְרָ:
יחזקאל כו (ב) וְנָחָה כְבוֹד אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל בָּא מִדְּרֹךְ הַמִּקְדָּשׁ וְקוּלוֹ
כִּקְלוֹ מִים רַבִּים וְהִתְאָרַץ הַתֵּיבָה
מִכְבוֹדוֹ:
שמות ד (י) וְיִאמְרוּ מִשָּׁה אֵל
יָקוּם בִּי אֲרֵיךְ לֹא אִישׁ מִצְרָיִם
אֲנִכִי גַם מִמְּלֹכֵי גַם מִשְׁלֵשִׁים גַּם
סֵא דְּבָרְךָ אֵל עֲבָדֶיךָ יִבְדוּ
פֶה וְכַבֵּד לְשׁוֹן יִמְרָ:
תהלים ל (יג) לְשַׁמֵּן יָקוּם כְּבוֹד
וְלֹא יִדֹם יָקוּם אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
אוֹדְךָ:
משלי ו (כו) כִּי בַעַד אִשֶׁה זֹנָה
עַד כִּבְדֵךְ לָחֵם וְאִשֶׁת אִישׁ נָפֵס
יָקוּם תַּעֲזֹב: פ
בראשית וישלח לה (יא) וְיִאמְרוּ
לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שְׂדֵי פֶרֶה
וְרֵבֵב גּוֹי וְקִלְקַל גּוֹיִם יִתֵּן מִטָּן
וְלִכְלִים מִתְּחַלְּצֵיךָ יִצְאָה:
ישעיהו כו (יט) יִתֵּן מִיָּד
נִבְלָתִי וְקִיּוֹן קִיּוֹנוֹ וְרִנְנוֹ שִׁבְנֵי
עֶפְרָיִם כִּי טַל אֹרֶת מִלֶּךְ וְאֲרִין
וְרֵאִים מִפְּלִי: ס
איוב לג (כט) הֵן קָל אֵלֶּה יַפְעַל
אֵל פְּעֻמֵּי שָׁלוֹשׁ יָעֲבֵר:
דברים פסטים ח (כא) וְיִאמְרוּ
נִבְחָ וְלַעֲמֹעַ קוֹם אֲתָה וְנַפְעַע בְּנֵי
כִּי כְּאִישׁ בְּגִדְתָּ וְיָקָם גְּדֻלְתּוֹ
וְיִרְבֵּךְ אֵת זִבְחֵי וְאֵת צִלְעֵיךָ וְיָקָם
אֵת הַשְּׂמַרִים אֲשֶׁר בְּצִבְאוֹתָיִם
גְּמִלְיָהֶם:

א הסופה זו הוסיף מוהר"ת במהדורת תקפ"א על לשון רבינו שמואל
2 מתרצו - לתפילתו
ג דברים כג ו'
ד נאמרה בשבועות תקסג
ה בתרלו ומתורלו - ובשכמ"ו
ו צ"ל ע"א
ז בתרלו - מתבוננת
ח בתרלו - לתבונת
ט במשך הנחל כאן ובתורה נו אה"ג מנוקד בסמות צ' במקום וצ"ל בשוא כי הוא לשון מציאה ולא מוצא
י בתרלו - לתבונת
יא משנה שם דף פג: ודברי הימים ב יג יט ועיין בראשית רבה פו ה'
יב בתשטס - השיב (כדלקמן)
יג במונודים כולם - ששקל
יד בתרלו - תבונת
יט עיין מגילה סו.

10 בדפוס - גבוהה. במשך הנחל גבוהה, בקו הוויזני החדש גבוה
11 ב"ר מג פסקא ב' וביארו תוס' סוכה לא: שהוריקן מעבירות ע"י שנתביישו ועיין תנחומא לך לך יג שעי' ששאל מי חירא וכו' הוריקן ממנו ונשאר רק איליעור. ועיין לק"ה ר"ה ג' בהלכות פסח הכלולים שם אות ח' ירק רומה לתשובה שהיא חוט של חסד שממתיק את המלכות כשהיא בהסתרה בחי' אסתר ירקוקת וכו' בראשית יד יד
12 בדפוס - אוריקן, ובלוח התיקון ציין לתקן אוריקן

מאמר ואלה המשפטים

מספה"ק לקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה

תורה זו נאמרה קודם פורים
תקס"ג בטיראויצע (חיי מוהר"ן
נט/1)

פתיחה

רבנו פותח את התורה בעניין הריקודים והמחאת כף ובהמשך מתברר שזה כמו משל לכל הבחינות שהולך ומדבר עליהן בכל התורה שבכלליות כולן הן בחי' קרוב רחוקים אל האמת והעלאת המלכות מהקליפות ובאות ו' מבאר שגם הריקוד כאן הכוונה לזה כי ע"י שמחת הלב מתפשט ומנשב הרוח שבלב אפילו ברגלין וידין דהיינו האיברים היותר מגושמים ורחוקים משכל אמת ומעורר אותן להשתתף בשמחת הדביקות בהש"י.
וענין זה א"א אלא ע"י הצדיק האמת שלעומתו תמיד עומד איזה אבי-מלך, דהיינו מפורסם של שקר שביצרו הגדול למלוך חושב עצמו להצדיק ומונע עצמו ואחרים לקבל מהצדיק, וממילא נמנע הקירוב רחוקים שהוא עיקר כבודו ית'.

סיכום לפי אותיות

באות א' רבינו מבאר שע"י ריקוד ומחאת כף נמתקים הדינים

באות ב' רבינו מבאר כי גדולת ה' שדייקא הרחוקים יתקרבו וידעו האמת

באות ג' רבינו מבאר שהרחוקים ממש ידעו האמת זה א"א אלא ע"י בחי' יעקב כי הוא קרא למקום ביהמ"ק בית (דהיינו שקרוב רחוקים בשלימות יכול לעשות רק מי שיש לו בחי' יעקב שתיקן ערבית דייקא דהיינו להאיר את כח התפילה גם בחושך)

באות ד' רבינו מבאר להעלות התפילה מהר ושדה לבית דהיינו לגלות מלכותו ית' גם לעכו"ם זה א"א אלא ע"י הצדיקים כי רק הם יודעים להתפלל בשלימות. אבל יש בעלי גאווה שמרחיקים מהצדיק (היינו הך כנ"ל שלתיקון התפילה צריך בחי' יעקב, רק שכאן הדגש על בחי' הצדיק שבו, ומוסיף שיש עליו זה חולקים)

באות ה' רבינו מבאר שהעיצה לבטל הגאווה היא להתקרב לצדיק (דהיינו הכוונה שכמו שאת הרחוקים רק הצדיק יכול לקרב דהיינו לבטל את העכו"ם מהם כן את גאוות אבימלך שהיא ע"ז רק הצדיק יכול לבטל)

באות ו' חוזר רבינו לבאר איך נמתק הדין ע"י רקוד ומחאת כף שע"י שהן מתעוררים מכח השמחת לב רוח שבלב שמאיר לו הצדיק ע"י נמתקין הפגמי אמונה שבבחי' הרגלין שירדו מוות לבחי' נטיו רגלי וכן הידין שנפלו מבחי' ידי אמונה (דהיינו כי באמת כל הבחינות הנ"ל הן בחי' ריקוד והמחאת כף כי הרחוקים הם בחי' רגלין והרוח שבלב הוא בחי' רוח הצדיק)

באות ז' מבאר רבינו שהתורה הנגלה ונסתר שבה הן גם בחי' ידין ורגלין וכלליות התורה היא רוח שבלב רוח הצדיק (וצריך גם כאן לומר שהכוונה כנ"ל שצריך להאיר מכלליות התורה לנגלה ונסתר כדי להמתיקם וצ"ע)

באות ח' מבאר רבינו עפ"י הנ"ל את סוד פורים ומרדכי ואסתר והמן והעץ נ' אמה והנפת עומר שעורים וספירת העומר (וכנ"ל גבי ידין ורגלין ה"נ מרדכי ואסתר וכן עומר ושעורים והארת הצדיק היא בחי' הנפת העומר והחולק על הצדיק הוא המן וכן ספירת העומר היא בחי' הריקוד שממתיק הדינים במדרגות הנמוכות ע"י שמאיר בהן אור הצדיק ה"נ ע"י הספירה לעומר מאיר כל יום את אור הנפת העומר והפסח בעוד מידה אחת מהמט מידות להמתיקה ולתקנה)

באות ט' מבאר רבינו עפ"י הנ"ל את מעשה רבב"ח ומתבאר עניין קורח

באות י' מבאר רבינו עפ"י הנ"ל את הפסוק שפתח בו ואלה המשפטים.

שיחות השייך לתורה זו

שיחות הר"ן אות קלא - בְּשִׁפְתַי לִפְנֵי (רסג/1) התורה ואלה המשפטים (סימן י' חלק ראשון מליקוטי מוהר"ן) המתחלת: בְּשִׁשׁ דִּינִים חֵס וְשְׁלוֹם, עַל יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי רִקּוּדִין וְהִמְחָאֵת כֶּף נִעְשָׂה הַמְתַקֵּת הַדִּינִים וְכו', אָמַר לִי: כֶּף אֲמַרְתִּי, שֶׁעֲבָשׁוּ נִשְׁמַע

גזרות חס ושלום, על ישראל (רסד) ו' והנה הולכים וממשימים לבוא ימי הפורים האלה (כי התורה הזאת נאמרה סמוך לפורים) ויהיו ישראל מרקדים וימחאו כף ועל- ידי- זה ימתיקו הדינים ויחזרו ויפלו דבריו ואמר בפה מלא כף אמרתי ויכונתו היתה להעיר לכבנו שנדע ויבין שכל דברי תורתו הקדושה אף-על-פי שיש בה עמקות גדול ונורא מאד מאד ורזין עלאין וסודי סודות עמקים ורחבים מני ים בכל דבור ודבור, אף-על-פי-כן

עקר פונתו שנשמע ונקבל דבריו הקדושים בפשיטות לשומר ולעשות ולקיים את כל דברי תורתו בפשיטות ובתמימות כמו למשל התורה הקדושה הזאת שנאמר שם שעל-ידי המחאת כף ורקודין נמתקין הדינים, היתה פונתו בפשוטו, שיחזקו עצמן לשמח בימי שמחה, כגון פורים וחנכה וימים טובים או חתונה וכיוצא בזה (רסה) כל מיני שמחה של מצוות שיחזקו עצמן בשמחה גדולה עד שיפכו להתעורר לרקודין והמחאת כף, ועל-ידי-זה ימתיקו הדינים

כי כל דברי התורה לא בשמים הוא לאמר, שאין מי שיכול לזכות לזה להמתיק הדינים על-ידי המחאת כף ורקודין כי-אם גדולים בני עליה רק כל אחד מישראל יש לו כח הזה כשיקיים הדברים בפשוטן באמת ובתמימות וכן בכל הדברים הנאמרים שם בהתורה הקדושה הנ"ל וכן כל מה שנאמר בכל תורה ותורה כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה' (אבות א-יז)

ושים עינך היטב היטב ותסתכל יפה בכל תורה ותורה ותשים לבך להבין בכל מקום העבדות והעצות והמוסר וההתעוררות היוצאים משם על-פי פשוטן של דברים ותבקש מהשם יתברך שיאיר עיניך לזכות לזה להבין הדברים היטב למעשה, כי כל דבריו וזכרונם לברכה, כלם נצרכים ומכרחים לעבדות ועצות טובות לעבדו יתברך ואפלו בקצת מקומות אשר לפנים ריהטא בהשקפה ראשונה אין מבינים היטב איך נוגע הענין הזה לעבדה לפי מדרגתו אף-על-פי-כן באמת יש שם עצות נפלאות והתעוררות נורא לשוב אליו יתברך ממקום שהוא שם ואם תשים עינך ולבך שם היטב בודאי תמצא גם שם עצות ודרכים טובים לפי מדרגתך

כי כל דבריו וזכרונם לברכה, הם כלליות גדול, וכל תורה ותורה כלול מכל התורה כלה ומכל בני אדם שבעולם בכל דרגה ודרגה מן תכלית קצה העליון עד תכלית קצה התחתון

הינו שעם כל תורה ותורה ושיחה שלו יכול לעבד את השם יתברך הגדול במעלה בתכלית המעלה, וכן אפלו הקטן והפחות בתכלית דיטא התחתונה יכול גם-כן לשוב להשם יתברך ולמצא עצות לנפשו על-ידי אותה התורה בעצמה כי הם כלליות נפלא מאד:

ל"ע מדוע דווקא כאן כל כך מדגיש רבינו להבין את הדברים כפשוטן ממנו

ועיין פרפראות לחכמה אות יח שם שקיל גבא דעמרא וכו' ואנחיה ברישא דרומחא וכו' ונראה שבכאן רובנו ז"ל הדרך של המאמר הקדוש הנ"ל, כי יסוד הענין הוא שעל ידי ריקודין והמחאת כף בשמחה של מצוה נמתקין הדינים, וכאשר מבאר אחר כך שרשי הענין מבואר, שיעקר המתקת הדינים על ידי ביטול הגאווה והעבודה זרה על ידי הרוח הקדוש של הצדיק דנשיב בשית פרקין דדרועין ודשווקין, שזה בחינת ריקודין והמחאת כף בגשמיות בשמחה של מצוה שנמשך מבחינת הרוח שבלב, בחינת לבו נשא את רגליו אל הצדיק האמת שהוא איש אשר רוח בו, על ידי זה נמשך גם ברוחניות הארה מבחינת הרוח שבלב העליון אל בחינת הדין והרגלין שברוחניות, ונמשך בחינת ביטול הגאווה והעבודה זרה והקליפות, ונמתקין כל הדינים ובוזה תבין ביותר מה שדייקא במאמר זה הוצרך ז"ל לבאר שכונתו לקיים הדבר כפשוטו כמבואר בשיחות הר"ן קלא: הנ"ל

חיי מוהר"ן סיפורים חדשים צו - (טז) ספר בימי אלול שחלם לו שהיה רוצה לכנס בבית לשמע קול שופר, ועבר לפני בית אחד ושמע ששם מזמרין ומבין כף אל כף ומרקדין מאד וישמחין בקפיצות ורקודין גדולים כדרך השמחים והשוחקים מאד. עניתי ואמרתי הלא לכאן בודאי טוב לכנס לשמע קול שופר (והשאר איני זוכר)

וענה אחד שגם מרמז בספרו שמצות שופר היא בחינת המחאת כף ורקודין כמובא בהתורה ואלה המשפטים בלקוטי א' סימן י' המדבר מהמחאת כף ורקודין, שמבאר שם מאמר הזהר הקדוש בתרועה דאיהו רוחא אתעבר אל אחר כפירות וכו' שעל-ידי- זה זוכיין להמחאת כף ורקודין. שהיא בחינת והיה רוחא נשב בשת פרקין דדרועין ובשת פרקין דרגלין עין שם כל התורה. נמצא מבאר שם שתרועה שהוא קול שופר היא בחינת המחאת כף ורקודין. ונענע לו רבנו זכרונם לברכה ראשו.

אחר-כך שלח ה' בלבי שמרמז בפסוק ששופר היא בחינת רנה ושמחה כי (תהלים כ"ו): "אז ימלא ש'חוק פניו ו'לשוננו ר'צה ראשי-תבות שופר". ועל-כן אחר פסוק (שם פ"ט): "אשרי העם יודעי תרועה" וכו' בתיב: "בשמך יגילון כל היום" ועין במקום אחר שעקר הבכיה צריכה להיות מתוך שמחה כי בכיה היא ראשי-תבות "בשמך יגילון" כל היום, עין שם:

חיי מוהר"ן מקום לידתו וישיבתו ונסיעותיו וטלטוליו קטו - (יב) ובשנת תקס"ב בחדש אלול נכנס לפרסלב ובא לכאן על שבת פרשת כי תצא, וכאשר נשמע הדבר בנעמריב הסמוך לפה היה אצלנו דבר פלא מאד שהוא נכנס לכאן. אבל השם יתברך חמל עלינו מן השמים, וחשב מרחוק להיטיב אחריתנו להשאיר שארית בארץ למען עשה בהיום הזה להחיות עם רב. כי בכאן נגמרו הספרים הקדושים הנדפסים, ופה חבר הספרים הנעלמים מעין כל חי, הינו מה שנשרף וספר הגנוז וכו' וכו', ואנחנו זכינו ברחמי המרבים להתקרב אליו תכף בכניסתו לפה, ויתבאר מזה במקום אחר, אם ירצה השם, באריכות. ואמר, אלו לא בא לפרסלב אלא בשביל לקרב אותי די. ופה ברסלב ישב בשלוח מבני העיר כל ימיו, אבל בעולם היה המחלקת הולך ומתגבר וכל מה שקרב יותר אנשים להשם יתברך, התגבר המחלקת יותר. אבל הוא זכרונם לברכה עשה את שלו, ועלה בכל יום ובכל שעה ובכל רגע למעלות גבוהות ורמות אשר אין לשער כלל. ולולא שהתגבר הקטרוג על העולם עד שלא היה העולם בודאי לינק מאור כזה ועמד וגנוז, היה נתגלה גדלתו בעולם והיה מחזיר כל העולם אליו יתברך. כי זה היה כל מגמתו תמיד כל ימי חייו, ובוזה עסק תמיד לזכות הרבים ולהוציאם מחשך לאור, מאפלה לאור גדול.

¹ עיין ימי מוהר"ן ח"א אות ב' שמוהר"ן התחיל בחנוכה בכתיבת תורות רבינו בתורה ח שהיא לא לשון רבינו ונכתב באופן שרבינו אומר לפניו באידיש ומוהר"ן מתרגם וכותב בלשון ק ואח"כ מוהר"ן מקריא לפני רבינו מה שכתב ורבינו מתקן ועיין חיי מוהר"ן אות ב' שבפורים תקסג התחיל מוהר"ן לכתוב את תורות רבינו וע"ש שהתחיל מתורה ו' שהיא לשון רבינו והייתה כתובה אצל רבינו והיה מקריא ומוהר"ן מעתיק. וצ"ע כי בחיי מוהר"ן הנ"ל כתב שעד פורים לא כתב תורות ארוכות ובימי מוהר"ן כתב שבחנוכה כתב תורה ח'

² בשמחת תורה תקס"ג ציווה הצאר אלכסנדר הראשון לממשלתו להכין סדרת "תקנות בענין היהודים", ובפי היהודים נקראו פונקטן דהיינו נקודות העקריות שבהן היו תקנה בדבר הגיוס חובא לצבא, ותקנה בדבר חינוך אזרחי חובה תקנות אלו גרמו להרס וחורבן קהילות שלימות. רבינו ראה את הגזרה השניה כחמורה יותר מבין שתי הגזרות ואמר שהיא עתידה להרוס עוד דורות עתידים של יהודים (חיי מוהר"ן א' ושכחי להתרחק מחקירות יא) ע"כ הגהת הרב אריה קפלן ז"ל.

ענה רבנו זכרוננו לברכה ואמר מה יהיה אם יגרשו אותי מכאן גם-כן, בכל מקום שאבוא לשם בכל מקום שאעשה פסיעה, אנתן תמיד. וויא איך וועל אטרעט טאהן וועל איך אלץ פאר רעכטיגן קשיצא מילאטיפאליע בעת שקבר באו העגלות מברסלב בשבילו להביאו לברסלב אמר כאן בזלאטיפאליע סבלתי תרתי גיהנם, פי משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש, ואני סבלתי יסורים כאן שתי שנים. גם אמר, עד עכשו היה בדרך ישוב מחוץ למחנה מושבו, עכשו מתחיל וכו' ואיני יודע הלשון שאמר יותר אף הענין הוא שעכשו מתחיל השם יתברך להיטיב וכו'.

אמר הפועתי שמעתי שאמר רבנו זכרוננו לברכה אנחנו כבשנו את עיר ברסלב בהמחאת פה ורקודין. (פי באמת בתחלת פניסתו לברסלב דבר תקף ממחאת פנים בתפלה, שעל-ידי זה מגרשין האויר של חוץ לארץ וממשיכין אוירא דארץ-ישראל, כמבאר במאמר אתם נצבים וכו'. וכן בשנה זו רקד הרבה אודות לבטל הפונקטין והגזירה לקחת יהודים לצבא. ובחרף זה אמר מאמר ואלה המשפטים סימן י' המדבר מרקודין והמחאת פה).

עוד שמעתי שפעם אחת סמוך לכניסתו לברסלב מזגו לו כוס יין לקדוש, ונשפף על הארץ. ומזגו לו כוס אחר, וקדש עליו. ואחר-כך אמר היום נטענו שם ברסלביר חסידים, ושם זה לא ישתקע לעולם, כי לעולם יהיו אנשי-שלומנו נקראים על שם עיר ברסלב וכן היה כמפורסם.

ופעם אחת אמר בביתו של הרב הקדוש דודו רבי ברוך זכרוננו לברכה דודי רצה לישוב בברסלב ולא נתישב שם ואני יושב בברסלב, וכן מפורסם עוד בין אנשי-שלומנו דבורים הרבה בענין ישיבת ברסלב והמוכן מדבריו, שהיו לו זכרוננו לברכה בענין ישיבתו בברסלב סודות נוראים ונפלאים מאד:

וכבר גילה כמה תורות גבוהות מאוד על ענין ריקודין והמחאת כף. וגם בהתורה "לשמש" (ליקו"מ ח"א, סי' מ"ט) הנזכר-לעיל מבואר מענין ריקודין, אבל לא היה שכיח שיעשה ריקודין כי אם בעתים רחוקות מאוד, אך באותה השנה הנזכר-לעיל היה מרקד כמה פעמים. היינו בשמחת תורה, ואחר-כך בשבת הנוכה אחר אמירת התורה המתחלת "ראיתי מגורת זהב" (ליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן ח'), ואחר-כך בפורים במעדועדיוקוע, ואחר-כך על החתונה הנזכר-לעיל.

ואמר בעצמו: "בזאת השנה רקדתי הרבה" ! וזה היה מחמת שבאותו השנה נשמעו הגורות שקורין "פונקטין", שהיו רוצים אז לגזור על ישראל חס-ושלום, ומחמת זה רקד כמה פעמים, כי על-ידי ריקודין ממתיקין הדינים, ומבטלין הגזירות, כמבואר בהתורה "ואלה המשפטים" (בליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן י'), המתחלת: "על-ידי ריקודין והמחאת כף ממתיקין הדינים". וגם זאת התורה נאמרה באותו החורף בטיראוויצע: (- שם, סעיף קט"ז).

...ואחר-כך נעשה שם שמחה גדולה בקול רעש גדול של שיר ושמחה. ואז רקד רבינו זכרוננו לברכה בעצמו הרבה מאוד מן איזה זמן קודם הלילה, עד איזה שעות בתוך הלילה של שמחת תורה. וכבר ידוע גדול נפלאות עריבות נעימות קדושת הריקוד שלו. כי מי שלא ראה זאת, לא ראה טוב מימיו ! וכבר מבואר במקום אחר (חיי"מ סי' קט"ז, הנזכר-לעיל), שבאותו השנה רקד רבינו זכרוננו לברכה הרבה, היינו בשמיני עצרת הנזכר-לעיל, ובשבת הנוכה בהסעודה-שלישית, אחר שאמר התורה הנוראה "ראיתי מגורת זהב", בליקוטי מוהר"ן ח"א סימן ח', ובפורים. ואחר-כך בראש חודש ניסן היתה החתונה של בתו שרה, ורקד הרבה עם בתו הכלה בהסעודה-שלישית של השבת-חתונה אחר שאמר התורה הנוראה "והוא כחתן יוצא מחופתו" (בליקוטי מוהר"ן ח"א סימן מ"ט), כי בעת אמירת התורה התחיל בקול נפלא מאלו התיבות: "והוא כחתן יוצא מחופתו", רק כשמסר לנו התורה הזאת בכתב ידו הקדוש, התחיל מפסוק: "לשמש שם אוהל בהם" כנדפס (בליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן מ"ט, הנזכר-לעיל). ואחר שאמר התורה הנזכר-לעיל, רקד הרבה עם בתו, אשרי עין ראתה זאת ! ושמעתי מפיו הקדוש שאמר בעצמו: "בשנה הזאת רקדתי הרבה, מחמת שנשמע אז שיוצאין גזירות שקורין "פונקטין" על ישראל". כי על-ידי ריקודין והמחאת כף ממתיקין הדינים, ומבטלין הגזירות, כמבואר בהתורה "ואלה המשפטים" בסימן י' ליקוטי מוהר"ן ח"א, שנאמר לענין זה כנרשם במקום אחר (שיח"ר סי' קל"א, וימי מוהרנ"ת ס"ג, מובא שם בתורה): (שם, סעיף רס"ג).

הר שדה ובית

היה מפרש רבי שמשון ברסקי זכרוננו לברכה בכונת מאמרם זכרוננו לברכה (פסחים פח). אברהם קראו להקדוש ברוך הוא הר, יצחק קראו שדה, יעקב קראו בית וכו' (כמבואר ביאורו בתורה י' ח"א), שיש בכונת הדברים שאברהם גילה אלוקותו והאמונה בהשם יתברך בחינת הר, שהוא מופשט יותר וכו', והיינו שמעלת יעקב אבינו היה שגילה אלוקותו לכל באי עולם שידעו שגם בבחינת בית, דהיינו הדברים הסמוכים לאדם וכל מה שנעשה עימו לטוב ולרע הכל הוא מעשה ה', וזהו שאמרו שיעקב קראו בית, שהכניס גילוי אלוקותו אף לתוך ביתו ופנימיותו של כל אחד שידעו שכל פרט ופרט הנעשה עם האדם הוא בהנהגתו יתברך לבד: (שי"ש"ק ח"ה, סעיף ט"ו).

הצדיק קוצא דאות ד'

שיחות הר"ן אות רפב - אמר לאחד: קשנפודין חס ושלום, מהצדיקים כאלו עובדין עבודה זרה כי איתא בזהר הקדוש (תקוני זהר כא) שהצדיק הוא קוצא דאות ד' וכשנפודין ממנו חס ושלום, אזי מפרדין קוצא דאות ד' דאחד (דברים ו-ד) ונעשה חס ושלום אחר (שמות לד-יד) שהוא אל אחר כפירות (תסד) כי עקר אמנות היחוד הוא על ידי הצדיקים האמתיים שהם קוצא דאות ד' דאחד וכנ"ל (תסד) וכן מבאר ענין זה בכמה מקומות בדברי רבנו זכרוננו לברכה, שעקר האמונה תולה בהתקרבות לצדיקים האמתיים:

רבי לוי יצחק ז"ל היה אומר בענין המבואר בתורה י' - שהצדיק הוא בחינת קוצא דאות ד', ומהפך בחינת "אל אחר" לבחינת "ה' אחד" - שזה כוחו של הצדיק, שיכול להפוך את האדם בהיפוך גדול כזה, אף רק על-ידי בחינת הקוצא, שהוא בחינת הנקודה טובה, מעט דמעט שיש באדם, ולעקרו מטומאתו על-ידי-זה, ולהכניסו בכלל ישראל הקדושים על-ידי נקודה טובה קטנה שמוצא בו, ואף רק עם נקודת רצונו הטוב, שהוא בחינת קוץ קטן, ומהפכו על-ידי-זה מבחינת "אל אחר", שהוא הסטרא אחרא, לבחינת הקדושה, שהוא בחינת "ה' אחד": (שי"ש"ק ח"ו, סעיף רנ"ט).

היה מרחיב רבי לוי יצחק זכרוננו לברכה דיבורו בענין המבואר בתורה י' שהצדיק הוא בחינת קוצא דאות ד' וכו' וכו' בבחינת הכתוב "וסרתם - ועבדתם אלהים אחרים" (דברים יא), וכמובא מהבעל שם טוב, שכן הדבר שבפגם מחשבה קטנה של גאות,

בחינת קוצא בלבד, כבר נעשה פגם בבחינת "אל אחר". וכן גם להיפך, שעל-ידי מחשבה אחת של אמונה ודביקות בה' והרהור תשובה, כבר נפרד מבחינת "אל אחר", ונתדבק ב"ה' אחד ושמו אחד", ואדרבא מידה טובה מרובה. וזהו ענין הנאמר בנביאי הבעל, שגילה אליהו אלוקותו יתברך, עד שצעקו כולם "ה' הוא האלקים" (מלכים א, יח), והיינו שעקר אליהו העבודה זרה ובחינת "אל אחר", וגילה אלוקותו יתברך בשלמות, וזה שמצאנו שמכל שמות הקודש שאינם נמחקים לא מצאנו שם "אחר", אלא בשם "אל", ובשם "אלקים", כמו "אל אחר", "אלהים אחרים", ועל-כן בהתגלות האמונה זעקו "ה' הוא האלקים", כי נתבטל בחינת "אל אחר". וכל זה נעשה אף על-ידי תנועה קלה ממש, בחינת קוצא ממש, שנתהפך על-ידי תנועה קטנה מבחינת "אל אחר" לבחינת "ה' אחד", וכבר נכלל בקדושה: (שיש"ק ח"ו סעיף ר"ס).

היה מרבה רבי לוי יצחק זכרוננו-לְבָרְכָה בדיבורו על המבואר בתורה י' בענין ההבדל שבין בחינת ה' אחד לבחינת אל אחר, שכל החילוק הוא מחמת הקוצא שבאות ד', שנמצא שכל החילוק בין הקדושה להסטרא-אחרא הוא בקוץ דק מן הדק, כי כן הדבר ממש, שלא ניכר הדבר בין איש לאיש, בין המאמין לשאינו מאמין, אלא בהבדל קטן מאוד, שהוא ענין האמונה. וכמאמר רבינו (בליקוטי מוהר"ן ח"ב סימן קט"ז, ובספר שיחות הר"ן, סימן י"ד): שלשניהם בין למאמין ובין לשאינו מאמין יש אותן דקין וכרכשות, אולם זה הירא שמים והמאמין לאמת, אף גופו וכל שכן נפשו הוא ענין אחר לגמרי לגמרי: (שיש"ק ח"ו סעיף רס"א).

מבואר בתורה (בסעיף ה) שהצדיק הוא קוצא דאות ד', ועל ידו נעשה מאחר אחד, יש לרמוז דלכן "קוץ ד' " בגימטריא ר', היינו דע"י הצדיק שהוא קוצא דאות ד', נתבטל ר' דאחר ונעשה אחד. עוד יש לרמוז, דצדיק בגימטריא ר"ד, היינו שמחליף מר' לד' ועושה מאחר אחד: (- הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר זכרוננו-לְבָרְכָה, בשם ר' מתתיהו כהן מאומן הי"ד - מעדני מלך).

עד כאן השיחות

הקדמה

הנושא המרכזי הוא ביטול הגאווה ותיקון האמונה שזוהי המתקת הדינים. ועיקר התיקון הוא רק ע"י הצדיק שהוא בחי' יעקב, שהוא הלב של העולם, וברייח התיכון שהשלים את התיקון שהתחילו אבותיו לגלות האמת בעולם. אברהם אבינו הראשון שהתחיל בתיקון העולם לאחות את הקרע של אלפים שנות תוהו/ו' (כמובא שאברהם נולד ב1948 לבריאה, ובגיל 52 דהיינו אלפים לבריאה התחיל לעשות נפשות להקב"ה). והוא תיקון שחרית, דהיינו שהעלה את התפילה אמונה מהקליפות לזמן שמאיר החסד בעולם, וקרא לה הר בבחי' מי יעלה בהר ה'. ויצחק אבינו גילה יותר אלוקות בעולם במדת הגבורה והמסירות נפש שלו והעלה אותה יותר, לזמן המנחה ששולט בו הדין, וקרא לה שדה, שגם הוא עדיין חוץ לישוב. ויעקב אבינו גילה עוד יותר אלוקות בעולם במדת התפארת והאמת שלו והעלה את התפלה לזמן הלילה שהחושך שולט וקרא לה בית שהוא מקום השייך לכולם אפילו גויים העסוקים בחושך הבלי עוה"ז אפשר שיאיר להם עבודת התפלה.

יסוד התורה כאן הוא שהצדיק בחי' יעקב אבינו בחיר האבות, הוא השכל והחכמה, בכוחו להאיר חיות אלוקות ואמת ורוח חיים למקומות רחוקים מאד, דהיינו עב"ם, ולכל הבחינות שהמלכות נפלה בבחי' רגליה יורדות מוות בחי' דינים ועצבות וכבידות, כי החכמה תחיה, ויעקב הוא בחי' חכמה, בחי' ויעקבני שהתרגום הוא וחכמני, וכמבואר בתורה ויאמר יעקב אביהם דהיינו תוכחת השכל והאב בחכמה (וכן מבואר בתורה א' שיעקב בחי' חכמה בחי' ראשית חכמה) ולכן רק הוא יכול להחיות את המלכות הנפולה, ואת כל הרחוקים שנפלו ממנה לעב"ם, בבחי' מי שיש לו חולה ילך אצל חכם, חכם דייקא שיתפלל עליו. וזהו דאיתא בזהר אבא יסד ברתא, דהיינו שבנין הבת שהיא המלכות הוא ע"י החכמה, וכשחכמה בתוכה נעשית בית, בבחי' יעקב קרא לה בית, שחיבר את הי' חכמה לעקב דהיינו המלכות. ומי שעומד לעומת יעקב הוא אבימלך שמתגאה לומר אנא אמלוק

¹¹ כי ההארה הראשונה שהאירה בבריאה מתחילת הבריאה אבדה כבר בתחילת הבריאה ע"י חטא אדה"ר ועוד יותר בדור אנוש שהתחילה העבודה זרה. דהיינו שרוב העולם הלך והתרחק מהאמונה ורק יחידי הדורות מסרו מאב לבן והיה להם קצת תלמידים כידוע שהיה בית מדרש של נח ושל שם ועבר וכך שמרו על הגחלת, אבל הם לא הצליחו להאיר את האמונה לשאר העולם, אפילו נח שניסה מאה עשרים שנה להחזיר בתשובה לא פעל כלום. וכך זה נמשך אלפים שנה עד אברהם אבינו שהיה הראשון לגרים ולא מכח יחידי הדורות הנ"ל אלא גילה דרך חדשה בעולם שלא קיבל משום אדם כמבואר בתורה קמב שאת מה שחידש לא היה לו ממי לקבל כלל כי יחידי הדורות עד אברהם לא פרסמו את האמונה מחוץ לבית מדרשם כלל (כי עד אברהם שאז התחיל עולם התיקון היו צדיקי הדור רק בבחי' שימור הקיים לשמור על נקודת האהבה הקדושה כפי שנתבאר בתורה לד שבבחי' שבירת הכלים שהיה קודם עולם התיקון אזי תמיד לכל מדרגה היה נקודה קדושה ששמרה עליה כמבואר בע"ח שער הנקודים) ואברהם היה הראשון שגילה בעצמו שיש מנהיג לבירה (אע"פ שלמד אצל נח ושם ועבר אבל גילה אופן חדש לגלות לאחרים ולפרסם את הדבר) ובכח הזה פירסם את הקב"ה בכל העולם וקירב רחוקים ופרסם בכל העולם שהקב"ה הוא המנהיג את העולם ועי"ז התחיל לאחות את הקרע ולתקן את האמונה ובנה את פרצוף המלכות ויצחק אבינו המשך בדרכו לפי מדתו אבל לא נשלם התיקון לקומה שלימה דהיינו אמונה שלימה וחזקה אלא ע"י יעקב וכמבואר באות ג' וגם זה רק בבחי' אחר מבואר בע"ח שער מיעוט הירח. ונשלם כמעט בשלימות רק במעמד הר סיני, ויחזור לשלימות כשעת הבריאה רק ע"י המשיח, דהיינו שיחזור להיות שני מלכים בכתר אחד וכמבואר שם בע"ח.

ועי"ז חכמתו מסתלקת, חכמתו דייקא¹, ואזי אפילו רוח אמת חכמה וחיים לעצמו אין לו, כל שכן להחיות אחרים אינו יכול, ובגאוותו עומד ומרחיק עצמו ואחרים מהצדיק שיכול לקרב אותם ומונע את עיקר הכבוד של הקב"ה דהיינו קרוב רחוקים.

ורבינו מבאר כיצד בפרטיות יכול כל אדם בעצמו לעורר עניין זה ע"י מחאת כף וריקודים, כי בלב האדם מאיר האמת ואמונה, כי הרוח שבלב יהודי היא בחי' יעקב, דהיינו עד כמה שמשבר בלבו את הרוח שטות ורוח גבוהה של עבודה זרה כך מאיר בלבו יותר הרוח של יעקב הטבוע בו מצד נשמתו, וע"י שמדבק עצמו לצדיק שלבו חלל בקרבו אזי זוכה יותר לגרש מלבו את הרוח גבוהה ויותר זוכה לרוח יעקב.

וכשנמשך הרוח חיים מלבו (שהוא רוח חכמה בבחי' והחכמה תחיה, המתגלה בבינה ליבא) אל האיברים הרחוקים כגון קצות הרגלים וקצות הידים, אזי השמחת לב ואמונה הן המתקת הדינים, בחי' קרוב רחוקים, שהוא עיקר כבודו ית', והבחי' הפרטית הזו מעוררת את הבחי' הכללית, ונמתקים כל הדינים בעולם. כי הרגלים מקומן בארץ מאד, לכם יש חיוב לנעול נעלי עור להגן עליהן מהקליפות, והן רומזות לשכינה במצב שרגליה יורדות מוות, ובהן מתגלה ההטיה לע"ז כמ"ש "כמעט נטיו רגלי", או לעומת זה לבית המדרש כדאיתא במדרש (ויקרא רבה לה א) ורגלי מוליכות אותי לבית המדרש, ואמרו חז"ל רגלי איניש ערבין ליה. וכן הידים עסקניות הן (עיין תורה נו אות ט) והן בחי' אמונה מצד אחד, ומאידך זה לעומת זה כפירה גם היא מתקבלת בבחי' ידים (כמבואר בתורה כב שחותם הידים הוא האמונה, וכשנגמם הוא כפירות). על כן כשמצליח להאיר בהם את השמחת לב והאמונה שבלב למחאת כף וריקודים, זו המתקת דינים נפלאה. ועוד יותר בזמנים המסוגלים לכך כגון פורים ובחנותה וכיו"ב זמנים שיש בהם שמחה. כמבואר בשיחות הר"ן.

עניין הריקוד והמחאת כף נראה בשיחות הר"ן את קלא שרבינו כאן מבאר יסוד, שע"י מעשה פשוט שלכאורה כל אחד יכול לעשות, אפשר לתקן תיקונים עצומים², בודאי לא מדובר במעשה קוף בעלמא, אלא צריך שהמניע לריקוד יהיה השמחת לב בהש"י, ומשמע שלזכות לשלימות בזה צריך להיות מקורב לצדיק אמיתי, שרק על ידו תצא הרוח שטות וגאוה מלבינו ויכנס רוח דעת ענוה ושמחת לב. ואזי מרוב שמחה והתלהבות מתפשט השמחה גם אל כל האיברים הרחוקים והמגושמים מהלב, ואזי בבחי' עולם קטן מאיר השמחה והאמונה לרחוקים, ומקשרם לרוח שבלב, שהיא הרוח של בחי' הצדיק שבנו, כי לכל אחד יש בחי' צדיק, כפי תיקון הברית שלו, וכפי תיקון הברית שלו כן הרוח שבלבו היא בחי' רוח הצדיק, רוח אמת ודעת דקדושה, היפך רוח שטות, ועיין תורה פא תנינא מבואר שם יסוד איך שכל בחי' כשמתקן אותה אזי כל הבחי' הדומות לה מתקנות ועולות עימה, וע"י שהדבר נעשה בפרטיות בעולם הקטן זה משפיע בכלליות על כל העולם.

מבואר בתורה זו כיצד ממתקים את הדינים ע"י מחאת כף וריקודין. ומשמע שמדובר כאן אחרי שכבר יש דינים על ישראל כיצד להמתקים. דהיינו לאחר גזר דין, כי קודם שנגזר הדין אזי הוא נקרא קטרוג, וא"כ מדובר כאן כיצד להמתיק הדין שכבר נגזר על ישראל (בחי' מוהר"ן מבואר שתורה זו היא אחת מכמה תורות שאמר כדי לבטל את גזירת חטיפת ילדי ישראל לצבא הצר) הדבר שגורם לדין המתבאר בתורה זו היא מדת הגאוה שהיא עבודה זרה ממש, ועליה סובבת התורה וביטולה תלוי הכל, ומבאר רבינו שהיא רוח שטות שבלב, ואפשר לסלק ע"י רוח הצדיק, ע"י התקרבות לצדיק אמת, וכשנכנס בלבו רוח הצדיק מתבטא בשמחת לב, וצריך שיתפשט עד לידן ורגלין ויסלק משם אחיות הדין ואזי נמתק.

ועומק הענין כפי שמתבאר בסוף שע"י העוון נאחו הדין בידן ורגלין בבחי' רגליה יורדות מוות, וע"י ריקוד ומחאת כף מעלים את המלכות מהקליפות שהן כפירות ועבודה זרה ששרשם בגאוה. וכשמעלים אותה מהקליפות אזי אפשר להביאה לבחי' יחוד שעל ידו נמתק הדין. כי הכלל שהדין נמתק רק ע"י יחוד³.

¹ כמבואר בפסחים דף טו: כל המתייהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת. ועיין תורה קצו שהענוה תלויה בחכמה ובלעדיה היא ענוה פסולה ועיין תורה יא ונחתינן לאקורי נפשין שענוה פסולה היא גאוה. וצ"ע משמע ממה שמסתלקת שאבימלך היתה לו חכמה צ"ע כיצד זכה לה אם הוא גאוותן וצ"ל שבאמת רק אחרי שהתענה וסיגף עצמו כמבואר בתורה אז התחיל להתגאות ולומר אנא אמלוך.

עוד בעניין הקשר בין חכמה לענוה עיין תורה ו' בביאור הרב"ח שהלך לחקור במדת הענוה ומצא חכמים וכו' ע"ש ועיין תורה יג אות ה עה"פ משלי יא "ואת הצנועים חכמה" ועיין תורה לה ותורה מ תנינא ופג תנינא שחכמה נקראת מרחקים כי מהותה הוא עד כמה שיודע שלא יודע. ועיין תורה פב תנינא ע"י גאוה אנא אמלוך מפריד את חוה מהקב"ה דהיינו מהשכל דהיינו חכמה בחי' כח מה בחי' מה כוחי. וכן עיין תורה קמח שענוה למעלה מחכמה דהיינו תלויה בה וביניהם היראה כמ"ש מה שעשת חכמה עטרה לראשה עשת ענוה עקב לסילות.

² (בשבחי הבעש"ט והוצאת בן אדם אות מ) מובא סיפור שתלמידי הבעש"ט רקדו ושתו יין ואשתו לא הבינה ענין הריקוד וטענה שחבל על היין וכשהלכה לומר להם ראתה אש מלהטת סביבם. דהיינו שכיוון שהמעשה כל כך פשוט לכן אפילו אשת ת"ח לא יכלה לתפוס שאפילו תלמידי חכמים גדולים עושים בזה תיקונים גדולים עד שראתה בעיניה)

³ וכן מצינו בתורה מב משל מהוזהר פנחס רטו. כשרואה המלך את המלכה בלבושים מאירים אזי מרחם על בניה. והלבושים המאירים הם ההכנה ליחוד. ובתורה מב נעשה ע"י שמעורר זכות אבות

נמצא שסדר ההמתקה הוא כך שתחילה צריך להתקרב לצדיק אמת שעל ידו זוכה לרוח דקדושה שמחת לב ומכוחה מרקד ומוחה כף ומסלק את אחיזת הדינים שבאו מחמת הגאווה ואז עולה המלכות מהקליפות ונעשה יחוד והמתקה ומתבטל הדין לגמרי.

משמע שאע"פ שהתקרב לצדיק ונסתלק הרוח שטות שהיא הגאווה ונתמלא לבו רוח דקדושה מהצדיק אע"פ לא נתבטל הגאווה עד שתתפשט הרוח של שמחת הלב עד הידין ורגלין, ויקיים מחאת כף וריקודין. ואולי כי אע"פ שנתקרב להצדיק, לא מסתלקים אלא מלבו אבל לא מהרגלין. לכן אע"פ ששמח בליבו נשארים הרגלין וידין כבדים ועצלים עד שתתפשט השמחה שבליבו אליהם. וכמו צדיק שלבו שלם אבל עד שלא יקרב רחוקים לא יתמתקו הדינים מהרחוקים. אמנם ע"י שאדם ממתיק בעצמו את הרחוקים דהיינו מחאת כפים וריקודים או נמשך התיקון גם לרחוקים שמתעוררים לשוב.

ואולי עוד גם אחיזת הקליפות ברגלין גורם באור חוזר להתגברות הגאווה עד שמרקד ומסלקם. וגם כשמסלקם וכבר אין גאווה ואין אחיזת הקליפות עדיין צריך יחוד שימתיק ויבטל את הגזר דין. כך נ"ל. יסוד העניין בתורה זו שעל פיו מבאר כמה עניינים וכדרכו מראה כיצד חוזר אותו היסוד בכמה אופנים כגון בקרבן העומר ובפורים בסוד מרדכי ואסתר ובתורה הקדושה בנסתר ונגלה שבה.

עוד צריך ביאור קשר תחילת התורה, עניין העכו"ם שעיקר גדולתו ית' בעולם הוא שהם דייקא יתקרבו. ושרק בחי' יעקב יכול לקרב אותם לאמונה. כיצד כל זה קשור לעניין הנ"ל של המתקת הדין.

ונראה לומר כמו שמבאר באות ה' שעיקר העכו"ם היא מדת הגאווה ונמצא שעיקר התורה מדברת על בעל הגאווה עד כמה כבודו ית' מתייקר עולה ומתגלה כאשר מתבטלת אצלינו מדת הגאווה, כי בעל הגאווה הוא המרוחק ביותר ממנו ית' ^{טו}, עד שבסוף התורה מכנה אותו רבינו מוסיף על הראשונים, כי הוא ממש מוסיף עצמו על עמלק שמכנה עצמו ראשית כמ"ש ראשית גויים עמלק.

עוד מבאר רבינו שרק ע"י בחי' יעקב אפשר לקרב גם את בעל הגאווה לעבודת התפילה ואמונה שלימה, שהיא מתקיימת רק עד כמה שיוצא ממדת הגאווה שהיא מדת הכפירה. כי יעקב הוא תפארת אוחז בקו האמצעי ששם בחי' הרוח שהיא הרוח שמבטל את הרוח שטות, אבל אברהם ויצחק כיון שהם תיקון מדות חסד וגבורה שהן בחי' שני צדדים, אין זו שלימות הרוח. לכן לא היה בכוחם לעלות עד א"ס ולרדת עד הרגלין כמו מי שנמצא בקו האמצעי. לכן ביעקב דייקא כתיב "וישא את רגליו" ופרש"י לבו נשא את רגליו וכן יוסף הבא מכוחו ומחובר בו ביותר נאמר בו (בראשית מא לח) "איש אשר רוח אלקים בו". שע"ז נאמר בו "ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו". כמבואר בסוף התורה ^{יז}.

עוד נראה שעל כן נפלו ישראל בגלות בבל לידי המן הרשע הבעל גאווה כיון שבעצמם, נפלו למדה זו ורק מכח הסרת הטבעת של אחשוורוש נתבטלו כולם למרדכי הצדיק ועל ידו נסתלק מלבם הרוח שטות וזכו לשפלות ושמחה בלב וכשנתפשט לידין ורגלין נעשה היחוד וקיימו וקבלו את התורה מחדש וזכו לשפלות ושמחה גדולה לדורות במימי הפורים.

ומאז נעשה פורים דרך לפסח ולספירת העומר עד מתן תורה כי הספירה היא לעומר שעורים שהוא הידין ורגלין שנמתקים מכח שמחת פורים שמתפורר הגאווה ומתפשט לידין ורגלין עד שנמתק העומר שעורים ומונין חמישים יום עד היחוד השלם שבמתן תורה.

ועל כן תורה זו היא ביאור לעונשם של קרח ועדתו כי בפורים מתקן אותם רבינו ע"י תיקון הנ"ל כמבואר בחיי מוהר"ן כי בכח הצדיק בשמחת ליבו ורוח קדשו שתתפשט רוח שמחתו עד המקומות המרוחקים ביותר מאלקות עד תכלית ההסתרה שבגהנם ע"י שמבקע את הארציות ומאיר גם שם עד שאפילו לשם מגיע הרהור תשובה ודווקא בר"ח שאז מצטרף עם הזמן שמוגל לזה מכח תשובתו כביכול של הקב"ה.

עד כאן הקדמה.

^ט עיין סוטה ה. – א"ר אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח ראוי לגדעו כאשירה כתיב הכא ורמי הקומה גדועים וכתוב התם ואשיריהם תגדעון וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו ננער שנא' הקיצו ורננו שכני עפר שכני עפר לא נאמר אלא שכני עפר מי שנעשה שכן לעפר בחייו ואמר ר' אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח שכינה מיללת עליו שנאמר וגבוה ממרחק יידע דרש רב עזרא ואיתימא רבי אלעזר בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מדת בשר ודם גבוה רואה את הגבוה ואין גבוה רואה את השפל אבל מדת הקדוש ברוך הוא אינו כן הוא גבוה ורואה את השפל שנא' כי רם ה' ושפל יראה אמר רב חסדא ואיתימא מר עוקבא כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקדוש ברוך הוא אין אני והוא יכולין לדור בעולם שנא' מלשני בסתר רעהו אותו אצמיית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל אל תקרי אותו אלא אתו לא אוכל איכא דמתני לה אמספרי לשון הרע שנא' מלשני בסתר רעהו אותו אצמיית א"ר אלכסנדרו כל אדם שיש בו גסות הרוח אפילו רוח קימעה עוכרתו שנאמר והרשעים כים נגרש ומה ים שיש בו כמה רביעיות רוח קימעה עוכרתו אדם שאין בו אלא רביעית אחת עאכ"ו

^י עיין מאור ושמש – פרשת וישב ד"ה ויהי – דאיתא במדרש רבה (בראשית פו ד) על ויהי איש מצליח גבר קפוז, פירש במתנות כהונה גבר קפוז איש מקפיץ כלומר צהל ושמח ולב טוב, מדלג על ההרים תרגום מקפו, על פי וצלחו הירדן לפני המלך, ופירש המתנות כהונה וצלחו את הירדן שעברו בחפזן ובמהירות ובשמחה.

ובסוף התורה העתקתי עוד הקדמה ממ"ק עפ"י שער הכוונת על פורים.

תורה י' [יא]

כדרכו ברוב התורות פותח רבינו את התורה בפסוק שמצא בו רמז לכל השגתו בתורה זו ובסוף התורה מבאר כיצד נרמז הכל בו.

ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם וכו' [יב/י:א]

בסוף התורה יבואר היטב וכאן בקיצור מאד "ואלה" זה בחי' מוסיף על הראשונים בחי' בעל הגאווה/ו' שמוסיף עצמו, הפך השפל שהוא אין, ואזי יש דינים, והתיקון ע"י "המשפטים" שהם בחי' יעקב רוח הקדושה שמבטלת רוח גבוהה ע"י "אשר תשים" את הרוח הזו "לפניהם", ואיתא במכילתא על זה הושוו איש לאשה, דהיינו יחוד קב"ה ושכינתיה, דהיינו המתקת הדינים. ונראה כוונתו כי איש בחי' ידים ואשה בחי' רגלין (לקמן אות ח') וכשיש דינים הם בפרוד וע"י הרוח שבלב שמאיר בהם הם מתייחדים ונמתק הדין. וצ"ע כיון שאומר רבינו וכו' משמע שגם המשך הפסוק כי תקנה עבד עברי וכו' שייך לביאור התורה, ואולי כיון שבסוף התורה כשביאר פסוק זה לא כתב וכו' לא קשור ההמשך לכאן וצ"ע.

אות א

לקמן יתבאר שהריקוד והמחאת כף מתעוררים ע"י הרוח שבלב וזו ההמתקה, כי התעוררות הלב היא בחי' בינה, וע"י שמאיר אורה במדרגות הנמוכות ובבחי' הקצוות דייקא כגון הידין והרגלין ע"י מתבטלים הדינים כי הדינים נאחזים ברגלין בבחי' רגליה יורדות מוות דהיינו בבחי' סוף הקומה וגם נאחזים בידין בבחי' ידים עסקניות הן דהיינו שעוסקות בגשמיות

דהיינו כי הרגלין עצם המציאות שלהן היא בבחי' מקום נמוך ורחוק מהקדושה בבחי' הארציות ולכן אע"פ שאין בהם אלא מעט מוחין דהיינו רק בחי' הליכה ועמידה הרי כיוון שהם בארץ הרי פוגם בבחי' הקיום והמעמיד של כל הקומה וכן בבחי' הליכה אע"פ שהכיוון והמגמה תלוי במדרגות הגבוהות אבל בבחי' ההרגל דהיינו ההליכה שבלא שכל אלא בבחי' רגלי היו מוליכות אותי לביהמ"ד בחי' זו היא מעצם תכונת הרגלין בבחי' נו"ה בחי' רגלי איניש ערבין ליה נפגמים ע"י זה שהמציאות שלהן היא סמוך לארציות ולכן צריכות הרגלין להארת הבינה כל פעם לחזקן ולעוררן לקדושה דהיינו בכלליות לחזק את הבחי' מעמיד של הקומה. בידיים יש הרבה יותר שכל ועדינות של יצירה ונתינה ולקיחה והן סמוכות מאד ללב ולריאה מקום החיות אבל עסקניות הן והעסק בגשמיות גם הוא סמוך לארציות והקליפות ואולי לכן הן סמוכות יותר ללב כי אם יפגמו תכונות אלו זה הרבה יותר מסוכן לכן צריכות שמירה יתירה ועיין תורה נו אות ט/ו' דכיוון שהידיים עסקניות לכן בעיקר בהם פוגע הנחש שגורם לעצבון רוח בחי' עצבון ידים זהמת הנחש בחי' וידי משה כבדים (דהיינו הידי אמונה שלו נופלים לעצבות וכבדות) שגורם פגם ברוח חיים היינו רוח הדופק באיברים ובעיקר בידיים והפירוש בגשמיות הוא פשוט אבל ברוחניות נראה שהכוונה למה שמבואר אצלינו כי שם היכן שכתוב וידי משה כבדים כתוב וידי אמונה היינו במלחמת עמלק ברפידים וכבדות הידיים היא פגם אמונה כמבואר במשנה ר"ה וכי ידי משה עושות מלחמה אלא שע"י שהרים ידיו הרימו גם ישראל עיניהם וליבם לשמים ועיקר מלחמת עמלק היא

^א נאמרה לפני פורים תקסג בטראויצע (חי"מ) ועיין שיחות הר"ן סימן קלא והערות הרב קפלין שם אות רסג רסד רסה

^ב שמות כא א'

^ג שמות פרק בא (א) ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם: (ב) כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשבעת יציא לחפשי חנם: (ג) אם בגפוף יבא בגפוף יציא אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו:

^ד בתורה ז' דורש ואלה דהיינו תוספת קדושה בחי' שמירת הברית בחי' יוסף הצדיק. ונראה שהם זה לעומת זה, כי גאות אל אחר והצדיק קוצא דאות ד' וכן ענוה ע"י תיקון הברית וניאוף ע"י גאות כמבואר בתורה יא

^{טו} תורה נו אות ט... ולבוא למחלקת לשם שמים, צריך לזכר ולטהר את השמים, שלא יהיה בבחינת (ישעיה ג'): "אלביש שמים קדרות" ולזכר ולטהר את השמים, היא על-ידי אנהה באמת כי יש בלב רוח הדופק, שהיא מתחלת התולדה, והוא נושא עליו כל הלחות, וכל הדמים, וכל המיזות (שקורין זאפטיין) והרוח הדופק הזה, הולך ונוקש בכל האיברים ועל-ידי הליכתו ונשובו בהם, הוא מנענע ומנשב ומנפץ אותם מן העפוש, שלא יתעפשו ולא יתקלקלו כמו הרוח המנשב בהם, שהוא מנפץ ומנשב ומהפך ומגיס המים שלא יתעפשו ולא יתקלקלו ועקר נשוב הרוח הדופק, בהידיים כי מחמת שהידיים עסקניות, צריך לנשב ולנפץ אותם ביותר ועל פן הדאקטר, כשמניח ידו על הדפק, יודע כל ענין החולה מחמת ששם בידים, עקר הלוף הרוח הדופק של הלב, שהוא נושא הכל עליו כנ"ל וצריך שילך זה הרוח הדופק, תנועה מסדרת כתיבנו וכסדורו. ויש נחש שעל ידה בא עצבות רוח (עייין משלי ט"ו, ישעיה נ"ד, ס"ג) הינו בחינת ל"ט מלאכות, שהוא זקמת הנחש, על-ידי-זה בא עצבות רוח ועל-ידי עצבות רוח, אין הרוח דופק כסדורו ואזי נעשים האיברים כבדים, מחמת שאין רוח הדופק מנשב בהם כסדר ואזי הידיים בבחינת (שמות י"ז): "וידי משה כבדים" כי עקר הכבדות בהידיים, ששם עקר רוח הדופק כנ"ל וזה בחינת עצבון ידים (בראשית ה) כי עקר מדיק העצבות רוח להידיים כנ"ל

על זה כמבואר בתורה יט תנינא ולכן נעשו ידיו כבדות וכן המבואר שם שהעצבון ידיים הוא ע"י הלט מלאכות זה גם בחי' פגם אמונה כי עי ריבוי השתדלות נעשה בוטח בכוחו ועוצם ידי וגם נופל לתאוות ממון שהיא כלליות כל העבודות זרות

כל זה בכלליות אבל רבינו כאן קושר את הדינים בין שבידין ובין ברגלין דווקא לבחי' אמונה כי עיקר הדינים הם בחי' חרון אף על בחי' פגם האמונה והידיים הם ידי אמונה היינו שהכלי לקבלת דברים רוחניים הוא האמונה ורגלין הם המעמיד ומקיים את כל הקומה וכן האמונה היא המעמיד של כל המידות כי אם מאמין אזי כל המידות הן על קרקע של אמונה כי המלכות בחי' אמונה היא ים שכל הנחלים הולכים איליו וכל המידות מאירות באמונה וכשהיא מתוקנת אזי כל מה שמקבלת הולך לקדושה.

כשיש ח"ו דינים על ישראל דהיינו לאחר גזר דין, אזי ע"י ריקודים/טו/א"ל והמחאת כף אל כף/יח"א,

נעשה המתקת הדינין [טו/כ"א] כפי שיבאר שעיקר הדינין הם על פגם אמונה דהיינו בחי' ע"ז ומתבטא בפרטיות אצל כל אדם במדת הגאווה שהיא רוח גבוהה. וכשיש דינים אזי זה מתבטא בידים והרגלים בפרט בקצוות שהם בחי' הרחוקים מהרוח יעקב שבלב. והעיצה לזה היא להתקרב לצדיק שהוא בחי' איש אשר רוח בו/כ"ב כי הרוח הקדושה מכניע את הרוח שטות ורוח גבוהה ועיין אות ו' משמע שהרוח הקדושה שבלב היא בחי' הצדיק שבו וע"י שמדבק ליבו ללב צדיק אמיתי מטהר את לבו מהרוח הגבוהה וזוכה שהרוח שבלבו יהיה בחי' רוח יעקב שהיא רוח דקדושה של שמחה בהש"י רוח שבכוחה לשאת את רגליו וידיה ומעלה אותן מאחיזת הקליפות והגאווה, וע"י אתערותא דלתתא בפרטיות מתעורר המתקת הדינים גם בכלל ישראל :

אות ב

^{טו} עיין תורה קסט שבשעה שיש דינין אזי א"א לרקוד, כי הרגלין הם בחי' שלוחי הדין והדין גורם שיהיו רגליו כבדות. ועיין תורה מא עוד ביאר בהמתקת הדין ע"י ריקודים.

^י צ"ע מה נקרא רקוד. האם מנהג העולם ללכת בסיבוב סביב הבימה גם נקרא רקוד או דווקא כשמרים רגליו מהקרקע ואת"ל שכך דייקא האם גם כשרק מקפץ או דווקא דרך ריקוד דלהוי עליו שם ריקוד ואולי דייקא כשמכניס שכל בריקוד כגון שיש סדר לצעדים והקיפוץ וצ"ע. ונ"ל ללמוד מתורה קסט הנ"ל שכל שמצליח מכח הרוח והשמחת לב להזיז את הרגלין זה כבר בחי' ריקוד. ולפ"ז אפילו כל הליכה לאיזה דבר מצוה הוא בחי' ריקוד.

^י ועיין פרפראות דכיוון שהדינים מגבורות שהם בחי' יד שמאל לכן נמתק ע"י מחאת כף שנכלל השמאל גבורה בימין החסד. ועיין תורה נו אות ט' שהידיים עסקניות הן לכן שם העצבות שהוא דינים בבחי' וידי משה כבדים. הפך מויהי ידי אמונה. ע"ש. ועיין לקמן תורה מד מה מו עוד סודות נפלאים שיש במחאת כפים. ובפרט תורה מו גם היא מדברת בהמתקת הדין ע"י מחאת כף.

^ט עיין שיחות הר"ן קלא וכלי יקר שמות טו כ' בשם רבנו בחיי מחולות לשון מחילת עון

^כ עיין שיחות הר"ן קלא - כשכתבתי לפני התורה ואלה המשפטים המתחלת: כשיש דינים חס ושלום, על ישראל, על ידי ריקודין והמחאת כף נעשה המתקת הדינים וכו', אמר לי: כף אמרתי, שעבש נשמע גזרות חס ושלום, על ישראל והנה הולכים וממשמשים לבוא ימי הפורים האלה (כי התורה הזאת נאמרה סמוך לפורים) ויהיו ישראל מרקדים ומחאו כף ועל ידי זה ימתיקו הדינים. וחוץ וכל דבריו ואמר בפה מלא כף אמרתי. וכונתו היתה להעיר לבבנו שנדע ונבין שכל דברי תורתו הקדושה אף על פי שיש בה עמקות גדול ונורא מאד ורזון עלאין וסודי סודות עמקים ורחבים מני ים בכל דבור ודבור, אף-על-פי-כן עקר כונתו שנשמע ונקבל דבריו הקדושים בפשיטות לשמר ולעשות ולקיים את כל דברי תורתו בפשיטות ובתמימות. כמו למשל התורה הקדושה הזאת שנאמר שם שעל ידי המחאת כף וריקודין נמתקין הדינים, היתה כונתו בפשיטות, שיהיו עיניו לשמוח בימי שמחה, כגון פורים וזמנים טובים או חתונה וכיוצא בזה כל מיני שמחה של מצוות שיהיו עיניו בשמחה גדולה עד שיזכו להתעורר לריקודין והמחאת כף, ועל ידי זה ימתיקו הדינים. כי כל דברי התורה לא בשמים הוא לאמר, שאין מי שיכול לזכות לזה להמתיק הדינים על ידי המחאת כף וריקודין כי-אם גדולים בני עליה. רק כל אחד מישראל יש לו בן הזה בשקיים הדברים בפשיטות באמת ובתמימות. וכן בכל הדברים הנאמרים שם בהתורה הקדושה הנ"ל וכן כל מה שנאמר בכל תורה ותורה פי' לא המדרש הוא העקר אלא המעשה ויש עינך היטב היטב ותסתכל יפה בכל תורה ותורה. ותשים לבך להבין בכל מקום העבודות והעצות והמוסר וההתעוררות היוצאים משם על פי פשוטן של דברים. ותבקש מהשם יתברך שיאיר עיניך לזכות לזה להבין הדברים היטב למעשה, פי' כל דבריו וזכרונו לברכה, כלם נצרכים ומכריחים לעבודות ועצות טובות לעבדו יתברך. ואפלו בקצת מקומות אשר לפום ריקודין בהשקפה ראשונה אין מבינים היטב איך נוגע הענין הזה לעבדה לפי מדרגתו. אף-על-פי-כן באמת יש שם עצות נפלאות והתעוררות נורא לשוב אליו יתברך ממקום שהוא שם ואם תשים עינך ולבך שם היטב בודאי תמצא גם שם עצות ודרכים טובים לפי מדרגתך. פי' כל דבריו וזכרונו לברכה, הם כלליות גדול, וכל תורה ותורה כלול מכל התורה כלה. ומכל בני אדם שפעולם בכל דרגה ודרגה. מן תכלית קצה העליון עד תכלית קצה התחתון. הינו שעם כל תורה ותורה ושיחה שלו יכול לעבד את השם יתברך הגדול במעלה בתכלית המעלה, וכן אפלו הקטן והפחות בתכלית דיוטא התחתונה יכול גם פן לשוב להשם יתברך ולמצא עצות לנפשו על ידי אותה התורה בעצמה. כי הם כלליות נפלא מאד:

^{כא} צ"ע הרי הדין נגרם מהרבה סיבות מכל מיני חטאים ועוונות ולכאורה במה שפגם צריך לתקן ואיך מועיל ריקוד לתקן פגם האמונה למשל שזה במחשבת הלב. ונראה כי בכלליות כל העבירות הן בחי' פגם המלכות דהיינו שפגם בהמלכת הקב"ה על עצמו ולכן ע"י ריקוד והמחאת כף חוזר וממליך את האמת שמאירה בלבו על כל האיברים וגם על הבחי' המרוחקות ביותר לכן זה כמו תיקון כללי לכל העבירות.

^{כב} בפרשת מקץ (בראשית מא לח) אמר פרעה על יוסף הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו. ובפרשת פנחס (כו יח) אמר הקב"ה על יהושע שהוא איש אשר רוח בו לכן וסמכת ידך עליו. ואולי באמת יעקב אבינו ועוד יותר משה רבנו הוא הרוח בעצמו אבל אצל יוסף ויהושע זה בחי' איש אשר רוח יעקב בו וכן בכל צדיק. ועיין לקמן אות ה' שם מבאר רבנו ענין זה יותר ואולי יש לדחות.

עתה יבאר כיצד המחאת כף וריקוד ממתיק את הדין כי עיקר גדולתו ית' ע"י קרוב רחוקים דייקא. לכאורה היה צ"ל להפך שעיקר המתקת הדין ע"י קרוב רחוקים ויש גם עצה פרטית שכל אחד ע"י מחאת כף וריקוד מעורר בחי' זו למעלה בבחי' איתערותא דלתתא שמעורר לעילא ונמתק הדין. ונראה שרבנו רצה תחילה לגלות את העניין של מחאת כף וריקודים שזה עיקר הנושא כאן לגלות כיצד מעשה שלכאורה הוא פשוט מאד פועל המתקת גדולה. וכאן באות ב' מבאר את יסוד העניין שהוא כיון שעיקר כבודו הוא קרוב רחוקים וממילא מתבאר שהדין ורגלין הם בחי' רחוקים ביותר מהרוח של קדושה ושמחה שבלב לכן כשמעורר אותם לשמחה מעורר המתקת דין גדולה כמו קרוב רחוקים ממש.

כי עיקר התגלות גדולתו/כ"ב בעולם דהיינו כבודו של הקב"ה הוא, שגם העכו"ם ידעו/כ"ד שיש אלקים/כ"ה שליט ומושל [כ"ו]/כ"ז. כמובא בזוהר (יתרו דף ס"ט ע"א)/כ"ח כד אתא יתרו ואמר, כי

כ"ב צ"ע שנקט גדולה ואילו בתורה יד נקט כבוד דיותר מסתבר ענין הכבוד שהוא דבר שיכול לבוא רק מזולתו וכמבואר שם שהוא עניין שמתגלה מלכותו במקומות רחוקים אבל לגדולתו ית' אין חקר ולא תלוי באחרים. אבל הכוונה כמבואר במאמר הזוהר שמביא עתה ידעתי כי גדול ה' דהיינו שמתגלה עד כמה הוא גדול.

ופשוט ממה שתולה גדולתו ית' בעכו"ם דהיינו זולתו הדייקא רחוק ממנו, מבואר ברור שהגדולה כאן, הכוונה לגדולתו בעיני אחרים דהיינו כבוד. וכן מבואר בהמשך שמביא את המאמר זוהר שמדבר על כבוד ולא על גדולה כמ"ש כדן יתייקר.

ומה שנקט גדולתו ולא כבודו אולי בגלל הפסוק שאמר יתרו עתה ידעתי כי גדול. אולי גם גדול רומז למדת חסדו שנקראת גדולה כמ"ש לך ה' הגדולה והגבורה. דהיינו שיתרו תפס גדול מדת חסדו שכל מהותו רק להיטיב וכמובא (עמק המלך א' א' ריש שער שעשועי המלך) טבע הטוב להיטיב, ועמ"כ כן ברא את העולם.

כ"ד ליקוטי הלכות חשן משפט הלכות שלוחין הלכה ג (עפי' תורה נא) אות י" – וע"כ מצות נר חנוכה למטה מעשרה טפחים כי למטה מעשרה טפחים אין השכינה שורה כשרז"ל ועכשיו מעוצם הנס של חנוכה אנו זוכין לגלות אור ההשגחה גם למטה מעשרה טפחים, להורות שבכל מקומות ממשלתו ואפילו בכל מקומות הנמוכים הרחוקים ממנו ית' כולם מתנהגים בהשגחתו יתברך לבדו כי הוא יתברך מחיה את כולם. וזה עיקר כלליות אחר הבריאה בקודם הבריאה כשמוקמות הרחוקים נכללים באחד על ידי שידועין שגם שם מאיר השגחתו ית' תמיד. כי עיקר האדם נברא רק בשביל זה כדי לכלול כל המקומות הרחוקים באחדותו ית' ע"י שיוכה לבחור בטוב כנ"ל כי עיקר הבריאה היתה כדי שאח"כ יחזור ויוכלל הכל באחד ע"י האדם הבל בחירה שע"י יתגלה אלהותו ית' כנ"ל. כי אם לא היתה הבריאה יוצאת מכח אל הפועל לא היו יודעין מאלהותו ית' כנ"ל. ועיקר התגלות אלהותו הוא ע"י האדם הבעל בחירה דווקא כנ"ל. וע"כ כל מה שהמקום נמוך יותר ורחוק יותר מקדושתו ית' ששם מתגבר היצ"ר ביותר והבחירה חזקה ביותר כשזוכה לשבר הקליפה שם ולהטות הבחירה לטוב, זהו עיקר שלימות הבריאה בחי' כלליות אחר הבריאה בקודם הבריאה כי במקום שהבריאה סמוכה עדיין לשרשה אין מעלתו גדולה כ"כ כשזוכה לכלול שם באחד מחמת סמנון אל האחד עדיין. רק העיקר הוא במקום הרחוק ביותר להתגבר שם לכלול באחד, והעיקר ע"י שמאמינים שגם שם מאיר השגחתו שע"י נכללין באחד כנ"ל. וזהו בחי' מרחוק ה' נראה לי, מרחוק דייקא וזהו נראה לי נראה לי דייקא כי עיקר ע"י הראי' שהיא בחי' אור ההשגחה שע"י נכלל גם הריחוק באחדותו ית' שזהו עיקר תכלית הבריאה כנ"ל. כי זה עיקר שעשועיו ית' כשמוקמות הרחוקים ביותר שבים אליו ונכללין באחדותו ית' כידוע. וזהו בחי' הקליפה שקודמת לפרי תמיד כי לא היתה קליפה קודם לא ה"י הבריאה רחוקה כלל מקודם הבריאה ולא ה"י בחירה כלל וה"י הכל אחד כבתחלה וה"י מתבטל העולם לגמרי כנ"ל וע"כ בהכרח שיהי' הקליפה קודם לפרי שע"י אחר הבריאה רחוקה מקודם הבריאה. וכשזוכין לשבר הקליפה אז חוזר ונכלל אחר הבריאה באחד שזהו עיקר תכלית הבריאה כנ"ל.

וזהו עיקר מעלת הבעל תשובה שגדולה מצדיק גמור כשרז"ל במקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד כי הצדיק גמור מעיקרו לא נפל עדיין לבחי' אחר הבריאה לגמרי כי באמת הכל אחד ע"י ידיעת ההשגחה כנ"ל ועיקר המעלה הוא כשיודעין מהשגחתו ית' במקום שאפשר לטעות ח"ו. וע"כ הצדיק גמור שלא חטא מעולם לפי בחינתו וקדושתו אין חילוק בין קודם הבריאה לאחר הבריאה וע"כ אין מעלתו גדולה כ"כ במה שכולל אחר הבריאה בקודם הבריאה מאחר שאצלו אין שייך אחר הבריאה כלל כי הוא דבוק בהש"ת תמיד. אבל זה שבה כבר לידי חטא ח"ו ונפרד מהש"ת שזהו עיקר בחי' אחר הבריאה כי ע"י חטאו נפרדה הבריאה משרשה שזהו עיקר בחי' אחר הבריאה וכשזוכה אח"כ לשוב בתשובה שלימה להש"י ואז חוזר ומשיב ומעלה הכל להש"י וע"כ מעלתו גדולה ביותר כי הוא זוכה ביותר לכלול אחר הבריאה ממש בקודם הבריאה, מאחר שאצלו לפי בחינתו כבר נתרחה הבריאה משרשה ע"י חטאיו ועכשיו זכה לשוב שהוא מחזיר אחר הבריאה ממש לשרשה לכלול באחד שזהו עיקר השלימות כנ"ל:

כ"ה צ"ע שאומר שתלוי בזה שידעו שיש אלקים ומביא ראייה מיתרו שאמר עתה ידעתי כי גדול הויה ועוד שמובא לגבי פרעה שעבדיו אמרו אצבע אלקים היא והוא אמר לא ידעתי את הויה וא"כ דווקא את שם הויה צריכים העכו"ם לדעת ולא אלקים וכן עיין תורה ד' אות ב' ובשביל זה נקראים עבודת אֱלִילִים שְׁלָהֶם בְּשֵׁם אֱלֹהִים, פִּי יוֹנְקִים מִפְּחִינַת מַלְכוּת הַנִּקְרָא אֱלֹהִים, דהיינו שבשם אלקים יש להם ידיעה ולהיפך עוד יונקים ממנו ואילו שם הויה דייקא מובא שמבטל אותם

ואולי כי שם הויה מבטל אותם לגמרי ומתגיירים אבל להאיר להם במקומם להיות גוי טוב לזה צריך שיאיר להם שם אלקים וצ"ע כי בשער הפסוקים וליקוטי תורה גבי פרעה מבואר שידעו משם אלקים ואעפ"כ הרשיעו.

עיין שער הפסוקים – פרשת בא סימן יו"ד: ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה וגו': (מזולתו) הנה פרעה לא היה מכיר בשם ההויה, והיה ח"ו כופר בשם זה, וכמש"ה (שמות ה' ב') לא ידעתי את ה'. האמנם היה מכיר בשם אלהים, וכמש"ה (שם ה' ט"ו) אצבע אלהים היא. וכמו שנתבאר אצלנו טעם זה, כי פרעה היה יונק מבחי' העורף של זעיר, אשר שם בחי' ג' מוחין דקטנות, הנקרא, שר הטבחים, ושר המשקים, ושר האופים. ושלשתם הם שמות של אלהים. ולסבה שלא היה יונק מן המוחין דגדלות שהם הויה"ת, כי בבואם מתבטלים הקליפות, לכן לא היה מכירם: והנה כאשר ע"י המכות הבאות עליו הודה, לא רצה להודות אלא בבחינת ההויה"ה של דין, וכמש"ה (שם ט' כ"ז) חטאתי הפעם יהיה הצדיק ואני, ר"ת הויה"ו, ה' על י, ה' על ו, שהויה"ו זו היא נוקבא דין כנודע, דין גובר על רחמים. גם רמז, שע"י מדת הדין, הכה אותם: והשו"ת רצה להכניע לבו, ולבטל מציאותו, כדי שלא יתאחזו שם, ויצאו ישראל מתחת ידו, ולכן לא הספיקה הודאה זו שהודה בשם הויה"ה בבחי' הדינים, ולזה אמר הכתוב, למען שתי אותותי אלה, פני אותותי אלה בקרבו, והיא הויה"ה במילואה, שיש בה עשר אותיות, כי

[כט/ל] **עתה ידעתי/לא** כי גדול ה' וכו', **כדין אתי יקר ואתעלא שמא עלאה** [לב/לג] כאשר בא יתרו שהיה כהן גדול לכל סוגי העכו"ם שבעולם והשליך את כולם ואמר עתה ידעתי שבאמת הש"י הוא גדול מכולם עי"ז התכבד והתעלה שמו העליון של הש"י עד כדי כך שמבואר בוזהר יתרו שמגודל הכבוד הזה נתנה האפשרות להוריד תורה לישראל :

ובאמת צע"ג מדוע יתרו עושה יותר כבוד להקב"ה ממשוה רבנו? והתירוץ נ"ל שבוודאי מי שעושה בשלימות ובזריזות רצון המלך זה כבוד גדול מאד למלך/ל"ו ואעפ"כ כשאחד שרחוק מאד מהמלך בא וממליך אותו אע"פ

רצה הקב"ה למלאת זאת ההוי"ה, אשר בה הודה פרעה, ולשים בקרב אותה ההוי"ה, בחי' המלוי, ותושלם בעשר אותיות, וזהו אותותי, וזהו אותותי. וכבר ידעת כי אחיות פרעה, היא מן האלהים דמוחין דקטנות, וכשנכנסו ההוי"ות בתוך האלה"ם, אז מתבטלים, וזהו בקרבו של פרעה ממש: עד כאן לשון שער הפסוקים.

וצ"ע אולי יש בחינות בשם אלקים כנ"ל גבי שם הויה

ועיין גם פרפראות אות ב' מה שכתב אבל לגבי הגרים עצמם משמע שהמכוון הוא שהם יתגיירו

וכן נראה פשוט שיותר כבוד יש מגר צדק מאשר מגר תושב כי כמה שיותר מקבל על עצמו מוכח שמאיר לו יותר האמת

עיין עוד אור יקר יתרו סימן ג' על תחילת דף סט. שמבאר עניין שלימות הכבוד דוקא ע"י העכו"ם שזה בחי' לעתיד לבוא שהרע לא יתבטל אלא יתמתק ע"י שיכלל בשורשו, עי"ש.

^כ תורה יד את ב'

^כ **תורה יד את ב'** – ואי אפשר להעלות את הכבוד אלא על ידי תורת חסד; 'ותורת חסד' אמרו חכמינו, זכרונם לברכה (ספ"ה מט:); 'זהו הלומד תורה על מנת ללמודה', כי זה עקר כבודו, כמוכב בזהר (יתרו ט:); 'בשעתא דשאר עבו"ם אתין ואודן לקדשא בריך הוא, כדין אסתלק ואתיקר שמא דקדשא בריך הוא עלא ותתא, כמו גבי יתרו: בשעתא דאמר יתרו: "עתה ידעתי כי גדול ה' מפל האלהים", כדין אסתלק ואתיקר שמא דקדשא בריך הוא. נמצא, זהו כבודו, כשבני אדם שהם מחוץ לקדשה מקרבין את עצמן לפני מהקדשה הן גרים שמגזירין, הן בעלי תשובה, שגם הם היו מבחוץ וכשמקרבין ומכניסים אותם לפני, זהו כבודו; ועכשו הכבוד בגלות, כי עקר הכבוד אצל העכו"ם, ואנחנו בני ישראל שפלים ונבזים. ולעתיד לבוא, שיתגלה כבודו מבין החשך, כמו שפתיב (ישעיהו מ): 'ונגלה כבוד ה' וכו', כי אז יטו כלם לעבדו שכם אחד' (א), 'אז יאמרו בגוים לכו ונלכה באור ה'" (שם ב). וכבוד נקרא אור, כמו שפתיב (יחזקאל מ"ג): 'והארץ האירה מקבדו':

צ"ע האם הכוונה שייקומו ו' מצוות בני נח או יתגיירו ממש.

^{כב} **זוהר יתרו דף סט.** וישמע יתרו וגו', פתח ואמר (תהלים יח ג) על כן אודך גוים יהו"ה ולשמך אזמרה, דוד מלכא אמר דא ברוח קודשא, בשעתא דחמא דהא יקרא דקודשא בריך הוא לא אסתלק בסליקו ולא אתייקר בעלמא אלא מסטרא דשאר עמין. ואי תימא דא קודשא בריך הוא לא אתייקר בעלמא אלא בגיניהון דישאל, הכי הוא ודאי, דהא ישראל אינון הוו יסודא דשרגא לאנהרא, אבל כד שאר עמין אתאן ואודן ליה בשעבודא דיקרא דקודשא בריך הוא, כדין אתוסף יסודא דשרגא ואתתקף על כל עובדיו, בחבורא חדא, ושליט קודשא בריך הוא בלחודו עילא ותתא. כגוונא דא כל עלמא דחילו ואימתא נפל עליהו מקמי קודשא בריך הוא, וכיון דאתא יתרו דאיהו כומרא עלאה דכל טעוון אחרנין, כדין אתתקף ושליט יקרא דקודשא בריך הוא על כלא, בגין דכל עלמא כד שמעו שמע גבורתיה דקודשא בריך הוא זעו, וכלהו הוו מסתכלן ביתרו דאיהו חכים ורב ממנא דכל טעוון דעלמא, כיון דחמו דאיהו אתא ופלח ליה לקודשא בריך הוא, ואמר עתה ידעתי כי גדול יהו"ה מכל האלהים, כדין כלהו אתרחקו מפולחניהון, וידעו דלית בהון ממשו, כדין אתייקר יקרא דשמא קדישא דקודשא בריך הוא בכל סטרין, ועל דא אתרשים פרשתא דא באורייתא, ושירותא דפרשתא הוה ביה ביתרו.

^{כט} שמות יח יא

^ל **שמות פרשת יתרו פרק יח (ח) ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ידוד לפרעה ולמצרים על אודת ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך ויצלם ידוד: (ט) ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ידוד לישראל אשר הצילו מיד מצרים: (י) ויאמר יתרו ברוך ידוד אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים: (יא) עתה ידעתי כי גדול ידוד מפל האלהים כי בדרך אשר ודו עליהם:**

פענח רזא – עתה ידעתי, פירש"י מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר פי' כי כבר פירש מע"ז כדפירש"י בפ' שמות אצל ולכהן מדין ז' בנות וגו', ועדיין גר תושב אוכל נבילות הי' ועכשיו נתגייר לגמרי, ד"א כבר פי' מע"ז של מדין ועתה מכל ע"ז שבעולם שזהו מכל האלהים, ר' משה הדרשן:

תורת משה לאלשיך – עתה ידעתי כי גדול יי מכל האלהים כי בדבר אשר ודו עליהם: **הנה הקשינו**, כי אין כפירה גדולה מזו. שוירה כי גם אלהי העמים גדולים הם, כי אם שה' גדול מכולם. והלא אשר יאמין כי יש אלוה מבלעדי ה' כופר יקרא בלי ספק. ורבותינו ז"ל (דברים רבה ב יט) האשימו את יתרו בזה שנתן ממש בעבודה זרה. ויתכן להפך בזכותו, והוא, כי הנה אמרו רבותינו ז"ל (מכילתא יתרו א) שלא הניח עבודה זרה שלא עבדה ומזה ידע ההפרש על כולם. ויתכן זה יאמר פשט הכתוב, עתה ידעתי כי גדול ה' כלומר, הוא גדול לבדו. והאיך ידעתי זה, הלא הוא, מכל האלהים שמהם למדתי כי גדול ה', כי את כלם עבדתי ולא ראיתי כח בהם. ומה ראיתי בה' שהורה גדולתו בו, הוא, כי בדבר אשר ודו, הביא עליהם:

^{לא} **עיין פרש"י ושפתי חכמים** שהלשון קשה כי צ"ל עתה אני יודע, ע"כ פרש"י שגם קודם ידע אבל עתה יודע יותר.

^{לב} ע"ש בוזהר גם בדף סו:

^{לג} **זוהר חלק ב דף סז:** וכיון דההוא מלך (פרעה שאמר ה' הצדיק וכו') וכהן (יתרו שאמר עתה ידעתי וכו') אודו לקודשא בריך הוא ואתברו קמיה, כדין אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה על כלא עילא ותתא, ועד דאסתלק קודשא בריך הוא ביקריה כד אודו אלין קמיה, לא אתייהבת אורייתא כי ללא הקב"ה שמינתו הטובה רק אחר הנענוע כל המלונס, עד לבתר דאתא יתרו ואודי ואמר עתה ידעתי כי גדול יהו"ה מכל האלהים, ברוך יהו"ה אשר הציל אתכם וגו', כדין אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה עילא ותתא, ולבתר יהב אורייתא בשלימו דשלטנו על כלא.

^{לד} **כמבואר בסוף תורה יא** שיהיה כבוד הקב"ה בשלימות זה ע"י שמירת הברית במדרגת יחודא עילאה שזה תכלית הביטול וההתכללות בו ית' וצ"ל שהן שתי בחי' כבוד, כי הצדיקים מראים את עצם גדולתו ואילו המרוחקים מראים שאפילו עד הדיוטא התחוננה ידוע גדולתו.

שלא ממליך אותו בשלימות כמו הראשון אעפ"כ זה כבוד גדול יותר והטעם (עיין לק"ה כבוד אב ואם ב' א')/ל"ה כי היסוד הוא כמו שאדם לא יכול לכבד את עצמו כך הקב"ה לא יכול ומשה רבנו כל כך דבוק ונכלל בו ית' עד שזה כאילו הקב"ה מכבד את עצמו וכן כל צדיק יש בו בחי' של הקב"ה מכבד את עצמו ומי שהכי מופקע מזה זה העכו"ם שדייקא ע"י שהם רחוקים ממנו ביותר אזי כשמתקרבים ומכבדים אותו ית' זה כבוד שהכי מופקע מבחי' שהקב"ה מכבד את עצמו.

ועיין ביאור הלקוטים יג/ל"ו שהקשה זאת ותירץ שכיון שכל המציאות הזו של ע"ז של גאווה היא מההסתרה שהסתיר הקב"ה את עצמו בתחילת הבריאה, וגרם לנפילת הגאווה והכבוד, לכן עיקר הכבוד הוא מהרחוקים שזה סוד העלאת הכבוד מנפילתו ע"ש.

אות ג

עתה יבאר שאעפ"כ שאברהם אחרי אלפים שנות תוהו ושכחת הקב"ה, גילה שיש אדון לעולם והתחיל לפרסם אלוקותו ית' בעולם/ל"ו ולאחות את הקרע/ל"ז במדתו מדת החסד וגיייר גרים הרבה כמ"ש את הנפש אשר עשו בחרן לא היה זה בשלימות מספיק, עד שגם כל גוי יוכל להשיג הרגשה בהקב"ה בחיי היום יום, וכן יצחק אבינו שהמשיך בדרכו וגילה יותר אלוקותו ית' בעולם במדת הגבורה לא הצליח בזה בשלימות, עד שבא יעקב דור שלישי בחיר האבות במדת המשפט והאמת וגילה אלוקותו בעולם לכל באי עולם באופן שהיה די כדי לבטל את הכפירות מהעולם מי שרצה. ובאמת משה רבנו גילה עוד יותר וכמבואר גם בכתב והקבלה (שמות ו ג') שאעפ"כ שהאבות השיגו בעצמם שם הויה אבל לעולם לא הצליחו לפרסם אלא שם שד-י, מה שמשה רבנו כן הצליח/ל"ט (וכן איתא בזוהר שמה שזכה יעקב מלבר זכה משה רבנו מלגאו) ומסתמא יחידי הדורות כולם עלו בזה יותר ויותר לפי צורך ירידת הדורות/מ.

ועומק העניין (שמעתי מהר"ם ויגש תשנ"ז 15קה) כי יחוד אמת ואמונה שע"י יעקב הוא שלם יותר, כי כל האבות עבודתם הייתה להאיר האמת בעולם ולתקן המלכות דהיינו את האמונה שיאיר בה האמת בשלימות, אבל אברהם ויצחק שפעלו במידות החסד והגבורה כיוון שהן בחי' צדדים, (כי חסד וגבורה הן ימין ושמאל שבצדי הקומה) אין היחוד שלם, כי השפעתם היא באופן שהמידה פועלת, כגון בחסד לא המקבל הוא המכוון כל כך כמו הרצון של מידת החסד להתגלות, אע"פ שהיה בשלימות הלשם שמים, אבל היחוד שע"י בין משפיע ומקבל אינו שלם, וכן בגבורה גילה יצחק שהכל צריך לחזור לשורשו, וכל מעשה שעושה האדם צריך להיות כולו רק להחזיר כל הכוחות שקיבל לשרשם במסירות נפש ממש, גם זה אע"פ שהיה בשלימות הלשם שמים, אבל עצם היחוד של אמת ואמונה שבוה

ל"ה לק"ה כבוד אב ואם הלכה ב אות א' - פי עקר הכבוד הוא בחינת אתערוותא דלתתא. ועל כן עקר שלמות הכבוד כשהוא עולה מן התחתונים הרחוקים ממנו יתברך. ועל כן עקר כבודו יתברך תלוי בעולם השפיל הגשמי הזה, פי כל מה שהעולמות נשתלשלו בהשתלשלות יותר ונתרחקו, כביכול, יותר מראשית הבריאה, כשעובדים אותו יתברך ומגדלים כבודו יתברך אלו העולמות הרחוקים, כביכול, ממנו יתברך, וזו עקר כבודו יתברך, פי עקר הכבוד הוא מהרחוקים. וכמוכן כל זה דבררי רבנו זכרוננו לברכה הריני פּרַת מְשַׁבּוּ, בכמה מקומות. פי הקרובים אליו יתברך הם בבחינת אחדות עמו והעבודה שלהם אינה נחשבת עבודה, פי זה נחשב פּאָלוּ הוא יתברך, כביכול, עובד את עצמו. ועקר העבודה והכבוד כשהרחוקים ממנו יתברך עובדים אותו ומגדלים כבודו יתברך, אֲשֶׁר בְּשִׁבִיל זֶה נִשְׁתַּלְשְׁלָה הַבְּרִיאָה בְּכַפָּה מִיְּנֵי הַשְּׁתַלְשָׁלוֹת עַד הָעוֹלָם הַשְּׁפֵל הַזֶּה אֲשֶׁר כָּל הַכְּבוֹד שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ תְּלוּי בְּזֶה הָעוֹלָם כְּנִל.

ל"ו ביאור הלקוטים אות י"ג. שלכאורה יש להתפלא גם בגוף המאמר של הזוהר הקדוש, כד אתי יתרו וכו' הנ"ל. כי למה באמת יתעלה בזה הבורא יתברך, יותר מעל ידי ההודאה והשיר של ששים רבוא נפשות ששררו אליו יתברך. ואולם, בתפיסתו נסוף הטובה נכתב יד רנינו ז"ל לשון הכתוב, גאות מודעת זאת בכל הארץ, לדרשתו על אודות הגאווה הנ"ל, ונבוכננו גם לפירוש הפשוט שבמסלתו הקדושה, ובהשוואת הגאווה לעבודה זרה הנ"ל תבין מרחוק, שענין גדולתו וגיאיותו יתברך הנ"ל, היא סוד גלות השכינה באחיות העבודה זרה (שמאתה לבד) הנ"ל, אשר יד ה' בעצמו כביכול, עשתה זאת, בתחילת הבריאה כנודע ומבואר בזה במקום אחר סוף מעוט היכה. ובזאת תבין מרחוק, גם בהפלאות לשונו הקדושה שיעקר גדולתו יתברך וכו', כי הוא סוד העלתה מגלות העובדי עבודה זרה, שהיא בעצמה נסתרה כביכול ביניהם, ומאתה לבד, כל כחם והתגברותם: כמבואר בתורה ד' שלכן הע"ז נקרא ללחיים כי יניקסם מהמלכות שנקראת ללקים

ל"ז ספרי פרשת האזינו פסקא ח - יבוננהו. עד שלא בא אבינו אברהם לעולם כביכול לא היה הקב"ה מלך אלא על השמים בלבד שנא' שם כד ה' אלהי השמים אשר לקחני אבל משבא אבינו אברהם לעולם המליכו על השמים ועל הארץ כענין שנאמר שם כד ואשביעך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ: וכמו שאמר א"א ע"ה בפ' חיי שרה. (כד, ג) ואשביעך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ. ופרש"י שאמר עבשיו הוא אלהי השמים ואלהי הארץ שהרגלתי בפי הבריות וכו'.

ל"ח כדאיתא במדרש רבה בראשית פרשה לט פסקא ג - ויאמר ה' אל אברם רבי ברכיה פתח (שם ח) אחות לנו קטנה וגוי אחות לנו קטנה זה אברהם שאיחה את כל באי העולם בר קפרא אמר כזה שהוא מאחה את הקרע קטנה שעד שהוא קטן היה מסגל מצות ומעשים טובים. (מדרש זה נמצא גם בתחומא וילקוט שמעוני)

ל"ט דהיינו שהאבות ביחס למשה רבנו היו בחי' "לא נודעתי להם", לא נודעתי מהם מסבתם, לא היו האבות סבה להתודעות שמי בעולם, וטעם ושמי ה' לא נודעתי להם, ע"י האבות לא נודע שמי ה', ולא נתפרסם לכל, הם לבדם ידעו והכירו אותי, אבל כל באי עולם היו משוקעים בטומאת האלילים, וכמאמר פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו, לא ידעתי את ה', וכל השתדליות אברהם לפרסם ברבים ולקרוא בשם ה' לא הועיל להם, וכמ"ש בפרד"א פכ"ד כי כל הנפש אשר עשו בחרן לא נמשך לזרעם אחריהם.

מ" ומשמע שאעפ"כ שבכלליות הדורות יש ירידה בגילוי אלוקותו אעפ"כ אצל הגויים אחרי החורבן התפשטו מאד הנצרות ואיסלם שהן אמונה באלקים עב"פ לפי דרכם זה לא עבודת אלילים שהיתה קודם.

לא היה שלם כמו האמת שגילה יעקב שפעל במידת הרחמים, שהיא כמו מיזוג החסד והגבורה יחד אלא שנעשה ע"י מידה חדשה (אמצעות) שכל כוונתה היא להשפיע באופן שיתקבל בשלימות אצל המקבל, דהיינו שלא המידה פועלת כאן ברצון להתגלות, אלא הרצון כאן הוא על הקשר בין משפיע ומקבל, להשפיע באופן שיתקבל כראוי ע"י המקבל, ואזי היחוד שלם והאמונה שלימה שמאיר בה האמת בשלימות.

לכן זכה יעקב יותר מאבותיו/מ"י שקבע שם ישראל לכל זרעו באופן שאין לו ניתוק, ואפילו הגרים המצטרפים כל זרעם מחובר לישראל בחיבור שאין לו ניתוק, אבל אברהם ויצחק אפילו בניהם כשפקרו יצאו מכלל ישראל, וכ"ש הגרים שגייירו. וראיתי בר' צדוק שזהו שכתוב ביעקב שזכה לנחלה בלי מיצרים. דהיינו שהיא קדושת ישראל בלי גבול כי א"א לצאת ממנה.

לשון מוהר"ן לקוטי עצות צדיק טז צדיקי אמת הם מעלין את התפלה בעליות גדולות עד שמשגלין אלקות ומלכותו יתברך לכל פאי עולם אפלו להרחוקים מאד מאד שהם הרשעים והעפופים שזה עקר גדלתו של הקדוש-ברוך-הוא.

רבינו בתורה קורא לזה להעלות את התפילה מהר לשדה ולבית, דהיינו לגלות מלכותו אפילו לרחוקים מאד שגם הם יתפללו אליו ית', והדבר הזה הוא בכלליות ובפרטיות, שגם כל אחד צריך להשתדל להעלות תפילתו מהר לשדה ולבית לגלות האמונה ואלוקות בכל מידותיו, ולהתפלל על כל דבר להאיר גם אצלו היכן שחשוק, וגם אותו לקשר להשי"ת.

ובכלליות גילוי האמת בעולם היה ע"י ג' האבות שהתחילו את התיקון בעולם חשוק, והאירו בו האמת, ועל כן היו שלשה, כי האמת תמיד מתבררת מתוך הב' צדדים, כמבואר בתורה ב' ח"ב א-ל אלקים ה', ולכן תחילה האיר אברהם האמת על פי מדתו חסד א"כ יצחק על פי מדתו גבורה, ורק א"כ היה אפשר להאיר האמת לאמיתה בעולם בבחי' יעקב הבריח התיכון, קו האמצעי, שהוא השלישי כידוע שהשלישי תמיד המכריע. הוא תפארת הגונון.

והדבר נעשה בהדרגה, כי תחילה נתקן שחרית, בבחי' בוקר לשון ביקורת, באופן המסתבר ובמקום המקדש עצמו בהר, אבל לא כ"כ היה בזה להאיר לרחוקים ממש, "כי מי יעלה בהר ה'", וגם עדין היה אפשר לפרש שעושה זאת גם לעצמו (כידוע החסרון של צד) ולכן יצא עם זה גם פסולת דהיינו ישמעאל בחי' חסד דקליפה, ניאוף, התפשטות, ידו בכל, שהוא חסד אבל לגרמיהו.

וא"כ נתקן מנחה ע"י יצחק בשדה (עיי' בן יהוידע שמכוין לבו להר ולא כרש"י) בזמן הנוטה לאסיפת האור והוא גילה עבודה של פנימיות בהתגברות עצום, בחי' גבורה שהיא בחי' החזרת הדברים לשרשם, ועדיין לא היה בזה כ"כ להאיר את האמת לרחוקים מאד, אעפ"י שכבר יותר נתפס אצלם כידוע שעכו"ם מקריב עולות, אבל עדיין לא היה בזה כח להוציא אותו מבחי' הלגרמיהו, ולכן גם כאן עדיין היה פסולת דהיינו עשו שנהג בדין, אבל במקום לצמצם עצמו צמצם את כל העולם, שבמקום להחזיר את הכוחות שקיבל לכבוד הש"י, החזיר את כל המנגד לו לשרשו עד כדי רצח. ונקרא אדום לשון ידום וישתוק היינו שרוצה להשתיק את כל העולם.

ומתוך שתי מידות אלו נתברר ע"י יעקב האמת לאמיתה, דהיינו הקשר עצמו עם הבורא, דהיינו בירור הקו האמצעי, שהוא בחי' רחמים, דהיינו שסוף הכוונה בכל פעולה היא הקשר עצמו עם הבורא. ומידה זו כבר יכולה להוציא אפילו עכו"ם מבחי' הלגרמיהו (אנוכיות) לבחי' חסד אמת, שבזה נבחן החילוק בין הקדושה לסט"א. וזה בחי' בית שמביא את קדושת הר המוריה אל ביתו, לבחי' "כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים", להתקדש במותר, ולקדש חומר, עד כדי שג' שמצטרף לבחי' יעקב כבר לא יכול לחזור בו, ונשאר יהודי הוא ותולדותיו לנצח.

בגמ' חולין צא: עה"פ "ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש" מלמד שיעקב תיקן ערבית ומשמע מבעוד יום. ובזוהר וישלח קעב על הפסוק "ויעקב נסע סוכתה" ביאר שתיקן ערבית כדקא יאות וברמ"ק שם ביאר שכבר תיקן ערבית קודם שבא ללבן אלא שכאן בחזרתו תיקנה ביאות דהיינו שעשאה בית גמור, ומשמע שתחילת התיקון היה להאיר מהיום ללילה כדמשמע בגמ' שהתפלל מבעוד יום, אבל אחרי שנולד יוסף תיקן בלילה עצמו דהיינו להאיר אור בחושך ממש, דהיינו עוד יותר בחי' התקדש במותר לך לגלות האמונה גם חושך גמור וביותר חומר ולבטל משם העכו"ם. (ואולי אפשר להוסיף שזה בחי' פורים המבואר לקמן כי גם לגלות אור בחושך הגלות האחרונה נעשה

¹⁰⁰ עיי' ראשית חכמה - שער הקדושה - פרק ראשון בשם תנחומא ריש קדושים - אמר הקדוש ברוך הוא לישראל עד שלא בראתי אתכם היו מלאכי השרת מקלסין ומקדשין אותי בכס והיו אומרים ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם כיון שנברא אדם הראשון אמרו זה הוא שאנו מקלסין אותך בשמו, א"ל זה גנב הוא, שנאמר (בראשית ג, יז) ותאכל מן העץ וגו'. בא נח אמרו לו זה הוא, אמר להם זה שכור הוא, שנאמר (שם ט, כג) וישת מן היין. בא אברהם אמרו לו זה הוא, אמר להם זה גר הוא. בא יצחק אמרו לו זה הוא, אמר להם זה אוהב שונאי. בא יעקב אמרו לו זה הוא, אמר להם הן, וכן הוא אומר (שם לה, י) לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך, ונקראו כל ישראל על שמו, באותה שעה קדש הקדוש ברוך הוא את ישראל לשמו, שנאמר (ישעיה מט, ג) ישראל אשר בך אתפאר. אמר הקדוש ברוך הוא לישראל הואיל ונקדשתם לשמי עד שלא בראתי העולם, היו קדושים כשם שאני קדוש, שנאמר קדושים תהיו כי קדוש אני.

והיינו כנ"ל כי גר הכוונה להתגברות החסד לכן נקראים נדיבי עמים כי כדי לצאת לגמרי מהיפך אל היפך אפשר רק ע"י הכח חסד של אברהם אבל אין זה שלימות כי זה בחי' צד אע"פ שהוא ימין ולכן יצא מזה פסולת החסד דהיינו ניאוף וכן יצחק אע"פ שהשלים מידת הגבורה ותיקן אותה באופן היותר קדושה שאפשר אבל זה גם צד וזה נקרא אהב את שונאי דהיינו שאע"פ שהיה בצד הקדושה אבל היה מבחי' צד שיש בו בחי' סטיה מצטברת עד שמשתלשל להיות דין גמור ורצח. אבל יעקב מבואר בזה שבעקידה נכללו אברהם ויצחק וזהו שאמר אברהם הנני בני היינו שעכשיו אני בבחי' דין שלך ועי"ז ויבק"ע את העצים דהיינו שנולד בחי' יעקב שאחרי שנצח את שרו של עשו נקרא ישראל היינו ישר א-ל וכן הקב"ה קראו א-ל כמ"ש ויקרא לו א-ל אלקי ישראל עי"ש פרש"י מי קרא למי הקב"ה ליעקב. (הריצ"ח ויגש תשנ"ח 15)

בשתי בחי' דהיינו ע"י פורים שזה בחי' קצת מבעוד יום שהרי עדין הייתה נבואה אז, ובחנוכה שאז כבר נפסקה (הנבואה)

ולעכו"ם א"א להם לידע גדולתו של הקב"ה, כ"א ע"י בחי' יעקב, כמ"ש (ישעיה ב')/מב
בית יעקב לכו ונלכה באור ה' מבואר בפסוק שההולכים באור ה', דהיינו שתופסים שהוא נמצא עמם,
נקראים על שם יעקב אבינו, ונקראים בית דייקא/מב. **כי הוא גלה אלקותו של הקב"ה בעולם יותר**
משאר האבות/מב. **כי אברהם אבינו התחיל מעצמו/מב** לגלות שיש בורא אחד לעולם, שרק אותו צריך
 לעבוד **קראו הר [מב]/מב** כמ"ש בהר ה' יראה/מב. שקראו/מב הר/ג, הכוונה שגילה רק לעובדי ה' גדולים את

^{מב} **ישעיה פרק ב' – (ב) וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נִבּוֹן יְהִיָּה הָרַב בֵּית יְהוָה בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂא מִגְּבֻעוֹת וְנִהְרָו אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם: (ג) וְהָלְכוּ עִמָּי רְבִים וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלָה אֵל הָרַב יְהוָה אֵל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִרְנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכָה בְּאַחֲרֵיתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדָבַר יְהוָה מִירוּשָׁלַם: פס"ז – לְפִי שְׂחָף קִלְאוּ בֵּית אֵל לְפִיכָּן יִקְרָא עַל שְׂמֹן אֶבֶן אֲנִיחֶם קִלְאוּ כֹהֵר ה' יִלְאֶה יִלְחַק קִלְאוּ עֵלָה לְשׂוֹחַ נִשְׂחָה: (ד) וְשֹׁפֵט בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רְבִים וְכַתְּבוּתוֹ חֲרָבוֹתָם לְאַתִּים וְהִנִּיתוּתֵיהֶם לְמִזְמֵרוֹת לֹא יִשָּׂא גּוֹי אֵל גּוֹי חָרֵב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה: (ה) בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנִלְכָה בְּאֹר יְהוָה: פס"ז – הַזְמוּת יִאמְרוּ לֵהֵם כֵּן וְהַמְקַרֵל הַזֶּה הוּא מוֹסֵס עַל וְהִלְכוּ עִמָּי רַבִּים וְגו'.**

נמצא צ"ע מדוע נקט רבינו כראיה את פסוק ה' שבו הגויים קוראים לישראל בית יעקב. דלכאורה מפסוק ג' שבו הגויים קוראים להר ה' בית אלקי יעקב יש יותר ראייה שהרי הם תופסים כיעקב שקראו בית. וכן נקט רבינו לקמן שהראיה היא ממה שהגויים קוראים למקום בית המקדש בית וז"ל לקמן פי בבחינת בית יש גם לעפ"ם השג"ה, כמו שכתוב (ישעיהו נ"ו): "פי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים";

ואולי אפשר לרבה קצת ולומר שישראל הם בחי' המלכות של הקב"ה בעולם לגבי הגויים ועד שלא נקרא ישראל בית יעקב לא תפסו הגויים את מעלת ישראל דהיינו כשתפיסת הגוי שישראל הם בני אברהם לא ניכרת עדין מעלת ישראל שהם התגלות מלכותו ית' בעולם ושצריך להצטרף או להתבטל אליהם כמו כשתופס שהם בני יעקב אבל אין זה תירוץ מספיק וצ"ע.

^{מב} **עוד גם בית יעקב** אלו הנשים כמבואר בשמות רבה כח ב' בה תאמר לבית יעקב אלו הנשים ותגיד לבני ישראל אלו האנשים.

^{מב} **כידוע שהאבות מרכבה** לחג"ת כמ"ש "חסד לאברהם" ו"פחד יצחק" ו"תתן אמת ליעקב". והאבות היו אבות דהיינו שרש וראשית לגילוי האמת ואמונה בעולם ועיין תורה ב' תנינא שהאמת בחי' ג' שמות קל אלקים הויה נ"ל רומז לדרך התגלות האמת שתחילה בדרך של חסד ואח"כ דין ולבסוף רחמים שזה המכוון ביותר. כי תחילה לשבר הקליפה הראשונה צריך התגברות ביותר ועיין תורה ה' אות ה' שעיקר ההתגברות היא ע"י החסד כמ"ש שא"ל הקב"ה לאברהם שב לימיני עד אשית אויבך לרגליך. ובפרט בעניין הזה שצריך לקרב רחוקים צריך להתחיל בדרכי נעם כדי שיבואו לשמוע ורק אח"כ מגלים להם את האמת יותר שהשלימות היא למסור את הנפש כיצחק ועדיין אין זו שלימות פרסום האמונה כיון ששתי דרכים אלו הן פעולת המידה שהחסד מצד טבעו רוצה להשפיע והדין לצמצם, אבל מדת האמת מדת הרחמים היא השפעה באופן ששוקל את כלי המקבל באיזה אופן יתקבלו אצלו הדברים בצורה טובה ומתקיימת ביותר. לכן יעקב בכוחו לגלות את האמת גם לרחוקים יותר אבל את אברהם ויצחק אפשר שרחוקים מאד לא יבינו כיצד גם הם שייכים לעניין כיון שעדיין זה רבוי אור לגביהם כי לא נשקל כלי המקבל באופן השפעה זו של אברהם ויצחק.

עוד שמעתי (מהחברותא רנ"ג) ביאור ששמע שהר ושהר הם פתוחים רמז לאופן פרסום האמונה בצורה מופשטת מדאי בלא גבול כראוי לכן רק המבין דבר מתוך דבר יכול להבין כיצד לקיים למעשה דהיינו כיצד גם הוא שייך לזה. ובית יעקב רומז שהדברים מבוארים בצורה ברורה בגבולות ברורים עד שמוכן שגם אדם פשוט מבין מה לעשות למעשה.

^{מב} **כמבואר בתורה קמב** שבעניין זה הוא היה חידוש אע"פ שמאז בריאת העולם לא היה דור בלא בית מדרש שלמדו בו תורה שקבלו מאדם הראשון, אע"פ אברהם אבינו היה חידוש ואע"פ שגם הוא למד בבית המדרש של נח ושל שם ועבר אע"פ הוא גילה דבר חדש שלא היה קיים מאז בריאת העולם שזה סוד הגיור כי כל בתי המדרשות שהיו עד אז היה רק לשמור את הקבלה אמל יחידי הדורות אבל לא היה מושג לפרסם את האמונה בקל אחד ולעשות גרים בעניין זה ורק אברהם אבינו היה ראש לגרים שחידש מהלך זה אחרי אלפים שנות תורה ושכחה.

^{מב} ילקוט שמעוני תהלים רמז תתלא, ספרי ואתחנן פ' ג'

^{מב} **כמבואר בפסחים פה.** ראה לקמן

ילקוט שמעוני תהלים פרק פא רמז תתלא – דבר אחר משל למה הדבר דומה למלך שהיו לו שלשה אוהבים ובקש לבנות לו פלטיק, הביא הראשון א"ל ראה המקום שאני מבקש לבנות לי פלטיק א"ל זכור אני שהיה הר בתחלה, קרא לשני אמר ראה המקום שאני מבקש לבנות לי פלטיק אמר לו זכור אני שהיה שדה, הניחם והביא לשלישי א"ל זכור אני שהיה פלטיק מתחלה, אמר לו חייך שאני בונה אותו וקורא אני אותו על שמך, כך אברהם יצחק ויעקב היו אוהבים של הקב"ה אברהם קרא לבית המקדש הר בהר ה' יראה, ויצחק קרא אותו שדה ראה ריח בני כריח שדה וגו', ויעקב קרא אותו פלטיק שנאמר אין זה כי אם בית אלהים, אמר הקב"ה חייך קראת אותו בית אלהים עד שלא נבנה, דע שאני בונה אותו וקורא על שמך שנאמר לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב, וכן ירמיה אמר הנני שב (את) שבות אהלי יעקב, וכן אסף קשט לדבריו ולא הזכיר בתרועה אלא יעקב:

ספרי פרשת ואתחנן פסקה ג – ההר הטוב הזה והלבנון. הכל קראו אותו הר. אברהם קראו הר שנא' בראשית כב אשר יאמר היום בהר ה' יראה. ישעיה קראו הר ישעיה ב והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה'. גוים קראו אותו הר שנאמר שם והלכו גוים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה':

אברהם קראו הר – ראה שו"ת חתם סופר חלק ב (יו"ד) סימן רלג – עיקור הוא במה שבמקום הר המוריה הוא שער השמים אשר לזה נתכוון מהר"ק בתשובה שאביא למטה וטרם נתקדש הארץ ע"י יהושע ועזרא כבר הקריב שם אדה"ר = אדם הראשון = ונח, ונעקד יצחק וחלם יעקב סולם, ושוב נעלם עד שהאיר ה' עיניהם בימי דהע"ה = דוד המלך עליו השלום =, הנה שמענוהו באפרתה מצאנוהו בשדי יער, וואגב אשמיעוהו מה שמעתי מפה קדוש מ"ו החסיד שבכהונה מו"ה נתן אדלר זצ"ל במ"ש תוספו' בע"ז פר"י במתני' כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה בידוע שיש שם ע"ז, וכ' תוס' בשם ירושלמי דמקדש היכן נבנה למ"ד שנעבד במחובר לגבוה ות"י בירושלמי עפ"י נביא נבנה שם, ופי' מורי זצ"ל הנ"ל עפ"י מדרש וירא את המקום מרחוק וראה אותו מקום עמק ולא הר, והתפלל ואמר אין כבודו של מלך לשכון

עבודת התפילה, בבחי' מי יעלה בהר ה' נבא, ויצחק קראו שדה נבא/כמ"ש (בראשית כד סג) ויצא יצחק לשוח בשדה נבא (פסחים פח.) נבא/נבא/נבא שם פרש"י שכולם התפללו בהר המוריה ורק קראו למקום כל אחד כפי

בעמק ונעשה באותו היום הר אשר יאמר היום בהר ה' יראה והשתא י"ל דכל ההרים שהעמידו עליהם ע"ז ושעבדו קודם שהחזיק אה"ע /אאע"ה =אברהם אבינו עליו השלום= בארץ אותם נאסרו לגבוה אך הר המורי שהי' עמק ולא העמידו עליהם ע"ז שם לעבדו עד אחר שנעשה הר ע"י תפלתו של אאע"ה ואז כבר ניתן לו הארץ ואין האדם אוסר דבר שאינו שלו והנה ידע דהע"ה שאין לך הר גבוה וכו' וא"א לבנות בהמ"ק בהר ואין כבודו של מלך לשכון בעמק היינו מקום וע"כ אמר אם אתן שנת לעיני וגו' עד אמצא מקום לד' ויהיה משכנות לאביר יעקב שלוה צריך הר ולא מקום ולזה צריך נביא שגילה להם שזה ההר הי' מקום בתחלה ונעשה הר אח"כ אלו דבריו ז"ל ודפח"ח.

גם אחרי יעקב קראו למקום הר עיין ספרי דברים כח פרשת ואתחנן פסקא ג' ההר הטוב הזה והלבנון. הכל קראו אותו הר. אברהם קראו הר שנא' בראשית כב אשר יאמר היום בהר ה' יראה. ישעיה קראו הר ישעיה ב והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה'. גוים קראו אותו הר שנאמר שם והלכו גוים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה': והלבנון. זה בית המקדש ירמיה כב גלעד אמר לי ראש הלבנון.

בתחילה כשבא כתיב וירא את המקום מרחוק, ורק אחרי העקדה כתיב בהר ה' יראה, ואיתא בתנחומא שבתחילה היה עמק ונעשה הר. כתיב (בראשית כב יד) ויקרא אברהם שם המקום ההוא ידוד יראך אשר יאמר היום בהר ידוד יראך תחילה נקרא מקום ואח"כ הר והקשו התוס' למה לא חשש שהוא הר שנעבד לע"ז עיין שו"ת חתם סופר (א"ח סימן רח ד"ה בדף ד') הנה הוא דברי תוס' במסכת ע"ז מ"ה ע"א דאמרינן כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה בידוע שיש שם ע"ז, וכתבו תוס', בירושלמי פריך מבית הבחירה ומסיק עפ"י נביא נבנה שם, ומורי הגאון החסיד שבכונה מו"ה נתן אדליר כ"ץ זצ"ל פירש עפ"י מדרש רבה פ' וירא וירא את המקום מרחוק שראוהו מקום ולא הר והתפלל אברהם אבינו אין כבודו של מלך לשכון בעמק ונעשה הר, אשר יאמר היום בהר ה' יראה, יע"ש (ובתנחומא וירא כב), נמצא קודם שניתן הארץ לאברהם אבינו ע"ה היה עמק, ולא העמידו שם ע"ז, וכשנעשה הר שוב כבר הוחזק ארץ ישראל לאברהם ולא יכלו לאסור אותו ההר, ואמר שעל זה נצטער דוד המלך ע"ה בתהלים קלב "אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב", פירוש, כי ידע שכל ההרים בחזקת ע"ז ונאסרים לגבוה, ועל כן צריך למצוא מקום לה' שאינו הר אלא מקום, ואיך יהי' זה משכנות לאביר יעקב הא אין כבודו לשכון בעמק, עד שבא נביא וגילה הסוד איזה ההר הי' בתחלה עמק ונעשה הר, והיינו דירושלמי עפ"י נביא נבנה, אלו דבריו זצ"ל ודפח"ח: עי"ש בתנחומא למה נקרא הר המוריה כי נעשה הר מיראתו של הקב"ה ועיין ילקוט שמעוני על ירמיהו פרק לג ואין השכינה חוזרת לשם עד שיעשה הר ועפ"י תירץ בעין אליהו (אליהו ש"ק) למה נתקשה דוד למצא מקום המקדש הרי רק צריך למצא את המקום הגבוה ביותר ותיירץ שאינו הר אלא כשיש עליו מזבח.

מלשון רבינו ששינה מלשון הגמ' לא כאברהם שכתוב בו הר ונקט שקראו הר משמע שהדגש על שהוא קראו הר ולא שהתורה קראה למקום הר בגלל שכך היתה תפיסתו של אברהם. וצ"ע החילוק.

קראו הר שסבר שרק צדיקים שייכים בעבודת התפלה בבחי' מי יעלה בהר ה' דהיינו עבודות השייכות לעובדי ה' גדולים. ובאמת נ"ל שאין הפירוש שכך היתה תפיסתו של אברהם אלא שעדין לא היה בכוחו להאיר תפיסתו לאחרים אלא בבחי' הר אבל הוא בעצמו תפס את האמונה תפלה כבית כמו יעקב ורק לאחרים לא הצליח לבאר זאת כמו שיעקב הצליח וצ"ע. ואולי זוהי תורף הנ"ל למה נקט רבינו שקראו הר כי רצה לומר שקראו באוני אחרים הר, כי לא היה בכוחו לקראו אצלם שדה ובית.

לקמן מבואר שיעקב העלה אצל העכו"ם את התפלה מהר ושדה בית שיש בו יותר תפיסה לבני אדם שלפ"ז אברהם לא הצליח להכניס בדעת בני אדם את התפילה כדבר הנצרך כבית. וכמבואר בתורה קבט שצריך להיות נאכל לאמונה ע"ש. והיינו בית שאדם כולו בתוכו. עיין משך חכמה על ויקהל לו ג' לבאר טעם שלא נזכר בטבעות הארון בתים לבדים כמו בשלחן ומזבח כי בארון אסור היה שיצאו הבדים מהטבעות ואילו בית הוא מקום שנכנסים ויוצאים ממנו.

וא"כ קצת קשה שהתפלה אמונה נקרא בית הרי צריך להיות נאכל לאמונה כנ"ל. ואולי כיון שאמונה היא רק במה שלא משיג כידוע הרי פעמים שיוצא ממנה לעסוק בדברים שכן יודע. ואעפ"כ נקרא נאכל לגבי אמונה כיון שכשבא לדבר שצריך אמונה א"צ לבנותה מחדש אלא מיד מאמין בשלימות.

צ"ע מה הראייה אולי קראו הר כיון שהיה הר. אבל א"כ מדוע יצחק ויעקב לא קראוהו הר.

נ"ע עיין בסוף התורה מה שהעתיקתי מכתבי האריז"ל בענין בנין המלכות ומיעוט הירח מבואר שם שבימי אברהם הייתה המלכות בבחי' נקודה בלבד דהיינו כי כשהיא שלימה בקומה שלימה אזי היא עשר ספירות ואז האדם ממליך על עצמו את הש"י בכל מידותיו אבל בתחילה היא רק נקודה השרשית שבה דהיינו ספירת הכתר שזה בחי' הרצון לכן את הרצון א"א לקחת מהאדם אפילו שהמלכות שלו בשפל המדרגה עדין לרצות להמליך על עצמו את הש"י הוא יכול (ובאמת רבינו גילה אפילו עומק יותר מזה ששאל פעם משהו האם אתה רוצה לרצות דהיינו שאפילו מי שהנודת רצון שלו בגלות רבינו יכול לעורר אותו ע"י בחי' הכתר שבכתר שלו שעדין נשאר לו וצ"ע בזה כי כתוב שנקודה האחרונה היא שרשית ואינה נאבדת אבל אולי יש בזה בחינות) ועיין שם שבמקום אחר כתוב שהנקודה השרשית היא המלכות ולא הכתר ושתייהן נכונות ע"ש התירוף, ואולי לכן גם את הדיבור א"א לקחת מהאדם ובכל מצב יכול עכ"פ לומר שרוצה לשוב אע"פ שאין לו כח למעשה. ולפ"ז נראה שמה שהגמרא מכנה אברהם קראו הר הכוונה לאותה נקודה שרשית במלכות שנתגלה אז ע"י אברהם ועיין תורה קמב שבאמת החידוש שלו היה רצון וכיסופים.

ולפי רבינו שהכוונה לפרסום כח התפילה בעולם הרי הכוונה שאברהם הצליח לעשות גרים שהיה להם רצונות חזקים להתקרב להש"י אבל לא כל כך יהיה להם הכח להוציא אותם לפועל ואולי אפשר לרמוז זאת בפסוק מי יעלה בהר ה' דהיינו שהם רצו לעלות אבל לא האמינו שיכולים.

²¹ בבראשית כד סג ועיין תוספות ברכות דף לה: ד"ה חציף

²² כנ"ל בפרש"י על פסחים פח. שכולם התכוונו להר המוריה ששם התפללו, וצ"ע באמת מדוע קרא לו שדה הרי היה הר וכנ"ל שאברהם קרא לו הר כמהותו הגשמית ובזמנו גם היה בעולם תפיסת המהות הרוחנית אבל לקרא לו שדה זה יותר מראה על כוונה מסויימת שהרי זה מראה רק על המהות הרוחנית.

²³ בראשית פרק כד – (סב) ויצחק בא מבוא באר לחי ראי והוא יושב בארץ הנגב: (סג) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים:

בחינתו/ו¹¹, ושדה, הוא יותר מושג ונצרך להעולם מהר¹² [שקרא לעבודת התפלה עבודת שדה דהיינו דבר השייך גם לבינונים/א¹³].

ועיין רבינו בחיי – וע"ד המדרש לשוח בשדה אין שיחה אלא תפלה שנאמר (תהלים קב) תפלה לפני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו. ומכאן ארז"ל יצחק תקן תפלת מנחה. וע"ד הקבלה לשוח בשדה המתפלל לשם המיוחד הוא מזכיר הכנוי ומתוך הכנוי מוצאו. וזהו לשון לשוח בשדה וכן (בראשית כח) ויפגע במקום, כי השיחה בשדה הפגיעה במקום וזהו לשון (ירמיה ז) ואל תפגע בי. (איוב כא) ומה נועיל כי נפגע בו. וכל הפעולות מיוחדות אל הכינוי ומוציא אל הפועל בכח השם המיוחד. וז"ש ירמיה (ירמיה ח) כי ה' אלהינו הדמנו וישקנו מי ראש כי חטאנו לה, לו לא נאמר אלא לה, והבן זה:

ועיין רמב"ן – ויתכן, בעבור היות "מבוא" מקור, שהיה יצחק הולך תמיד אל המקום ההוא, כי הוא לו מקום תפלה בעבור הראות שם המלאך, והוא יושב בארץ הנגב קרוב משם. וכן תרגם אונקלוס אתא ממיתוהי. ועל דעתו הוא באר שבע, שתרגם "בין קדש ובין שור" (לעיל כ א), ו"בין קדש ובין ברד" (לעיל טו י"ד), "רקם וחגרא". ואם כן המקום ההוא מקום אשל אברהם ראוי לתפלה.

וצ"ע משמע שהשדה הזה לא היה מקום תפלתו הקבוע וכן באברהם לא מסופר אלא שבעקדה התפלל שם וכן יעקב בהליכתו לגלות ועיין בתו"ש פכ"ד אות רל הביא זהר חדש דף ט: שאומר שהשדה הזה הוא מערת המכפלה ולא ירושלים.

¹¹ צ"ע דאיתא בגמ' ברכות דף לז: אמר רב כהנא חציף עלי מאן דמצלי בבקתא. פרש"י בבקעה, שכשהוא במקום צניעות חלה עליו אימת מלך, ולבו נשבר: ועי"ש תוס' שמקשה כנ"ל ותירץ ששדה דיצחק אבינו הכוונה להר המוריה כמבואר בפסחים הנ"ל שאותו מקום שקרא אברהם הר יצחק קראו שדה. ובתירוץ שני שכוונת רב כהנא דווקא במקום שעוברים בני אדם. משמע שהבין בתירוץ השני שיצחק יצא לשדה כפשוטו (כמבואר בוזהר שהשדה הוא מערת המכפלה) ולא שיצא להר המוריה ורק קראו שדה. ואולי אין סתירה בין התירוץ אלא שסבר שבהר המוריה היה שדה דאל"ה א"א לקראתו שדה דאין הכתוב יוצא מפשוטו, ואעפ"כ יש ראייה שקראו שדה שהרי יכול היה להתייחס יותר להיותו הר וכמו שיעקב קראו בית אע"פ שהיה שם גם הר וגם שדה אבל הוא התייחס להיות שם גם בית די"קא אם לא בפועל עכ"פ על שם העתיד.

ועיין ר' צדוק בספר פרי צדיק דף ב' מאמר קדושת השבת טור ב' על הגמרא ברכות לז: חציף עלי מאן דמתפלל בביקתא ומבאר שזו חציפות רק אחר שבא יעקב וקראו בית.

¹² פסחים פח. ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב וגו' אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק אלא לא כאברהם שכתוב בו הר שנאמר אשר יאמר היום בהר ה' יראה ולא כיצחק שכתוב בו שדה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה אלא כי יעקב שקראו בית שנאמר ויקרא את שם המקום ההוא בית אל אמר רבי יוחנן גדול קבוץ גלויות כיום שנבראו בו שמים וארץ שנאמר ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום זרעאל וכתוב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד:

פרש"י – הר המוריה, ושדה דיצחק, ובית אל דיעקב כולם בהר הבית התפללו: שקראו בית – מקום מיושב:

¹³ שם הלשון כאברהם שכתוב בו הר ולשון רבינו שקראו הר מקורו במדרש תהלים (שחר טוב) מזמור פא ועיין פרש"י על ישעיהו ב' ג' ואלשך שיר השירים פ"א סוף פסוק א'

¹⁴ מדרש תהלים שוחר טוב – מזמור פא – משל למלך שהיה לו ג' אוהבין ובקש לעשות פלטיין א', קרא לאוהביו, הביא הראשון, אמר לו, ראה המקום הזה שאני רוצה לבנות פלטיין. אמר לו אוהבו, זכור אני שהיה פה הר מתחלה. הניח אותו, ובא אצל השני ואמר לו, מבקש אני לבנות לי פלטיין אחד במקום הזה. אמר לו, זכורני שהיה פה מתחלה שדה. הניחו גם הוא, ובא אצל השלישי ואמר לו, אני רוצה לבנות פלטיין במקום הזה. אמר לו, זכור אני שהיה פלטיין מתחלה. אמר לו, חייך, על שמך אני קורא אותו. כך אברהם יצחק ויעקב היו אוהביו של הקב"ה. אברהם קראו הר, שנאמר (בראשית כב, יד) בהר ה' יראה. יצחק קראו שדה, שנאמר (שם כז, כז) ראה ריח בני כריח שדה. יעקב קרא אותו פלטיין, שנאמר (שם כח, יז) אין זה כי אם בית אלהים. אמר לו הקב"ה, חייך, אתה קראת אותו בית עד שלא נבנה, על שמך אני קורא אותו, שנאמר (ישעיה ג, ג) לכו ונעלה אל הר ה' ואל בית אלהי יעקב. וכן ירמיה אומר, (ירמיה ל, יח) כה אמר ה' הנני שב שבות אהלי יעקב. ועוד אסף קישט את דבריו, ולא הכיר בתרועה אלא ליעקב, שנאמר, הריעו לאלהי יעקב:

¹⁵ צ"ע איך יתבאר לפי זוהר שהשדה הוא מערת המכפלה שלפ"ז משמע לא שקראו שדה אלא תפס את התפילה כמתקבלת גם בשדה, אבל גם זה קשה, כי מבואר שם בוזהר שכשם שירושלים שער השמים (וג"ע) כך מערת המכפלה שער ג"ע, וא"כ אין ראייה לכל שדה, אלא דווקא לשדה שהוא בחי' ההר. עוד קשה שם ששואל למה הלך לשדה, וכי לא היה לו בית, ולפי המבואר אצלינו לא שייך לשאול שהרי הלך לשדה כיון שעדין לא גילה סוד הבית.

וזהר ח"ב דף ט: תא חזי וירח את ריח בגדיו בתחלה, וכד ארגיש, אמר ראה ריח בני, דידע דביה הוה תליא מלתא, דבגיניה סליק ריחא, כריח שדה אשר ברכו יהו"ה. וכי מניין הוה ידע יצחק ריח שדה אשר ברכו יהו"ה, אלא תרין מלין אינון, וכלא הוא חד, דכתיב (בראשית כד סג) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, וכי לא הוה ליה ביתא או מקום אחר להתפלל, אלא אותו השדה היה אשר קנה אברהם סמוך למערה, דכתיב (שם מט ל) השדה אשר קנה אברהם מאת בני חת, ובשעתא דהוה יצחק עאל גביה, חמא שכניתא עליה, וסליק ריחין עלאין קדישין, ובגיני כך הוה מצלי תמן, וקבעיה לצלותיה. ואברהם אמאי לא הוה מצלי תמן, משום דקביעותא דאתרא אחרא הוה ליה בקדמיתא, ומלה אחרא ריחא דחמא בהר המוריה, ולמה נקרא מוריה, על שם המר הטוב דהוה תמן. וכלא הוה, וגן עדין דעאל עמיה וברכיה,

¹⁶ עיין תהלים כד ג' מי יעלה בהר

¹⁷ צ"ע בשלמא אברהם הלך להר כדי להקריב קרבן ולא דווקא לתפלה ובאמת גם בביתו קרא לתפלה הר אבל יצחק אם גם בביתו קרא לתפלה שדה מדוע גם בפועל יצא להתפלל בשדה. ונראה כמבואר במדרש שהאבות הורידו את השכינה כל אחד מדרגה אחת למטה להיות שוכנת בתחתונים עד שמשה רבנו הורידה לשכון באהל מועד, ולפ"ז באמת בזמן אברהם היה קשה מאד להתפלל בכוונה בבית ובשדה כי היה צריך כוונה עצומה כדי להתעלות מהבלי עוה"ל לקשור המחשבה לשכינה ויצחק שהורידה מדרגה גרם שיחיה אפשר גם בבחי' שדה דהיינו שרק יצא מהבית יוכל לכיין בתפילה ויעקב הוריד את השכינה לבית שאפשר להתפלל בכוונה גם בבית ומשה רבנו שהוריד אותה למכן המשך השגחה וגילוי אלוקות מעל הטבע לישראל. (וכנ"ל דברי ר' צדוק שהחציפות להתפלל בבקעה זה רק אחרי שיעקב אבינו הוריד את השכינה לבחי' בית.

ויעקב קראו בית [כ"ב] ו[כ"ג], שהוא מקום יישוב לבני אדם יותר משדה. היינו ס' שיעקב קרא את מקום ס' הביהמ"ק שהוא מקום התפלה, בית, שהוא מקום יישוב לבני אדם/ס'. כי העלה את התפלה מהר ושדה לבחי' בית [כ"ג]/ס', שיש בו תפיסה לבני אדם יותר מהר ושדה דהיינו שהעלה את חשיבות התפלה בכך שהמשיך והוריד את האמונה הפשוטה שתייהיה גם בלב אנשים פשוטים בעלי-בתים ואפילו לעכו"ם/ס'. כי בבחי' בית יש גם לעכו"ם השגה/ע' נ"ל שיעקב לא מפיק מעכו"ם, אלא מוריד את התפילה לעכו"ם, כי עכו"ם הם אנשים נמוכים שכל השתדלותם בטובת עצמם, ומאמינים שישלימו חסרונם ע"י כל מיני עבודות זרות לכוחות זרים, כגון ממון וכוחי ועוצם ידי וחכמה, ובחי' יעקב יורדת אליהם ומכניסה בלבם את האמונה בהשתדלות בתפילה, לבקש צרכיהם בלי להוציאם ממדרגתם הנמוכה שכל מעינם טוב סביב עצמם, כמ"ש (ישעיה נו) ע"א כי ביתי בית תפלה

עוד צ"ע מה שהקשו התוס' על יצחק דשדה היא בקתא דחציף להתפלל בה לכאורה יש להקשות על רבינו הרי גם רבינו ציווה להתבודד בשדה דייקא. אף שבאר טעמו ששם יש פחות מפריעים חיצונים כגון האויר וההבלים מעסקי עוה"ז ועוד שם מסייע העשבים כמבואר בשיחות הר"ן רכו.

ועי' בגמ' טעמא דחציפות כיון שבמקום סגור יש יתר אימתא דמלכא. ולא מסתבר לתרץ שכיון שאמר שהתבודדות תיהיה כדבר איש אל רעהו א"צ אימתא דמלכא.

כ"ב בראשית כח ז'

כ"ב בראשית פרק כח (ז') וי'רא ויאמר מזה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים:

רבינו בחי' – ואמרו במדרש כשחזר יעקב ללקט את האבנים מצאן כולן אבן אחת ושם אותה מצבה בתוך המקום וירד לו השמן מן השמים ויצק עליה שמן שנאמר ויצק שמן על ראשה. מה עשה הקב"ה נטל רגל ימינו והטביע את האבן הזאת בעמקי תהומות ועשה אותה סניף לארץ כאדם שהוא עושה סניף לכיפה, לפיכך נקראת אבן שתייה ששם אותה טבור הארץ ומשם נשתתה הארץ ועליה היכל ה' עומד, שנאמר והאבן הזאת אשר שמת מצבה יהיה בית אלהים ומשם נשא רגליו והלך לחרן כהרף עין:

כ"ד בתרלד – ויעקב ובלוח התיקון שם שיעקב

כ"ה בתרלד - היינו ויעקב קרא את ביהמ"ק (ו' במקום ש' ונמחק חיבת מקום ואות ה')

כ"ז צ"ע הרי לא כתוב שיעקב גייר יותר גרים מאבותיו להפך העיקר כתוב באברהם שרק קראו הר שמבואר שאין לגויים תפיסה בו ואולי באמת כי עיקר המעלה של יעקב היא לא לגייר שאז הוא כבר לא עכו"ם אלא להאיר לגוי כגוי שאע"פ שנשאר גוי אבל להיות מקיים ז' מצוות נח ומכיר באמת ובגדולת ישראל וצ"ע בזה כי בביאור הליקוטים ופרפראות נראה לדייק שהכוונה דווקא לגרים וצ"ע) עוד צ"ע הרי גוי מקריב עולות ויש בהם נזירים ופרושים דהיינו שיש לו תפיסה במסירות נפש ביצחק וכן חסד מצאנו אצל ישמעאל ודייקא בעבודת יעקב לקדש חומר זה אין לגוי תפיסה ומדוע א"כ רבינו אומר שרק ע"י יעקב אפשר להם לידע מהקב"ה ואולי כי אמנם יש להם תפיסה בעבודות של אברהם ויצחק אבל זה לא גורם להם לצאת מעכו"ם ולא מפריע להם לרדוף את ישראל ורק ע"י יעקב הם כופרים בעכו"ם ומאמינים בה' עכ"פ כגוי טוב ומקיימים הו' מצוות שלהם ומכירים בגדולת ישראל עיין ביאור הליקוטים אות ח' שלומד ממה שכלל ישראל נקראים בית יעקב דמשמע מזה שנמצא בלב כל זרעו ודורותיו רוח הצדיק לכן נקראים על שמו. ועי"ש באות י' לכן שייך תוכחת השכל שמוכיח יעקב עלי היו כולנה את מי שיש בו מבחי' אבימלך.

כ"ח עיין שיש"ק ח"ה תנו

כ"ח עיין שיש"ק ח"ה תנו – רבי שמשון בארסקי ז"ל היה מפרש בכונת מאמרם ז"ל (פסחים פח.) אברהם קראו להקדוש ברוך הוא הר, יצחק קראו שדה, יעקב קראו בית וכו' (כמבאר באורו בתורה י' ח"א), שיש בכונת הדברים שאברהם גלה אלקותו והאמונה בהשם יתברך בבחינת הר שהוא מפשט יותר וכו', והיינו שמעלת יעקב אבינו היה שגלה אלקותו לכל באי עולם שידעו שגם בבחינת בית, דהיינו הדברים הסמוכים לאדם וכל מה שנעשה עמו לטוב ולרע הכל הוא מעשה ה', וזהו שאמר שיעקב קראו בית שהכניס גלוי אלקותו אף לתוך ביתו ופנימיותו של כל אחד שידעו שכל פרט ופרט הנעשה עם האדם הוא בהנהגתו יתברך לבד.

כ"ט ולקמן יתבאר שיעקר הכוונה לעכו"ם שבליבי, שהיא הגאווה.

ע' צ"ע כי לכאורה היה נראה שהמרוחק אע"פ שמתקרב דייקא ע"י יעקב שקראו בית אבל לגבינו רק עי"ז משיג את בחי' אברהם שקראו הר ועדיין צריך לעלות מדרגה לדרגה ולתקן בחי' מלכותו שלו מהר לשדה ולבית.

וכן מבואר בספרים שקרבנות עכו"ם רק עולות כיון שאין להם תפיסה בעבודות פשוטות כמו אכילה בקדושה כאכילת קדשים וכן הנזירים שלהם פרושים לגמרי מאשה כנ"ל כי אין להם תפיסה בקידוש המעשים הפשוטים וא"כ לכאורה אצלם דייקא להפך התפילה היא הר השייך לנזירים וקדושים, ולהפך דייקא להם קשה להסביר תפלה שייכת לכל אדם.

צ"א ישעיה פרק נו (ו) ובני הנבך הנלויים על ידוד לשרתו ולא הבה את שם ידוד להיות לו לעבדים כל שמר שבת מחללו ומחזיקים בביתו: (ז) והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפילתי עולתיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי בני ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים:

מצודות דוד (ז) והביאותים – את העושים כל אלה אביא אל הר קדשי הוא בה"מ שוה בשוה עם האזרח בישראל. ושמחתים – אשמח בבית המוכן להתפלל שם לפני. לרצון – יהיו מקובלים ברצון על מזבחי. יקרא לכל העמים – ר"ל יהיה מוכן לבית תפלה לכולם:

דהיינו שאחר שסיים לברא את הכל ברא את הבריאה שתאיים על האדם להוציא לפועל את תכלית הבריאה וגם להיות לו לעזר כנגדו דהיינו עזר לקבל שכר יותר למי שמתגבר על המניעות שלו]. **כשהוא מהולל מהם, אזי הוא גדול. כי הוא עיקר גדולתו. ואימתי הוא מהולל מהם** דהיינו מתי מתקיים גדול ה' ומהולל מאד, כאשר מתקיים בעיר אלקינו, הר קדשו [כ]. דהיינו כשבחי' הר נעשה עיר אלקינו^ב, שהוא ישוב בני אדם, בחי' בית, שהוא מושג יותר מהר ושדה, דהיינו כשמעלין את בחי' התפלה^ג מבחי' הר לבחי' עיר ובית^ד שאז יש גם לעכו"ם השגה כנ"ל, אז דייקא גדול ה', כי זה עיקר גדולתו^{טו} ית' כשגם הרחוקים יודעים ממנו ית' כנ"ל :

אות ד

וענין זה, להעלות התפלה מבחי' הר ושדה לבחי' בית בחי' עיר אלקינו, כדי שיתגלה מלכותו גם לעכו"ם בכלל ובפרט העכו"ם שבליבי, שיהיה להם ג"כ השגה באלקותו ית"ש, א"א להעשות, כ"א ע"י צדיקי הדור. כמו שאמרו חז"ל (ב"ב קי"ו.)^{טז} מי שיש לו חולה או כל צרה או צער אחר בתוך ביתו ילך אצל חכם לבקשו שיתפלל עליו ויבקש עליו רחמים [י] ויתפלל גם בעצמו^{יז}. כי עיקר התפילה אינם יודעים כ"א צדיקי הדור^{יח} [כ] /כ"א /כ"ב לכן ילך אצלם לבטל גאוותו ולקבל שפלות דהיינו ביטול הגאווה והעכו"ם.

בראשית רבה פרשה ט פסקה ז רבי נחמן בר שמואל בר נחמן בשם רב שמואל בר נחמן אמר הנה טוב מאד זה יצר טוב והנה טוב מאד זה יצר רע וכי יצר הרע טוב מאד אתמהא אלא שאלולי יצר הרע לא בנה אדם בית ולא נשא אשה ולא הוליד ולא נשא ונתן וכן שלמה אומר (קהלת ד) כי היא קנאת איש מרעהו:

קהלת רבה פרשה ג פסקה טז נחמיה בריה דר' שמואל בר נחמן אמר "והנה טוב מאד" "והנה טוב" זה אדם "והנה טוב" זה יצר טוב "מאד" זה יצר הרע וכי יצר הרע טוב מאד אלא ללמדך שאלולי יצר הרע לא בנה אדם בית ולא נשא אשה ולא הוליד בניו שכן שלמה אומר כי היא קנאת איש מרעהו.

^ט * בראשית א לא

^י נ"ל כי כל הבריאה נבראה לגלות כבודו שזה טוב אבל כשברא את הרע שגם הוא יצטרף לזה זה יותר טוב מטוב. דהיינו כי הבריאה היא כדי להטיב כי טבע הטוב להיטיב ושלימות הטוב הוא כשזוכה בלא בושה וזה כשזוכה בדין ואם היה זוכה בלא מניעות של הסט"א לא היה שלימות כמו כשזוכה כשמתגבר על הרע שאז התיקון יותר טוב מטוב כי ככל שמקבל בפחות מניעות כך זה יותר קרוב למקבל מתנה שהיא נהמא דכיסופא לכן כשברא את שרש כל המניעות היא הטוב מאד.

^{כא} סיום הפסוק הנ"ל תהלים מז

^{כב} כי עיר היא הרבה בתים ואלקינו רומז למלכות בחי' אמונה תפלה, נמצא עיר אלקינו כמו לומר בית התפלה.

^{כג} זה נחשב עליה לתפילה כי תפלה היא בטויה של אמונה שהיא המלכות שצריך לבנותה כי אין לה ביסודה אלא נקודת רצון להמליך ובמצב זה היא בבחי' רגליה יורדות מות שהיא אחיות ההסתרה של הקליפות וככל שהאמונה מתפשטת ליותר פרטי החיים כן גדלה ונבנית המלכות ע"י שעולה גם שם מהקליפות ומצטרפת להשלים את הקומה.

^{כד} מבחי' הר לבחי' עיר ובית. כיון שבא לבאר את הפסוק בעיר אלקינו לכן נקט מהר לעיר שהיא בית. רוצה לומר עיקר התיקון הוא כשהתפילה נעשית בחי' בית. אבל באמת הסדר הוא שתחילה צריך להעלות לבחי' הר ואח"כ שדה ואח"כ בית כנ"ל ופשוט.

^{טו} משמע שהכוונה שתופסים עד כמה הוא גדול בחשיבות וראוי להלל וא"כ היינו כבודו ולמה נקט גדולה ולא כבוד. וכן לעיל ע"י שיתרו אמר כי גדול ה' אזי אתייקר שמו ית' דהיינו עלה כבודו ע"י הכרה בגדולתו.

^{טז} **בבא בתרא דף קטז.** דרש ר' פנחס בר חמא כל שיש לו חולה (גרסת העין יעקב צער או חולה) בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים שנא' (משלי טז יד) "חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה".

ביאור הגר"א משלי טז יד – חמס וגו' כשהמלך בכעס אז חמתו מלאכי מות ששולח שלוחים להמית אבל החכם יכפרנה בחכמתו וכן בהקב"ה בעת יעלה חרון אפו וחמתו הוא המלאך המות אבל כשיש איש חכם יכפרנה כי מחמת אהבתו להחכם בעת רואהו לא יעיר כל חמתו כמ"ש בנגף ויבוא אחרן ויכפר על העם כמ"ש שמשלו זה לאדם בעת שכועס מכניסין בנו הקטן לפניו שמחמת אהבתו נשתכך כעסו:

מלבי"ם על משלי טז יד (חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה) – החמה היא תמונה בלב, והתגלותה להנקם נקרא אף, והנה חמת אדם הדיוט אינה מסוכנת כי א"י להנקם תיכף, אבל המלך כשיתעורר חמתו הוא המלאכים ששולח המות, כי בחמתו ישחית רבים, וצריך לבקש איש חכם אשר בחכמתו ידע לכפר עון ולהשיב חמה, ויש לה מליצה על חמת המלך העליון שעוררה מלאכי מות, ואיש חכם יכפרנה כמו פינחס השיב את חמתו וכו' ויכפר על בני ישראל, ויאמר להשמידם לולא משה בחירו וכו' להשיב חמתו מהשחית:

^{יז} בנב' הטעם כי איש חכם יכפרנה

^{יח} **הלשון צ"ע** למה נקט ויבקש ולא שיבקש לכן אולי אפ"ל שהכוונה כנ"ל שיבקש מהחכם וגם יבקש בעצמו מהש"י. מאידך אולי אפשר גם לפרש שלא יבקש מהחכם אלא ילך אצלו ויספר לו החכם מעצמו יתפלל. אבל באמת עיין **ביאור הלקוטים** אות יז שצריך להזהר שלא יחשוב שרק החכם יכול להתפלל עבורו כי זה בחי' לעשות אמצעי בינו להקב"ה ומאידך אסור לחשוב שכל העדה קדושים כי זה חטא קורח אלא רק להבין שבאמת הצדיק תפילתו יותר מקובלת ואעפ"כ גם הצדיק מבקש מאתנו שנתפלל עליו כמובא בעלים לתרופה.

רבינו כאן הולך ודורש את פרשית לקיחת שרה אמנו לבית אבימלך בבראשית פרק כ' – מדובר אחר הפיכת סדום והמעשה עם בנות לוט התבייש אברהם במעשה לוט בן דודו והלך לגור בגרר בין קדש ובין שור ושם אמר ששרה היא אחותו ואבימלך מלך גרר לקח את שרה אמנו לביתו, ונתנגע כל ביתו בנגעים, והקב"ה אמר לו בחלום הלילה השב אשת האיש כי נביא הוא. ורבינו דורש שרה היא התפילה, ועיין חיי מוהר"ן תקסב בימי אברהם השכינה נקראת שרה. ואבימלך הוא בחי' ת"ח ועובד ה' אלא שהוא בעל גאוה שחולק על הצדיק ומטעה אחרים מצדיק הדור, ועי"ז מונע מהצדיק להתפלל על ישראל ומונע מהקב"ה התענוג של תפילות הצדיק.

כי יש בעלי גאוה, שאינם רוצים שילכו לצדיקים/כ"ג, ואומרים שהן בעצמם/כד' יכולין להתפלל, ומונעים גם אחרים כשיש להם צער או חולה, לילך לצדיקים/כו'. עליהם נאמר מזה שאמר הקב"ה לאבימלך כשלקח את שרה לביתו (בראשית כ')/כו' **השב אשת האיש וכו' כפי שיבאר שהכוונה שישב את התפלה לצדיק/כ"ח, אבל מהלשון שנקט רבנו מבואר עיקר הפגם שלו שמרוב גאוותו נחשב כאילו בא על אשת איש, וכמבואר בגמ' סוטה ד: כאילו בא על כל העריות. כי זה הבעל**

^ט עיין תורה נ' הטעם כי זה תלוי בתיקון הברית ועיין תורה ז' שהתפילה בחי' אמונה להעלות אותה מבחי' צדק לבחי' אמונה זה ע"י שמחברים לה אמת ואמת מקבלים רק מהצדיקים.

^כ עיין ביאור הליקוטים אות יז

^{כא} **ביאור הליקוטים אות י"ז.** בדבר התנשאות משה רבינו ע"ה (הנ"ל מדבריו הקדושים), נראה מבואר, שהוא ענין העלאות הגאות והגדולה בקדושתו בעצמו יתברך, וכי משה הוא היושב בגדולתו ומלכותו, על כסא ה' בעצמו כביכול, כמובא מזה במקום אחר נמוקו ו). **ואגב אורחא**, נראה לפי עניות דעתי לכתוב בזה על אודות המבואר מדברי הרמב"ם, שאסור לבקש משום אדם שיבקש ויתפלל בעדו צ"ע היכן, כי הוא כענין האמצעי ועבודה זרה ח"ו, **ויש להתפלא ולתמוה**, מכמה מקראות ומאמרי חז"ל, שמבואר מהם שביקשו נפשות ישראל ממש רבינו ע"ה ומשמואל הנביא וכו', שיבקשו ויתפללו בעדם, ובפרט בגירסת הב"ח שבמסכת סוטה על אודות קברו של משה וכו', משה רבינו התפלל בעדינו וכו'. **ולזאת נראה מבואר**, שכל דברי חז"ל על אודות האיסור הנ"ל, הוא כשמתכוין לעשות בזה את מי שמבקש מאתו, לאמצעי ח"ו. אבל אם אין כוונתו וזולת כענין תפלת הצבור, שמעוררים זה לזה, לבקש ולהתפלל יחד על צרותיהם בכלל ובפרט ואין בזה שום איסור. כי כל אחד מחויב, להשתתף בצרות חבריו, ווגם החכם והצדיק בעצמו, מוכרח שיבקש לנפשות הנלוים אליו, לבקש בעדו, אף על פי שאצלו לבד כל השלמת התפלה, כאשר ביארתי בזה במקום אחר מדבריו הקדושים. כי כל נפשות ישראל, נחשבים לחלקי השכינה (העמוסים מני בטן כנודע) ואמצעי כביכול, בין כל העולמות ובין השם יתברך בעצמו כביכול, כמובא בזה בדברי האריז"ל.

^{כב} **צ"ע** שמביא ראייה לזה שרק הצדיקים יודעים להעלות את התפלה מהר ושדה לבית מזה שרק הם יודעים להתפלל.

ועוד צ"ע שזה בעצמו סתירה מניה וביה כי הרי להעלות את התפילה לבחי' בית הפירוש שהיא לא שייכת רק לצדיקים. ועיין לקמן שצריך לומר שלהעלותה לבית הכוונה לבטל העכו"ם שבלב.

ואולי אפ"ל ע"פ המבואר לקמן שאבימלך אומר שהוא יכול להתפלל, נמצא שמה שאמר שרק יעקב יכול לתקן את העכו"ם, הפירוש להוציא אותם מטעות זו, ולכן מביא ראייה ממאמר חז"ל ילך אצל חכם, דהיינו שיש לו שפלות כלפי הצדיק, ונתבטל אצלו הגאוה. ואולי גם כוונת רבינו כאן שילך אצל חכם לא רק שיתפלל בשבילו אלא שגם יקבל ממנו שפלות, בכח זה יוכל גם בעצמו להתפלל, ועיין תורה צו רבינו מבואר מה מונע מלהיות מושל בתפלתו, ומבאר שהיא הגדלות בשל יחוסו ומעשיו הטובים ועוד גם מחשבות זרות.

^{כג} **עיין ביאור הליקוטים אות ו' ...** בדבר עצתו שמייעץ (לקמן אות ה') בהצדיק וההתקרבות אליו בעצמו, לביטול ושבירת הגאוה. נראה מבואר, שמדת הגאוה והצדיק, הם שני הפכים. כי זה לעומת זה, מכוון ממש. ושזה עיקר הקלקול של ההתרחקות מאתו, כפל כפלים מקלקול המתרחק מאתו על ידי שאר מדות רעות:

^{כד} **לכאורה מתפרש** לשני פנים דהיינו שאומרים גם אתה יכול להתפלל כמו הצדיק או שאומרים גם אני צדיק בוא אלי ולא אליו. אבל מההמשך וביותר מסוף התורה מבואר הצד השני שרוצים שיבואו אליהם.

^{כה} מתרצו - יכולים

^{כו} **לכאורה אפשר** לומר להם ממה נפשך, בשלמא אם אתה חושב שאדם צריך להתפלל בעצמו ולא לעשות מליץ בינו להקב"ה ניחא, אבל אם אתה טוען שגם אתה יכול להתפלל בשבילי, מה ההבדל בינך לצדיק אחר. אלא שבאמת האבימלך הזה גם טוען על הצדיק האמיתי שהוא לא צדיק כלל, ומבזה אותו וחולק עליו. כמבואר בכמה תורות אחרות.

^{כז} **בראשית פרק כ (ז) וְעַתָּה הֲשֵׁב אֶשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא וַיִּתְפַּלֵּל בְּעַדְךָ וַחַיָּה וְאִם אֵינְךָ מְשִׁיב דָּע כִּי מוֹת תָּמוּת אֶתָּה וְכָל אֲשֶׁר לָךְ:**

רש"ם (ז) כי נביא הוא – לשון ניב שפתים. רגיל אצלי ומדבר את דברי ואני אוהב את דבריו ושומע תפלתו: ויתפלל בעדך – שהרי היה צריך רחמים ככתוב לפנינו כי עצור עצר וגו':

^{כח} **השב אשת האיש –** נראה שכלול בזה עניין תיקון המלכות תיקון התפלה שצריך להביא אותה דייקא אל היודע להתפלל, דהיינו צדיק אמת וחכם, שע"ז תיהיה התפלה בבחי' ידיו אמונה, שהיא צדק כד אתחבר בה אמת כמבואר בזהה בלק (תורה ז' ותורה כג). ואולי זה גם בחי' הושוו אשה לאיש בסוף התורה, שצריך ליחד בחי' מרדכי ואסתר ידן ורגלין, כי ידן בחי' שלימות אמונה כמ"ש ויהי ידיו אמונה, ורגלין בחי' האמונה כשהיא בקליפות בחי' רגליה יורדות מות, בחי' אסתר בבית אחרוש, וצריך להביאה להיות טובלת וחוזרת לחיק מרדכי כמבואר בגמ', דהיינו שמעלה את התפלה לבחי' אמונה, ואע"פ שבכלליות ידן ורגלין שניהם בחי' מלכות, בחי' מקומות רחוקים שצריך להמתיק ע"י הרוח חיים המתפשט מהלב ע"י שמחה, ואילו מרדכי ואסתר הם צדיקים ולא רחוקים, ובפרט מרדכי שהוא במדרגת משה בחי' יסוד אבא, בחי' אבא יסוד ברתא, כמ"ש ותהי לו לבת, ואיך אומר שהם בחי' ידן ורגלין. ואולי כי הידים שרשם קרוב ללב וסופן רחוק, וכל איש בכלליות הוא בחי' ידן ביחס לאשה שהיא רגלין, אבל תלוי היכן אוחז בבחי' ידן בשרש הוא בקצה, ומרדכי היא ממש בשרש הידן דהיינו ברוח החיים הנושב מהריאה ובא ללב כמבואר בסוף תורה מה.

גאווה, מכונה בלשון אבימלך/כט. אבי, לשון רצון [ל]/לא. כי הוא רוצה למלוך. והיינו אבימלך, כי באמת צדיק מושל בתפילתו כמבואר בתורה ג/לב הטעם שכיון שמושל על יצרו בשלימות אזי הקב"ה נותן לו ממשלה על הטבע, כמ"ש (שמואל ב' כ"ג)/לג. צדיק מושל וכו' [לד] ודרשו בגמ' מועד קטן טז/להי שהקב"ה אומר מי מושל בי? צדיק, שאני גוזר והצדיק מבטל. ולכן כיון שהבעל גאווה רוצה למלוך הוא אומר על עצמו שהוא כזה צדיק מושל. והוא מתגאה בעצמו שיכול להתפלל/לו, ויש לו הממשלה כי באמת כלפי חוץ הוא נראה צדיק ועובד ה' גדול שמתענה ומסתגף כפי שיתבאר לקמן לכן חושב שיש לו ממשלה, ואעפ"כ באמת הוא רחוק מלהיות מושל בתפלתו, כי התפלה תלויה בתיקון הברית כמבואר בתורה נ' וגאווה היא פגם הברית כמבואר בתורה קל ותורה יא אות ג', ממילא גם אין בכוחו להמתיק את הדין ע"י תפלה/לו, וע"כ מכונה בשם אבימלך, כי הוא רוצה למלוך, ואומר אנא אמלוך [לח]/ט. להבדיל מהצדיק האמת שבורח מהכבוד.

כט צ"ע כי אבימלך כאן הוא לא רשע גמור כעשו או ישמעאל אלא ת"ח בעל גאווה, שנראה שהוא המכונה בתורה יב ותורה כח ת"ח שד יהודי, והוא בחי' לבן בחי' קליפת נגה, שמראה עצמו כשר, אבל בפנים הוא טמא, ולא כעשו שרק בטלפיו מראהו טהור, אלא הוא אדם שכל היום עסוק בתורה ותפילה ותעניות לא חסר לו שום דבר בחזונית של עבדו"ש, ובכמה תורות רבינו מזהיר ממנו, ועוד מכנה גם מפורסם של שקר בכמה תורות. וצ"ע כי אבימלך היה בזמן אברהם והמעשה שלקח את שרה היה נסיון אחד מנסיונותיו אבל קצר ולא נראה שאבימלך היה ממש קליפה קשה שעמדה כנגד אברהם והיה צריך להתמודד עמה כמו יעקב עם לבן, וא"כ מדוע רבינו מביא כאן לדוגמא את שתי הדמויות האלו ולא את יעקב ולבן, כמו בתורה יב, שהרי יעקב הוא כאן הדמות המרכזית בתורה, ובפרט שמדובר על הצדיק שהקב"ה משגר בפיו תפילה בשלימות, ובסוף התורה מכנהו יוסף, ועוד לקמן בסמוך אומר הש"ב אשת דהיינו ר"ת הר שדה בית ואילו אברהם קרא לו רק הר.

ל שמות יכו ויקרא רבה לד ו

לא שמות פרק י (כו) ויחזק ידוד את לב פרעה ולא אבה לשלחם:

וכמ"ש בתפילת ר"ה אביתה תהילה מגושי עפר

לב תורה ג' – ... וכן יתישב הסמיכות של המשנה (אבות פרק א): 'עשה לך רב, וקנה לך חבר, והי' דן את כל האדם לכהן זכות'. פי על ידי ששומע הנגינה כפ"ל, הוא מתקן בגין המלכות שלו, וזה 'עשה לך רב', הינו שיתקן בחינת מלכות, וזה על ידי 'קנה לך חבר', הינו על ידי קנה, שהקול יוצא ממנו. שמחבר השני פרובים להיות פנים בפנים "כמעט איש ולויות", (ו) 'בזמן שישאל עושי' רצונו של מקום' (ז). ואזי פשיתקן בחינת מלכות שלו, ויוכל למשל בכל מה שירצה ויוכל להמית לזה ולהחיות לזה, ונמצא עולם חרב. לזה אמר: 'והי' דן את כל האדם לכהן זכות'. שצריך לדון את כל אדם לכהן זכות, פי אין הקדוש ברוך הוא חפץ בחרפן העולם, פי לא לתהו בראיה, לשבת יצרה" (ח):

לב שמואל-ב פרק כג (ג) אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים:

פרש"י (ג) לי דבר צור ישראל – אלי דבר וצוה צור ישראל, שאהיה מושל באדם, בישראל שנקראו אדם, שנאמר (יחזקאל לד לא): אדם אתם (יבמות טא א), ואהיה צדיק מושל וירא אלהים. ורבותינו (מועד קטן טז ב) פירשוהו בלשון אחר: אמר דוד: אלהי ישראל לי דבר, אלי דבר צור ישראל, מושל באדם אני, ומי מושל בי, צדיק, שאני גוזר גזירה והוא מבטלה. אבל לפי ישוב המקראות, הראשון הוא פשוטו של מקרא:

לד מועד קטן טז:

לה מועד קטן דף טז: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על נאם דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים מאי קאמר אמר רבי אבהו הכי קאמר אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל אני מושל באדם מי מושל בי צדיק שאני גוזר גזרה ומבטלה אלה שמות הגבורים אשר לדוד יושב בשבת וגו' מאי קאמר אמר רבי אבהו הכי קאמר ואלה שמות גבורותיו של דוד יושב בשבת בשעה שהיה יושב בישיבה לא היה יושב על גבי כרים וכסתות אלא על גבי הקרקע דכל כמה דהוה רביה עירא היאירי קיים הוה מתני להו לרבנן על גבי כרים וכסתות כי נח נפשיה הוה מתני דוד לרבנן והוה יתיב על גבי קרקע אמרו ליה ליתיב מר אכרים וכסתות לא קביל עליה תחכמוני אמר רב אמר לו הקדוש ברוך הוא הואיל והשפלת עצמך תהא כמוני שאני גוזר גזרה ואתה מבטלה

לו וצ"ע הרי אינו צדיק וא"כ פשוט שלא תועיל תפילתו ואיך יכול לטעון שיש לו מה שאין לו

אלא מכאן אתה למד שמדובר במי שכלפי חוץ קשה להבחין שאינו צדיק ואולי בשביל הבחירה גם עולה בידו לעשות מופתים לפעמים וע"י שמאמינים בו גם נדמה להם שמועיל להם וכידוע הרבה מש"ש

ובהמשך משמע שמדובר אפילו בצדיקים ממש אלא שאינם צדיקים כל כך כמו צדיק הדור והגאווה לא נותנת להם לתבטל ולהכיר בגדולתו עכ"פ שלא למנוע אחרים דאילו אם לא מתבטל בעצמו אבל שלא יהיה הסתרה עליו אלא ימעט עצמו וישבח אותו בפניהם

לו עיין ביאור הליקוטים שכתוב שזה רמזו במה שפרש"י על אבימלך נקיון כפים אין כאן, דהיינו שבגלל פגם הברית שלו גאוותו הוא רחוק מתפילה לא זכה להמתיק את הדינים מהידים.

וזה לשון ביאור הליקוטים – הבעלי גאווה וכו', אינם מבקשים מצדיקים שיתפללו עליהם, כי חושבים וכו'. אבל האמת וכו', כל תאוותם קשורים בשקם וכו', תאוות אביהם וכו', בשעת זיווג. כפי המבואר מזה, שהרצונות והתאוות רעות, ובפרט תאוות המשגל, הוא תכלית ההיפך מהתפלה, להפסידה ולקלקלה. כי היא בקדושה, זה לעומת זה, תאוותו של השם יתברך כביכול. ומבואר יותר ענין הכתוב הנ"ל והמוב"פ, שנקיון כפים (והידיים המוב"פ) אין כאן. וכמבואר לקמן מהכתוב, יוסף איננו וכו', ומבלעדיך לא ירים איש את ידו וכו': עכ"ל

וזה פי' השב אשת האיש, דהיינו שזה רמוז במה שכתוב שאמר הקב"ה לאבימלך כשלקח את שרה אמנו לביתו השב אשת האיש דהיינו דהיינו את התפלה השייכת לצדיק, לאברהם שהיה הצדיק אז, כי **אשת**, ר"ת, "אדני" שפתי "תפתח, [מ] זה בחי' תפלה [מא] שזה מהות התפילה לא רק להתפלל על חסרון, אלא גם להתפלל על התפילה עצמה, דהיינו לתפוס שגם זה לא ממני, ועיין באה"ל שאולי זה עיקר התפילה, דהיינו שתייהיה בבחי' תפילתי שגורה בפי, דהרי כשהיא שגורה אזי כבר הקב"ה כביכול הוא המתפלל, וא"כ עיקר התפילה של מי שזכה לזה היא הבקשה הזו שקודם התפילה. דהיינו **השב אשת** דהיינו שאמר לאבימלך שהוא בחי' המפורסם של שקר, השב את בחי' התפלה להצדיק. כי נביא הוא/מב, דהיינו בעל תפלה, לכן הוא רוצה שדווקא הצדיק יתפלל על ישראל, כי הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים (חולין ס' ע"ב) ומשגר דהיינו שולח/מד, תפילה סדורה בפיו, כדי שיהנה מתפילתו מבאר בזה גם שדווקא התפילה של הצדיק נקראת אשת, כי דייקא היא בחי' שהקב"ה פותח שפתיו ומשגר בהן תפילה, אבל אבימלך תפילתו היא לא כך. וזה כי נביא הוא לשון נב שפתיים [מיה/מי], כמו שאמרו חז"ל (ברכות לד ע"ב) על הפסוק בישעיהו בורא נב שפתיים [מח/מט]

כוונתו לבראשית פרק כ (ו) ויאמר אליו האלהים בחלום גם אנכי ידעתי כי בתם לבכך עשית זאת ואחשף גם אנכי אותך מחטו לי על כן לא נתתיך לנגע אלהי: ופרש"י (ו) ידעתי כי בתם לבכך וגו' – אמת שלא דמית מתחלה לחטוא אבל נקיון כפים אין כאן (הדא אמר משמוש ידיים יש כאן):

לח מלכים א' א' ה', קהלת יעקב ערך בני חת. ליקוטים יקרים מהמגיד ממורישש אות ריט. ולקמן תורה פב תנינא.

לט אנא אמלוך הוא בטוי הנזכר בתורת הסוד בעניין הגאווה

מ * תהלים נא יז [וכן בדגל אפרים ריש בחקתי בשם הבעש"ט שפי' כן על אשת יפ"ת]

מא ברכות ד: תפילה אריכתא

מב צ"ע מדוע לא המשך רבנו את הפסוק "ויתפלל בערך וחיה" הוזה שהרי גם זה מעניין המדובר שישב את התפלה לצדיק כדי שיתפלל גם עליו. ונראה שרוצה להדגיש דייקא את העניין שצדיק בחי' נביא לשון נב שפתיים שתפלתו שגורה בפיו כפי שהולך ומבאר.

מג חולין דף ס: רב אסי רמי כתיב ותוצא הארץ דשא בתלת בשבתא וכתיב וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ במעלי שבתא מלמד שיצאו דשאים ועמדו על פתח קרקע עד שבא אדם הראשון ובקש עליהם רחמים וירדו גשמים וצמחו ולמדך שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים רב נחמן בר פפא הויה ליה הדיא גינתא שדי ביה ביזרני ולא צמח בעא רחמי אתא מיטרא וצמח אמר דהיינו דרב אסי:

מד עיין רש"י על דברים ז' יג – שגר אלפיך – ולדי בקרך שהנקבה משגרת ממעיה:

מה נב שפתיים תרגומו ממלל ספון ועיין ב"ק ס. נב לשון רוח והיינו רוח ממללא תרגום של נפש חיה בבראשית ב' ז.

מז תרגום יונתן על ישעיה נז (יט) דברא ממלל ספון בפום כל אנשא אמר נביא שלמא יתעבד לצדיקא דנטרו אוריתי מלקדמין ושלמא יתעבד לתביא דתבו לאוריתא קריב אמר יי ואשבוק להון:

ברק השחר השלם (להגרא) – חוזה רואה נביא – וכן נביאים היה במדרגת העינים ב' רואה וחוזה והם נביאים ראשונים ונביאים אחרונים כי הראשונים ראו באספקלריא המאירה שבאינה מאירה לכן היו נקראים רואים כמ"ש לפנים היו קורין לנביא רואה ונביאים האחרונים ראו באספקלרי' שאינה מאירה לכן כתיב בנבואתם חוזה שהוא תרגום של מראה ופחות ממנו ובשם נביא הכל א' שהוא הפה כמ"ש ואשים את דברי בפיו ונביא הוא מלשון נב שפתיים וחכם הוא עדיף מנביא לכך בחכם יש כל הג' דרגין דהיינו עיני חכמים בתורה ועיני פקחים במעשה ודברי הוא הפה (משלי כב יב)

ספר הנימוקים לרבי אליהו בחור – אות נ – נבא. ורבי שלמה יצחקי ז"ל כתב שנביא הוא מלשון נב שפתיים (ישעיה נז, יט), ואין המפרשים מודים לו:

מז ברכות דף לד: משנה – אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא שהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת אמרו לו מנין אתה יודע אמר להם אם שגורה תפילתי בפי (פס"י) אם סדורה תפילתי צפי צמוחה ואיני נכשל, ותמתי נועתת מלכי אל פי, כל מה שאני חפץ להאריך צמתוניס) יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מטורף: גמרא – ... אמרו עליו על רבי חנינא וכו': מנא הני מילי אמר רבי יהושע בן לוי דאמר קרא "בורא נב שפתיים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו".

עוד שם בגמרא – תנו רבנן מעשה שחלה בנו של רבן גמליאל שגר שני תלמידי חכמים אצל רבי חנינא בן דוסא לבקש עליו רחמים כיון שראה אותם עלה לעלייה ובקש עליו רחמים בירידתו אמר להם לכו שחלצתו חמה אמרו לו וכי נביא אתה אמר להן לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך מקובלני אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מטורף ישבו וכתבו וכווננו אותה שעה וכשבאו אצל רבן גמליאל אמר להן העבודה לא חסרתם ולא הותרתם אלא כך היה מעשה באותה שעה חלצתו חמה ושאל לנו מים לשתות ושוב מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל רבי יוחנן בן זכאי וחלה בנו של רבי יוחנן בן זכאי אמר לו חנינא בני בקש עליו רחמים ויחיה הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמים וחיה אמר רבי יוחנן בן זכאי אלמלי הטיח בן זכאי את ראשו בין ברכיו כל היום כולו לא היו משגיחים עליו אמרה לו אשתו וכי חנינא גדול ממך אמר לה לאו אלא הוא דומה כעבד לפני המלך ואני דומה כשר לפני המלך:

מח ישעיהו נז יט

מט ישעיהו פרק נז (יז) בעין בעין ובעו קצפתי ואפיהו הסתר ואקצף וילך שובב בדרך לבו: (יח) דרבי ראייתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחמים לו ולאבליו: (יט) בורא נב- נב שפתיים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ידוד ורפאתיו:

פרש"י בורא לשון בריא/ג, ובגמרא דרשו דהיינו אם המתפלל מרגיש שיש בפיו ניב שפתיים בריא, דהיינו **אם שגורה**^{1א} תפילתו בפיו וכו' דהיינו שהתפלה נשלחת בפיו מהקב"ה אזי יודע שהיא מקובלת, דהיינו שזה הפירוש כי נביא הוא שהוא איש מוכן שאשגר תפלה בפיו בבחי' שכונה מדברת מגרוננו:

וזה השב ר"ת הר שדה בית אע"פ שזה אמר הקב"ה לאבימלך על אברהם שקראו הר, שייך לומר הש"ב כי כל בחי' כלולה מכל הבחינות^{1ב} דהיינו שבחי' הר בעצמו מתחלק לג' מדרגות הר שדה ובית^{1ג}. זה רמז שתפילת הצדיק היא בשלימות^{1ד}, שמעלה אותה מבחי' הר ושדה לבחי' בית^{1ה} כנ"ל^{1ו} דהיינו שלבד ממה שהאבות שלשתם העלו את התפלה מהר לשדה ובית, זה אחר זה כל אחד בזמנו, אבל גם כל אחד מהם וכל צדיק וצדיק עבודת תיקון התפלה שלו, היא בהדרגה כזו, עד שזוכה לשלימות בחי' הבית לפי בחינתו :

עתה יבאר את החילוק בין צדיק האמת הבעל תפלה, לכל שאר הצדיקים, שאע"פ שהם צדיקים גדולים ועושים עבודות גדולות של סגופים ותעניות לשבר עזות גופם, עדיין המרחק בינם לצדיק האמת גדול מאד מאד^{1ז}, ובעיקר כי הישות וגאווה ועזות הגוף א"א לבטל אותם אלא ע"י ביטול לצדיק אמיתי. כמבואר לקמן באות ה'.

רבנו כאן מכנה את הגוף משל לשק ועושה כאן חילוק בין המדות ותאוות רעות שהן מילוי השק ובין אלה שהן נחשבות כחורים בשק עצמו. וצ"ע מזה הן המילוי ומה הן החורים שבשק. דלכאורה כיון שהגוף הוא משחא דחויא (עור הנחש) כמבואר בזוהר, וממנו עזות הגוף (עיין תורה כב), הייתי אומר שכל הרע הוא מהשק עצמו, ולפ"ז אם יש חור בשק לכאורה הוא תיקון והעדר הרע. אבל באמת לא כך משמעות דברי רבנו, אלא שהמילוי הם הרע שאפשר לרוקן ע"י תעניות וסיגופים, ואילו החורים בשק הם רע שא"א להפטר ממנו בלי ביטול לצדיק.

פרש"י - (יט) בורא ניב שפתיים - בורא אני לו ניב שפתיים חדש כלפי שבאתהו צרה עד עתה והכל קראו עליו תגר יקראו לו שלום שלום: **מצודת דוד** - (יט) בורא ניב שפתיים - אחדש אני לו ניב שפתיים מחדש לא כמו לשעבר שהכל קנתו אותו בדבריהם כי מעתה כולם יאמרו לו שלום שלום והכפל לחוק:

מצודת ציון - ניב - ענין דיבור כמו ינוב חכמה (משלי י') והוא מלשון תנובות שדי (דברים ל"ב) כי הדבור הוא פרי הלשון: (פירוש בארמית המילה ניב היא שן כמובא בגמרא שקיל ניביה).

¹ ועיין שם ישעיהו פרק נז בפסוק דלא קאי האדם עצמו אלא על הטובים אותו שה' יתן להם ניב שפתיים חדש שלא יחלקו עליו עוד.

^{2א} דהיינו שלוחה ע"י הקב"ה. ואין הכוונה ללשון שיגרא דלישנא כי שם הכוונה שהלשון מדברת מעצמה מצד ההרגל כמו רגלי איניש ערבין ליה או בחי' רגלי מוליכות אותי לבית המדרש וכן מאמר פוק חזי מאי עמא דבר בפסחים שלא ידעו כיצד להביא סבין שחיטה בפסח שחל בע"ש. והוא ענין הקנאות שאסור שיהיה נפעל מצד השכל או הרגש אלא רק מצד הרגלין בחי' נו"ה דהיינו הקנאות המוטבעת בו בטבע. בחי' ה' צבקות שהוא השם של מדת הקנאות כמבואר בתורה סה תנינא. אבל כאן הכוונה שנשלחת ע"י הקב"ה לפיו. ונקרא כמו שגר אלפיך (דברים ז' יג) עיין פרש"י שם שהנקבה משגרת ממעיה.

^{2ב} עיין ביאור הליקוטים - השב ראשי תיבות וכו'. זה נאמר לענין אברהם, כי אף על פי שהוא עדיין עומד בבחינת הר, אבל כל בחינה כלול מכל הבחינות כנ"ל בדבריו הקדושים. גם באחדות פירוש הנגלה והנסתר שבמסלת תורתו הקדושה, תבין יותר בהפלאת דרישתו לזה הכתוב השב וכו', על אודות התפלה ושמוכרח למי שנמצא חולה בתוך ביתו, שהחכם יתפלל ויבקש עליו. כי בכל זה, יגיע ויכוין גם לפירוש הפשוט שבזה הכתוב, על אודות אבימלך, שהיו כל ביתו בצער וכו', אשר על זה אמר לו השם יתברך, השב אשת וכו', ויתפלל בערך וזיה. וזוה הקשר מבואר מהנמצא אחר כך בכתיבת ירו עיין שם:

^{2ג} וראיתי מפרשים (מים עמוקים) שכיון שכל אחד מהאבות היה הכנה לבנו שהוסיף תיקון הרי אם לא היה משיב לאברהם שקראו הר לא היה גם יצחק קוראו שדה וכן יעקב, נמצא השב לאברהם כדי שיתפלל ויתקן את התפלה לבחי' הר ועי"ז יוכל יצחק לתקנה לשדה ויעקב לבית.

^{2ד} בתרלז בשלימות

^{2ה} צ"ע הרי פסוק זה נאמר לאבימלך על אברהם אבינו שמבואר לעיל שלא ידע להעלות את התפלה מהר לשדה ובית. אבל צריך לומר כפי שיתבאר יותר לקמן שכל כח התפילה בכל מדרגה הוא עד כמה יודע להעלות בליבו את התפלה מהר שדה לבית ממילא בכל מדרגה זה שייך ותמיד אפשר יותר ורק כלפי יצחק אזי אברהם ידע פחות לעלותה מהר לשדה אבל כלפי העולם בודאי אם התפלל הרי שידע.

^{2ו} נראה ממה שרמז בדבריו "השב" את הטעם ל"השב" דהיינו כי הוא יודע להעלות את התפילה מהר ושדה לבית, משמע שזה חלק מעצם כח התפילה שלו, ולא דבר חיצוני נוסף לכוחו להתפלל.

^{2ז} הטעם כי החילוק בין צדיק האמת לצדיקים אחרים הוא בחי' הנ"ל של החילוק בין יעקב לאברהם ויצחק כי אברהם ויצחק התחילו את הגילוי לכן לא שייך היה אז יעקב אבל אחרי שיש יעקב בעולם אזי אפילו הצדיקים הגדולים ביותר הם עדיין בבחי' צדדים כלפיו שרק הוא הבריח התיכון העולה עד שער הנ' וכל מעשיו רק לשם שמים אבל בכל האחרים יש תערובת לכן לא יכולים שתייהיה עבודתם שלימה בלעדיו. וזו הטעות של רוב הצדיקים כדמצינו בזמן משה רבנו שהיו צדיקים עצומים ורק בגלל שלא התבטלו למשה רבנו לא הצליחו לבטל הישות מעצמם לגמרי והמעט הזה גרם להם נפילה עצומה למחלוקת על הצדיק

עוד יש לעיין בזה, ואולי אם הגוף הוא שק משמע שהוא כלי שמטבעו הוא חורים, אבל קטנים מאד, דהיינו שמטבעו הוא בחסרון, אבל חסרון שאפשר להכניעו, והתאוות הם חורים גדולים בשק, והשק הזה נעשה כדי להחזיק בו נפש רוח נשמה, והיכן שיש חור שם אין אור הנשמה, אלא חסרון של המתאוות לגשם במקום לאור הנשמה. אלא שקשה שא"כ ממה התענית מרוקן את השק? הרי לא יתכן שמרוקן מהנשמה, ואם הכוונה שמרוקן מהתאוות, הרי הן חורים ולא שייך לשון ריקון על חורים. ואולי יש לחלק בין תאוות אכילה שהיא מילוי הבטן שמתרוקן ע"י תענית לשאר תאוות שהן חורים בשק עצמו וצ"ע.

ויותר נ"ל כי התאוות הן חסרון וההולך אחר תאוותיו כממלא חסרונותיו בדבר שמהותו חסרון, נמצא שהוא מלא תאוות שגורמות לגופו הרגשת חסרון, וצדיק שמשדל לרוקן גופו מתאוות באמת מרוקן את גופו גם מהרגשת החסרון שהן גורמות, נמצא שמרוקן את השק וע"ז גם סותם את החורים שבו. אבל המילוי האמיתי הוא הארת האמת בחי' דעת קנית מה חסרת, והעיקר ע"י הצדיק/כ"ו וכשחולקים על הצדיק אזי אע"פ שעושה תעניות וסיגופים, אבל אין לו תחליף מילוי אמיתי, ולכן נשאר חסר והמשל לזה הוא שק עם חורים.

אבל אלו הבעלי גאווה, הסיט מעכבים תאוותו של הש"י. ואינם מבקשים מצדיקים שיתפללו עליהם, כי חושבים שהתענו וסיגפו/כ"ו את עצמם, ובוזה הם צדיקים [כ"א]/כ"ו. אבל האמת אינו כן/כ"ו, כי כל התעניות שהתענו אין זה אלא למשל כמו שק שיש בו חורים הרבה, וכשמריקים את השק/כ"ו, אעפ"כ נשארו בו החורים/כ"ו והתענית היא רק הרקת הגוף מהתאוות הנמצאות בו/כ"ו ולא תיקון הגוף מחורי הגאווה ותאוות כבוד וישות שבו, שמבואר לקמן שא"א לשבר אלא ע"י ביטול לצדיק אמיתי, והגוף נקרא שק, כמאמר התנא {שבת קנב.} כ"ו/כ"ו שינא

^{כ"ב} כי הנשמה הוא אור האמת שצריך חלון נקי להאיר דרכו כמבואר בתורה ט' צהר תעשה לתיבה והגוף הוא כמו תיבה והצהר היינו חלון להתקשר דרכו להש"י זה הצדיק ומי שחולק על הצדיק ורוצה לסמוך רק על בחי' הצדיק שיש לו אזי החלון שלו עבור כי לא זכה כמו הצדיק לזככו ולנקותו מכל גאווה

^{כ"ג} בחשכט נמוק תיבת הם

^{כ"ד} שמעתי בשם רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל שאמר סיגוף באידיש סי גוף, דהיינו זה גוף, ולכן כשעושה עיקר מהסיגוף ולא כהיכי תמצי להכין את הגוף לקבל אור אמת מהצדיק אזי נשאר עם גוף.

^{כ"ה} עיין בעש"ט עה"ת בראשית קנה

^{כ"ו} בעל שם טוב על התורה – פרשת בראשית אות קנה. יש שני מיני אדם, אחד שהוא רשע גמור שיועד רבונו ומכוון למרוד בו, ויש שהיצר הרע סוגר את עיניו ומדמה לו בעיניו שהוא צדיק גמור, וגם בעיני הבריות שהוא צדיק גמור, ובאמת אף שהוא לומד בתמידות ומתפלל ומסגף את עצמו, לריק יגע, כי אין לו דבקות בבואר יתברך שמו ואמונה שלימה, כראוי להיות דבוק בכל עת בו יתברך שמו, ואינו יודע איך הוא העבודה כמו שראוי, ללמוד ולהתפלל ולעשות מצוה לשמה, וחילוק ביניהם הוא כך, הרשע הגמור אפשר שיהיה לו מעלה תרופה למכתו כשיבא לו התעוררות התשובה, ושב אל ה' בכל לבו, ויבקש מהשם יתברך שיוהרו בדרך ישכון אור, אבל השני אין לו שום תקנה, כי טח עיניו מראות את הבורא יתברך שמו וגדלותו ועבודתו, וצדיק הוא בעיני עצמו קלוז) ואיך ישיב בתשובה, ומזה הטעם כשיצר הרע מפתה את האדם לעבירה מראה לו כאילו עשה מצוה כדי שלא ישוב לעולם, וזהו הרמז בפסוק (תהלים ל"ו) דברי פיו און ומרמה, שיצר הרע מרמה את האדם בעבירה, שמראה לו שעושה מצוה, ולזה חדל להשכיל להיטיב, שיחדל מלשוב לעולם, וגדולה מזה, און יחשוב על משכבו, רצה לומר גם בזה מרמה אותו שכשהוא נופל למשכב הוא מתפלל להשם יתברך שירפאהו מחליו על ידי זכות תורתו ומצוותיו שעשה, ואינו יודע שבזה הוא מזכיר עונותיו שהכל הוא פיתוי היצר הרע: (צוואת הריב"ש ד"ח ע"א):

^{כ"ז} ובאמת צ"ע מדוע לא מועיל להם התענית? הרי כמה מעלות טובות ותועלת גדולה מבואר שיש בתענית בכמה מקומות. והריצ"ח (ג-38) ביאר עפ"י המתבאר שם בתורה נ' שתפילה בבחי' כל עצמותי תאמרנה, שאז בחי' אריה נחית לקבלה, זו תפילה שהמכוון בה זה הדביקות והביטול לרצון ה', בחי' דיבור בכל ליבו היוצא מתוך עצמו ממש, בחי' עצם השואף להתדבק בעצם האמיתי, והעיקר שזה תלוי בו זה בתיקון הברית, לאפוקי מתפילה בבחי' כלבא נחית שהיא שכל כוונתו למלאות חסרונו ותועלת עצמו שנובע מחסרון בתיקון הברית, והכא נמי אבימלך רצונו למלוך מראה שהולך אחר תאוותו, וגם התענית היא היכי תמצוי להתנאות (ולעשות מופתים) ולא לבטל גשמיותו כדי שיוכל לבטל רצונו העצמי לרצון האמיתי, לכן העיקר חסר מן הספר, כי באופן כזה לא מועיל תענית, ואולי אף מזיק, כי מתגאה יותר, וזה שייך בכל המדרגות, כי רבינו כאן מדבר אפילו בצדיק גדול, אבל לא כל כך כמו צדיק הדור, אזי כלפיו הוא עדין בחי' אבימלך, וכל שכן במי שממש בגלוי רוצה כבוד, ואפילו רק לא בורח ממנו.

^{כ"ח} המשל צ"ע אם יש בו חורים הרבה מדוע אינו מתרוקן מעצמו.

^{כ"ט} צ"ע מאי אעפ"כ? היכן מצינו שק עם חורים שמרוקנים אותו ממה שבתוכו אזי כבר אין בו חורים.

^{ל"א} אולי גם כי התיקון הוא לא כל כך במה שלא עושה, כמו ביגיעה שמשקיע במה שכן עושה כמבואר בשיחות הר"ן קע. עיין לקמן.

^{ל"ב} בתרלו (שבת קנא:) ובחשכ"ט תוקן

^{ל"ג} שבת דף קנב. תנא משמיה דרבי מאיר דוק בככי ותשכח בניגרי שנאמר ונשבוע לחם ונהיה טובים ורעה לא ראינו אמר ליה שמואל לרב יהודה שינא שרי שקין ועייל לחמך עד ארבעין שנין מיכלא מעלי מכאן ואילך משתי מעלי.

פרש"י שרי שקין – פתח פיר. ועי"ש בן יהוידע.

דהיינו שהפשט עפ"י רש"י שזרוזו לקיים דבריו והוסיף לו שכל זה עד ימי הזקנה דהיינו גיל ארבעים.

שרי שקך שנון התר שקך, פרש"י פתח פיך [ט] משמע שהפה פתח הגוף שנקרא שק. **ואם התבוננו בעצמן, היו רואים, אחר כל התעניתים, עדיין נשארו אצלם כל תאוותם קשורים בשקם, היינו בגופם^ט. ולא תאוותם בלבד נשאר קשור בגופם, כ"א גם תאוות אביהם שיש אצלם משעת ההולדה, מחמת שלא נתקדש אביו/א^{טא} בשעת זיווג [עב]/עב^ט) כי האב ממשיך כפי**

וצ"ע איך לומר רבינו ששקך הוא הגוף? ואולי כוונתו לבאר למה כינה את הפה שק כי רוצה לומר שפתח הגוף הוא הפה וזהו שרי שקך היינו פתח פיך. ולענין שלנו אולי רוצה לרמוז כי אחרי הכל עדין צ"ע למה כינה את הגוף שק ולא בשם כלי שמחזיק גם נוזלין ואולי שרי שקך – רמז לו שיתיר את התאוות הקשורות בגופו ורק אז יאכל לחם.

עוד כל הסוגיא שם קצת תימה שצריך לזרוז על אכילה הרי רוב העולם אוכלים מתאוות אכילה ולמי מדברים שם לזרוז על אכילה כדי שלא יחלש בהליכתו ואולי זה כוונת רבינו שרבי מאיר דיבר לאדם שעושה תענית ושמואל רמז לרב יהודה שהתענית לא מועיל לתקן את הגוף מלהיות שק.

ט תרגום – שנון, התר שקך

ע צ"ע אם תענית לא מועיל מה כן מועיל הרי בוודאי ראש וראשון להחליש עזות הגוף הוא תענית וכן בכל סוגי כפרת עונות תענית היא התיקון לכל עוון כך וכך מספר תעניות ואפילו בדורות חלשים יותר לא פטר הבעש"ט למי שלא תיקן נפשו עיין בעש"ט בראשית אות קעג ומקור מים חיים אות קמט – מי שלא תיקן נפשו כראוי צריך סגופים גם לפי הבעש"ט.

עוד מבואר בשיחות הר"ן (העתק מחיבורו של ר"ת גלינסקי נ"י) שרבינו – עוד קודם היותו בן עשרים, היה מתענה שבועות שלמים, לפעמים אף שני שבועות רצופים (בהפסק שבת שבו אסור מן הדין להתענות); והיה מתענה 18 שבועות בשנה! (שם ס"ט. וע"ע בשיחה"ר סעיפים: ק"ס, ו-קס"א; שיש"ק ח"ב קס"ד); ואף כאשר כבר היה אוכל קשה היתה עליו האכילה, עד כי הוצרך להסיר דעתו מן האכילה, וע"כ היה נוהג לדבר עם אנשים בעת אכילתו, בכדי שלא ירגיש את טעם האכילה. (שיחה"ר סעיף קע"א)

ואולי עפ"י המבואר בשיחות הר"ן קע צ"ל שהתענית מועיל רק כפי היגיעה במה שכן עושים כי תענית היא שב ואל תעשה מכניע החומר אבל לא מבטלו אלא שכשאת מה שכן עושה בעבודת ה' עושה ביגיעה גדולה. ומסירות נפש. וכן כשכל מגמתו לזכות לשפלות וגם בורח מן הכבוד.

עיי"ש סימן ק"ע – פעם אחת שאלתי אותו מדוע כמָה יראים התיגעו בעבודת ה' הרבה מאד (שקורין האריווין) ואף-על-פי-כן לא הגיעו למדרגת הצדיקים הגדולים. השיב בפשיטות מסתמא לא התיגעו כל כך. ואמר בזה הלשון: מן הסתם האבן זי"א ניט גיהארינעט כפי הנראה לא עבד, פי הכלל, שעקר הוא היגיעה והכל "לפי רב המעשה"

עוד עיי"ש סימן קעא – שפעתי מרבי יודל זכר צדיק לברכה, שאמר ששמע מרבנו זכרוננו לברכה, שהתפאר שהוא חדוש גדול בענין שבירת תאוות שאיש רף בשנים פמותו ישבר לגמרי כל כך כל התאוות – זה הדבר לא נמצא כלל. כי נמצאים כמָה צדיקים שיצאו מן התאוות אבל לא יצאו לגמרי עד עת זקנתם ותפס לזגמא כמָה צדיקים גדולים, ואמר שידע שלא יצאו מן התאוות עד אשר באו בשנים. אבל איש רף בשנים פמוני בימי הנעורים והילדות ממש ישבר כל התאוות כל כך פמוני, זה אין נמצא כלל. ועין לעיל שבימי ילדותו ממש קדם שהיה בן עשרים שנה כבר שבר ובטל לגמרי כל התאוות בתכלית הבטול. והתחיל לטפח אז אף הוא רחוק מכל התאוות. ואמר, שלאכל נמאס אצלו לגמרי וכשכא לו עת האכילה קשה וכבר עליו מאד, וכשנזכר מה שנעשה מן האכילה נמאס עליו מאד מאד לאכל והוא מברך בעת האכילה להסיר דעתו. ועל כן הוא מדבר לפעמים בשעת אכילה כדי שייכיל בהסח-הדעת לחטף איזה מעט אכילה לתוף גופו בשביל קיום הגוף פי קשה ונמאס מאד עליו האכילה. בשבחי הר"ן סימן כא כתב: "וכפי הנראה מבריו היה שאחר כך היה לו כח לאכל בקדושה בלי תאוה כלל אפילו אם היה אוכל הרבה וכו'" ובענין תאות משגל בזה אני חדוש נפלא וכבר מבאר מזה במקום אחר בשבחי הר"ן סימן טו "וגדל עוצם מעלת קדושתו בשבירת התאוה הכללית שהיא כוללת כל התאוות רעות אי אפשר לבאר ולטפח."

טא מדוע נקט אביו דייקא ולא גם אמו עיין שער הגלגולים – סוף הקדמה י' – עוד נדבר בענין הבנים הנולדים מן האב, דע, כי בהיות האיש מזדווג עם אשתו להוליד בנים, הנה מכח האב נמשך בחי' אור מקיף בבו, ומכח האם נמשך בבו ג"כ בחי' אור פנימי. והנה אפשר שבעת זווגם יתקדשו עצמם שניהם בכונות מצוה וקדושה. או יהיה כונת שניהם שלא לשם מצוה, אלא להנאת עצמם ולרעה. או יהיה כונת האב לטובה והאם לרעה, או להפך. ואמנם אם שניהם נתכוונו לדבר מצוה, יהיה הולד ההוא צדיק גמור באור המקיף ובאור פנימי. ואם שניהם נתכוונו לרעה, יהיה הבן ההוא רשע גמור באור המקיף את הפנימי, ויהיה צדיק גמור, לפי שהמקיף כולל בתוכו את הפנימי, ומהפכו לזכות. ואם האב נתכוון לרעה והאם לטובה, אז המקיף רע והפנימי טוב, ובהמשך הזמן יכוף המקיף הרע את הפנימי הטוב, ויהיה רשע גם הוא: **והנה אם תרצה לידע**, מי גובר בו, כח האב או האם, תוכל להכיר זה כפי קלותו של הבן או כבדותו, לפי כי האור הפנימי מוגבל ואינו יכול להתנועע. אבל האור המקיף מבחוץ, מתנועע, ומניע את האדם למקום שהוא חפץ. ונמצא כי אם תראה איזה אדם קל כנשר ורץ כצבי בכל מעשיו, ומדיר במלאכתו, נמצא שגבר עליו אור המקיף אשר מכח אביו. ואם הוא עצל וכבד התנועה, יורה תגבורת אור הפנימי בו מצד האם, והכל כפי מעשיהם. רוצה לומר, כי אם האב נתכוון לשם מצוה בעת התשמיש, הנה הבן הזה יהיה מדיר במלאכת שמים, וגדול מאד בתורה. ואם אביו נתכוון להנאת עצמו, יהיה הבן הזה מדיר במלאכת העה"ז. וכן להפך אם יהיה כבד התנועה, אם אמו נתכוונה לשם מצוה, יהיה עצל במלאכת העה"ז. ואם לא נתכוונה לשם מצוה, יהיה הבן עצל במלאכת שמים: **ובזה תבין** טעם כי נמצאים לידים קטנים חריפים לא יוכלו השקט, ויש ילדים עצלים בכדי התנועה מאד: **וז"ס עשאל** אחי יואב שהיה קל ברגליו עד לאין תכלית, כנודע לרז"ל (שמואל ב' ב') שהיה רץ על ראשי השבלים ולא היו נכפפים, ובודאי אין מדרש חז"ל יוצא מידי פשוטו ממש, והענין מובן עם הנזכר כי כל בחינתו היתה, מתגבורת כח האב, ולא היה בו כח האם כלל, וגדל בו אור המקיף לגמרי, והיה מעופפו באויר:

עב לקוטי תורה להאריז"ל – פרשת וירא. ושער הגלגולים – סוף הקדמה י' שם מבואר שמהאם מקבל לבוש אור פנימי ומהאב לבוש אור מקיף ולכן אע"פ ששניהם צריכים להתקדש ביחוד אבל העיקר הוא מה שמתקדש האב דייקא כי עם הזמן המקיף מתגבר על הפנימי ומתקן אותו.

עג לקוטי תורה להאריז"ל – פרשת וירא – לפעמים נשמת אדם גבוה לאין קץ ובה להיות בנו של אדם נבזה ושפל בקצה המדרגות ואין יהי' חייב בכבודו, אך הענין מובן עם מ"ש כי אין לך אדם שאין לו שגמה מלובשת נפש דעצמות אביו ואמו וכל המצות שהוא עושה הוא הכל ע"י אותו הלבוש שירש מאביו ואמו ולבוש זה מסייעו לעשות מצות כשהוא אינו יודע לעשות שהוא קטן ובפרט כשהוא מגולגל כי עונותיו אינן מניחין לו לעשות מצוה וצריך סעד לתמכו מזה הלבוש וכן אם היא נשמה חדשה ולא הורגלה להיות בעה"ז באופן כי

התקדשותו בזיווג לבוש לנשמת בנו שמסייעת לו בעבודת ה' כמבואר בכהאריו"ל ובעיקר בהכנעת התאוה הידועה/י^{טו} ומדת הגאווה שהן בחי' אחת/י^{טז}. גם זה קשור בגופם עדיין. ובודאי אלו היו רואים את כל זה. חרדה גדולה היה נופל עליהם, כי היו רואים איך הם עומדים במדרגה פחותה ושפילה כי באמת אע"פ שמכנה אותם רבנו אבימלך, אבל כוונתו לעובדי ה' יראי שמים גדולים וצדיקים, ורק תאוות הכבוד וגאווה לא נותנת להם להאמין בצדיק, ומשכנעים עצמם ואחרים שהוא לא צדיק ובוזה מפסידים תיקון עצמם :

עד כאן דיבר על אבימלך שבכלליות הם הצדיקים החולקים על הצדיק אמת. ועתה מבאר כיצד זה רמוז בתורה בבני יעקב ויוסף הצדיק במעשה שמספרת התורה שחזרו האחים ממצרים לביתם עם שקים מלאים באוכל וכשרוקנו אותם מצאו איש צרור כספו בשקו, דהיינו שיוסף הצדיק החזיר להם את כספם ששילמו לו עבור האוכל שקנו ממנו. ורבנו אומר שרמוז בזה כל הנ"ל, דהיינו שריקון השקים רומז לתענית שמרוקן את התאוות אכילה מגופם, אבל תאוות ממון דהיינו צרור כספו לא הצליחו לרוקן ע"י התעניות, ומשמע שאת התאוות ממון הניח אצלם יוסף הצדיק, ולכן לא הצליחו לרוקן זאת לבדם בלי הצדיק. עוד מסופר שאחרי שרוקנו את השק ראו המה ואביהם, ומבאר רבנו שהכוונה שנשאר בגופם נוסף לתאוות עצמם הנ"ל גם תאוות אביהם, דהיינו שהיה איזה הרגשת גשמיות בזיווג שפגם בלבוש שמקבל הוולד מאביו, וכשראו זאת האחים נפלה עליהם יראה וחרדה, "ויאמר להם אביהם", מבאר רבנו שזו התוכחת של שכלם שהוכיח אותם כשראו שעדיין איש צרור כספו דהיינו תאוות ממון (מיוסף הצדיק) קשורה בהם ותאוות ניאוף (מאביהם), כיצד יתכן שהם רוצים למלוך כשהם בכזו מדרגה שפלה, "אותי שיכלתם" דהיינו כי ע"י הגאווה נסתלק מכם השכל, ועוד גם "ויוסף איננו" דהיינו אין לכם בחי' תיקון המעוות, "ושמעון איננו" דהיינו שאתם לא שנואים, כי אתם לא ראוים להוכיח בני אדם, ואת בנימין תיקחו? דהיינו ועם כל החסרונות האלו אתם עדיין מתגאים, "עלי היו כולנה" דהיינו שבגלל הגאווה הנפולה אני השכל חסר.

ובאמת צ"ע כיצד יתכן שקבלו תאוות צרור כספם מיוסף הצדיק ולא הצליחו לרוקן אותו משקם. ואולי כיון שחלקו עליו ולא האמינו בו לכן בזה בעצמו עוררו אצלם פגם הברית שהוא הגורם לתאוות ממון כמבואר בלק"ה (קדושין ג' ג') ולכן גם את תאוות אביהם לא תיקנו, דהיינו דייקא את שתי התאוות האלה לא הצליחו לרוקן ממון וגאווה וכבוד שהן קשורות זו בזו.

וז"פ (בראשית מב)/י^{טז} ויהי הם מריקים שקיהם, והנה איש צרור כספו בשקו, דהיינו אחר כל התעניתים שהוא הרקת השק, בחי' הגוף, עדיין והנה איש צרור כספו,

המסייע אינו רק זה הלבוש ואפי' השפע שנותנין לו מן השמים הוא ע"י הלבוש הזה וזהו ענין שותפות האדם ואשתו בבניהם. ואמנם בזה תבין למה החמירה תורה לאדם להתקדש עצמו בשעת תשמיש והוא שאם יקדש א"ע או ימשיך בנשמה לבוש קדוש אשר על ידו יזכה לעבוד השם ואע"פ שיהי' נשמה גדולה צריכה אל קידוש אביו בשעת תשמיש שאל"כ אדרבה יהי' זה הלבוש מויק לו דוגמת היצה"ר נמצא אם הבן יחטא נחשבים עונותיו אל אביו. עכ"ל.

משמע שגם מי שלא תיקן עצמו יכול להוליד בנים מתוקנים כפי שיקדש עצמו בזיווג וזה קצת תימה. כיון שההולדה כפי המח שממנו באה הטיפה לכאורה צריך לשנות את מוחו

ובתורה יד מבואר שלא רק בזיווג אלא גם בסמוך לו עכ"פ באותו היום שקדם לו. ובפרט באכילה.

מאידך עיין פרשת וישלח בראשית לה ח' בפרש"י הטעם שלא נתפרסם מיתת רבקה שלא יקללו כרס שיצא ממנו עשו (מבואר ברמב"ן עפ"י מדרש כי רק עשיו הלך אחר מיטתה לקברה) והקשה שם הגור ארי-ה למה תלו רשעת עשו באמו ולא באביו דלא העלימו מיתת אביו אדרבה נכתב בפירוש שגם עשיו קבר אותו ותיריך עפ"י נדה לא. שאמו נותנת אודם ואביו לובן והאודם הוא הבשר דהיינו החומר שממנו הפחיתות. ובשבילי אמונה ג' ב' ביאר יותר שהאודם הוא הדם עור בשר לב כבד ריאה מרה טחול וכו'. גם עיין פרדס יוסף עה"ת ויקרא כד יא - אות קב) עה"פ ושם אמו שלומית (כ"ד, י"א). עיין פרדס יוסף במילואים וירא דף ש"ב ד"ה יש לפרש, ובתוספת ברכה (אמור כ"ד, י"א עמוד רכה ד"ה ושם אמו) כתב מה שמייחס לאמו, י"ל עפ"י ירושלמי חגיגה (פ"ב ה"א) שסיבת אלישע (אחר) שיצא לתרבות רעה שהיה מניק מאמו, וכן ירבעם בן נבט וכתיב ומלכים א' ט"ו, בן שם אמו מעכה ובפסוק י"ג שהיתה עובדת עבודה זרה: ובירושלמי כלאיים (פ"א ה"ז) דחוטא מקללים אמו ארורים השדים שהניקו את זה, כי מידות טובות או רעות באות מכח האם. וכן מבואר בתורה א' תנינא שהיונק מאשה חצופה נעשה בו טבע רע. וצ"ע אולי ע"כ מצד האיש תלוי בהתקדשות בזיווג אבל מצד האשה לא יועיל וע"כ אמרו חז"ל פסחים מט. לעולם ימכור כל אשר לו ויקח בת ת"ח כי מסתמא טבעה טוב.

ע"י עיין לק"ה שחיטה הלכה ד אות טו (עפ"י תורה לז) ועקר המלחמה שפין הנפש והגוף הוא בתאנה זאת, כי הברית קדש הוא צנור שדרך שם יוצאין כל הנפשות, פי עקר ההולדה על ידו. ומי שזוכה להתקדש בזיווג פראוי, אצי מוליד הולדה קדושה. באפן שתתגבר הנפש על הגוף וכן להפך חס ושלום, ועל פן שם עקר המלחמה. פ"דוע.

ע"י גאווה וניאוף בחי' אחת מבואר בתורה קל ובתורה יא אות ג'. ובלק"ה קדושין ג' ג' מבואר שגם תאוות ממון קשורה לזה דהיינו צרורות כספם. וכבר נתבאר לעיל שאבימלך שקוע בתאוה כמ"ש אשב אשת האיש דהיינו שלקח את שרה בגלל תאוות ניאוף. ודייקא בשתי מדות אלה הוא לעומת הצדיק שמתוקן דייקא בברית ובענווה.

ע"י בראשית פרשת מקץ פרק מב (לה) ויהי הם מריקים שקיהם והנה איש צרור כספו בשקו ויראו את צרורות פסיהם המה ואביהם וייראו: (לו) ויאמר אלהם יעקב אביהם אתי שפלתם יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו: עלי היו כלנדה:

שקשור וצָרוּר כספו ותאוותו, בשקו וגופו רוצה לומר שהאחים כשהגיעו לבית אביהם רוקנו את השקים רמז לתענית וסגופים שעשו כדי לבטל התאוות מהם, דהיינו את כל התאוות שהביאו עמם ממצרים, ומצאו שם גם תאוות שיוסף הצדיק הוסיף להם, ואת כל התאוות רוקנו מהשק, חוץ מהתאוות ששם להם הצדיק, את זה לא הצליחו לרוקן מהשק שלהם: **ויראו את צרורות כספיהם המה**

ואביהם, היינו לא די שראו שנשאר בהם צרורות כספיהם, שהוא תאוות עצמן, כ"א גם המה ואביהם, היינו התאוות של אביהם/י, גם המה לא נפלו מהם/י דהיינו כנ"ל את כל התאוות הצליחו לבטל לבד מהתאוות שהניח אצלם הצדיק יוסף והתאוות שיש להם מאביהם יעקב. משמע ששני סוגי תאוות אלה הם התאוות (ממון) וגאוה (וניאוף) שא"א לרוקן אותן בלי הצדיק. **וזהו וייראו כי חרדה נפלה עליהם, ואזי לא היו רוצים להשתרר ולמלוך** אולי אפ"ל שכיון שחזרו אל אביהם יעקב ע"ז התעוררו לרוקן את השק ועי"ז התעוררו לראות היכן הם אוחזים בכל התאוות ובזכות יעקב אביהם חזרו בתשובה והבינו את מדרגתם באמת וצ"ע מדוע כשראו את יוסף לא זכו לזה, ואילו כשחזרו לאביהם כן ראו ועוד מדוע רק אחרי שהיו אצל יוסף שהוסיף להם תאוות (צרור הכסף) רק אז כשראו את יעקב אביהם פתאום ראו היכן הם אוחזים באמת :

וז"פ ויאמר להם יעקב אביהם אותי שכלתם יוסף איננו וכו', זה רמז על תוכחת השכל. כי השכל מוכיח את הבעלי גאוה הרוצים להתגדל אולי הכוונה שאחרי שהיו אצל יוסף הצדיק גרם להם שכשחזרו וראו את יעקב אביהם שהוא נקי מתאוות עד שזכה בשלימות לגלות האלוקות עד לבחי' בית דהיינו גם לרחוקים ביותר האיר בהם אורו של אביהם וראו כנ"ל היכן הם אוחזים באמת שיש תאוות שאין בכוחם לבטל ועי"ז נכנס בהם יראה ולא רצו למלוך כי עי"ז התעורר שיכלם להוכיח את עצמם. **כי יעקב הוא בחי' השכל** /ע"א/ ^א, כמו שתרגם אונקלוס (בראשית כז) ^א ויעקבני

שפתי כהן – ויהי הם מריקים שקיהם ויראו את צרורות כספיהם המה ואביהם וייראו. כי משפתח האחד את שקו וראה כספו תיכף יצא לבם ויחרדו, אבל אחר כך אמרו לנו עשרה לקח שמעון נשארנו תשעה לקח תשעה צרורות, ואחד של שמעון השיב בפי האמתחת, אם כן זאת היא השגגה ששגג בחושבו שלא שלח חמורו של שמעון, ואמרו אולי משגה הוא בדבר זה, אבל כשהלכו אל אביהם וכל אחד ואחד הריק שקו וראו את צרורות כספיהם בפי אמתחותיהם, לא ידעו אם בכוונה מכוונת עשה כן או בשגגה, ולזה אמר המה ואביהם וייראו. ובוה יתורץ קושיא כי אחר שראו בדרך ויצא לבם כשבאו אל אביהם חזר ואמר וייראו, וכי לא היו יודעים, אלא ודאי כמו שאמרנו:

ע"י צ"ע דמשמע שיעקב אבינו לא התקדש כראוי בשעת עיבורם וזה תמוה מאד לומר על בחיר האבות שמטתו שלימה. ואולי אולי לפי גודל קדושתו של יעקב אבינו לא היה הזיווג שלם בשלימות האהבה אלא עם רחל אבל באחרות היה דק מן הדק איזה חסרון של בחי' בני שנואה או תמורה שנחשב לאיזה בחי' חוסר התקדשות לפי בחי' וצ"ע. פי' כי בנדרים כ: אמרו שבני תשע מידות (אסנת' משגע"ח) כגון בני תמורה ובני שנואה וכו' עליהם נאמר המורדים ופושעים ב', דהיינו שנולדים עם מדות פגומות. ואולי גם בבחי' דקה מאד מאד בזה היה אצל יעקב ולא היה והשפחות איזה חסרון דק (וכעין זה מצינו בבכאריז"ל שער הפסוקים – פרשת מטות עה"פ ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יתן וגו': טעם שראובן וגד וחצי מנשה בחרו נחלה בחו"ל כי היה בהם בחי' בני תמורה עי"ש) (ואם טעיתי הריני וכבר חזרתי ב')

עוד אולי אולי הכוונה למדרש אפילו חסיד שבחסידים אחר החטא א"א להולדה בלא קצת חימום התאוה עין ויקרא רבה יד' ה' וילקוט שמעוני תהלים נה רמז תשסה אפילו חסיד שבחסידים וכו' (ועיין פוקד עקרים אות ה' דהיינו עטיו של נחש) אלא שגם זה קשה לומר לפי המבואר בלק"ה (כבוד א"א ד' א') שזה רוב העולם אבל יש צדיקים שההולדה שלהם בלא תאוה כלל. **ועיין שיחות הר"ן** יז שאצל הצדיק הזיווג הוא יסורים כמו מילה ממש. ואולי הכוונה למה שכל נשמה בהכרח שתרד דרך התאוה לעולם הזה כמבואר בלק"ה (מנחה ד' כ') וכנ"ל שאפילו חסיד שבחסידים וכו', נמצא אע"פ שליעקב לא היה תאוה אבל מדרך ירדת נשמות בהכרח שידבק בהם תאוה זו והיו צריכים לבטל אותה ולא הצליחו ומה שזה נקרא שלא התקדש בזיווג, באמת זה לא כתוב על יעקב אלא בכלליות על מי שהוא אבימלך שמסתמא הגאוה הזו היא כי לא התקדש אביו כראוי. ולכאורה עפ"י המבואר בזההר פרשת תצא דף רע"ו ובתקונים דין והאריז"ל (עץ חיים שער מט פ"ו) על אסתר שידעה ע"י שם המפורש להפריד היצד"ר שידה ממנה שיתלבש בדמותה וילך אל אחשורוש והשידה היא שהייתה עם אחשורוש, הכי נמי צדיק יכול להפריד גופו מנשמתו ובאילו לא להיות שייך לעצם גשמיות המעשה. אלא שצ"ע, אם זה לא גורם איזה פגם בוולד מה שנולד ע"י שידה או אדרבה תמיד זה על ידה אלא שהם הפרידו וצ"ע יותר נראה שאסתר הפרידה ע"י שם המפורש ואילו צדיק מפריד רק מחשבתו מהמעשה והכלל היכן שאדם חושב שם הוא נמצא, אלא שא"ב צ"ע מדוע מרגיש יסורין.

ע"ה תאוות אביהם. לכאורה צ"ע אע"פ שהיו בכח אבל הצליח להכניע אותן, ומדוע לא יצליחו גם בניו כמוהו, דהיינו מגוע לא יקבלו ממנו את הכח להכניעם כמו שמקבלים ממנו את התאוות עצמן. ונראה לומר הטעם כיון שאדם יורש מאביו רק מידות אבל לא דעות כמבואר בדרשות הר"ן דרוש חמישי בבואר הטעם שיצחק אבינו בחר בבנות לבן לבנו לא בבנות הכנענים כי לבן היה עובד ע"ז אבל לכנענים היו מדות פגומות וזה עובר בירושה. וכן מבואר בכלי יקר בראשית כד ג'. לכן מה שאצל האב בבחי' שכל הנקנה אזי יורשים הבנים אבל מה שעדיי נמצא בכח רק לא בפועל בגלל שהצדיק מצליח להתגבר מכח הדעת בזה הבנים ירשו את התאוה בלא הדעת. ובוה ראיתי בשו"ת משנה הלכה לרבי מנשה קלין ז"ל שם נשא ונתן עם הסטיפלער ז"ל בנושא החיתון עם בעלי תשובה, וכתב שם שהחשש אפילו בבעל תשובה בעל מדות טובות כיון שהוא הצליח להתגבר עליהן אבל הבנים ירשו את מדותיו הפגומות בלא שירשו את הכח להתגבר עליהן.

ע"ה עיין בתורה א' – כי איש הישראלי צריך תמיד להסתכל בהשכל, של כל דבר, ולקשר עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר, כדי שיאיר לו השכל, שיש בכל דבר, להתקרב להשם יתברך על ידי אותו הדבר. פי השכל הוא אור גדול ומאיר לו בכל דרכיו, כמו שפיתוב

לז. כי תיקון המעוות הוא בחי' יוסף, ע"ש/ש"א (בראשית ל) [כ"ב/כ"ג] אסף אלקים את חרפתי/כ"ד:

חסרון שלישי ושמעון איננו, היינו, ע"י שאין לך בחי' יוסף, אין לך בחינות שמעון כי מי שלא תיקן בעצמו את המעוות שזה בחי' יוסף לא יכול להוכיח אחרים כי יאמרו לו תקן אתה את עצמך תחילה, כפי שהולך ומבאר. ושמעון הוא בחי' (שם כט)/כ"ה כי שמע ה' כי שנואה אנכי/כ"ו פרוש ששמעון נקרא על שם שמיעת ה' את מי שהוא שנוא (בבחי' אלקים יבקש נרדף). כי אתה, אינך שנוא/כ"ז ואדרבה אתה בחי' אבימלך הנ"ל ששנוא את הצדיק שיש בכוחו להוכיח ולקרב רחוקים. כי מחמת שלא תקנת את עצמך, בוודאי אינך יכול להוכיח אחרים בדברים וכ"ש לא במראה/כ"ח, כי יאמרו לך קשוט עצמך תחלה כו' [כ"ט/ק"ו] קשוט בארמית אמת. והפי' שיאמר לו תאמת ותתקן את עצמך תחילה לפני שאתה מוכיח אחרים לתקנם, וע"כ כיון שאינך יכול להוכיח, אתה לא מוכיח ולכן אינך שנוא.

כ"א על שם אסף אלקים את חרפתי - צ"ע לכאורה מפורש בפסוק שיוסף על שם שמבקשת יוסף לי ה' בן אחר דהיינו עוד בן ולא על שם אסף וכו'. ועיין רש"ם הובא גם בדעת בעלי התוס' שבאמת הכוונה לאסף ויוסף ביחד ועיין כתב סופר שלא קראה לו אסף כדי לא לפרסם לנצח את חרפתה לכן רמזה זאת בשם יוסף לי בן אחר.

כ"ב עיין רש"ם ודעת בעלי התוס' שם פסוק כד

כ"ג בראשית פרק ל (כב) ויזכר אלהים את רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה: (כג) ויתהר ותלד בן ותאמר אסף אלהים את חרפתי: (כד) ותקרא את שמו יוסף לאמר יסף ידוד לי בן אחר:

רש"ם (כד) ותקרא את שמו יוסף - על שאמרה אסף אלהים את חרפתי. וא"כ תקראהו אסף יו"ד של יוסף למה על שם שהתפללה יוסף ה' לי בן אחר הרי שם זה משמש שני אמירות אסף ויוסף:

עיין הכתב והקבלה (כד) בן אחר. לרבותינו דלשון אחר יורה על פחיתות השני, והיתה לאיש אחר, הכתוב קראו אחר שמכניס רשעה לתוך ביתו (סוטה ו') ולבש בגדים אחרים, פחותים מן הראשונים (יומא כ"ג) יתכן מדלא אמרה יוסף לי עוד בן אלא בן אחר לפי שהראשון חשוב יותר למעלת הבכורה, ורבותינו במדרשם הזכירו פחיתת השני לדורות הבאים:

כ"ד חרפתי דהיינו שעד עכשיו סברו שלקח אותי יעקב רק ליופי ותשמיש דהיינו חרפת פגם הברית ולא לבנים. כמבואר בתולדות יצחק שם כג - אסף אלהים את חרפתי. בזה הפסוק נבוכו כל המפרשים, ויתכן שבזמן ההוא היה כל איש נושא שתי נשים, כאמרם ז"ל וב"ר כג בן על פסוק ויקח לו למך שתי נשים עדה וצלה, כך היה דרכן של דור המבול, אחת לפריה ורביה, ואחת לתשמיש, וזאת שהיא לתשמיש היו משקין אותה כוס של עקרין כדי שתעקר ומקשטה ככלה ומאכילה מעדנים, וחברתה נזופה ואבלה כאלמנה, הוא שפי' איוב רועה עקרה לא תלד ואלמנה לא ייטיב [איוב כד כא], עדה היא של פריה ורביה על שם שמגונה עליו ומוסרת ממאכלו וב"ר, מאצלו עדה תרגום של סורה, צלה היא של תשמיש על שם שיושבת תמיד בצלו:

ועל זאת ההקדמה נאמר שכך היו אומרים ליצני הדור, יעקב יש לו שתי נשים, רחל שהיא יפה היא לו לתשמיש, ולכן אינה יולדת שהשקה לה כוס של עיקרים, ולאה שילדת ואינה יפה היא לו לבנים, וזאת חרפה גדולה שאם בן היתה כוונה אצלו, ועתה שילדה יאמרו הטובים שבהם תפח עצמותן של בעלי לשון הרע, וזהו אסף אלהים את חרפתי, וזה הענין חשוב מאד:

כ"ה בראשית פרק כט (לג) ויתהר עוד ותלד בן ותאמר פי שמע ידוד פי שנואה אנכי ויתן לי גם את זה ותקרא שמו שמעון:

כ"ז צ"ע מדוע כתוב כי שמע ולא כי ראה כמ"ש לעיל וירא כי שנואה וכו' (צורר המור). עוד צ"ע על מה הכוונה שמע ה' האם שמע שאני שנואה או שמע את התפלת בגלל שאני שנואה. ומדברי רבנו שלמד ששמעון על שם השנאה נ"ל שהכוונה שמדובר בסוג של שמיעה בבחי' (קהלת ג' טו) והאלקים יבקש נרדף (ויקרא רבה כו ה) דהיינו שאין הכוונה ששמע שהיא שנואה אלא שמע את התפילה בגלל שהיא שנואה. ולכן נקרא שמעון על שם שמיעת שנואה.

אולי על שם שמחמת שהיא שנואה לכן הקב"ה שמע אותה. ולפ"ז אולי הכי נמי המוכיח שעי"ז נעשה שנוא גם הוא תפילתו נשמעת יותר כיון שהוא שנוא אזי זוכה ליותר רחמים כעין דמצינו הקב"ה יבקש את הנרדף. ולפ"ז תוכחת השכל לגאותן היא גם אדלעיל מה שאמר שיבואו אליו שיתפלל עליהם כי הוא צדיק מושל וכאן מוכיח אותו השכל כיון שאין לך בחי' יוסף דהיינו אסיפת וביטול החרפות והמעוות לכן אינך יכול להוכיח ולכן גם תפילתך אינה נשמעת כמו תפלת הצדיק האמת שכן זכה לכל זה.

כ"ח עיין פרפראות לחכמה אות ו שם, יוסף איננו וכו' ואת בנימין תקחו וכו' רוצה לומר שהשכל מודיע להם שהם מהפכין הדבר מהפוך אל היפך ממש, כי על פי רוב עיקר גאותם מחמת שרואים שבני אדם כרוכים אחריהם ואוהבים אותם, ובאמת זה הוא מחמת שלא תקנו עדיין המעוות ועל כן אינם יכולים להוכיח, ומחמת זה הם אוהבים לבני אדם נמצא כי הם מתגאים בחרפתם וקלונם, כי המעוות כל זמן שלא תקנו אותו הוא לחרפה ולקלון:

כ"ט כמבואר בתורה יט אות ב' ובתורה סו תנינא שצדיק אמיתי לא צריך להוכיח בדבור אלא ההסתכלות עליו מעוררת תוכחה

כ"ט עיין בבא בתרא ס: * בבא מציעא קז:

כ"פ בצפניה ב' א' התקוששו וקושו הגוי לא נכסף: פירוש בגלל עבירות שבידכם אתם גוי לא רצוי להקב"ה לכן התקוששו וקושו פרש"י התלקטו ואספו יחד כמו לקושש קש (שמות ה) : וקושו. מעשיכם, השוו מעשיכם לדעת קונכם. והמצודות פירש חפשו עצמיכם אחר העבירות שבידכם לשוב מהם וגם חפשו עבירות זולתכם להשיב אותם. ועפרש"י שם שחז"ל דרשו, הכוונה לריש לקיש שמדייק מהפסוק שתחילה צריך אדם לתקן את עצמו לפני שהולך לתקן את חבירו וזה לשונו קשוט עצמך תחילה ואח"כ קשוט אחרים.

בבא בתרא ס. - ר' ינאי הוה ליה אילן הנוטה לרשות הרבים הוה גברא דהוה ליה נמי אילן הנוטה לרשות הרבים אתו בני רשות הרבים הוו קא מעבבי עילויה אתא לקמיה דר' ינאי א"ל ודף ס: זיל האינדנא ותא למחר בליליא שדר קציייה לההוא דידיה למחר אתא לקמיה א"ל זיל קוץ א"ל הא מר נמי אית ליה א"ל זיל חזי אי קוץ דידי קוץ דידיך אי לא קוץ דידי לא תקוץ את מעיקרא מאי סבר ולבסוף

כי המוכיח הוא שנוא [קא/קב] כי רובא דעלמא לא אוהבים שמוכחים אותם כמ"ש אל תוכח לך פן ישנאך, כמ"ש חז"ל {כתובות קה:} קא/קב **האי צורבא מרבנן קדמרחמי ליה בני מתא, לאו משום דמעלי טפי, אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא,** [ק"ה] פי' תלמיד חכם שבני העיר אוהבים אותו אין זו מעלתו אלא בגלל שלא מוכיח אותם על מעשיהם שאינם לשם שמים, **נמצא שהמוכיח הוא שנוא :**

ומאחר שיש בכם ג' חסרונות הנ"ל (סילוק השכל ואי תיקון המעוות וחוסר אפשרות להוכיח אחרים) כיצד יתכן שעדין יש בכם גאוה? וזהו **ואת בנימין תקחו?**, כי בנימין זה מורה על גדלות. **כי פירש"י** [ק"ו/ק"ז] **בנימין ע"ש א"י** על שם ארץ ישראל הוא נקרא **בן ימין** כי יעקב בא מארם לא"י שהיא בדרום ודרום נקרא ימין לעומד ופניו למזרח שנקרא קדם, ומערב נקרא אחור, **וא"י הוא גבוה מכל הארצות** כמבואר בפירש"י על גמ' (**זבחים נד ע"ב**) [ק"ט/ק"ו] מדכתיב (ירמיהו כג ח')/ק"א חי ה' אשר העלה ואשר

מאי סבר מעיקרא סבר נחא להו לבני רה"ר דיתבי בטוליה כיון דחזא דקא מעבבי שדר קצייה ולימא ליה זיל קוץ דידך והדר אקוץ דידי משום דריש לקיש דאמר (צפניה ב-א) התקושו וקושו קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים:

דרשה זו נמצאת גם **בבא מציעא קז:** לרבה בר רב הונא היה יער סמוך לנהר שהפריע למושכי הספינות בחבל להלך על שפת הנהר לכן בקשו ממנו שיקצוץ את העצים הסמוכים לנהר ואמר להם שתחילה יבקשו מבעלי היערות הסמוכים לנהר לפניו ואחריו. ומקשה הגמ' הרי ר"ל דרש תקן עצמך תחילה קודם שאתה מתקן אחרים ומתריצת שהם היו גויים שידע שלא יסכימו וממילא לא תיהיה תועלת בקציצת היער שלו.

קא עיין משלי ט' ח'

קב **משלי פרק ט (ח)** אל תוכח לך פן ישנאך הוכח לחכם ויאבהך:

קב **כתובות דף קה:** – אמר אביי האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא.

מאירי – וכמו שאמרו במסכת מועד קטן (ו' א') צורבא מרבנן דאיכא במתא כל מילי דמתא עליה רמיין אף על פי שאוהבין אותו בני עיר או ששונאין אותו אינו נמנע מלדונם שאין אהבתם אותו אלא שאינו מוכיחם כל כך בקושי ובדברים המכאיבים ומניח מקום לשלום ואין שנאתו אלא מצד שמחייב אי זה מהם בדינו ומאחר שרואים שהיום מחייב פלוני ופלוני למחר אף הם אומרים לא שנאה מעוררתו אלא בנימוסיהוון אינון עסקין:

דף על הדף – **כתב הכתב סופר** (פרשת דברים) דהא דנקט דוקא "מילי דשמיא", כי תוכחה על עבירות שבין אדם לחבירו רוצים העם לשמוע ביותר, כי השכל מחייב שלא לעשותם, אבל במילי דשמיא שונאים תוכחה והנסינו מלמדנו, ולכן דייק אביי ואמר משום דלא מוכיח להו "במילי דשמיא".

קד בדפ"ר ובתפא - דלא מרחמי ליה בני מתא וכו'. ובלוח השמטות בסוף חלק א' מהדורת תקפא כתב מורה"ן גרסא הנכונה והיא - דמרחמי וכו'. עד נמצא שהמוכיח הוא שנוא. אבל בתרלו לא העתיקה אלא רק מחק תיבת לא והוסיף מ"מ (אפשר שסבר שא"צ להאריך). ובתרלד ומתוצו העתיק את ההשמטה הזו בפנים]

ק"ה תרגום תלמיד חכם שבני העיר אוהבים אותו אין זו מעלתו אלא בגלל שלא מוכיח אותם על מעשיהם שאינם לשם שמים.

קו * בראשית לה יח (ש"א) לזמות מרחיפה ללך נהים שממנה כל יעקב והללו נקל ימין כמבואר בפסוק כהלים פט לפון וימין אהה כלהם עיי"ש מצולות לוד נמלא אע"פ שפנה שמאלה הלך אל ימין)

ק"י **רש"י על בראשית פרק לה פסוק יח בנימין** – נראה בעיני לפי שהוא לבדו נולד בארץ כנען שהיא בנגב כשארם בא מארם נהרים כמו שנאמר בנגב בארץ כנען הלך ונסוע הנגבה: בנימין – בן ימין לשון (תהלים פט) צפון וימין אתה בראתם לפיכך הוא מלא (ד"א בנימין בן ימים שנולד לעת זקנתו ונכתב בנו"ן כמו (דניאל יב) לקץ הימין):

וצ"ע כי ארם מורחית צפונית לא"י והבא משם בא מצפון לדרום ופונה שמאלה לא"י ולא ימין אבל באמת נראה כוונת רש"י לא מצד שפונה בהליכתו אלא כיון שא"י ישראל בדרום לארם ודרום נקרא ימין כמבואר בפסוק צפון וימין אתה בראתם כמבואר שם במצודות דוד. נמצא אע"פ שבהליכתו פנה שמאלה אבל נקרא שהלך אל ימין שהוא הכינוי לדרום. כיון שמזרח מכונה קדם. וכשארם פניו למזרח אזי הנגב בדרומו.

הרמב"ן באן חולק על רש"י וסובר שא"י צפונית לארם והרא"מ (לעיל פרק לב פסוק א) מאריך לסתור דבריו ולהוכיח כרש"י ועיין בכור שור עה"ת שבאר פשוט כנ"ל.

ק"י **זבחים נד:** – דרש רבא מאי דכתיב (שמואל א יט-יח ויט) וילך דוד ושמואל וישבו בנזיות ברמה, וכי מה ענין נזיות אצל רמה? אלא שהיו יושבין ברמה ועוסקין בנויו של עולם. אמרי כתיב (דברים יז-ח) וקמת ועלית אל המקום מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל, וארץ ישראל גבוהה מכל ארצות.

פרש"י – **שהן יושבים ברמה**. בעירו של שמואל: **נויו של עולם**. למצוא מקום לבית הבחירה מן התורה: ועלית. בכל שערך קרי עלייה ומשם לבית המקדש מלמד שבית המקדש היה גבוה מכל ארץ ישראל: **וארץ ישראל גבוהה מכל הארצות**. לא מיבעיא לן הכא ולא מהבא נפקא לן אלא מקרא אחריו דכתיב (ירמיהו כג ז' ח') לא יאמר עוד חי וגו' כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון ומכל המקומות אשר הדחתים שם וגו':

ק"ט וכן בקדושין סט סע"ב דכתיב בדברים יז ח' וקמת ועלית ועיין פרש"י זבחים נד: דכתיב בירמיהו טז כג אשר העלה. ומה שייכות נגוה ונמוך כנזון האכז תהיו על כלמיה. עיין סומטטין על קדושין סט.

ק"י **קדושין סט סע"ב** – משנה – עשרה יוחסים עלו מבבל: גמ' – מאי איריא דתני עלו מבבל ניתני הלכו לארץ ישראל מילתא אגב אורחיה קמ"ל כדתניא (דברים יז-ח) וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוהה מכל הארצות.

הביא את בני ישראל מארץ צפון ומכל המקומות אשר הדחתים שם וגו'. וצ"ע מה שייכות לומר גבוה על מקום בכדור הארץ התלוי על בלימה, דהיינו ביחס למה א"י גבוהה יותר מהאחרות? וביאר החת"ס שכיון שא"י נבראה תחילה והיא חשובה מכל מקום אחר בכדור, לכן תמיד חושבים את כדור הארץ כעומד כשא"י למעלה, ממילא כל שאר ארצות למטה ממנה. עכ"פ כיון שא"י גבוהה מצא בזה רבנו רמז לבנימין הנקרא על שמה, שרומז לרוח גבוהה דהיינו גאוה (ואולי ר"ל כמו שא"י גבוהה מכל הארצות רק מצד החשיבות כך אבימלך המתגאה לא מצד מעלותיו אלא רק מצד שמחזיק עצמו חשוב יותר מכולם). והיינו שאמר להם השכל יעקב לא די שאין לכם כל הבחי' קיי הללו לא שכל ולא תיקון המעוות ולא תוכחה, עכ"ז ואת בנימין תקחו, שאתם לוקחים לעצמיכם גדלות.

והיינו דסיים השכל המוכיח אותם, עלי היו כולנה, כי הכל נופל עלי, כי כל המתגאה חכמתו מסתלקת ממנו: והיינו תוכחת שכלם שמוכיח אותם כשראו שאחרי כל התעניות וסגופים נשאר בהם התאוות, ואזי התחרטו על שבקשו למלוך, ואזי ברגע של אמת הזוה, עוד הוסיף להם שכלם לגלות להם חסרונות שבהם שבגללם עוד יותר לא ראוי היה שיבקשו למלוך. לכאורה צ"ע כיון שכבר אמר אותי שיכלתם למה חזר ואמר עלי היו כולנה, הרי זה היינו הך שכל המתגאה חכמתו מסתלקת. ואולי תחילה הוכיחם השכל על הגאוה שלהם אע"פ שהתאוות קשורות בהם, ועל זה אמר אותי שיכלתם. ואח"כ הוסיף להוכיח אותם על גאוותם אע"פ שלא תקנו את המעוות ולא יכולים להוכיח ועל זה אמר עלי היו כולנה.

אות ה

אחרי שזכה אבימלך להתחרט על תאוותו למלוך כנ"ל, וזה ע"י שהצדיק הוסיף לו בשקו תאוות (צרור הכסף) ואזי כשבא לבחי' יעקב התעורר בתשובה, להבין שעדין הוא רחוק מהשלמות של הצדיק האמת, ואינו ראוי למלוך, לכן עכשיו שייך ליעץ לו העיצה היעוצה זה מכבר, שאין תקנה לישותו וגאוותו אלא ע"י ביטול הצדיק. דהיינו שגם הוא צריך את יעקב הנ"ל, כי רק יעקב יכול לקרב רחוקים דהיינו עבוס, כי הישות והגאוה היא עבוס, לכן אפילו צדיק גדול מאד לא יכול לבטל ישותו לגמרי אלא ע"י יעקב ק"י. וצ"ע כיצד מסתדר כאן יעקב ויוסף שנראה שההסתרה על יעקב היא על בחי' יוסף שבו וצ"ע בזה. וכנ"ל שיוסף הוסיף להם תאוות והם גילו זאת אצל יעקב כי על יוסף יש הסתרה ואע"פ שבאמת יוסף ויעקב כחדא אזלי אלא שיוסף הוא יסוד הצדיק שעל זה עיקר ההסתרה.

הראיה שגאוה נשברת ע"י הצדיק מוכיח רבנו מתיקוני הזהר שם מבואר שתרועה של שופר הוא רוח (וידוע שהכוונה לבחי' רוח הצדיק שהוא מרכבה לז"א) ורוח זו בכוחה לשבר את הס"מ אל אחר דהיינו רוח גבוהה. צ"ע שלא מבואר כאן בפירוש כיצד ע"י ההתקרבות לצדיק מתבטלת ממנו הגאוה. האם בעצם ההתקרבות לצדיק אזי טבע הקטנות להתבטל מפני הגדלות כמבואר בתורה קלה, ושם מבואר שההתקרבות הזו היא התקשרות דהיינו אהבת נפש שיאהב את הצדיק. או אולי כמבואר בתורה קעו שע"י התקרבות לצדיק אזי בורח הרוח שטות שלו אל החלל הפנוי שבלב הצדיק כדרך הרוח לברוח למקום ריק מאויר. או אולי מניה וביה כוונת רבינו שע"י הצדיק נכנס בו רוח דקדושה ואזי ע"י מחאת כף וריקודים מתבטל הגאוה מהידים ורגלים ונמתק הדין ומתבטל גם הגאוה שבלבו. אבל א"כ צ"ע מדוע לא פועל ישר הרוח של הצדיק לגרש הרוח גבוה שלו אלא רק ע"י המחאת כף וריקודים.

והעצה היעוצה [ק"י/קטו] לעיל אות ג' ואת ד' קטו] **לבעלקי הגאוה** קיח, **שהיא הע"ז** [ק"י/קכא], **כמ"ש (משלי י"ו) קכא** **תועבת ה' כל גבה לב** וכתב בע"ז לא תביא כל תועבה אל ביתך **(כשדרז"ל**

ק"א ירמיה פרק כג (ז) לכן הנה ימים באים נאם ידוד ולא יאמרו עוד חי ידוד אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים: (ח) כי אם חי ידוד אשר העלה ואשר הביא את ירע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם וישבו על אדמתם:

ק"ב יוצא מהכלל כאן שבחי' הכוונה לבחינות (כי בדפוס כתב רק בחינות ובתקפא תיקן לחלק בין בחינה לבחינות)

ק"ג עיני תורה נב שנראה שם כאילו יכול ע"י התבודדות לבטל מעצמו הישות בתכלית בלי הצדיק, ומכאן אצלינו מוכח לכאורה שזו טעות גדולה, אלא ששם מבואר כיצד אם יתקרב לצדיק אזי יצליח ע"י התבודדות אבל בלי הצדיק א"א כמבואר כאן ובעוד תורות.

תורה נב... שפתחלה ירבה בתפלות ושיחות בהתבודדות בלי'ה בדרך יחיד פנ"ל עד שיזכה לבטל זה הדבר, דהיינו לבטל מדה ותאוה זאת ואחר כך ירבה עוד בהתבודדות הנ"ל, עד שיבטל מדה ותאוה אחרת וכן ינהג זמן רב בהתבודדות, בזמן הנ"ל, ובמקום הנ"ל עד שיבטל הכל ו אחר כך עדין נשאר ממנו איזה דבר וכו' ואחר כך מבטלין גם זה, עד שלא נשאר ממנו כלום ופרוש, כי יכול להיות אחר שבטל כל התאוות ומדות רעות עדין נשאר ממנו כלום דהיינו שעדין לא בטל לגמרי הגאות והגסות עד שנחשב בעיניו לאיזה דבר ועל כן צריכין להתנגע ולהרבות בהתבודדות הנ"ל עד שלא ישאר ממנו כלום שיהיה בבחינת מה באמת, עד שיזכה לבחינת בטול באמת ואזי בשזוכה לבטול באמת, ואזי נכלל נפשו בשרשו, דהיינו בו יתברך, שהוא מחייב המציאות אזי נכלל כל העולם עם נפשו בשרשו, שהוא מחייב המציאות, כי הכל תלוי בו פנ"ל ואזי נעשה כל העולם על ידו בבחינת מחייב המציאות פנ"ל.

ק"ד לשה"כ ישעיהו יד כו

כמו שדרשו רבותינו ז"ל גזרה שווה בגמ' **סוטה ד' ע"ב** (קכ"ב), **העיקר** (קכ"ג) **הוא על ידי התקרבות לצדיקים** (קכ"ד) [קכ"ה] וקכ"ו והיא עצה היעוצה כבר, כנ"ל שרק צדיק שהוא בחי' יעקב שגילה אלוקות כזו

קט"ו **ישעיה יד** (כה) **לשבר אשור בארצי ועל הרי אבוסנו וסר מעליהם עלו וסבלו מעל שכמו יסור: (כו) זאת העצה היעוצה על כל הארץ וזאת היד הנטויה על כל הגוים: (כז) פי יהוה צבאות יעץ ומי יפר וידו הנטויה ומי ישיבנה:**

ישעיהו הנביא מתנבא על מפלת בבל ועל גאוות נבוכדנצר ואיך תהיה מפלתו ואחרי שמתאר את מפלתו אומר זאת העצה היעוצה על אשור בשעתה ועל בבל ומלכה נ"נ בשעתם ועל כל הגוים שיקומו על ישראל ואולי רבינו בחר בביטוי זה כי מבואר כאן גאוותו של נ"נ שאמר אדמה לעליון שזה בחי' אבימלך שאומר אדמה לצדיק האמת. אבל העיצה עצמה הנביא מנבא עונש ורבינו אומר עיצה לתקן שלא יבוא לידי העונש וזה ע"י התקרבות לצדיק.

קט"ו **נ"ל שהכוונה** שהיא כבר יעוצה לעיל באות ג' ואת ד' שלבטל העכו"ם א"א אלא ע"י יעקב וה"נ לבטל את הגאוה שהיא עכו"ם וע"ז א"א אלא ע"י הצדיקים וכן באות ד' שא"א לתקן את התפילה להביאה להשגת העכו"ם אלא ע"י הצדיקים והכי נמי צריך שאבימלך יבוא אל הצדיק לבקש שיתפלל עליו.

קט"ו גם בדפוס – לבעל. ובתולד ותרו – לבסל. ועיין ביאור הליקוטים כאן שכתב בחינם טרח ושגה המדפיס וכי' למה לנו לשנות את הלשון שנדפס בבית מוהר"ן ובהגהתו. ובתרוצו תיקן תלמידו רבי שמואל הורוביץ – לבעל. ובתשכס – לבסל, והוסיף הערה למטה – יש גורסים לבעל ועיין ב"יהל במהד"ב.

קט"ו **ביאור הליקוטים** – היעוצה לבעל הגאוה שהיא העבודה זרה. שיבטל מעצמו את העבודה זרה הזאת. ובחנם טרח ושגה המדפיס, לכתוב תיבת 'לבעל', במקום תיבת 'לבעל'. כי אף על פי שהכוונה אחת, אבל למה לנו לשנות את הלשון שנדפס בבית מוהר"ן ז"ל ובהגהתו. ובפרט שכן נראה מלשונו הנ"ל בפנים; יש 'בעלי' גאוה. זה 'הבעל' גאוה. אלו 'בעלי' גאוה:

קט"ו עיין נצח חסד על אבות ד' ד' (לבעל היכל הברכה), עוד ע"ש ד' מאות פרקי דמסכת ע"ז של אברהם אבינו היו מענין הגאוה. עוד ע"ש מש"כ בשם הבעש"ט שאין לזה עיצה אלא ה' יעזור.

קכ"ב **נוצר חסד** (לבעל היכל הברכה) על מסכת אבות פרק ד' משנה ד' – מאד מאד הרוי שפל רוח. אמר מאד מאד, כי ענין גאוה הוא ממש עבודה זרה ואין עצה להימלט ממנו אלא השם יתברך עוזר, וארבע מאות פירקי דמסכת עבודה זרה של אברהם אבינו (ע"ז יד): היה מענין הגאוה, כי גאוה ממש עובד אל נכר, והוא עצמו עבודה זרה צואה רותחת. ומרן אלקי קודש קדשים אור שבעת הימים רבינו הקדוש, אשר החייה את נפשינו וגאל אותנו מן היצר ומרשת הסיטרא אחרא ומטעות קליפות נגה הבל וריק, ודיבק נפשינו באור עליון אור החיים רבינו אור נפשינו הרב ישראל בן אליעזר, עפר ואפר אני תחת כפות רגליו אם אזכרה, והלואי שאזכרה להיות אפר תחת כפות רגליו, יצאה נשמתו בטהרה, ושעה אחת קודם פטירתו אמר, אלהי רבון כל העולמים אל תבואני רגל גאוה (תהלים לו, יב). ובכך יצאה נשמתו של מרן הקדוש אלהי רבינו יצחק לוריא (שאמר) בלשון שפניא, שמרני מידי גאוה. כי אי אפשר להתחיל בשום עבודה אמיתית בעוד ששקע נפשו בגאוה וזדון לב, ולא יצא הטמא הכת הארורה מן הדת אלא על ידי גאוה וכעס. **וקודם הסתלקות מרן הריב"ש זצ"ל** אמר לתלמידיו שיכינו לעצמם רבי להאיר להם, כי הוא ילך לבית עולמו בשנה זאת, וזה היה בהושענא רבא אחר החתימה, ושאלו לו על איזה צדיק אם ידבק נפשם אצלו, והם היו תלמידים בחורים צדיקים, ועדיין לא שימשו כל צרכם את רבם. ואמר להם שיסעו אצלו (וינסה) (וינסו) אותו וישאלו לו שיתן להם עצה להסיר הגאוה, אם יתן להם איזה עצה אין בו ממש, אם יאמר השם יעזור, אזי יקרבו נפשם אצלו כי צדיק גמור הוא.

קכ"ב **משלי פרק טז** (ה) **תועבת ידוד כל גבה לב יד ליד לא ינקה:**

ביאור הגר"א – תועבת ה' כל גבה לב אפי' מי שיש בלבו גבהות הוא מתועב ומשוקץ לפני ה'. ויד ליד לא ינקה כי הקב"ה חסיד בכל מעשיו ואינו מעניש כפי הדין והיושר אלא מכניס לפניו משורש הדין אך להגבה לב לא ינקה כלל ומעניש אותו יד ליד ואין מנכין לו כלל:

מלבנים – (ה) תועבת ה' כל גבה לב – אומר הגם שאין ה' מעניש על המחשבה ועל המדות הרעות, כל שלא הוציאו פרי לפעולת אדם, וכן גם על הפעולה לא יעניש תיכף ע"י השגחה מיוחדת, רק יסתיר פנים מהחוטא וינחמו למקרה הזמן, לא כן מדת גבה לב – שחושב בלבו שהוא במדרגה עליונה מאד ועי"כ יפרץ פרץ בכל כחות נפשו לחשוב את לבו כלב אלהים, ועי"כ לא ישמע לדברי התורה והמורים, ויעבור גבולות המוסר, זה שורש פורה ראש ולענה ותועבה היא לה' – עד שיענישנו יד ליד – ר"ל שלא ע"י אמצעי, ולא ינקה – מעונש, כי העונש הבא ע"י הטבע לפעמים יש רשע מאריך ברעתו כי מקוה שישוב בתשובה, לא כן הגבה לב שאין תקוה שייטיב דרכו:

קכ"ב **סוטה דף ד'**: אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עובדת כוכבים כתי' הכא תועבת ה' כל גבה לב וכתיב התם ולא תביא תועבה אל ביתך.

קכ"ג **העיקר ע"י** התקרבות לצדיקים צ"ע זה העיקר ומה הטפל. וכנראה כוונתו להתבודדות כמבואר בתורה נב. ועיין שם שתחילה מבטל המידות ולבסוף נשאר הישות וגאוה. ומקשה שם הביאור הליקוטים אות ב' מה יצא הגאוה מכלל כל המדות הרעות. ומתוך כי הענוה היא עיקר הביטול והתכללות בו ית' והיא עיקר הנצחיות.

קכ"ד **צ"ע** הרי כדי להתקרב לצדיק צריך להכניע א הגאוה ואיך א"כ יגיע לצדיק קודם שהצדיק שיבר את גאוותו כך מקשה ביאור הליקוטים ומתוך כיוון שרוח הצדיק מנשב בו מעצם התולדה שלו כמבואר בהמשך שיעקב הוא בחי' הצדיק והוא הרוח והשכל דקדושה שמנשב בבנים שהם כלפיו בבחי' ידיו ורגליו ולכן נקרא אביהם דהיינו שממנו הם נמשכו לכן יש בכוחו להתגבר על יצרו וליסע לצדיק וכשיבוא לצדיק יעזור לו להסיר ולבטל המידה הרעה הזו שנדבקה בו כי הגאוה אצל ישראל היא לא בעצם אלא רק דבר חיצוני שמתגבר עליו בשביל הבחירה לכן יכול להתגבר עליו לשעה ולרוץ לצדיק אע"פ שעוד לא ביטל אותה לגמרי.

ולכן העכו"ם יאמרו לישראל לכו כי לכם קל יותר להתגבר על מידת הגאוה וע"י שאתם תבטלו אותה מעצמכם ע"י הצדיק אזי גם אנחנו נוכל להתגבר עליה.

וזה לשון הביאור הליקוטים – והאי רוחא נשיב וכו'. טרם נבוא לדבר בזה, נשוב תחלה להמבואר הנ"ל מדבריו הקדושים, להעצה להבעל גאוה, שיתקרב לצדיקים. כי לכאורה, נפל פיתא בבירא, כי איך יוכלו כלל, להתקרב ולנסוע להצדיק, קודם ביטול מאתו מדת הגאוה, שבתכלית ההיפך הנ"ל. **ואולם**, בצירופו הנ"ל שמצדף לזה מאמר התיקונים, בענין האי רוחא וכו'. ושלפי זה יש לבאר, שאגב אורחא, טובב (ולבאר) בזה יותר להתוכחה הנ"ל, שנמצא בכל נפש מבני יעקב וישראל, מצד השכל והדעת, (שמייוחד ומקושר לרוח הלב כבודעו). ושגם מחמת זה, נקרא בשם יעקב אביהם, כי הוא נמשך מיעקב בעצמו, שנתלבש בזרעו אחריו, כבודעו. עוד יש להוסיף, וליישב

שהעלתה את התפלה מהר ושדה לבית, יכול לקרב רחוקים כאלה שהם בחי' עכו"ם. **כמובא בתיקונים (תיקון כ"א דף מ"ח ע"א) [קכ"ו] [קכ"ז], בתרועה דאיהו רוחא איתעביר אל אחר/קכ"ט** דמבואר בתיקוני הזהר שתרועת שופר ע"י שנושף רוח גשמי בשופר, מעורר בחי' רוח רוחני שבקדושה, (זעיר אנפין דקדושה) שהיא מדרגת הצדיק. **וצדיק הוא בחי' רוחא, כמ"ש (במדבר כז) קל' איש אשר רוח בו. ועל ידו נכנע רוח גבוה, הרוח גבוהה של גאוה שעושה מעצמו אל אחר. ונעשה מאחר/קלא"א, אחד. כי החילוק בין אחד לאחר, הוא החילוק בין ד' לר', שבאחורי האות ד' יש בליטה כעין קוץ ובאות ר' אין קוץ, וכיון שבשמתקרב לצדיק רוח השפלות של הצדיק מעביר ממנו את הרוח הגבוהה שלו שהיא עבודה זרה בחי' אל אחר, לכן מכונה הצדיק בחי' קוץ דהיינו שבנקודה קטנה (יוד חכמה) מהפך גאוותן הקשור לאחר לענותן הקשור לאחר/קלב"א, כי הצדיק הוא קוצא קל"ג דאות ד' כמבואר בתיקוני הזהר {תיקון כא דף נה:}/קלד"א,**

בוה את הפליאה הנ"ל. כי כל בית יעקב, מצד החלק אלוך של נשמת הצדיק הנ"ל שנמצא בהם, רחוקים הם ממדת הגאוה, ולא תבא בו המדה הזאת, רק מעוצם כח הבחירה, שהיא לוחמת עליו, להפכו למהותו חס ושלוש. ולזאת, יש ביכולתו להתגבר ולנסוע עבור זה בעצמו להצדיק, עד שירחיקה ויעבירה לגמרי מאתו, ועד שנתגלה מלכותו על ידו בעצמו גם לעכו"ם וכמבואר בתחלת אות ד' בפנים, ובתחלת אות ג'". ובוה מבאר יותר גם לשון הכתוב הנ"ל, שהעכו"ם יאמרו לישראל, בית יעקב לכו, ואחר כך, ונלכה גם אנחנו:

ע"ש גם באות ט' שחזור על קושיא ותירוץ הזה

קכ"ה עיין נועם אלימלך מצורע ד"ה או יאמר זאת תהיה.

קכ"ו נועם אלימלך מצורע - (א) או יאמר זאת תהי' כו' דהנה זה כלל גדול הצנע לכת עם אלהיך שכל דרכיו של אדם צריך להיות בהצנע כי כשאדם עושה דבר בהתגלות בקל יכול לבא לידי פני' וגדלות בעבודתו אבל בהצנע אינו יכול לבא לידי פני' כי אין אדם רואהו אך זה הוא באדם שרוצה לקרב עצמו לעבודה צריך לילך בהצנע אבל הבע"ת שעשה עבירה בפרהסיא כמו לה"ר או שאר עבירות בהכרח תשובתו ג"כ בפרהסיא כי כב' כ"פ כלומר כבליעת האיסור שנבלע בו כן צריך לפלוט אם עבר בסתר יעשה תשובה בסתר ואם בגלוי ופרהסיא צריך תשובתו ג"כ להיות בנגלה ופרהסיא אבל איך יעשה תשובה בפרהסיא פן יבא לו איזה פני' בתשובתו ח"ו ויפסיד הכל חלילה, תקנתו שילך אצל הצדיקים השלימים ואז בודאי ינצל מהפניות כי היצה"ר אין בו כח לשלוט שם במקום הצדיקים וגם זאת שאינו באפשר לבא לו איזה פני' בראותו מעשה הצדיקים שהוא רב מאד יחרד לכו בקרבו לאמר איך אתגאה במעשיו נגד מעשה הצדיקים.

קכ"ז בדפים שלנו מט.

קכ"ח **תיקוני הזהר דף מט. - ובאורייתא דאיהי סם חיים** וצפנימיות התורה שצבניה שהיא סם חיים, ור"ל זכח הבינה המתלבשת בז"א כסוד מוחין שהם החיים שלו, איהו טמא אתעברא מן עלמא (ה"ג ד"ה) ר"ל הסם המוות שהיא הבינה דקליפה עוזבת ומתבטלת מן העולם. (ו"מ ומפסידים) **וקבד דהוא אל אחר** וכדן שהוא רומז על הס"מ שהוא אל אחר והוא ז"א דקליפה, בתרועה דאיהו רוחא מתעברא מן עלמא זכח התרועה שהוא סוד הכוח והוא ז"א דקדושה, עובר ומתבטל מן העולם, טחול דהוא נחש טחול שהוא רומז על הגחש שהיא הנוקבא דקליפה, בשברים דאיהו נפש מתעברא מן עלמא זכח השברים שהוא סוד הנפש, והיא הנוקבא דקדושה, עוזבת ומתבטלת מן העולם, מרה דהוא סם המוות מנה שהיא רומזת על סם המוות שהיא הבינה דקליפה, בתקיעה מתעברא מן עלמא זכח התקיעה שהיא סוד הגשמה, והיא הבינה דקדושה, עוזבת ומתבטלת מן העולם. (ו"מ ומפסידים) **זכאה איהו דכליל נשמתא ורוחא עם נפשא** אשכי לו למי שטולל ומנשך את כח הגשמה והכוח להאיר לנפשו, בקלא דאורייתא על ידי קול התורה, דהיינו שלומד תורה כקול רס, דבאורייתא אתתקפון כי על ידי התורה מתחזקים הנר"ן שלו, ואמר דכל מאן דלא אתעסק באורייתא כי כל מי שאינו עוסק בתורה, שהיא חיות ומזון הנר"ן, חליש נשמתיה רוחיה ונפשיה נחלשים כחות נשמתו וזוהו ונפשו, עילא ותתא למעלה כשוקס, ולמטה כחלקי הנר"ן שצנופו. (ו"מ)

קכ"ט **תיקון כא דף מט. - ובאורייתא דאיהי סם חיים** וצפנימיות התורה שצבניה שהיא סם חיים ור"ל זכח הבינה המתלבשת בז"א כסוד מוחין שהם החיים שלו, איהו טמא אתעברא מן עלמא ר"ל הסם המוות שהיא הבינה דקליפה עוזבת ומתבטלת מן העולם וכבד דאיהו אל אחר שהוא רומז על הס"מ שהוא אל אחר והוא ז"א דקליפה בתרועה דאיהו רוחא מתעברא מן עלמא זכח התרועה שהוא סוד הכוח והוא ז"א דקדושה עובר ומתבטל מן העולם טחול דהוא נחש נוקבא דקליפה.

וע"ש באר לחי רואי - כי ז"א דקליפה נקרא אל אחר כמ"ש בע"ח שער הקליפות פ"ב ולזה אמר שעי' התרועה שהוא בחי' רוח שהוא סוד ז"א דקדושה שנקרא תפארת כמ"ש בפע"ח שער ק"ש פרק יב מבטלין הכח של הכבוד שהוא ז"א דקליפה כנ"ל.

קל' **במדבר פרק כז (טו) וידבר משה אל ידוד לאמר: (טז) יפקד ידוד אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה: (יז) אשר יצא לפניכם ואשר יבא לפניכם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ידוד בציאן אשר אין להם רעה: (יח) ויאמר ידוד אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו:**

קלא' **כי אחר הכוונה** אחר ממנו ית'. וכנראה מכאן יצא שבכל התורה הלשון אחר רומז לדבר פסול עפרש"י עה"פ דברים כד א' והיתה לאיש אחר ועיין עה"פ שרחל קראה לבנה יוסף על שם יוסף בן אחר מקשים איזה פסול יש בבנימין שמכונה אחר.

עיין הכתב והקבלה (בראשית ל כד) בן אחר. לרבותינו דלשון אחר יורה על פחיתות השני, והיתה לאיש אחר, הכתוב קראו אחר שמכניס רשעה לתוך ביתו (טוטה ו) ולבש בגדים אחרים, פחותים מן הראשונים (יומא כ"ג) יתכן מדלא אמרה יוסף לי עוד בן אלא בן אחר לפי שהראשון חשוב יותר למעלת הבכורה, ורבותינו במדרשם הוכירו פחיתת השני לדורות הבאים:

קלב' **כי אחד** הוא רק קודם הבריאה ואחר הבריאה נברא אחר שמטבעו הולך ומתרחק מזהאחד ורק ע"י הצדיק אפשר לחזור ולהאיר מזהאחד לאחר כדי לשמור שלא יתרחק לגמרי עיין תורה נא וכנ"ל כי המלכות היא מתרחקת בטבעה מקודם הבריאה דהיינו חכמה המאיר בבינה והצדיק מחבר ומאיר אור הבינה במלכות וזהו הקוץ דהיינו הבליטה לאחור בגג הד' דהיינו שאע"פ שמתרחק הוא חוזר ומביט לאחור לשמור על הקשר אל המקום שיצא משם וד' היא מלכות כמובא

ובתיקונים כתב שהוא בחי' היסוד שמחבר בין אח שהן ט' ספירות דז"א לד' דהיינו למלכות

דהיינו שורש לד' רוחות, שהוא בחי' יסוד חמישי/קלה' שממנו ד' רוחות/קלו'. כמ"ש (יחזקאל לז)/קלו' כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח כך הזמין יחזקאל את הרוח חיים להחיות את המתים בבקעת דורא, הכי נמי רוח הצדיק שבלב ממנו ד' רוחות שמתפשטים בד' קצוות הדין, ב' ידין וב' רגלין ומשבר הדין שבהם כפי שיבאר בסמוך.

וזה הטעם שרוח הצדיק המשבר את הגאווה נקרא ל' – לשון תרועה כי תרועה הוא לשון (תהלים ב')/קלח' תרועם בשבט ברזל כמבואר בתיקוני זוהר (תיקון י"ח/קלט) ותיקון כ"א}קמ' והוא לשון שבירה. כי הוא משבר רוח גבוה, אל אחר כפירות :

קל' תיקון כא דף נה: – ואתקריאת קלה דיליה ונקראת המלכות הכלה של ז"א, מטטרא דצדיק דאיהו כ"ל מלך לזיק שהוא היסוד הנקרא כ"ל, לפי שנכללים בו חמשה חסדים וחמש גבורות שכל אחד כולל מעשרה כמנין כ"ל, ודא איהו כ"ל ה' וזכו עס כל"ה שהיא אומיות כל ה', בגין דאיהו ברית דאחיד בתרוייהו לפי שהיסוד הוא בכית שאוחז ומחזק את שניהם את ז"ן כסוד היחוד ונותן לה את החמש גבורות, ומטטרא דצדיק איהו יחוד דילה ומלך היסוד הוא היחוד שלה, שהוא מחייל עמה, דאיהו קוצא דאת ד' מן אחד כי היסוד הוא הקוץ שמאחורי אות ד' מן אחד, דקשיר בין א"ח ובין ד' שזה הקוץ הוא היסוד המקשר בין א"ח של אחד שרוממות על תשע ספירות דז"א, ובין ד' שהיא המלכות המשלמת את התשע ספירות שלו לעשר.

קלה עיין תורה סו תנינא שהצדיק הוא בחי' יסוד חמישי שרש לכל הד' יסודות. ועיין זוהר וארא כד. שהד' רוחות הן אורות לד' יסודות. ועיין תורה ח' אות ב' שרוח חיים מקבלים מהצדיק איש אשר רוח בו והיא שלימות כל החסרונות כי היא בחי' דעת ודעת קנית מה חסרת, וכל החסרונות מחמת העבירות והן מפגם היסודות, וע"י שנאנח ומושך רוח חיים מהצדיק משלים כל החסרונות.

ועיין תורה סז תנינא משמע שם שאע"פ שיש אחד פשוט שממנו נפרד לד' אותיות הויה שוב חוזר לבחי' יסוד אחד שממנו נפרד לד' יסודות והכי נמי הד' רוחות קודם להם בחי' רוח הצדיק שרש להן.

קלו ועיין תורה עב תנינא פי יש בחינת רוח בכל אחד ואחד, והמנהיג האמתי של כל ישראל, דהיינו בחינת משה הוא בחינת רוח הכולל, בחינת (במדבר כ"ז): "איש אשר רוח בו", ופרש רש"י: "שיודע להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד" רוח הכולל, שיודע להלך נגד כל רוח ורוח, פי כלם מקבלים ממנו, פי הוא בחינת רוח הכולל, בחינת (יחזקאל ל"ז): "כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח" ורוח הנה הוא בחינת רוח אלקים, שהוא בעצמו בחינת המחין, בבחינת (שמות ל"א): "ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה", דהיינו בחינת המחין, שהם בחינת מלאכת בנין בית – המקדש כנ"ל וכל אחד לפי בחינת הרוח אלקים שיש בו שהוא בחינת רוח – הקדש, רוח נבואה, כמו – בן הוא זוכה לחדש בתורה, פי זה הרוח אלקים, הוא שורה על פני התורה, בבחינת (בראשית א): "ורוח אלקים מרחפת על פני המים",

קלי יחזקאל פרק לז (א) היתה עלי יד ידוד ויצאני ברוח ידוד ויניחני בתוך הבקעה והיא מלאה עצמות: (ט) ויאמר אלי הנבא אל הרוח הנבא בן אדם ואמרתי אל הרוח כה אמר אדני ידוד מארבע רוחות באי הרוח ופחי בהרוגים האלה ויחיו: רש"י (ט) מארבע רוחות – כל מקום שהלכו נשמותיהן לשוט לד' רוחות העולם משם יתקבצו ויבאו.

מלבי"ם (ט) ויאמר הנבא אל הרוח – ומצד שאתה בן אדם תאמר אל הרוח כה אמר ה' – כי זה תלוי בדבר ה' ביחוד, ואמר מארבע רוחות באי הרוח – כוונתו על הרוח הנשאר אחר המות אשר רוח הצדיקים צרור בצרור החיים ורוח הרשע מפוזר בכף הקלע בארבע רוחות ואין לו מנוח, ואמר שיבא הרוח מארבע רוחות כי הם היו רשעים ורוחם לא היה להם מנוחה ומרה"א פי' שהרוח מורכב מארבע רוחות, הנפש הטבעית, והחיונית, והמדברת, והנצחית, וצוה שיבא בכל חלקיו ויפח בהרוגים האלה:

קל"ה תהילים פרק ב (ח) שאל ממני ואתנה גוים נחלתך ואחזתה אפסי ארץ: (ט) תרעם בשבט ברזל ככלי יוצר תנפצם:

רש"י (ט) תרועם – תרוצצם. בשבט ברזל – היא החרב. תנפצם – תשברם והוא לשון נפוץ בכל המקרא חרס המשובר לשברים דקים:

קלט תיקוני זהר דף לו. וברי בני חזיני לע לך עד דאלין קליפין דאגוזא מתעברין ומתברין קולס שאלו הקליפות נאכמות דקליפת האגוז מתעצבות ונשברות ומתעטלות מן העולם, בתקיעה ושברים ותרועה שהם סוד חג"ת שיש בהם אומיות קש"ת שהיא היסוד, ור"ל כשיאירו ג' גווי חג"ת נקשת שהוא היסוד, אז כל הקליפות יתעצבו ויתעטלו, וזה שאמר דבהון שברים שעליהם נאמר שבר תשבר מצבותיהם, דהיינו דאינון קליפין דאגוזא הכה על אלו הקליפות על אגוז נשכר מלך הגזרה, ובתרועה שהיא נתפלת נאמר תרועם בשבט ברזל שהוא גם כן לשון שזירה, ובתקיעה שהיא חסד נאמר והוקע אותם לה' היא גם כן מורה על ציטול מן העולם.

אות ו

עד כאן מאות ב' ארבע אותיות נראה שרבינו בנה את עיקר המהלך, וכאן נראה שחוזר לסגור את המעגל שפתח בו באות א', ולבאר איך רקודין ומחאת כף מועיל להמתיק הדינים.

כאן חוזר רבינו לבאר מה שאמר בלא ביאור באות א', רק עבר מיד לנושא קרוב רחוקים וביטול הגאווה, שזה רק ע"י הצדיק, וכל זה היה הקדמה להבין כיצד ריקוד ומחאת כף ממתיק דינים. ומבאר שע"י התקרבות לצדיק זוכה לרוח בלב שממנו השמחה דקדושה בהש"י, וכשהיא פורצת ובאה לביטוי בידיים ורגלים עד שרוקד במחאת כפים מבטל ממנו את הגאווה והדינים.

וכאמור לעיל צ"ע כיון שרוח הצדיק מאיר בלבו ששם הגאווה, מדוע לא נמתק הדין בשרשו בלב, אלא רק ע"י ריקוד ומחאת כף.

וזה דהיינו הרוח שבלב שמקבלים מהצדיק, שהוא איש אשר רוח בו, שמבטל את הכפירות וגאווה, זה בחי' המתקת הדין שע"י ריקודין והמחאת כף^א, כי ריקודין והמחאת כף נמשכין מבחי' הרוח שבלב, כנראה בחוש, כי ע"י שמחת הלב הוא מרקד ומכה כף אל כף דהיינו שמחת הלב מתפשטת עד למקומות הרחוקים בגוף, קצות הידין וקצות הרגלין. וכמובא בתיקונים (תיקון כא דף נא ע"ב) [ב] וְהָאֵי רוּחָא דְהַיְיָנוּ שֶׁהָרוּחַ שְׁבַלְב, כְּשֶׁמְאִיר בּוֹ הָאֵרֶת הַחֲכֵמָה מֵהַמַּח, שְׁמֵתִלְבֶּשֶׁת בְּבִינָה שְׁבַלְב,

^א צ"ע שרבינו ברוב המקומות בתורה כאן מקדים רקודים להמחאת כף אע"פ שלפי המתבאר בסוף התורה עה"פ ואלה המשפטים משמע שהמחאת כף קודם וזה מאיר לבחי' הרגלין ע"ש שמרדכי ואסתר שהם בחי' ידין ורגלים הם בחי' קב"ה ושכיניתי וצריך ע"י מחאת כף ורקודים להשוותם דהיינו ליחדם ויחד תמיד הכונה שהבחי' הגבוהה יותר משפיע לנמוכה יותר וכן בחי' ידיים שהן הסמוכות ללב מקבלות קודם ומאירות לרגלין וכן מרדכי מאיר לאסתר. ואמנם עיין בלקוטי תפילות שמוהרנ"ת נוקט תמיד קודם מחאת כף ואח"כ רקודים. ואולי אפ"ל שבשמדבר מהרקודין והמחאת כף בפועל מקדים רקודים להמחאת כף אבל כשמבאר את סוד הענין אזי תמיד מקדים בחי' ידין לרגלין.

^ב בדפים שלנו דף נג. וע"ש בפי' באר לחי רואי.

^א תיקון כא דף נג. - והנה המוחין גדלות דז"א שורשם בחכמה שנמשך אל הבינה, ולזה אמר האי רוח זה הרוח שהוא המוחין גדלות של ז"א, כְּבָל אֶתְרָא דְאִיהוּ כֻלָּא מִקּוּם שְׂחָא נִמְשָׁךְ לִז"א, שְׂכִינְתָא עֲלָאָה וְתַתָּאָה תַּמָּן אֲשַׁתְּכַחוּ שְׂכִינָה הַעֲלוּנָה שְׂחָא הַבִּינָה הַגִּמְשֵׁכָה אֶת הַמּוּחִין גְּדֻלּוֹת, וְהַתַּחֲתוּנָה שְׂחָא הַמְלַכּוֹת הַמְקַבְּלָת מִז"א הָאֵרֶת הַמּוּחִין שֶׁסָּם נִמְלֹאָת, וְאִמְרָא אִיהוּ ו' דְּנִשְׁיֵב בְּכַנְפֵי רִיבָא ז"א הוּא סוּד אֹתָו ו' שְׁטַבְעָא וְעוֹלָה וְתַתְּמַלְגָל עַל יְדֵי הַמּוּחִין גְּדֻלּוֹת שְׂנַנְיָא דְלֵאמָר שֶׁסָּם חַיִּינָה כְּנָפֵי הַרִיבָא, וְעַל לְבָבָא וְמוֹז"ל מִתְּשַׁבֵּחַ הָאֵרֶת הַמּוּחִין לְמַלְכּוֹת הָעוֹמֶלֶת בְּמִקּוּם לְבוֹ שֶׁל ז"א.

ואמר עוד שענין התחברות של הגרין של האדם, ששורשם צנינה וכו', הוא גם כן על ידי הרוח של ז"א המחבר, וזה שאמר דתמן גר יהו"ה ששם בהתחברות הגרין נקראת הגשמה נר ה', כי הגשמה מאירה על ידי הרוח כמו נר, דא ומשכנס בגוף האדם בצופן זה נשמתא במוחא הגשמה משכנה במוח, רוח בכנפי ריבא כנפי ריבא, נפש בלבבא הגפש משכנה בלב, וכך הוא התקשורת הגרין בדרך כלל. אבל ולתמן לפעמים צומנים ידועים כמו בצנחות, אם האדם זוכה על ידי עבודתו, אז תלת השלש צנינות נרין, משכנס בתלת מוחין שאז עולים הגפש והרוח למקום הגשמה שבמוח, ונכללים בג' מוחין חכ"ה, ומחשבה רכיבי עלייהו והמחשבה שהיא החכמה בסוד חש"ב מ"ה רוכב על הגרין בסוד נשמה ששורשה מאכלא, דאיהו אדם והחכמה נקראת אדם, כי השם מ"ה שבה מספרו כמספר אד"ס, ורק"י כמו כן צנינות החול אם האדם זוכה על ידי עבודתו, אז תלת בלבב כל שלש צנינות נרין מתקשרים יחד ושוכנים בלב, כי הגשמה שבמוח מתפשטת ומאירה ללב, ומפרש ג"ר ראשי חיבות ג' שמה רוח היינו כשגשמה והרוח עם הגפש מתקשרים יחד אז הם צנינת נ"ר ה' נשמת אדם, כי הגשמה מאירה כמו נר, על ידי רוחא דנשיב בהון הרוח שבלב מו"א, שטבש ומאיר את ג"ר דהיינו את הגשמה והרוח בתרי בתי לבא בשני חושי הלב וריבון נפש רוח, סימן ג"ר כי משכן הרוח הוא בחלל הימין של הלב שהוא ריק מים, ומשכן הגפש הוא בחלל השמאלי המלא מים, (מבואר בש"ה פ"ה). (באר"י וכו' ומפרשים)

להבין את המשך המאמר נקדים מש"כ הארז"ל (בע"מ ש"ג פ' ו-1), כי כל ספירה כלולה משלשה פרקים, עליון ותחתון, לכן כשצאים המוחין גדלות לז"א כצבוס של נה"י דאימא, אז שני פרקים העליונים של כל אחד מהצדדים דז"א מתחברים עם פרקים העליונים של הגה"י דאימא ונעשים חז"ר דז"א, וכן פרקים העליונים של הגה"י דז"א עולים ומתחברים עם פרקים התחתונים של חז"ר דז"א, והם מתחברים עם פרקים האמצעיים של הגה"י דאימא ונעשים חז"ר שנו, וכן השני פרקים התחתונים של כל אחד מהצדדים דז"א מתחברים עם הפרקים התחתונים של נה"י דאימא ונעשים נה"י דז"א, ואז נעשה ז"א גדול להיות בן עשר ספירות (ע"מ ש"ג פרק ו-1).

ועתה חזר לפתח את גדלות ז"א ואמר וְהָאֵי וְהָאֵי ו' אִיהוּ דְנִשְׁיֵב בְּדְרוֹעֵין ז"א שהוא בסוד ו' לפי שהוא צנינת ו"ק, הוא טבש ועולה ומתגדל בשתי זרועות חסד וגבורה, בְּשִׁית פְּרָקִין דְּלֵהוֹן בששה פרקים שלהם, שיעלו להיות חכמה ובינה, ור"ל שארבע פרקים העליונים של חו"ג עם פרקים העליונים של הגלגל והוד דאימא, נעשים חכמה ובינה, וְאִיהוּ נִשְׁיֵב בְּתַרְיֵין שוֹקֵיין בְּשִׁית פְּרָקִין וכן ז"א טבש ועולה ומתגדל בשתי שוקים שהם נלח והוד, דְּאִתְמַר בְּהוֹן שְׂחָאמֵר בְּהַס שוֹקֵיין עֲמוּדֵיין שֵׁשׁ שֵׁשׁ בשתי שוקים ששה פרקים, ושני פרקים העליונים מהם עולים ומתחברים עם שני פרקים התחתונים של חסד וגבורה, ומתחברים עם ב' פרקים אמצעיים של נה"י דאימא ונעשים חסד וגבורה דז"א, ומה שאינו מוזכר את התפארת והיסוד, דע לי תפארת ויסוד הם נכללים בחו"ג ונו"ה כי הם בצבור צנינת המכריע ביניהם, וגם ד' פרקים התחתונים של נלח והוד דז"א מתחברים עם ב' פרקים התחתונים של נלח והוד דאימא, ונעשים נלח והוד דז"א, ואז וְעֲלִיָּה אִתְמַר על ז"א נאמר וְנַחֲחָא עֲלֵיין רִיבָא יהו"ה רוח חכמה ובינה רוח עלה וגבורה רוח דעת וילאת ה', כי בצפוס זה מכוונות כל עשר ספירות שיש לז"א בשעת הגדלות, וכמו שמבואר לתמן (תיקון ס"ט דף קז ע"א, ח"ל ירוח ה' דא אויר קמאח"ה, שהוא סוד הכתר דז"א שעשה מתפארת דלוא"ה שהוא בסוד אויר כנוע, ירוח חכמה ובינה תיין ספירן אצתריה", שני ספירות חו"ג שאחר הכתר, ירוח עלה וגבורה ימנא ושמאלא", הם חסד וגבורה, וכן נלח והוד כלולים בימין ושמאל, ירוח דעת וילאת ה' דא עוולא דאמצעינא ומלכות, דעת הוא התפארת שעומד האמצעי, וגם היסוד כלול בו, וילאת ה' היא המלכות כנוע).

עיין פי' באר לחי רואי שבאן חוזר לדבריו לעיל שאמר שסוד אות ו' שהוא ברוא דרוח החוטם דביה פרח נשרא דאיהו עמודא דאמצעינא איהו ו' דנשיב בכנפי ריבא וכו' ולזה בא עתה להשלים דבריו שלא נטעה כי בח הרוח דנשיב הוא רק בהתפשטותו בקו האמצעי לבד אלא כי בח התפשטותו הוא בכל הג' קוין שלו בדרועין ובריכין בכל הו' פרקין שלהם.

עוד שם שנקט נ"ר הכוונה לנשמה ורוח וא"א לנשמה שהיא מבינה להאיר אלא ע"י הרוח וכשהן יחד אזי נעשה נ"ר ה' נשמת אדם שאז הוא אדם כמבואר בזה משפטים צט. וכאן בתיקון זה מבואר שמשכנס הוא בלב וכן מבואר בע"ח שער פנמיות וחיצוניות דרוש יב שהרוח עיקר גילוי הוא בלב והנשמה במח ומשם מתפשט למטה עד הלב תוך הרוח ששם. והרוח הוא ז"א ומרבינו כאן משמע פשוט שהצדיק מרכבה לו.

אזי ז"א הוא בגדלות המוחין, ומתבטא בשמחה, ורוח השמחה **נשיב בשית פרקין דדרועא** בשש פרקי יד ימין ושש פרקי יד שמאל, **ובשית פרקין דשוקין** בג' פרקים של ימין וג' של שמאל/י. **והיא** נשיבת הרוח שמחה הנ"ל בידיים ורגלין, היא **בחי' המחאת כף ובחי' ריקודין** דהיינו שרוח הבא מהלב, הוא בחי' אור, ומצטייר ברגלין לעלות ולרדת וקצת תנועות ריקוד, ובידיים מחאת כפים, ועוד הרבה תנועות ורמזים, עד שאפשר שיהיה נעשה התכללות הידין, שהן בחי' יד השלישית אמצעית (כמבואר בתורה מו) העולה בקו האמצעי עד א"ס, מה שלא שייך ברגלים/י:

ועתה יבאר כיצד זה נעשה בפרטיות, שרוח הצדיק מאיר ברגלין עד שהן מרקדות, ולקמן יבאר כיצד מאיר בידיים עד שהן מתעוררות למחאת כפים.

וזהו בחי' מה שאומר המדרש שכשיעקב אבינו הלך לחרן/י היה לבו נשא את רגליו [י/י] כמבואר בפרש"י עפ"י המדרש {ב"ר ויצא פרשה ע' [ט] י"א} עה"פ "וישא יעקב את רגליו וילך ארצה בני קדם" ופרש"י משנתבשר בשורה טובה שהובטח בשמירה/י נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת, היינו ע"י הרוח שבלב הרגלים נישאות דהיינו באים הריקודין כי יעקב אבינו הלך למצא את זיווגו/י, שהיו שקועות

וביאר המתוק מדבש שם – שהרוח הוא הארת חסדי אבא שע"י הארה נתקנו רחל ולאה שהן ה' ראשונה ושניה שבשם הויה. וכמבואר בע"ח (לח ו) שרק ע"י הארה זו הן נתקנות. ורוח דאבא הוא ו' דשם הויה, הוא מנשב בריאה הנותן החסדים לז"א שישפיעם ללב שהיא המלכות.

מבואר שנשמה דהיינו חכמה במח ורוח הוא ז"א בריאה ונפש היא המלכות בלב. וחסדי החכמה מאירים לנ"ר דהיינו נפש רוח והם מאירים לזו"ן שגם הם נפש רוח כי הנוקבא רמ"ח אברים (צ"ע הרי הן ר"ב כמבואר בכורות מה) ועם שתי זרועות של ז"א הם גמט' נ"ר. והרוח הנ"ל חסדי אבא מאירים בדעת ומתפשטים בכל הקומה דהיינו לא רק בקו האמצעי אלא גם ברגלין וידיים.

^ד **פרקי הידיים** ג' בכל יד, מהכתף עד המרפק וממנו עד כף היד וכף היד, וכן ג' בכל רגל, מעל הברך ותחת הברך וכף הרגל. דהיינו שש בידיים ושש ברגלים והרוח עצמו הוא בחי' ו' קצוות שבת"ת ומתלבשים בשש פרקים הנ"ל לעורר אותם בשמחה של המצווה (עיין משנה אהלות פ"א מ"א ששה אברים במפתח הלב ואולי אפ"ל שהוא חיצוניות הלב כידוע שהחיצוניות הוא המשפיע)

^ה **דהיינו אע"פ** שהרוח ברגלין נקרא ריקוד ואילו בידיים הכאה בלבד, אבל מצד התיקון הנעשה נראה שבידיים יש בחי' גבוהה יותר (וכמו שרואים בחוש שבידיים יש חכמה ואפשר לעשות פעולות עדינות ורבות מאד ואילו ברגלים כמעט כלום). ואולי אפ"ל שריקוד בחי' המתקה וכבוד של קרוב רחוקים ואילו מחאת כף בחי' המתקה וכבוד של צדיקים. דהיינו שהרקודין הן בחי' היציאה מהקליפות מבחי' רגליה יורדות מוות, אבל המחאת כף מעלה את המלכות עד הכתר.

^א **חרן** היה סוף כוונתו אע"פ שלמעשה פסוק זה מדבר בהליכתו ארצה בני קדם כמבואר בביאור מושב זקנים ובטור הארוך שהיה בחרן ומיד חזר לארץ קדם ללמוד תורה בבית המדרש של שם י"ד שנה, ובאמת זה היה הכנה כדי שיוכל ללכת אח"כ לחרן לגאול את י"ב נשמות ישראל הכבושות שם. **אבל עיין שפתי כהן** שם ארצה בני קדם הוא הרי החושך ששם עזא ועוויאל שמהם למד לבן ובלעם את כח הכישוף ויעקב יצא לשם אחרי שהובטח בשמירה מהקב"ה להזהיר אותם שלא ילמדו את לבן לעשות לו כישוף. ועיין פרדס יוסף בשם מנחת יהודה שבאמת הלך לחרן אבל מיוחד עשו הודיע לכולם שהולך ארצה בני קדם.

^א פרש"י בראשית כט א'

^ב **פרשת ויצא בראשית פרק כט** – (א) וַיֵּשָׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אֶרְצָה בְּנֵי קָדָם:

רש"י (א) וישא יעקב רגליו – משנתבשר בשורה טובה שהובטח בשמירה נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת. כך מפורש בב"ר: **מזרחי** (א) נשא לבו את רגליו. בבראשית רבה "הדא אמרה, כריסא טענה רגלייא":

^ט פסקא ח'

^ג בתרלד-ריש פ' ויצא)

^א **בראשית רבה** (ע' ח') – וישא יעקב רגליו א"ר אחא (משלי יד) "חיי בשרים לב מרפא" כיון שנתבשר בשורה טובה טעין ליביה ית רגלוהי, הדא אמרה כריסא טענא רגליא.

דהינו שהמדרש דורש חיי בשרים לשון בשורה טובה שהיא מרפא את הלב ואזי הוא נושא את רגלין ונעשים קלות ללכת. וכעין שאצל העולם אומרים שכשהכרס מלאה ואינו רעב אזי כחו ברגליו וכעין שמצינו בשבת נא: נגרי דחמרא שערי, פי' שצעדיו של החמור כפי השעורים שאוכל.

כך פירש העין יוסף שם ויש להוסיף הגמ' בשבת קנב. דוק בככי ותשכח בנגרי פרש"י אכול הרבה ותמצא האכילה בפסיעותיך. (אבל בהמשך הגמ' שם מבואר שזה רק עד גיל ארבעים ואח"כ א"צ לאכול הרבה אלא לשתות). **ואולי שאדם** עצוב כריסו טוענת רגליו אבל אדם שמח ליבו טוען רגליו.

^ב **עיין שער הכוונות** ברכת השער עניין לבישת המנעלים, כשנה"י דינה נעשים חב"ד דז"א אזי חיצוניות הבינה הוא החשמל נשאר בחוץ ושומר על ז"א. ולעיל נתבאר בזהר הנ"ל שלבו נשא את רגליו זה כשנה"י דינה נעשים חב"ד דז"א ומתפשט הגדלות מוחין ללב ומשם לז' פרקין שבידיים ושרגלין, ועי"ז לבו נשא את רגליו.

^ג **עיין פתחי שערים** לרבי יצחק חבר נתיב אבי"ע – פתח יד – וסוד הגדול הזה רמזה התורה בהליכת יעקב לחרן כמ"ש, וישא יעקב את רגליו וילך ארצה בני קדם וגו', שהליכתו שם היה לברר נשמות י"ב שבטים וכלל נשמות ישראל שהיו שקועים בסט"א, והכל בעולם העשיה ששם עיקר מקום של הסט"א. וידוע שיעקב הוא בסוד ז"א דאצילות שהוא הו"ק שבהם הבחירה והעבודה שע"י תלוי כל בירור הזה. ורגלין דיליה הוא סוד נוקבא דמקנא בעשיה, ושם הוא נחש הכרוך בעקב דיעקב וע"י הליכתו שם העלה נציצין דקדושה מהם

בעומק הקליפה, ולהוציא משם את נשמות ישראל, ובהליכתו התחיל מהמתקת הדינים הנוראים שהיו שם/י. **היינו על ידי הצדיק שהוא בחי' רוח כנ"ל, נתבטל הגאווה כנ"ל,** כי הגאווה בחי' ע"ז בחי' דינים הן ברגלין כמ"ש שדוד המלך מבקש (תהלים לו) **אל תבואני רגל גאווה** ויד רשעים אל תנידני, ויד [י"ו] הפסוק הוא כפל לשון יד ורגל דייקא, המצודות פירש שלא יבואו בעלי גאווה ברגלם לתחומי, ויד

למעלה, וז"ש וישא יעקב רגליו וגו', וסוד בני קדם כבר נתבאר שהוא שם ב"ן ואחוריים שלו סוד קד"ם והם ממלכין קדמאין. **ועיין עוד בספרו בית עולמים - דף קלד ע"א - ד"ה ואח"כ**

י' עיין תורה לב שעי' ריקודים בחתונה מעלים את הכלה מהקליפות וממתיקים את דיניה, ומסתמא כל שכן בנות לבן שהיו בעומק עומק הקליפות שבחרן היו צריכות המתקה גדולה ואולי לזה כיוון רבנו שנשא רגליו בחי' שהתחיל להכין עצמו לנישואין והאשה נקראת רגלין כמבואר בוזהר (ח"א קיג רגלי חסדיו ישמור דא איתתא) ובתורה פא תנינא מבואר שעי' ריקוד מעלים את בחי' רגלין ללב וכל בחינות רגלין נתעלים עי"ז.

תורה לב - "אדני שפתי תפתח" (תהלים נ"א), והוא בחינת ריקודין של חתנה. כי כל זמן שלא נתונה לזווג, היא אתקריאת נער בלא ה' (זהר בא דף ל"ח:) גימטריא ש"ף דינים. וכד אתתקנת לזווג אתקריאת נערה בה"א, שנמתקין הדינין על ידי ה' אלפין של אהיה שבבינה, כמובא ב"פרי עץ חיים" שער עמידה. נמצא הפלה עדין בבחינות נער, בבחינות ש"ף דינים, וצריך להמתיקה ולתקנה: וזה נעשה על ידי ריקודין. כי הרגלין הם בבחינות נצח והוד (א). והם נתנשאים על ידי הלב, הינו על ידי שמחת הלב. כנראה בחוש שעל ידי שמחת הלב מרקדין, כמו שכתוב גבי יעקב (בראשית כ"ט): **"וישא יעקב את רגליו"**, ופרש רש"י: **"לבו נשא את רגליו"**. ולב הוא בינה כמו שכתוב (ב) בינה לבא ובה הלב מבין. על פן צריך לכוון ברקודים ולהמשיך אלפין שבלב על ידי הרגלין, להפלה שהיא בחינת חמש פעמים דין, גימטריא ש"ף, גימטריא נע"ר. ועל ידי אור הלב שנמשך לה, נעשית נערה בה"א, ונעשית ה' פעמים "אדני". וזה בחינת: **"אדני שפתי תפתח"**, שעל ידי השפתיים שהם נצח והוד נפתח ונמתק הפלה בבחינת זווג, ונעשית בחינת אדני, שהיא נערה, שהיא ראוייה לזווג: וזה דאיתא במדרש (בראשית פ"ה ע') בשנשא יעקב את לאה, בשעה שהיו מרקדין היו מזמרין היא ליה, לרמוז ליעקב הא לאה. הינו כי לאה היא עלמא דאתבטיא (זהר ויצא קנ"ד), שהוא בחינת לב, כמו שכתוב (תהלים קי"ט): **"בלבי צפנתי אמרתך"**. ומשם המתוק של הדינים, כשממשיכין היא מהלב. וזה הא לאה, שצריך להמשיך מלאה האלפין, כדי להמתיק ולתקן את הפלה: גם היו אומרים שהפלה שמה לאה, שעל ידי בחינות עצמה נמתקת:

תורה פא תנינא - כשאדם משמח עצמו בשמחה של מצוה, והשמחה גדולה כל כך, עד שנוגעת עד רגליו, הינו שמרקד מחמת שמחה, זה הבחינה נקרא: **"ונביא ללב חכמה"** (תהלים ז'). הרגלים הם נצח והוד, בחינת נביאים, נתעלים לבחינת לב על ידי השמחה שבלב, כי השמחה מעלה אותם. וזהו הרקוד שמעלה רגליו בכל פעם, וכשלומד תורה או שעושה מצוה בכל כך שמחה, שהשמחה נוגעת עד רגליו, ומעלה את רגליו למעלה בזה נתעלים כל תומכי דאורייתא, שהם נקראים סמכי קשוט. וזה פרוש (ישעיה מ"א): **"צדק יקראוהו לרגלו"**, כי התורה והמצוה נקראים צדק, כמו שאמרו חכמינו, וזכרונם לברכה (חלין פ"ט): **"צדק תדברו"** וכו', וכמו שכתוב (תהלים קי"ט): **"כי כל מצותיך צדק"**. גם הדבור הרע נקרא רגל, כמו שכתוב (שם ט"ו): **"לא רגל על לשונו"**, גם הוא נתעלה. גם אדם נתעלה בממון, הנקרא רגל, כמו שכתוב (דברים י"א): **"ואת היקום אשר ברגליהם"** (א). גם כל המדרגות התחתונות המכונים בשם רגלים, נתעלים על ידי שמחת תורה ומצוה, כמו שכתוב: **"צדק יקראוהו לרגלו"**, שהתורה והמצוה הם קוראים למעלה את אלו המדרגות התחתונות: וזה שאמרו חכמינו, וזכרונם לברכה (בבא בתרא י'): **"מי שאין לו בנים, ישמח את אשתו בדבר מצוה"**. כי אשה נקראת רגל, כמו שכתוב (שמואל א ב): **"רגלי חסדיו ישמר"** (ב). נמצא שעל ידי השמחה הוא מעלה ומקשר אותה לבחינת צדק, הנקרא הא, ושם עקר הרע, כמו שכתוב (בראשית מ"ז): **"הא לכם ורע"**. גם ברא פרעא דאבוה' (עריבין ע'): גם אמונה נקראת רגל, כמו שאמרו רבותינו, וזכרונם לברכה (מכות ד'): **"בא חבוקי והעמידן על אחת וכו'."** וכן כל הדברים הנקראים רגל נתעלים:

טו תהילים לו (יב) אל תבואני רגל גאווה ויד רשעים אל תנידני:

מצודות דוד (יב) אל תבואני - אל תבוא אלי רגל אנשי גאווה להצר לי והרשעים לא ינדרו אותי ממקומי ביד חזקה:

טז וההמשך ויד רשעים אל תנידני נמצא שהוא כפל לשון שדוד המלך מבקש שלא יבוא אויב בעל גאווה ברגליו למקומו ולא תבוא יד אויב רשע לגרשו ממקומו. הרי שכלל יד עם הרגל כי שניהם בחי' כפירות ע"י הגאווה שהיא מדת הרשעים.

אולי אפשר לומר פירוש הפסוק אל תבואני רגל גאווה דהינו אפילו החלק הנמוך והתחתון של קומת הגאווה, וכמבואר בגמ' לא מניה ולא מקצתיה, ויד רשעים אל תנידני מהאמונה אפילו טיפה.

¹⁷ עיין תורה ככ בבואר מעשה דר"א זעירא

י"ח תורה כב אות יא - וזה פרוש (בבא קמא נ"ט): **אלעזר זעירא הוה סיס מסאנא אכמא. אמרו לה: מה עבדת? אמר: קא מתאבלינא על ירושלים** כי היה מתאבל על ירושלים קריה נאמנה, הינו על קלקול האמונה. ועל פן סיס מסאנא אכמא, להורות שנתקלקל חותם הרגלין ונעשה מ'חותם' דם נדתי. וזה: **"מסאנא אכמא"**, שנתקלקל הרגלין ונעשה נדתי, כי 'האי שחר אדם הוא' (חלין מ"ז). וזה נעשה על ידי קלקול האמונה, כי עקר היא האמונה, כמבאר למעלה (שעל ידי קלקול האמונה, שהוא בחינת חותם הדין, נתקלקל ממילא חותם הרגלין, כי עקר הוא האמונה פנ"ל): **אמרו לה: מי חשיב את לאתאבולי וכו' הינו שחשדוהו שיש לו גדלות, ועל פן על דף נתקלקלו הרגלין, בבחינת (תהלים לו): "אל תבואני רגל גאווה"**, כי על ידי גדלות נתקלקלו הרגלין, בבחינת: **"כל המתגאה, כאלו דוחק רגלי השכינה"** (ח). ועל פן פיון שחשדוהו בגדלות, כבשוהו, כי ענש הגדלות הוא תפיסה, כמו שאמרו רבותינו, וזכרונם לברכה (מגלה י"ג): **ואם הגיס דעתו, הקדוש ברוך הוא משפילו, שנאמר "ואם אסורים בזקים"**. נמצא שענש הגדלות תפיסה, ועל פן כבשוהו: **אמר להו: בעו מנאי או אבעי מניכו** כי זה יהיה נסיון אם יש לי גדלות, אז ראוי שלא אוכל להשיב לכם, כי כל המתגאה, חכמתו מסתלקת ממנו (פסחים ס"ו). **בעי מניחו:** האי מאן דקץ בופרא מאי משלם? קץ בופרא הוא בחינת שפגם בעויות. בופרא הוא בחינת עויות. בחינות קולות, כמו שכתוב (תהלים ק"ד): **"הכפירים שאגים לטרף"**. ושאל: מאי משלם מי שפגם בזה העויות והשיבו: משלם בופרא כמו שפגם ישלם: **ושאל: והא קא הוי תמרי** כי על ידי זה שפגם בעויות יכול לבוא לקלקול האמונה. וזה תמרי, בחינת (ירמיה ב'): **"ההימיר גוי אלהים, ועמי המיר כבודי"** וכו'. והשיבו: **ישלם תמרי** כמו שמוגיע על קלקול האמונה. **וזה לא הוי תמרי** כי אף על פי כן עדין לא בא לכפירות. והשיבו: **בששים הינו גיהנם, שכל העולם אחד מששים לגיהנם** (ט). כי עז פנים לגיהנם, כי הענשים של כל הדברים החליף אברהם אבינו, עליו השלום, על שעבוד

רשעים לא תגרשני ממקומי. מבואר כאן שהגאווה היא בחי' רגל, כי בעל גאווה כמו נכנס ברגליו ונעמד במקום שאינו שלו, בבחי' דוחק רגלי השכינה/ט. וע"י רוח הצדיק הנושב בהן נמתק הדין שבהם ונתבטל הע"א – העבודת אלילים, כמו"ש שאמר אברהם למלאכים שנראו לו כערבים המשתחוים לאבק רגליהם (בראשית יח) כ/כא, ורחצו רגליכם והיה זה ע"א – עבודת אלילים/כב, הדבוק לרגלים [כג] כמבואר שם בפרש"י שם.

וכשנתעלה כל בחינות/כד הרגלין ע"י הריקודין, בחי' נשא לבו את רגליו. ונתבטל הגאווה, היינו הע"ז – העבודה זרה, עי"ז נמתקין הדינים/כה. כי כל זמן שיש ע"ז בעולם חרון אף בעולם {ספרי פ' ראה}[כז/כז] ועיקר הע"ז היא הגאווה שבלב ועל זה עיקר החרון אף/כח. וכשנתעבר הע"ז נתעבר החרון אף, ונמשכין חסדים ונמתקים הדינים שם וגם כנ"ל שהרוח שבלב היא חסד דחכמה, ואז הרגלין הם בבחי' מה שאמרה חנה בשירתה כשנולד שמואל בנה, רגלי חסידיו (שמואל א ב/כט) דהיינו שהקב"ה שומר רגלי חסידיו המתחסדים עימו שלא ימעדו מהאמונה ולא יצאו מהישר, וזו הנהגה של חסד, כי לא בכח יגבר איש אלא רק בחסדי הקב"ה, היינו בבחינות חסדים דהיינו הארת החסדים במלכות שנקראת רגלין, היינו בחי' חסדי דוד הנאמנים (ישעיה נה) [ל/לא] חסדי דוד רומז לרגלי ז"א הנעשים מוחין לנוקבא/לב, ועולה מצדק לאמונה, ונמתקים כל הדינים שבה, כי הארת הרוח שבלב היא בחי' אמת, וצריך להאיר למלכות, בבחי' צדק כד אתחבר בה אמת נעשית אמונה, כמבואר בתורה ז' עפ"י הזוהר. וזהו הנאמנים דייקא בחי' תיקון האמונה, כי נתבטלו המינות והכפירות כי בתחילה המלכות

מלכות (י), אף ענש העוונות נשאר רק בגיהנם. וזה שפגם בעוונות דקדושה על ידי עוונות פנים דסטרא אחרא, ישלם בשישים, הינו בגיהנם כנ"ל:

ט כמבואר בתורה כב על פסוק זה וכמבואר בגמ' ברכות מג: שכל המהלך בקומה זקופה דרך גאווה כאילו דוחק רגלי השכינה

ב בתקפא (בראשית יז) בתרלד בלוח התיקון ובתרוצו תוקן

כא בראשית פרק יח (ד) יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העין:

פרש"י – ורחצו רגליכם – כסבור שהם ערביים שמשתחוים לאבק רגליהם והקפיד שלא להכניס ע"א לביטו (ב"מ פו). אבל לוט שלא הקפיד הקדים לינה לרחיצה שנאמר ולינו ורחצו רגליכם:

כב עי"ש גור הארי – על פרש"י שמבאר טעם שעבדו לאבק שברגליהם כי בתחתונים אין שפל מאבק ואין גדול מאדם וכן הממונה על האבק הוא השפל שבעליונים ותחתיו האדם והיו עובדים אותו ע"י האבק שהוא דוגמא לו בתחתונים. ועין גם אהבת יונתן שם שמבאר מהיכן באו טעות זו ליחס כח לאבק.

כג * עין פרש"י שם עפ"י כבא מצעא פו:

כד כנ"ל בתורה פא תנינא שבהמתקת בחי' רגלין נמתקין כל בחינות הרגלין

כה יסוד זה ע"י ריקודים נמתק הדין חוזר רבנו בכמה תורות עיין תורה לב ותורה מא ותורה פא תנינא ועיין תורה קסט שגם להפך כשיש דין א"א לרקוד. ועיין כלי יקר שמות תטו כ' בשם רבנו בחיי שמחולות לשון מחילת עוון.

כז פסקא מד (נ"א פסקא צו) ובליקוט שמעוני דברים פ"ג רמז תתפ. ולקמן בתורה זו ב"פ ובתורה יג את א' ובתורה יח ותורה קה ותורה רטו

כז ספרי דברים פרשת ראה פסקא מד למען ישוב ה' מחרון אפו, כל זמן שעבודה זרה בעולם חרון אף בעולם נסתלקה עבודה זרה מן העולם נסתלק חרון אף מן העולם.

כח עיין תורה יא סוף אות ב' כי עיקר כבודו ית' כשהאדם נבזה נמאס בעיני עצמו וכיון שכל הבריאה לכבודי בראתי וכו' הרי הגאווה הפך כל כוונת הבריאה.

כט שמואל – א פרק ב' – (ח) מקים מעפר דל מאשפת ירים אביון להושיב עם נדיבים וכסא כבוד ינחלם פי ליהוה מצקי ארץ וישת עליהם תבל: (ט) רגלי חסידו (חסידיו) ישמר ורשעים בחשך ידמו פי לא בכח יגבר איש: (י) יהוה יחתו מריבו ומריביו) עלו (עליו) בשמים ירעם יהוה ידיו אפסי ארץ ויתן עז למלכו וירם קרן משיחו:

ועיין זוהר ח"א דף קיג. אלא בגין לאתדבקא ביה בקב"ה, ובגין כך רגלי חסידיו ישמור, ודא היא אתתיה, דכתיב ואבימלך לא קרב אליה, וכתיב כי על כן לא נתתיך לנגוע אליה, בפרעה מה כתיב, (בראשית יב יז) וינגע יהוה את פרעה וגו', על דבר, איחי אמרה, וקב"ה הוה מחי, ובגין כך רגלי חסידיו ישמור, ורשעים בחשך ידמו, אלין פרעה ואבימלך, דקודשא בריך הוא עבד בהו דינין בליליא, כי לא בכח יגבר איש, מאן איש דא אברהם, דכתיב ועתה השב אשת האיש וגו':

ל שער הכוונות דרושי עמידה דרוש ג

לא שער הכוונות – דרושי העמידה דרוש ג – ולכן הוצרך א"א עצמו הנק' אל עליון לחזור ולהשפיע דרך מתנת חנם בדרך ג"ח לתת מהשפעתו אל ז"א בחי' נה"י חדשים שאין לו כנו' כי מפאת עצמו אין לו רק ו"ק בלבד א"כ גמילות חסד הוא מה שמוסיף בו עתה מחדש זמ"ש גומל חסדים טובים לשון גמילות חסד. ונודע שהנצח וההוד אלו הם בחי' תריין ירכין בערך ז"א ונקרא חסדי דוד הנאמנים והם בחי' תריין מוחין אל נוק' דז"א ובערך זה נק' טובים זמ"ש גומל חסדים טובים.

לב עיין שער הכוונות – דרושי העמידה דרוש ג ונודע שהנצח וההוד אלו הם בחי' תריין ירכין בערך ז"א ונקרא חסדי דוד הנאמנים והם בחי' תריין מוחין אל נוק' דז"א.

ועיין ספר הליקוטים להאריז"ל על ישעיהו נג – חסדי דוד הנאמנים: הנה כבר ידעת, כי נ"ה דכורא, ב' חסדים, שבהם המגולים נעשין מוחין לנוקבא, ועל שם שגומלין חסד זה עמה, ועושים בה מוחין, נקראים חסדי דוד:

בבחי' רגליה יורדות מוות כנ"ל שאחיות הקליפות והכפירות בבחי' רגלין, וכשמאירים בה החסדים היא עולה מהקליפות ונהפכת מצדק לאמונה:

עד כאן דיבר מריקודין שמעלין את הרגלין מגאווה לאמונה. ומכאן מדבר מהידים, דהיינו כמו שרוח הצדיק מעורר לריקודים כך הוא גם מעורר למחאת כפים.

ולגם זה בחי' המחאת כף, כי ע"י הרוח רוח הצדיק המאיר שמחת לב, ומתפשט עד הידים נתגלה הארת הידים, כמו"ש (ש"ה ה') קול דודי דופק, דודי הוא הצדיק דהיינו הרוח הנ"ל דופק זה בחי' רוח/לג, כמובא בתיקונים (תיקון כה דף סח ע"א) [לר/לה] שכמו הדם הזורם מהלב מכח הרוח שבלב הדופק בו ושולח אותו להחיות את כל האיברים הרחוקים/לג, כך ברוחניות הרוח הוא ז"א דהיינו הצדיק ששולח חיות שמחה אל האיברים הרחוקים, דהיינו קצות הידים שמצד עצמם הם בחי' דינים ועצבות ידים/לג. וזה שכתוב "דודי דופק" וסמיק ליה [לח/לט] דודי שלח ידו מן החור דהיינו דודי/לג הנ"ל שהוא הרוח הדופק, הוא שלח את ידו דייקא, הרי שמתגלה בבחי' ידים/מא, זה בחי' התגלות הארת הידים, לכן גם אצלינו מתבטא בהתפשטות הרוח עד הידים היינו בחי' המחאת כף. ואז נתבטל הע"ז היינו

^{לג} כי הרוח חיים הוא הדופק עיין בתורה ח נתבאר שם באריכות, שע"י הנשימה מושך רוח"ח מלמעלה לריאה וממנה ללב והרוח דופק ומגיע את הדם לילך להחיות האברים והרוח הזה נמשך מדודי דהיינו הקב"ה כי חיים היינו חידוש וחידוש אין תחת השמש אלא מעל השמש דהיינו שבכל נשימה מושך חיים מא"ס ועיקר הדופק הוא בלב בבחי' הצדיק.

^{לד} בדפים שלנו דף ע' ועי"ש באר לחי רואי מבאר עפ"י העץ חיים שער טנת"א פ"ה

^{לה} תיקוני זהר תיקון כה דף ע' - וכד ייתי רוחא לגבי לבא דתמן נפשא וכשיבא הרוח אל הלב ששם היא הנפש, ור"ל כפי"א ימתיק את דיני המלכות, אתמר ביה נאמר שהמלכות אומרת קול דודי דופק להיינו דפיק לתרעא דלבא שית דפיקין שדודי ז"א דופק על שער הלב שש לפיקות, לאשתמוצע דאיהו ו' דייתי לגבי ד' דאיהי נפש להודיע שהוא סוד אור ו' דז"א שכל אל הד' שהיא סוד הנפש בחינת המלכות דלות ונקטנות, כדי להמתיק את דיניה ולהתייחד עמה, ובה אינון עשרה ועס ה' הם ביחד עשר בחינות, כי רוח נפש הם ד' פלופים שהם סוד יחוד ז"א, וכלהו בפייסא וכל שש לפיקות הם דברי פיוסוס קורס היחוד, הדא הוא דכתיב זהו שכתוב פתחי לי אחותי רעייתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל סגרמזס כלן עשה לשונות של פיוס כלמפרט לקמן, להורות שאין לאוי לאדם לכל לאשקו אלל דכדי פיוסוס. (כ"מ ומפרטס)

ועי"ש באר לחי רואי מבאר עפ"י העץ חיים שער טנת"א פ"ה בו מבואר התיקון הזה שהכוונה כי הנפש והרוח שניהם משכנם בלב דהיינו שהדם שבלב הוא סוד הנפש והוא בחי' אלקים בקטנות תוקף הדינים, שהוא נור דליק ואש שורף. והרוח השורה בלב הוא סוד הויה במלוי מ"ה הוא ממתיק הדינים של רתיחת הדם דהיינו הנפש, ודפיקת הלב הוא ענין התפשטות הדם דהיינו הנפש בכל איברי הגוף זה נעשה ע"י הרוח דהיינו שבכח הרוח עושה הנפש דפיקת לב שע"ז מתפשט הדם בכל אברי הגוף. עכ"ל.

^{לו} ועוד גם שהדם הוא חם מצד עצמו ורק ע"י הרוח הבא מהריאה הוא מתקרר כמבואר בתיקוני הזהר הנ"ל לפני כן.

^{לז} עיין גם תורה נו אות ט'. אבל עיין פל"ח אות י' שכתב שהדין שבידים הוא כי שרש הדין במדת הגבורה דהיינו יד שמאל והמחאת כף הוא המתקת השמאל ע"י הימין. ולכן ההמתקה שעושה הרוח שבלב הוא לחבר השמאל אל הימין להמתיק הגבורה שבבחי' שמאל ע"י ההחסדים שבבחי' ימין.

פרפראות לחכמה אות י' - בחינת התגלות הארת הידים בחינת המחאת כף היינו כי הרגלין הם סמוכים כביכול אל החיצונים ויניקתם מהם, על כן התיקון הוא בבחינת ריקודין בחינת העלאת הרגלין. אבל בבחינת הידים אין להקליפות אחיזה בהם כל כך כי הם רחוקים מהם, רק אף על פי כן כשיש התגברות הקליפות נתעלם בחינת הארת הידים גם כן, מחמת שעיקר יניקתם מהדינים שנמשכין מבחינת גבורה בחינת יד שמאל, על כן גם התיקון הנעשה בהם על ידי הרוח הוא בבחינת מחאת כפים שנתחברין הידים, ונכלל שמאל בימין ונמתקין הדינים וזה בחינת ויהי ידיו אמונה, עיין בזהר שמדקדק הוי ליה למימר ויהיו ידיו אמונה אלא בגין דתליא כולא בימינא כתיב ויהי וכו', וכתב ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב וכו' מכוון לדברינו הנ"ל:

^{לח} שם שני פסוקים אחר כך בפסוק ד

^{לט} שיר השירים פרק ה (ב) אָנִי יִשְׁנֶה וְלִבִּי עַר קוֹל דּוּדִי דּוּפֵק וְלִבִּי לִי אַחֲתִי רְעִיתִי יוֹנְתִי תַמְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא טַל קְרֻצוֹתַי רְסִיסֵי לִילָה: (ג) פְּשֻׁטֵי אֶת פְּתַנְתִּי אֵיכָבָה אֶלְבָּשְׁנָה רְחֻצְתִּי אֶת רַגְלִי אֵיכָבָה אֶטְנַפֵּם: (ד) דּוּדִי שְׁלַח יָדוֹ מִן הָחַר וּמַעֲיָהּ הִמּוֹ עָלָיו:

^מ עיין שער הפסוקים - ספר שיר השירים שדודי מרמוז לזעיר לאפוקי מרעי שמרמוז לאבא או אמא

וכבר נתבאר בזהר ויקרא, כי רעים לעילא, ודודים לתתא. והענין הוא, כי רעים הוא זווג או"א, לפי שידעת, כי אימא נקראת גבורות, והיא ארץ אדום, שבה מלכו המלכים של אדום, וממנה יצאו, כי אימא דינין מתערין מינה, אע"ג דלאו איהו דינין. ואלו המלכים הם בסופה, תחת בחי' המלכות שבה. וכבר הודעתך, כי אלו השבעה מלכים, הם סוד ש"ך דינים, הנודעים בשם ש"ך ניצוצין, שהם סוד נער כנודע, וע"י התעוררות אלו הש"ך ניצוצין, מתחממת אימא לסוד הזווג, ולכן נקראים רעים שהם בגימטריא ש"ך, כי על ידם מזדווגת:

ואמנם דודים, הם זווג ז"א, וזווגם הוא בסוד ג' אותיות די"ן מן אדנ"י, והוא בגימטריא דודים. כי ע"י ג' אותיות די"ן הנזכר נעשים דודים ומזדווגים.

^{מא} צ"ע הרי ידו היא של הקב"ה שהוא בחי' הרוח חיים הממתיק את הדינים שבידים ורגלים איך רומז לידים שלנו שצריך המתקה. ועיין לקמן אות ח' שמרדכי ואסתר בחי' דיין ורגלין. ושם מוכרח לומר שהכוונה לצדיק הדור שהוא הרוח חיים וכדי להתפשט לידים ורגלים צריך שיהיה בו בעצמו את הבינות האלה.

הכפירות, בבחי' (שמות יז) מב, ויהי ידיו אמונה שנאמר על משה רבנו במלחמת עמלק ברפידים, שכשהרים ידיו דהיינו התפשטות רוח הדעת של משה עד הידים וגבר ישראל על עמלק, דהיינו ביטול הכפירות: **נמצא שע"י הצדיק, היינו בחי' רוח שבלב, נתגלה הארת הידים והרגלים, היינו בחי' ריקודין והמחאת כף. ונתבטל הגאווה והכפירות, ונתרבה האמונה** דהיינו שהרוח מתפשט/מיי לידין ורגלין ומתגלה שם ע"י מחאת כף וריקוד וע"ז נמק הדין.

אחרי שבאר בפרטיות תיקון האמונה ע"י רקוד ומחאת כף מבאר כאן ששניהם כל אחד לחוד מתקן את המלכות להיות קיומה ומעמדה ביושר הפך עקמימות הנחש והשקר. ונראה שהכוונה שברגל יש שני סוגי יושר, האחד מצד כח ההליכה דהיינו לאן מפנה את כח ההליכה, כי לרגל יש אחור וקדם, וכיוון הרגל מגלה על מגמת פניו ולבו, והיושר הכוונה שהמלכות פונה בהליכתה ישר להקב"ה כשמאיר בה האמת שבונה את האמונה לקומה שלימה. ועוד יושר מצד כח העמידה שברגלין, יש "רגלי עמדה במישור", דהיינו עמידה איתנה, ולעומת זה יש נטוי רגל, כמו שמי שאינו עומד על מישור אלא על מעלה הר שהקרקע תחתיו עקומה, ועל כן אין לו עמידה חזקה, הכי נמי כשאין הארת אמת כראוי אזי אין מעמד ובקל יכול ליפול.

ואז כשנתגלה הארת הלב בידין ורגלין ונתרבה האמונה כנ"ל, אז נתקיים (תהלים כו) רגלי עמדה במישור^מ, דהיינו שמעמד/מ^ו וקיום המלכות הוא מהארת היושר והאמת המאיר מהלב. כי היושר רומז לצד הקדושה לבחי' הארת האמת שהוא קו האמצעי הישר אליו ית' שהוא בחי' אמונה כשהוא מאיר במלכות. כי המינות היא בחינות נטוי רגלי דהיינו שנטו פני הרגל מהיושר אליו ית', וע"ז גם העמידה רעועה כמו על קרקע נטוי, כמאמר אסף (שם עג) כמעט נטוי^{מח} רגלי, שנאמר שם על שהשיאו דהיינו הטעה אותו/מ^ט לבו למינות^נ כשראה רשע וטוב לו וצדיק ורע לו, כמבואר שם [יא] בפרש"י/ג^ב שכמעט נטה מאחרי המקום. השיאו ליבו דייקא ששם האמונה ומשם מתפשט לרגל. ומינות היא נטוי רגל, כי

^{מב} **שמות פרק יז** (י) וַיַּעַשׂ יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא בְּאֶשׁר אָמַר לֹא מִשֶּׁה לְהַלְחֵם בְּעַמְלֵק וּמִשֶּׁה אֶהְרֶן וְחֹר וְעֹלֹא רֹאשׁ הַגִּבְעָה: (יא) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל וּכְאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגָבַר עַמְלֵק: (יב) וַיְדִי מֹשֶׁה כַּבָּדִים וַיִּקְחוּ אֶבֶן וַיִּשְׂמִי תַחְתָּיו וַיִּשָּׁב עָלֶיהָ וְאֶהְרֶן וְחֹר תָּמְכוּ בְיָדָיו מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד וַיְהִי יָדָיו אָמוּנָה עַד בֹּא הַשָּׁמֶשׁ:

פרש"י ויהי ידיו אמונה – ויהי משה ידיו באמונה פרושות השמים בתפלה נאמנה ונכונה:

^{מג} **עיין תורה צא**

^{מד} **תהילים פרק כו** (יא) וְאֲנִי בְּתַמִּי אֶלֶף פְּדָנִי וְחַנּוּנִי: (יב) רַגְלֵי עֲמָדָה בְּמִישׁוֹר בְּמִקְהֵלִים אֶבְרָךְ יְדוֹד: **פרש"י** (יב) רגלי עמדה במישור – בדרך ישרה:

^{מה} בתרלד במשור ובלוח התיקון שם - במישור

^{מו} **צ"ע דלכאורה** מהעמידה אין ראייה על ההליכה דהיינו אע"פ שעומד ישר אבל אולי כשילך ילך עקום אבל באמת נראה שרגל הכוונה למגמת ההליכה ועליה אומר דוד המלך שהיא בכיוון ובדרך היושר לכן אפילו שעומד אבל הבכח של הליכתו היא ליושר.

אולי אפשר לרמז מי – שור דהיינו הסתכלות על מי שהיא הבינה כי כשהמלכות פניה אל בינה אזי היא אמונה.

^{מז} **תהילים פרק עג** (א) מְזֻמָּר לְאֶסֶף אֶף טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְבָרִי לְבָב: (ב) וְאֲנִי כְּמַעַט נְטוּי וְנִטְיוֹ רַגְלֵי בְּאֵין שִׁפְחָה וְשִׁפְכוּ אֶשְׁרֵי: (ג) כִּי קָנַאתִי בְּהוֹלְלִים שְׁלוֹם רְשָׁעִים אֶרְאֶה:

^{מח} בדפריד ותקפא – נטוי, בתרלד ומתולד - נטוי (כלשון הפסוק וצ"ע כי יש שם קרי וכתבו ורבינו נקט הכתיב) כן נקט בכתי" של תורה טב בסוף הספר.

^{מט} **כמו הנחש השיאני בראשית ג' יג.** ופרש"י – השיאני – הטעני כמו (ישעיה לו) אל ישיא לכם חזקיהו:

מלבים – הנחש השיאני. כבר בארתי ההבדל בין משיא ומסית ומפתה, שהמשיא מסיר הפחד, ר"ל אני נמנעתי מלאכול מפני הפחד שמזיק וממית והנחש ברר לי שאינו ממית בטבע ובסור פחד המות ממני אכלתי:

^נ **המין הוא הכופר במציאות ה'** או ביחודו או שעושה ככב או מזל וכיו"ב מליץ בינו לנברא, אבל האפיקורס הוא כופר בנבואה בכלל ובנבואת משה בפרט ובהשגחת הבורא (רמב"ם תשובה ג' ז')

^{נא} בפרש"י עפ"י מדרש תהילים עג

^{נב} **מדרש תהלים** – מזמור עג – מזמור לאסף אך טוב לישראל אלהים לברי לבב. זה שאמר הכתוב (תהלים לו, א) אל תתחר במרעים, אל תקנא בדבר שאין לו אחרית, וכן הוא אומר (משלי כד, כ) כי לא תהיה אחרית לרע. אמר הקב"ה אם ראית נחן של רשעים דולק אל תקנא בהם שהוא דועך לעולם הבא, שנאמר (שם) נר רשעים ידעך. ובמה תקנא ביראת ה' כל היום בדבר שיש בו אחרית טוב ואינה פוסקת לעולם, שנאמר (שם כג, יח) כי אם יש אחרית (לטוב). אמר אסף אני קנאתי בהוללים ולא הייתי יודע שהיסורין שהקב"ה מביא על ישראל טובים הם. ולמי לברי לבב להבריאת את לבם לאותן דכ' עליהן הבריאת (תהלים כד, ג-ד) מי יעלה בהר ה' ומי ישכון במקום קדשו, נקי כפים ובר לבב. אמר אסף אני לא הייתי יודע שלטובה הן וקנאתי ובשביל שקנאתי, כמעט נטיו רגלי. ולמה, שלום רשעים אראה, כי אין חרצובות למותם ובריא אולם. האשה הזאת טווה במטוה, אחת מקוטפת ואחת מעוטה ואין (הכל) הטווי כולו שוה. אבל הרשעים אינן כן אלא כי אין חרצובות למותם, אין בהם מום אלא בריאים כאלו. לכך, ובריא אולם. מהו חרצובות, אין הקב"ה מאחר צביונם של רשעים אלא כל מה שהם מבקשים ניתן להם. למה הדבר דומה, לחולה שעלה הרופא לבקרו נטל הכף שלו, אמר, תנו לו כל מה שרוצה לאכול למה שהוא מת. כן אמר להו משה ומשלם לשונאיו. הוי כי אין חרצובות למותם, שהן בריאין ואין הייסורין נוגעין בהם:

הרגל רומז לכח ההליכה, וההטיה רומז שכל הליכתו היא נוטה מהקב"ה, מהאמת אל המינות והשקר, ולעומת זה **ורגלי עמדה במישור** רגל הפונה בהליכתה אליו ית', ועי"ז עמידתה איתנה, שזה **מורה על אמונה**, ואז כשרגליו ישרות הליכתו ביושר ומגמת פניו אל הקב"ה אז **נתקיים ויהי ידיו אמונה** דהיינו שהאמת מתקבלת היטב בידי אמונה :

אות ז

עתה יבאר רבנו שגם בתורה יש בחי' ידין ורגלין, כי הנגלה הוא ידין והנסתר רגלין, כמו שרואים בחוש שבידים יש חכמה נגלית גדולה שאפשר לעשות בהם דברי חכמה כמו ציור וטויה כמ"ש (שמות לה כו) "בחכמה טוו את העיזים"²² ולרמוז בהם דברי חכמה כמבואר בתורה ז' הידים שבים החכמה. לעומת זה ברגלין החכמה נעלמת מאד דאין בהם אלא כח הליכה ועמידה וקצת ריקוד.

וכמו בידין ורגלין הנ"ל כך יש גם בנגלה והנסתר אחיזת הדין שצריך להמתיקו ע"י הרוח שבלב שהוא בחי' כלליות התורה.

כי יש אחיזת הדין בלימוד התורה, כי שכשלעצמו אפשר בקל להפיל אותו ללימוד כחכמה לבד בלא הקשר להקב"ה, וזה לימוד שמעורר דין, שבמקום להתחבר ע"י התורה והמצווה אל הקב"ה, הוא נפרד ממנו ית' כדי לעשות כבוד לעצמו²³.

בזוהר יתרו דף פה מבואר שהתורה יצאה מחכמה ובינה (כידוע שהחכמה מתגלית בבינה) נמצא שרש התגלותה בבחי' בינה ליבא ששם גם שרש התעוררות הדין ואין הדין נמתק אלא בשרשו. לכן רק כשחוזר וקושר לימודו לשרש התורה נמתק הדין הנאחז בלימוד, לכן צריך תמיד לקשור לימוד הנגלה והנסתר דהיינו הבחי' ידין ורגלים של התורה אל שרשה בבינה ליבא (בחי' כלליות התורה) שמשם מאיר אמת מציאותו ית' המצווה ומורה את התורה ומצווה.

והתורה היא ג"כ בחי' ידין ורגלין שיש בהם אחיזת הדין ועי"י רוח הצדיק שבלב נמתק, **כי יש בהתורה נגלה** תורה שבכתב ונסתר²⁴ תורה שבע"פ וסודות התורה, **נגלה הוא בחי' ידים** כמו דבר המתקבל ביד, כמ"ש **דודי שלח ידו מן החור, מן החור, היינו חרות על הלוחות (שמות לב)** [21/121] חרות מלשון חור²⁵ מצד לצד כמו חור ממש בלוח, בחי' שדודי שהוא הקב"ה שלח ידו מן החור, היינו נגלות התורה חרות וחוקק בפירוש מכל צד על הלוחות, **שהוא בנגלה** עשרת הדברות חקוקים וכתובים בפירוש על הלוחות דהיינו נגלה שמתקבל (מיד ליד) בקל בידי האמונה : **ונסתר** דהיינו מה שלא קבלנו בכתב

²² שמות פרק לה (כו) וְכָל הַנְּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לְבֶן אֶתְנָה בְּחֻמָּה טוּוּ אֶת הָעֵיזִים: ומבואר שם שזו היתה אומנות וחכמה יתירה שעשו בידיהן.

²³ עיין תורה ריד שבפרט תורה שבע"פ כמו שיש בה כח להכניע את הקליפה, כך יש לה גם כח לתת חיות לקליפה, ועי"כ תלמוד גמט' שמה של הקליפה לילית. צדיקים ילכו בה ורשעים יכשלו בה.

²⁴ בתולד - התורה, ובלוה"ת שם - והתורה

²⁵ נסתר יש בו כמה ביאורים, כי הנגלה ממש הוא מה שכתוב בתורה שבכתב, אבל כל מה שנדרש ביג מדות הוא נסתר שמגלה התורה שבע"פ, ועוד יש תורת הקבלה שהיא נסתר גבוה יותר, אבל עדיין הוא נגלה כי אפשר לדבר ולכתוב אותו, והנסתר האמיתי הוא תורת ה' (עין תורה נו אות ד' ותורה כב אות י') שהוא סוד ונסתר ממש כי א"א לדבר ממנו ולהסביר לאחר אלא כ"א אחד מבין בלבו לפום מה דמשער לביה. ובפשטות לפי המבואר לקמן שקיימו וקבלו זה ידין ורגלין, וידוע שע"י נס פורים קבלו תורה שבע"פ ולכן נראה שהנסתר כאן הוא גם הנסתר הפשוט, דהיינו כל מה שלא כתוב בפירוש בתורה, אלא שנתרבה ע"י דרשות חז"ל.

²⁶ חרות משרש חור מלשון הפסוק שלח ידו מן החור עיין הכתב והקבלה עה"פ שמות לב טו חרות על הלוחות (עי"ש שלמילה חיות אין חכר במקרא וכל המפגשים התלכטו כאלו לפניהם כפי"י לפי לשון חקיקה כמו ילך אותו נחמט (שמות לב ד) ולכן עזרא פי' לשון חקיקה (ש' ות' מתחלפות) ולפי"ז רבינו משה כהן פיוש חדש למילה זו שהיא מלשון לחור (חור)

²⁷ פרשת כי תשא שמות פרק לב (טו) וַיִּפֶן וַיֵּרָד מִשָּׁה מִן הַהָר וַשִּׁי לְחַת הָעֵדֻת בְּיָדוֹ לְחַת כְּתָבִים מְשֻׁנֵי עֲבָרֵיהֶם מִזָּה וּמִזָּה הֵם כְּתָבִים: (טז) וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הִמָּה וְהִמְכַתֵּב מִכְתָּב אֱלֹהִים הוּא חֲרוּת עַל הַלְּחָת:

אליהו מורחי (טו) משני עבריהם האותיות נקראות ומעשה נסים הוא. בפרק הבונה, "אמר רב חסדא, כתב שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ", אינו רוצה לומר שהיו נקראות מבחוץ כמו מבפנים, אלא שמבפנים היו נקראות ביושר ומבחוץ בהפוך. וכן פרש"י בפרק הבונה, "ונקראות מבחוץ האותיות הפוכות והתיבה הפוכה", ולא אשמעינן אלא שהיה החקק נוקב את כל הלוח, ולפיכך היו מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס. וזהו מה שביין רש"י באמרו פה "ומעשה נסים הוא", לא שהיו נקראין כמו ביושרן, אף על פי שהן הפוכות, בדרך נס, ואין לפרש "משני עבריהם" שהיו כתובין משני עבריהם, דאם כן מאי האי ד"אמר רב חסדא, מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים", אלא על כדרך לומר שפירוש "משני עבריהם", שהיתה חקיקתן עוברת משני עבריהם, ומ"ם וסמ"ך שבלוחות היה להן ליפול, אם לא שבנס היו עומדין:

²⁸ רבינו דורש חרות לשון חור, אבל באמת נראה שיותר מזה, כי מבואר במפרשים עיין הכתב והקבלה על שמות שם שלתיבה חרות אין אח במקרא, ורש"י למד מויצר אותו בחרט. ואבן עזרא מלשון חרישה, אבל הוא עצמו למד מלשון חור. וכאן מבואר שכך גם למד רבינו לא רק בדרש אלא בפשט. ששורש המילה חרות היא מלשון חור.

מהקב"ה אלא קבלו חז"ל בע"פ או דרשו והבינו מתוך הכתוב, **הם בחינות רגלין** [ס']/א"י ראש הרגל היכן שסמוך ליסוד, **כמאמר חז"ל (סוכה מט ע"ב)**/ב"י על הפסוק בשיר השירים **חמוקי ירכיך** כמו חלאים מעשה ידי אָמֵן [א"י] שדרשו חז"ל שהוא רומז לנסתר שבתורה שהם כמו בור חפור בעומק האדמה, (כמו השיתים היורדים עד התהום/ט"ו) מעשה ידי אמנותו של הקב"ה (כמבואר במדרש) וכבודה להיות דווקא בותר, לכן נמשלו לירך **מה ירך בסתר וכו'** אף דברי תורה בסתר [ס']/א"י: **וכלליות התורה נקראת לב** כי שרשה בבניה ליבא (זוהר יתרו פה:) וא"א לכוון בה לאמת אלא בכוונת הלב לשם שמים, והרמז לזה **שמתחלת בב'** "בראשית ברא", **ומסיימת בלמ"ד** "לעיני כל ישראל", רמז שבכלליותה/ט"ו נקראת לב **שם משכן הרוח כמ"ש** "ורוח אלקים מרחפת על פני המים" דהיינו מימי התורה וכמבואר בתורה ח"ט/א,

ס' תורה נו את ד'

ס"א **תורה נו את ד'** – ודע, שהתורה המלבש תוף ההסתרה שבתוף הסתרה, היא תורה גבוה דיקא, הינו סתרי תורה. כי מחמת שהיא צריכה להתלבש במקומות נמוכים כאלו, הינו אצל אלו שעברו הרבה, עד שנסתר מהם בהסתרה שבתוף הסתרה, על פן חשב השם יתברך מחשבות לבלי להלביש שם פשטי תורה, לבל יוכלו הקלפות לינק משם הרבה, ויהיה הפגם גדול מאד. על פן הוא מסתיר ומלביש שם תורה גבוה דיקא, סתרי תורה, שהיא תורת ה' בעצמה (ג). כפי שלא יוכלו הקלפות לינק משם הרבה. בבחינת (שמות י"ב): "ועברתי בארץ מצרים, אני ולא מלאך, אני ולא השליח, אני ולא ממש, סתרי תורה. על פן דיקא מההסתרה שבתוף הסתרה, כשחוזר ומהפכה לדעת, נעשה ומסתר השם יתברך בעצמו הינו תורת ה' ממש, סתרי תורה. על פן דיקא מההסתרה שבתוף הסתרה, כשחוזר ומהפכה לדעת, נעשה ומסתר דיקא תורת ה' ממש. כי שם נסתר תורת ה', סתרי תורה פנ"ל:

ס"ב **סוכה מט:** – תנא דבי רב ענן מאי דכתיב חמוקי ירכיך למה נמשלו דברי תורה כירך לומר לך מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר.

ס"ג שיר השירים ז' ב'

ס"ד **שיר השירים פרק ז** (ב) מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן:

רש"י – חמוקי ירכיך כמו חלאים – קבוצת עדיי זהב קרויה חלי כתם אל חלי בלשון ערבי ורבותינו דרשו על נקבי השיתין של נסכים שנעשו מששת ימי בראשית עגולים כמו ירך כמו חלאים לשון חפירה כמו חוליות הבור. מעשי ידי אמן – ידי הקב"ה, במסכת סוכה אמן כמו אומן קילוסו של הקב"ה ישראל מקלסין אותו מלמעלה למטה מתחילין מראשו כתם פז ויורדין ובאין עד שוקיו עמוד שש לפי שהן באין לרצותו להוריד שכינתו מן העליונים לתחתונים והוא מונה קילוסם מלמטה למעלה מה יפו פעמיך הם הרגלים ומונה והולך עד ראשך עליך ככרמל עד שהוא בא למושכה אליו:

ס"ה **עין יעקב על סוכה אות (ז)** דף מט ע"א אָמֵר ורבה בר בר חנה אָמֵר, רבי יוחנן, שיתין – משישת ימי בראשית נברא, שְנַאָמֵר, (ש"ה ז) "חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן". "חמוקי ירכיך" – אלו השיתין, "כמו חלאים" – שמתחילין ויורדין עד התהום, "מעשה ידי אמן" – מעשה ידי אמנותו של הקדוש ברוך הוא.

ס"ו ע"ש עיון יעקב על עין יעקב שמזכיר בנסתח לאל"ה סיה לו להקשות כהקשה במ"ק מפסוק חכמות בחוץ תונוה וכן כתיב ולא מלאך נסתח דכתיב

ס"ז **ועיין מועד קטן דף טז.** שוב פעם אחד גזר רבי שלא ישנו לתלמידים בשוק מאי דרש חמוקי ירכיך כמו חלאים מה ירך בסתר (דף טז): אף דברי תורה בסתר יצא רבי חייא ושנה לשני בני אחיו בשוק לרב ולרבה בר בר חנה שמע רבי איקפד אתא רבי חייא לאיתחזווי ליה אמר ליה עיני מי קורא לך בחוץ ידע דנקט מילתא בדעתיה נהג נזיפותא בנפשיה תלתין יומין ביום תלתין שלח ליה תא הדר שלח ליה דלא ליתי מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר מקצת היום ככולו ולבסוף סבר לא אמרינן מקצת היום ככולו לסוף אתא אמר ליה אמאי אתית אמר ליה דשלח לי מר דליתי והא שלחי לך דלא תיתי אמר ליה זה ראיתי וזה לא ראיתי קרי עליה ברצות ה' דרבי איש גם אויביו ישלים אתו מאי טעמא עבד מר הכי אמר ליה דכתיב חכמות בחוץ תרונה אמר ליה אם קרית לא שנית ואם שנית לא שילשת ואם שילשת לא פירשו לך חכמות בחוץ תרונה כדברא דאמר רבא כל העוסק בתורה מבפנים תורתו מכרות עליו מבחוץ והא כתיב לא מראש בסתר דברתי ההוא ביומי דכלה ורבי חייא האי חמוקי ירכיך מאי עביד לה מוקי לה בצדקה ובגמילות חסדים.

ועיין תורה תמימה <חלק הביאורים> שיר השירים פרק ז פסוק ב אות <כ> דרש חמוקי מלשון דודי חמק עבר, וכן עד מתי תחמקין (ירמיה ל"א), ודרש ענין הפסוק על דברי תורה על שם סופו כמו חלאים מעשה ידו אמן, שהתורה היא מעשה ידו אומנתו של הקב"ה, כמבואר במ"ר ר"פ בראשית, ור"ל לפעמים כבודה ותכליתה של התורה להיות בסתר, והיינו בשעת הגזירה, שלא יבאו פריצים ויחללוה:

עיון יעקב על סוכה בעין יעקב אות כא דמקשה מדוע לא מקשים בסוכה מט: כמו במועד קטן דף טז שכתוב חכמות בחוץ תרונה וכתוב מראש בסתר דברתי? משמע לא בסתר אלא בגלוי. ומתוך שבאמת כאן מדובר על חלק הנסתר שבתורה.

אולי אפ"ל כי הרגל מרמז להליכה וקיום, שזה בחי' קיום העיצות של התורה שהן לבוש לנסתר, כי הנגלה אפשר לקיים בלימוד (שדורש ומחדש תורה שבע"פ) אבל הנסתר (דהיינו התורה שבע"פ עצמה) מתקיים בעשיה. ועיין תורה ז' שאת האמת של הצדיק א"א לקבל אלא ע"י שילך בדרך עצת הצדיק ועי"ז נחקק בו האמת ועי"ש ביאור הריצ"ח סוד העיצה שהיא שכל גבוה מאד שא"א להלביש אותו אלא במעשה גשמי דהיינו עיצה מעשית.

ס"ח **צ"ע** כי זה רק בתורה שבכתב. נמצא שהכלליות הוא בכתב דייקא והוא נושב בשניהם בנגלה ונסתר. וצ"ע כי לכאורה יותר נראה שהכלליות הוא הנסתר בעצמו הגבוה מעל גבוה. וצ"ע.

ס"ט **תורה ח אות (ב)** אף מאין מקבלין הרוח חיים? דע, שעקר הרוח חיים מקבלין מהצדיק והרב שפדור, כי עקר רוח החיים הוא בהתורה, כמו שכתוב (שם א): "רוח אלקים מרחפת על פני המים" הוא התורה, והצדיקים דבקים בתורה, ועל פן עקר הרוח חיים הוא אצלם. וכשהוא מקשר להצדיק והרב שפדור, כשהוא מתאמת ומאריך רוחה, ממשיך רוח החיים מהצדיק שפדור, שהיא דבוק בהתורה אשר שם הרוח. והוא שנקרא הצדיק (במדבר כ"ז): "איש אשר רוח בו" שיודע להלך נגד רוחו של כל אָחָד וְאָחָד (כמו שפרש רש"י שם). כי הצדיק ממשיך ומשלים הרוח חיים של כל אָחָד וְאָחָד פנ"ל:

דנשיב בשית פרקין דדרועין הנושב בשש פרקי הידים, **ושית פרקין דרגלין** ובשש/ו פרקי הרגלים, **היינו בנגלה ובנסתר** נמצא כשלומד תורה לשם שמים בשמחה מכח הרוח המרחפת עליה אזי כשלומד כך נגלה זה כמו בחי' מחאת כפים שממתיק הדינים ומבטל הכפירות וכשלומד נסתר זה כמו בחי' רקודין כנ"ל. ועיין תורה פא תנינא/א^א שכשמתקן איזה בחי' ברוחניות ע"י מתקן את כל הבחינו הדומות לה כגון תיקון רגלין ע"י ריקוד מעלה את כל בחי' המלכות שמכונים רגלים כגון אשתו מהקליפות ומאחיות הדינים :

אות ח

מה שנתבאר עד כאן שכבוד הש"י הוא לקרב רחוקים לתפילה, אבל לרחוק אין תפיסה אלא בתפילה שהיא בחי' יעקב שהעלה אותה מהר ושדה לבית, ולאמונה ותפילה כזו א"א לבוא אלא ע"י צדיק הדור. אבל יש בעלי גאווה שמסתירים ומרחיקים מצדיק הדור. וגם כל אחד הגאווה בו מונעת אותו מלהתקרב לצדיק. ולבטל הגאווה צריך להתקרב לצדיק הדור, כי ע"י רוחו משבר הרוח גבוהה, כי הגאווה היא כפירות, שע"י הדינים והחרון אף בעולם, ואחיותם בידין ורגלין, וע"י ריקודים ומחאת כפים, בפרט בזמן המסוגל לזה כגון בשמחת מצווה (ובעיקר בפורים)^ב, מתפשט ומאיר רוח הצדיק מהלב לבחי' רגלין וידין, ונמתקים הדינים והכפירות וזוכה לאמונה, כי נתבטל הגאווה שמסתיר ומונע מההתקרבות לצדיק האיש אשר הרוח בו. ואזי גם מתבטלת ההסתרה על בית התפילה שאצל הצדיק, ואזי מתקרבים הרחוקים שזה עיקר כבוד הקב"ה.

מקשים איך אפשר להמתיק את הדין ע"י ריקוד ומחאת כפים הרי צריך לזה את רוח הצדיק ולהתקרב אליו צריך תחילה לבטל את הגאווה והדין ע"י ריקוד. ותרץ הביאה"ל שבכל יהודי משרש מרוח הצדיק, שע"י יש בכוחו להתחיל, וע"י אתערותא דלתתא יזכה לעוד רוח (ועיין תורה קסט שבשעת הדין א"א לרקד ושם העצה שישפוט את עצמו וע"י יבטל את הדין ויוכל לבוא לשמחה, ואזי יזכה לסיעתא דשמיא בשמירת הברית ע"ש)

עוד צ"ע כי לשבר הגאווה צריך להתקרב לצדיק הדור, והגאווה היא המונע להתקרב לצדק, וא"כ מאחר שכבר התקרב לצדיק, הרי כבר לכאורה ביטל הגאווה ונמתק הדין, ולמה צריך ריקוד ומחאת כף. בפשטות נראה שלא נמתק הדין לגמרי עד שיתפשט הרוח שבלב לקצות הידין וקצות הרגלין דהיינו למקומו המרוחקים ביותר. עוד עיין תורה עב שאדם ע"י איזה מעשה טוב שעושה ניתן לו כח להתגבר על היצה"ר וכשמתעורר ללכת לצדיק ממית את היצה"ר לשעתו, אבל אח"כ כשמתחיל ללכת לצדיק מתגבר היצה"ר וכשבא אליו מתגבר עוד יותר, ונראה לפ"ז שתחילה קיבל את אור הצדיק במתנה בלי כלים, ולכן יש כח להיצה"ר לבטל זאת, ועל זה מציע רבינו כאן שעל ידי רקודין ומחאת כף יעשה כלים לאור הצדיק, וע"י יבטל לגמרי את הגאווה הרוצה למנוע אותו מהצדיק ומהאמונה ויתבטלו כל הדינים.

עתה יבאר שכל בחינות הנ"ל הם בחי' מרדכי ואסתר ופורים והמן. כי מרדכי ואסתר הורידו בפורים אור נפלא שמתגלה דייקא בחושך ההסתרה, כהכנה לבניין הבית השני שהיה בחי' חושך ביחס לבית ראשון כי בטלו בו הניסים בבית המקדש ובטלה הנבואה, וצדיקי הדור מאז היו צריכים להאיר אור חדש בעולם לתת כח להמליך את הקב"ה גם מתוך חושך, כשאינ נביא שאפשר לשאול אותו דבר ה', אלא ללמוד לראות ולגלות אור בחושך, לגלות איך יש השגחה אע"פ שלא רואים ניסים, וזה התחיל במגילה שלא ראו בה ניסים גלויים, וכן שם ה' לא נזכר בה, ואעפ"כ היה נס גדול אלא שנעלם בטבע. ובעיקר היו הכנה לגלות האחרונה הארוכה שבו החושך עצום עוד יותר. והמן עולה בכל דור מחדש ואין כוחנו אלא בתפלה בכח הצדיקים שבכל דור.

וזה כל הנ"ל דהיינו רוח הצדיק המנשב ברגלין וידין וממתיק את הכפירות והדין, כל זה בחי' **מרדכי ואסתר** ידין ורגלין, **והמן** ע"ז וגאווה, **בחינות פורים**^ג, לשון פורה דרכתי, שבה פורתי את העכו"ם.

^א **אולי אפ"ל** שגם השש רמוז בתורה במה שהלוחות רחבו ו' וארכו ו' ואורך ורוחו רמוז לאיש ואשה ידין ורגלין, איש לאורך שממשיך בבחי' קו מלמעלה ואשה רוחב בחי' עשאה כאוצר לקבל להרחיב ולבנות מה שמקבלת.

^ב **תורה פא תנינא** - כְּשֶׁאָדָם מְשַׁמֵּחַ עֲצָמוֹ בְּשִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה, וְהַשְׂמִיחָה גְדוֹלָה כָּל - כָּף, עַד שְׂנוֹגֵעַת עַד רְגְלָיו, הֵינּוּ שְׂמֻרְקָד מִחֵמַת שְׂמֻחָה, זֶה הַבְּחִינָה נִקְרָא: "וְנִבְיָא לְבַב חֲכָמָה" (תהלים צ). הַרְגְּלִים הֵם נִצָּח וְהוֹד, בְּחִינַת נְבִיאִים, נִתְעַלִּים לְבְּחִינַת לֵב עַל - יְדֵי הַשְׂמֻחָה שְׂבֻלָב, כִּי הַשְׂמֻחָה מַעֲלָה אוֹתָם. וְזוֹ הַרְקוּד שְׂמֻעָלָה רְגְלָיו בְּכָל פַּעַם. וְכִשְׁלֹמֹד תוֹרָה אוֹ שְׂעוּשָׁה מִצְוָה כָּכָל - כָּף שְׂמֻחָה, שְׂהַשְׂמֻחָה נֹגַעַת עַד רְגְלָיו, וּמַעֲלָה אֶת רְגְלָיו לְמַעַלָּה בְּזֶה נִתְעַלִּים כָּל תּוֹמְכֵי דְאִרְיָתָא, שְׂהֵם נִקְרְאִים סְמִכֵי קְשׁוּט. וְזֶה פְרוּשׁ (יְשַׁעְיָה מ"א): "צִדְקַת יִקְרָאָהוּ לְרְגְלוֹ", כִּי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה נִקְרְאִים צִדְקָה, כְּמוֹ שְׂאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכָרוֹנָם לְבְּרַכָּה (חֲלִין פט): 'צִדְקָה תְּדַבְּרוּן' וְכוּ', וְכְמוֹ שְׂכְתוּב (תהלים קי"ט): "כִּי כָל מִצְוֹתֶיךָ צִדְקָה".....

^ג **בביאור הליקוטים** כתב שאע"פ שכל השנה מסוגל המחאת כף וריקוד להמתיק את הדין עיקר סגולתם בפורים שאז הארת מרדכי ואסתר.

^ד **ואולי אפשר לומר** גם כי פורים בחי' יעקב כי כמו שיעקב תיקן ערבית דהיינו להאיר כח התפילה גם בלילה והחושך וע"י יכול להאיר גם לרחוקים והעכו"ם, הכי נמי פורים הוא בחי' הכח לגלות אור בחושך ובהסתרה דייקא ובאמת ע"י התקיים ורבים מבני הארץ מתיידיים וכמו שיליה זמן שינה ודייקא בו האיר יעקב את כח התפלה כן פורים היה בחי' שינה כמובא שאמר המן אלקיהם של אלו ישן הוא וכמבואר בכוננות שהיה בחי' דורמיטא כדי לנסר את הנוק' וכו' ודייקא בו האיר מרדכי את הנס דהיינו תפלה כמבואר בתורה ז'

וגם בחי' גורל שהפיל המן, דהיינו שהעמיד עצמו כנגד צדיק האמת שאחיותו בשער הנ' ששם הגורל. וכן בחי' עומר שעורים עומר ידין שעורים רגלין.

וצריך להבין איך הביאור בתורה זו שופך אור על כל מעשה המגילה. וצריך להבין מה הוא רוח הצדיק שממנו התפשטו החסדים להמתיק את הדינים שבידין ורגלין. וכיצד יתכן שמרדכי הצדיק העצום, היה רק בחי' ידין שצריך להמתיקם ולא הרוח שממתיק. ונ"ל שבאמת מרדכי ואסתר הם בחי' הרוח שבלב ונקראים ידין ורגלין, כי ברוח דהיינו במשפיע, יש גם בחי' ידין ורגלין, כמ"ש "דודי שלח ידו" וכתוב "פורה דרכתי" שניהם הכוונה להקב"ה, דהיינו שרש הרוח שבלב, שיש בו בחי' יד ורגל, כי מתפשט להאיר בידים ורגלין. דהיינו שמרדכי ואסתר הם בחי' ידין ורגלין המתוקנים/ע"ה, שבהם מאיר הרוח חיים בשלימות, ועי"ז מאיר בבחי' ידין ורגלין הנמוכים יותר, וכדמצינו בעולמות שתחילה באצילות מאיר האור בכלים מתוקנים בשלימות, ואח"כ בכל עולם הנמוך יותר מאיר פחות בשלימות, עד שבעולם העשיה הדין שבבחי' ידין ורגלין הוא רב וקשה, ועי"ז מרדכי אסתר שאחיותם באצילות, ששם הידין ורגלין מתוקנים, מאירים גם בעשיה, לידין ורגלין להשתדל לתקן אותם כמו באצילות.

ומבאר רבנו כי המן הרשע הוא בחי' הע"א-העבודת אלילים/ע"ה של גאוה הנ"ל, כמאמר חז"ל בגמרא שעשה עצמו ע"א {מגילה י:} ע"ה/ע"ה. ובשביל זה כיון שעשה עצמו ע"ז, וידע שמה רבנו בכוחו לבטל ע"ז, לכן הפיל פור הוא הגורל [ע"ה/ע"ה] בפשטות נראה שלא ידע מתי הזמן הטוב להתגבר על

ע"ה אע"פ שבכלליות ידין ורגלין שניהם בחי' מלכות בחי' מקומות רחוקים שצריך להמתיק ע"י הרוח חיים המתפשט מהלב ע"י שמחה ואילו מרדכי ואסתר הם צדיקים ולא רחוקים ובפרט מרדכי שהוא במדרגת משה בחי' יסוד אבא בחי' אבא יסוד ברתא כמ"ש ותהי לו לבת ואיך אומר שהם בחי' ידין ורגלין.

ואולי כי הידים שרשם קרוב ללב וסופן רחוק וכל איש בכלליות הוא בחי' ידין ביחס לאשה שהיא רגלין אבל תלוי היכן אוחז בבחי' ידין בשרש הוא בקצה, ומרדכי היא ממש בשרש הידין דהיינו ברוח החיים הנושב מהריאה ובא ללב כמבואר בסוף תורה מה. ומאמר מרדכי אסתר עושה ועי"ז נעשית רגלין מתוקנות.

ע"ה פרפראות לחכמה אות יב - כי המן בחינת עבודה זרה וכו', היינו כמבואר בתיקונים שקליפת המן הוא בחינת אל אחר וכמובא שעמלק הוא גימטריא אל אחר, שזה בחינת הגאוה של המן ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה, דכתיב (שמות ל"ד) לא תשתחוה לאל אחר, ועיקר כחו של מרדכי היה על ידי שנולד מבנימין כמובא בדברי רז"ל, כי כבר נתבאר לעיל שבנימין רומז על גאוה שזה בחינת ואת בנימין תקחו הנ"ל, על שם שנולד בארץ ישראל שגבוה מכל הארצות. ויש לדקדק איך מרמזין מדת הגאוה בשם בנימין הצדיק ובקדושת ארץ ישראל, אך הענין הוא כי באמת יש בחינת גאוה דקדושה שצריכין להשתמש בה לפרקים שזה בחינת חרב הגאוה, בכדי להכניע בה הבעלי גאוה דסטרא אחרא המתגברים בגאוותם נגד הקדושה, או על כל פנים להיות נמלט מהם ולבלי להיות נכנע לפנייהם חס ושלום, ומי שנתבטל כנגדם ונכנע לפני גאוותם הרעה זה בחינת משתחוה לאל אחר חס ושלום, כי הוא נותן להם כח ותוקף על ידי ענוותנותו הפסולה שהיא תכלית הגאוה, כי על ידי זה מתגאה אחר כך נגד אנשי אמת שהיה צריך באמת להיות נכנע לפנייהם ולהתבטל כנגדם ודבר זה הוא בכלליות ובפרטיות, ומובן בדברי רז"ל בכמה מקומות וזאת הגאוה דקדושה הוא בחינת בנימין שנולד בארץ ישראל שגבוה מכל הארצות, וזה בחינת ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה, כי התחוק עצמו בכח הגאוה דקדושה לבלי להשתחוות לפני המן שעשה עצמו עבודה זרה, וזה היה תיקון למה שגאוה קצת בענין זה, שזה בחינת משה שאמר לו שמואל הנביא הלא אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה וכו', ויש בזה להאריך קצת ומובן ממילא וזהו שאמר רז"ל (מדרש רבה אסתר פרשה ה) שתשובת מרדכי היתה באשר שזקנו נולד בארץ ישראל ולא השתחוה לעשו, וזה מכיוון ממש לעניניו ועל כן התגרה המן בישראל ורצה לכלותם חס ושלום, כי הגאוה היא סטרא דמותא ומי שנכנע ונתבטל לפנייהם הוא גרוע ממת חס ושלום, ומי שאינו רוצה להתבטל כנגדם הם מתגרים בו עד למות חס ושלום, ועל כן הפיל פור בחודש אדר שמת בו משה, כי משה מבטל העבודה זרה כי הוא עניו מאוד כנ"ל, ועיין מדרש רבה נשא פרשה י"ג גאות אדם תשפילו זה עמלק וכו', מבואר שעמלק הוא בחינת גאוה כנ"ל:

ע"ה מגילה י: - רבי שמואל בר נחמני פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהבא (ישעיה נה-יג) תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס תחת הנעצוץ תחת המן הרשע שעשה עצמו ע"ז דכתיב (ישעיה ז-יט) ובכל הנעצוצים ובכל הנהלולים.

ע"ה ובמגילה יט. שווי נפשיה ע"ז. עיין גם אסתר רבה פרשה ו' פסקא ב' שחק ע"ז על לבו. ועיין סנהדרין סא:

ע"ה מגילה יט. - ומ"ד מאיש יהודי מה ראה מרדכי דאיני בהמן על ככה דשוי נפשיה ע"ז ומה הגיע אליהם דאתרחיש ניסא.

סנהדרין סא: - איתמר העובד עבודת כוכבים מאהבה ומיראה (שעונדה לעשות נחת לאלוהו או מפחד איזה אלם) אביי אמר חייב, רבא אמר פטור. אביי אמר חייב דהא פלחה. רבא אמר פטור, (כי) אי קבליה עליה באלוה אין אי לא לא: סימן עב"ד ישתחו"ה למשי"ה: ואמר אביי מנא אמינא לה (שחייב) דתנן העובד עבודת כוכבים אחד העובד אחד ומיראה, ורבא אמר לך לא כדמתרץ רבי ירמיה לטס אלוהות זין כדכח וזין טל כדכח חייב. אמר אביי (מציא עוד לראיה מצייתא) מנא אמינא לה דתניא (שמות כ-ה) "לא תשתחוה להם" להם אי אתה משתחוה אבל אתה משתחוה לאדם כמותך משתחוה לו לכבוד, יכול אפילו נעבד כהמן (שעסקה עלמנו אלוה), ת"ל (שמות כ-ה) "ולא תעבדם". והא המן מיראה הוה נעבד (אע"פ טל משנו לאלוה, אלא טהאלך לווה לענדו כמ"ש כי כן לווה המלך, אע"פ העונדו חייב) ורבא מתקן את הנתייחא כהמן ולא כהמן, כהמן דאיהו גופיה עבודת כוכבים ולא כהמן דאילו המן מיראה (לכן העונדו פטור) והבא כנתייחא לאו מיראה לכן חייב.

ע"ה אסתר ג' ז'

ס אסתר ג' (ז) בחדש הראשון הוא חדש ניסן בשנת שתים עשרה למלך אחשוורוש הפיל פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חדש אדר:

פרש"י - (ז) הפיל פור - הפיל מי שהפיל ולא פירש מי ומקרא קצר הוא. הוא הגורל - הכתוב מפרש ומהו הפור הוא גורל הפיל הגורל באיזה חדש יצליח. מיום ליום - באיזה יום בחדש שיצליח:

ישראל, לכן הניח זאת לגורל, ע"י שהשליך^א יב פתקים של יב חדשים לתיבה אחת, ושנד או שסה פתקים כימי השנה לתיבה אחרת, וערבב ונטל אחד מכל תיבה, ועלה בידו חודש אדר/ב^ב, ויום בשנה כנגד יד אדר, ושמח/ג^ג שנפל הגורל **בחדש שמת בו משה** [ד'^ד/י^ה]. דהיינו בזמן שסבר שכוחו של משה רבנו בטל, אבל האמת כפי שמשמע כאן ומפורש בלק"ה שהמן רצה להפיל את השגחת הגורל/י^ו, וסבר שבכשפיו יוכל לכוון את הגורל כפי רצונו, ובוזה להראות שאין ממש בגורל, כי הגורל הוא בשער הנ' שם אין רע כלל כולו רק טוב ואפילו הסט"א בשרשה שם הוא טוב, ורק למטה נפרדים לימין ושמאל שהם צד הקדושה וצד האחר, וכפי הכלים של תורה ודעת שאדם מכין כך מצייר למטה האור הפשוט הבא מלמעלה (לק"ה פורים א' ב'), וזה רצה המן להפיל, ולהראות שבכוחו לכוון את האור לכלים שלו כרצונו/י^ז, לכן שמח כשהצליח כביכול בהפלת הגורל כפול ויצא מכון שנפל החודש והיום באדר, שבו נסתלק משה רבנו, נמצא לדעתו ע"י הגורל דייקא ניתן לו הכח להשמיד את ישראל וכל המלכות דקדושה. **כי משה רבנו ע"י שהיה עניו מכל האדם הוא מבטל**

הע"ז–העבודה זרה/י^ח שהיא הגאווה. משמע שהבין שהארת הצדיק היא תמידית, וכוחו של משה עדיין עומד ומבטל את כוחו, ולכן לא יוכל להתגבר בגאוותו על ישראל אלא בזמן שכוחו של משה רבנו העניו בטל, וסבר שכפי שהיה בחיי משה שבאדר נסתלק כוחו, כך נשאר לנצח שכוחו באדר מסולק, ולא ידע שאדרבה באדר

אבן עזרא – (ז) הפיל פור – זאת המלה פרסית ופירושה גורל והנה זה הפך הוא חדש ניסן, ויש אומרים כי בחר להשמיד את ישראל בחדש אדר כי בו נאסף אל עמו משה אדונינו ולא ידע כי בו נולד, ואחרים אמרו בעבור חבור העליונים במזל גדי שהוא שנים עשר למזל דלי שהוא מזל ישראל, והנכון שכן יצא בגורלו כי מהשם משפטו והשם האריך הזמן עד שיעשו ישראל תשובה וימלטו:

ספורנו – (ח) גורלות. כי הגורל בפרט על ידי איש חסידו הוא כאשר ישאל איש בדבר האלהים כאמרו בחיק יוטל את הגורל, ומה' כל משפטו:

א הפיל פור הוא הגורל – הלשון הפיל צ"ע דביומא פ"א הלשון טרף בקלפי והעלה שני גורלות, אבל עיין משלי (טו לג) בחיק יוטל הגורל ומה' כל משפטו. דהיינו לשון השלכה. וכן הלשון בחלוקת הארץ לשבטים ביהושע פרק יח בפסוק ו' יריתי גורל ובפסוק ח' אשליך גורל וביאר שם המלבי"ם שיריתי הכוונה למקום מסויים דהינו שידע לכוון הגורל עפ"י הקבלה אבל לעם אמר אשליך דהיינו כלפי חוץ נראה כמשליך שלא יודע להיכן יפול הגורל. ומשמע שהמן הפיל גורל באופן שלא ידע היכן יפול וכמבואר בגמ' ששמח כשנפל בחדש אדר משמע שלא ידע שכך יהיה.

ב את הגורל הפיל בחודש ניסן ושמח כשעלה הגורל על חודש אדר שנה הבאה

ג צ"ע כי לשון רבנו משמע שהפיל בכוונה שיצא בחודש אדר אבל בגמרא מבואר שלא ידע אלא רק שמח שכך יצא לו. וכן משמע מלשון הפיל ולא שעשה או ירה כנ"ל במלבי"ם.

^ד * מגילה יג:

ה מגילה יג:– הפיל פור הוא הגורל תנא כיון שנפל פור בחודש אדר שמח שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד.

ו כי הגורל הקדוש הוא שאנו מחזירים את הספק ומקשרים אותו לבינה לבחי' עוה"ב בחי' שורש ההשגחה אבל רק בכח התורה נעשים כלים כראוי שייכנס בהם השפע ולא ילך לסט"א.

כי המן היה לעומת זה של מרדכי שבאורו הגדול משער החמישים עורר בחי' הגורל שהיא ההשגחה שבתוך ההסתרה כי גורל הפירוש כשאדם אינו יכול להכריע בעצמו אזי מוסר ההכרעה לשיקול עליו וכמ"ש בחיק יוטל גורל ומה' כל משפטו אבל באמת הגורל דייקא מגלה בחי' ישראל עלו במחשבה תחילה בחי' אבן ישראל אב וכן כחודא אלא שהמן כפר בזה ורצה להעלים האמונה בזה ע"י הגורל שלו

לכן עשה גורל שאין עליו עוררין (לאפוקי מגורל דעכן) דהיינו מיום ומחודש לחודש עיין יערות דבש גורל כפול להכרעת העליון בספק התחתון יב פתקים ושסה פתקים וע"י שנפל היום שסה וחודש יב הוכיח שאיבדו את ההשגחה שהרי מלמעלה כיוונו שיצא כך היום בחודש ובפרט באדר שהוא סוף ועקב שבזמן בחי' הריחוק מהראש והשגחה והראיה שהרי בו מת משה הוא הדעת. אבל גם בזה כפירתו התעתו ולא ידע שמינת משה היא לידתו וצדיקים גדולים במיתתם מחייהם כי להיפך משה עלה לשער הנ' כמובא שעלה להר נבו היינו נ' בו ויקבור אותו בגי' היינו ביג' מידות של רחמים. ועוד שבאותה שנה היה אדר מעובר ובו לא שולט המזל והכישוף

י לק"ה פורים א' ב' – ועל כן המן הרשע הפיל פור הוא הגורל שרצה להפיל גורל. להפיל ממש שרצה להפיל הגורל שהוא מקור החיים להמשיך לעצמו לחלקו וגורלו ח"ו להמשיך הגורל והחיים לסטרא אחרא ח"ו כנ"ל וזה בחינת הפיל פור שהוא בחינת שכחה כמובא וכנ"ל שהוא סטרא דמותא בחינת נשכחתי כמת מלב שרצה להפיל הגורל הנ"ל לחלקו ח"ו למטה שהוא בחינת שכחה סטרא דמותא בחינת הפיל פור היפך הגורל בחינת עלמא דאתי שהוא מקור החיים בחינת זכרון כנ"ל כי רצה להמשיך הגורל למטה לחלקו לבחינת פור בחינת שכחה כנ"ל ולא עלה בידו טעותו כי אם בחודש אדר שאז מת משה וסבר שנתבטל כח התורה כנ"ל שאזי יכול להמשיך לעצמו הגורל ח"ו כנ"ל. וזהו הפיל פור הוא הגורל וכו' מחודש לחודש שנים עשר הוא חודש אדר כמבואר במאמר ואלה המשפטים (בסימן יוד)

פ לפי הנ"ל שעיקר הע"ז היא הגאווה לכן דייקא משה מבטלה כי עליו נאמר והאיש משה עניו מאד, ובפרט הפעור שהוא תכלית ההפך מבושה, דהיינו תכלית הגאווה. וכן מבואר בתורה ד' שע"י שמושה רבנו תיקן מדת המלכות ע"יז היה לו הכח לבטל את הע"ז של פעור ותיקון מדת המלכות היא בחי' דלית לה מגרמא כלום דהיינו השפלות וענווה שממעט עצמו בכלית וממליך על עצמו בשלימות את הקב"ה. ועיין פל"ח אות יב

עיין גם תורה רטו – ... כל זמן שיש עבדים בעולם חרון אף בעולם (ב). וכן שמתקין הדין והחרון אף, נמתק העבדים ונעשין גרים: וזה היה עבודת משה רבנו, עליו השלום, כל זמן חיינו, וגם לאחר מותו, כי השתדל לקרב הערב רב כדי לעשות גרים, וגם במוותו נקבר מול בית פעור, כדי להמתיק העבדים כדי שיהיו נעשין גרים. ועל כן נסתלק בשבת במנחה, שאז הוא עת רצון. כדי להמתיק כל העשרים וארבעה בתי דינים בפ"ל, כדי לעשות גרים, כי כל עבודת משה, להמתיק החרון אף של העבדים לרצון, ועל כן משה עומד בין שמד לרצון: כי מספר משה הוא ממצע, בין מספר שמד למספר רצון. כי הוא עומד תמיד להמתיק השמד להפכה לרצון פנ"ל:

משה גם נולד, וכיון שהסתלק ביום הולדתו אזי אדרבה, אין זה מורה על הסתלקות כוחו אלא להפך על שצדיקים בהסתלקות גדול כוחם יותר מבחיהם/ט^ט נמצאת הסתלקותם כמו לידה חדשה, ובשביל זה נקבר/צ מול בית פעור [צא], כדי לבטל הע"ז/צ שבפעור/צ כמבואר בתרגום יונתן שם ובמדרש/צ, כשרז"ל – כמו שדרשו רבותינו ז"ל בגמרא (סוטה י"ד.) [צו]/צ. כי משה גי' גימטריא

^ט אולי הטעות שלו היתה שלא חילק בין צדיק לסתם אדם וסבר שכולם זמן פטירתם הוא מכח שהורע מזלם אבל האמת שצדיק דייקא מכח שלא הורע מזלו בפטירתו לכן נפטר ביום הולדתו שאז מזלו מורם (כך זכור לי ששמעתי בשם ר' צדוק). ולפי"ז באמת כחו של המן מסולק בפורים שאז מת.

^צ נקבר מול בית פעור – ואיתא בגמ' סוטה יד. שלא נודע מקום קבורתו כי נדמה שהוא למעלה ונדמה שהוא למטה עי"ש ובמדרש שאם היו יודעים היו צועקים על קברו ומיד נושעים וצ"ע הרי אפשר שילכו רבים ויהיו בכל מקום שספק הוא שם וממה נפשך יצא שמישהו צועק על קברו, אבל נראה שלא יועיל כי משה הוא הדעת ולכן מי שהוא במדמה לא שייך שיהיה על קברו אלא מול קברו כפעור.

תימה שלא נודע קבורתו לא לנו ולא למשה רבנו אלא רק לפעור, דהיינו למשחית עצמו בלבד, אבל לא לעובדים אותו עיין סוטה יד. ששלחה מלכות רומי הרשעה לבקש ממושל בית פעור שיראה להם את קברו של משה, ובאר הבן יהודיע כי רצו להחריב את הבית ע"כ רצו לשמור שלא יתפללו ישראל על קברו. ולא מצאו את קברו כי לעליונים נדמה למטה ולתחתונים למעלה. ועי"ש בן יהודיע ומהרש"א ומהר"ל שמשה נתעלה לרוחניות גמורה כמלאך בחייו וכ"ש בהסתלקותו, לכן גם לקברו לא היה גדר במקום, וא"א לעמוד על מקומו. ועיין פרקי אבות ה' ו' שקברו של משה אחד מהדברים שנבראו בין השמשות שהם מעשה ניסים.

ועיין היכל הברכה (דברים לד ו) שכתב שקבור בשער החמישים שמי שמגיע לשם מיד נדמה לו שעדין לא התחיל כלל, כי שם ההתחלה של מט שערי תשובה החדשים, ולכן נקרא בגי בארץ, כי כשמגיע לשם שוב נדמה לו שהוא בארץ. ועי"ש כתב שמשה קבור בלב כל אחד מישראל ולפעמים מאיר בחיזוק הלב ולפעמים בלב נשבר ואין מי ששיגי הליכות אור קבורתו בלב איש ישראל.

^{צא} דברים לד ו'

^{צב} דברים פרק לד (ו) ויקבר אתו בני בארץ מאב מול בית פעור ולא ידע איש את קברתו עד היום הזה:

תורה תמימה – מול בית פעור. א"ר חמא בר חנינא, מפני מה נקבר משה אצל בית פעור, כדי לכפר על מעשה פעור <טו> [סוטה י"ד].

ביאור <טו> צריך באור הא כמה וכמה מקומות שהכעיסו ישראל בהם את המקום כמבואר בתורה, ומאי אולמא מקום זה שצריך כפרה יותר משאר מקומות, ואפשר י"ל דחטא זה היה צריך לכפרה יתירה משום דכתיב הנצמדים לבעל פעור (ס"פ בלק) ודרשינן (סנהדרין ס"ד א') כצמיד פתיל בדבוק חזק וזה חטא כפול על שלא רצו להפרד ממנו:

רבנו בחיי – מול בית פעור. דרשו חז"ל (תנחומא כי תשא כ) שנודמו למשה בסיני המקטרגים שהיה יגור מפניהם, וכמו שכתבתי בפרשת קרח בפסוק יצא הקצף (במדבר יז, יא), ובעבור שהוצרך משה לעמוד כנגד החמישי הנקרא חמה הפוער פיו כנגד ישראל, על כן משה בחייו רצה להתגבר עליו וחרפ ממנו שם כדי להחליש כוחו שלא יפער פיו כנגד ישראל, ובענין שעשו אנשי כנסת הגדולה ביצר הרע, שפיוה אברא וכסיוה (סנהדרין סד). גם במותו רצה לקבור עצמו שם כדי שיראה המקטרג קברו של משה ולא יהא רשאי לעלות ולקטרג:

^{צג} ובספרים מבואר שנקבר אצל כל אחד מישראל כי באמת יש ע"ז של פעור בלב כל אחד וכשם שמשה רבנו נקבר מול בית פעור בבחי' מקום גם נקבר מול בית פעור שבנפש כל אחד מישראל לבטל אותו.

ספר מאור עינים – פרשת תרומה – ועל כן ציוו חז"ל מאוד מאוד הוי שפל רוח כי מאחר שיש לך בחינת משה שהרי יש לך דעת ואפילו אם הוא מעט מן המעט אף על פי כן הלא זה הוא בחינת משה שיש לך אם כן איפוא זאת עשו גם אתה כמו משה רבינו ע"ה להיות שפל רוח בחינת משה ואם גם זאת אין כך הלא אמרו רז"ל כל אדם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו ואם יש לך אפילו מעט מן המעט תוכל לעשות כן להיות שפל רוח ועדיין אין זה מדריגת משה עצמו כי במשה נאמר שזכה והשיג ענוה שהיה לו השגה עצומה ונפלאה בזה והנה נאמר במשה רבינו ע"ה (דברים ל"ד, ו) ולא ידע איש את קבורתו והוא על פי האמור שאתפשטותא דמשה בכל דרא ולזה ענין בחינת משה הוא גנוז באדם הישראלי ולא ידע איש את קבורתו פירוש שלא ידעו היכן משה קבור וגנוז כי באמת הוא גנוז ונקבר בדעת של כל אחד ואחד מישראל כאמור וזהו ויקבור אותו בגיא פירוש שנגנו בחינת משה שהוא הדעת אצל מי שהוא שפל בעיניו כגיא ואינו מתגאה שהמתגאה הוא כאלו עובד עבודה זרה ואין בו דעת בחינת משה וזה מול בית פעור רצה לומר שהדעת גנוז אצל מי שהוא שפל בעיניו והוא מנגד והיפוך בית פעור שהוא עבודה זרה שכל המתגאה כאלו עובד עבודה זרה אכן העניו והשפלה וא מנגד לדבר זה והפכו ממש שם הדעת האמיתי גנוז וטמון:

תורה כו תנינא – ידע, שעל-ידי שכרות שוכחין כל המצוות והאזהרות שצוה משה רבנו, עליו השלום פי משה הוא מלכש בכל אהד ואהד מישראל, בכל איבר ואיבר, ומזכיר כל איבר ואיבר, שיעשה המצוה השייכה לאותו איבר פי רמ"ח מצוות כנגד רמ"ח איברים כמ"ש מחקק (דברים ל"ג). שהוא גימטריא רמ"ח, שמוזכר רמ"ח מצוות פנ"ל ועל-ידי השכרות שוכח אותם, בבחינת (משלי ל"א): "פן ישתה וישכח מחקק", שעל-ידי השתיה והשכרות שוכח רמ"ח מצוות של משה פנ"ל והתלבשות משה באיברים והו בעצמו בחינת התלבשות הדעת בחסדים פנ"ל פי משה הוא הדעת, והאיברים הם רמ"ח, בחינת אברהם איש החסד, שהוא גימטריא רמ"ח איברים:

^{צד} סנהדרין דף ס: משנה – הפוער עצמו לבעל פעור זו היא עבודה, פס"י – מתקין רעו צפניו, וזהו עבודתו ומייז עליו מיתה:

עץ חיים שער לב פ"ה – ואמנם מצד האחור דו"א מחציו ולמעלה אין בו דבר כלל, ומחציו ולמטה יש בו נקודה ג', באחור אשר משם יוצא פסולת ושמרי המאכל, ומכאן יוצא הארה אל החצונים, וז"ס שהקליפה וע"ז נקרא צואה בלי מקום, וכמ"ש צא תאמר לו, כי משם הם נוזנים, ומצד הפנים אי אפשר לחיצונים להתאחו, לכן הושם הצינור זה באחוריים, כי שם הם נאחים וניזונים, וז"ס שיש ע"ז הנקרא פעור, אשר עבודתה בכך, לפעור עצמו ולהוציא הזוהמא אליה, כי זהו מזוהה ממש, ואין שפע נמשך לה כי אם על דרך זו, והנה יסוד דאבא הוא (מתגלה) מן החוה דו"א ולמטה, והוא ממש מכוון מבפנים נגד נקב וצינור האחור הנקרא פעור. וזשארז"ל ע"פ ויקבור אותו בגי מול בית פעור, כי כל זמן שפעור עולה ומקטרג, רואה את משה קבור שם, שהוא יסוד אבא, ונטמן שם ונרתע ושב לאחוריו, ואינו מקטרג על ישראל. והדבר מבואר.

^{צה} פרקי דרבי אליעזר סוף פרק מה – ועוד אמר משה לפני הב"ה רבון כל העולמים למען שמך הגדול והקדוש שהודעת לי עצור חרון אף מישראל שני' שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך מה עשה משה חפר בארץ כבית דירה גדולה בנחלת בני גד וטמן את חרון אף

חרון אף (צ"ח/טז), רמז כי הוא מבטל חרון אף של הע"ז – העבודה זרה, [ק"א/א] ועוון הפעור היה המקטרג ביותר על ישראל, דכתיב בו ויצמדו לבעל פעור, ובגמ' אמרו כצמיד פתיל, דהיינו שדבקו ביותר בעבודה המכוערת ביותר בתכלית ההפקרות ותכלית הגאווה, לכן משה העניו מכל האדם הוא העומד נגד הקטרוג הנורא הזה לעולם. **כי משה רבנו הוא קבל את התורה**, שבה הרוח חיים, ומידי הקב"ה לידיו/ק"ב קיבל אותה **שהוא דהיינו התורה היא בחי' ידיו ורגליו** שיש בה נגלה ונסתר **כנ"ל**, **שעל ידיהם**

בארץ באדם שהוא חבוב בבית האסורים ובכל זמן שהיו חוטאין היה עולה ופועל בפיו לנשוך ברוחו להשחית את ישראל והיה משה מוכיר עליו את השם ומורידו למטה לארץ לפי נקרא שמו פעור וכשמת משה מה עשה ה"ה נתן את קברו כנגדן וכל זמן שהם חוטאין והוא רוצה לעלות ולפעור את פיו ולנשוך ברוחו להשחית את ישראל והוא רואה את קברו של משה כנגדו הוא מתפחד ויורד למטה לארץ ולכך נאמ' ויקבור אותו בגיא מול בית פעור:

הוא גם בתורה ד' ע"ש אות ט' – ... וזה בחינת התפשטות הגשמיות. כי בשרוץ להקלל ברצון אין סוף, צריך לבטל את הישות שלו, וזהו שכתוב בזהר (חלק ב' פח): שהסתלקות משה בשבת בשעתא דמנחה, שאז התגלות רעוא דרעיון, שהוא בחינת רצון אין סוף, שכל הרצונות מקבלין חיותם ממנו, וזה מחמת שבטל משה כל ישותו, כמו שכתוב (שמות ט"ז): "וּנְחַנוּ מִדָּה". וזה פרוש: (דברים ל"ד): "וַיִּקְבַּר אוֹתוֹ בְּגֵיאָה זֶה בְּחֵינַת אֵין, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (ישעיהו מ): "כֹּל גֵּיא יִנְשָׂא". "בארץ מואב" זה בחינת מלכות, שדוד בא ממואב, שנסתלק משה בתוך אין סוף, בתוך רצון שפארצונות, בתוך רעוא דרעיון, שהוא בחינת רצון אין סוף, המלבש ברצונות, בתמונות אותיות, בבחינת מלכות, כמו שכתוב: "בכל מקום שאתה מוצא גדלותו", הינו מלכות בחינת רעיון, "שם אתה מוצא" רעוא, רצון אין סוף: וזה "מול בית פעור", כי אמרו חכמינו, זכרונם לברכה מדרש אגדה; מוכא חתופות סוטה יד: "למה נקרא שמו פעור על שם שפוער פיו, כי כשפוגמין במלכות, אזי יש לו כח לפער פיו בצרופים רעים, אבל משה שתקן מדת המלכות, על ידי זה לא היה יכולת פיד פעור לפער פיו. וזה: "ולא ידע איש, אפלו משה לא ידע, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סוטה יד), כי נתבטל לגבי אין סוף. וכל זה היה במוותו, אבל בודאי גם בחייו היה לו התפשטות הגשמיות והיה מדבק את עצמו באור אין סוף, אבל ההתפשטות היה בבחינת (ח): והחיות רצוא ושוב.

י"ז * עיין תוספות שם ד"ה מפני עינין פרקי רבי אליעזר סוף פרק מה, וע"ה שער לב פ"ה ולעיל תורה ד' אות ט' דף ד. סוף טור ב

סוטה דף יג: – תניא רבי אליעזר הגדול אומר שנים עשר מיל על שנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל בת קול משמיע ואומר וימת משה ספרא רבה דישאל ויש אומרים לא מת משה כתיב הכא וימת שם וכתיב התם ויהי שם עם ה' מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש ויקבר אותו בגיא בארץ מואב מול בית פעור א"ר ברכיה סימן בתוך סימן ואפילו הכי ולא ידע איש את קבורתו וכבר שלחה מלכות הרשעה (רומי) אצל (דף יד.) גסטרא (מושל) של בית פעור הראנו היכן משה קבור עמדו למעלה נדמה להם למטה למטה נדמה להם למעלה נחלקו לשתי ביותן אותן שעומדים למעלה נדמה להן למטה נדמה להן למעלה לקיים מה שנאמר ולא ידע איש את קבורתו ר' חמא בר' חנינא אמר אף משה רבינו אינו יודע היכן קבור כתיב הכא ולא ידע איש את קבורתו וכתיב התם וזאת הברכה אשר בך משה איש האלהים וא"ר חמא ברבי חנינא מפני מה נקבר משה אצל בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור.

תוספות – מפני מה נקבר מול בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור – ומדרש אגדה בכל שנה ושנה בעת שחטאו ישראל בבנות מואב באותו פרק בית פעור עולה למעלה כדי לקטרג ולהזכיר עון וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע שמשא רבינו שקעו בקרקע עד חוטמו וכל שעה שעולה חוזר ושקע למקום ששקעו משה רבינו. מתוספת רבי:

עיין ביאור שוטנשטיין שבית פעור כנראה הכוונה לע"ז הנקרא בעל פעור. ועיין מהרש"א שם שמהעבירה שחטאו בבנות מואב נברא מלאך משחית שעולה ומקטרג בכל שנה. ובתורה י' אות ט' מבואר שהוא המשחית הנקרא חרון אף וכן בפרקי דר"א הוא המשחית הנקרא אף אותו משה רבינו שיקע עד חטמו בבית פעור ונקבר מולו להשקיעו שוב בכל שנה כשעולה, וכן מסתבר שעל חטא ניאוף נברא מלאך הנקרא אף כחז"ל שדרשו לשון ניאוף אל תהנה אף. וצ"ע בסוטה יד. מבואר שנקרא פעור כיון שפוער פיו לקטרג בכל שנה, ואילו במשנה ע"ז מבואר שנקרא פעור כיון שכך עבודתו להתריז לפניו. עכ"פ משמע שהוא עבודה זרה ולא ניאוף ואולי כמבואר בסנהדרין קו. שבנות מואב ע"י התאוה לניאוף הסיתו לעבוד לפעור, ועוד שניאוף גם נקרא עבודת אלילים כמבואר בתורה לו שר"ש ראה נשים אמר אל תפנו אל האלילים.:

נ"ח כמובא במגלה עמוקות אופן קלו

נ"ט מגלה עמוקות על ואתחנן – אופן קלו – כי משה הוא רבן של כל ישראל, והוא בסוד מטטרו"ן דאיתמר בהון בר"ן יחד ככבי בקר (איוב ל"ח ולח ז). ורמז גם כן במילת רב לך, שגם חרון יכול אתה לכבוש בכאן, כדאיתא בפרקי רבי אליעזר (פרקי דר"א פמ"ה) חרון אף קבור כנגד קבור של משה, ועור פיו לבלע את ישראל, ולא ידע איש רע בליעל את קבורתו (דברים לד ו) שמשא קבור כנגדו, וכשרואה קבור חוזר לאחוריו, והטעם כי חרו"ן א"ף בגימטריא מש"ה. ועל זה אמר ר"ב ל"ך דייקא, ושמן נרמז על רב החובל שעומד לקיבלך, והוא יותר רב מן אף שאתה רוצה לכנוס בשביל זה לארץ ישראל. וזה נרמז בפסוק לא קם בישראל כמשה (דברים ולד י), ע"וד ק"ם, בגימטריא אף וחיימה, שהכניע משה בחייו את שתייהם.

P עיין תורה רטו שע"ז גייר גרים וגם יתרו התגייר ע"י משה רבנו

ק"א עיין תורה רטו – ... וזהו היה עבודת משה רבנו, עליו השלום, כל ימי חייו, וגם לאחר מותו, כי השתדל לקרב הערב רב פדי לעשות גרים, וגם במוותו נקבר מול בית פעור, כדי להמתיק העכו"ם כדי שיהיו נעשין גרים. ועל כן נסתלק בשבת ממנחה, שאז הוא עת רצון. כדי להמתיק כל העשירים וארבעה בתי דינים פנ"ל, כדי לעשות גרים, כי כל עבודת משה, להמתיק חרון אף של העכו"ם לרצון, ועל כן משה עומד בין שמו לרצון: כי מספר משה הוא ממצע, בין מספר שמו למספר רצון. כי הוא עומד תמיד להמתיק השמו להפכה לרצון פנ"ל: ועל כן מצינו במדרש שרבי אליעזר (כתפא בן רבי יוסי הגלילי ובתראלו תוקן) הגדול (עין בראשית רבה ויצא פ"ה ע' ובמדרש רבה קהלת) גיר גרים, וזה מחמת שהיה גלגול בנו של משה, כי עליו נאמר: "וישם האחד אליעזר" כמו בראשית רבה ויצא פ"ה ע' (ט): ועל כן בכח זה גיר גרים: וכן יתרו מחמת שהיה חותן משה על ידי זה נתגייר. כמו שכתוב (שמות י"ח): "וישמע יתרו חותן משה", כי מחמת שהיה חותן משה, זה גרם לו ששמע ונתגייר, כי כל עבודת משה בחייו ועכשו לאחר מותו, הוא רק לעשות גרים פנ"ל:

ק"ב כמבואר במדרש (עיין בהקדמה לספר סמיכת חכמים לרבי נפתלי כ"ץ ומבאר שם עפ"י המשנה שנים אוחזים) וכן לשון קימו וקבלו לקמן קבלו בחי' ידיים.

נתבטל הרוח גבוהה של **הע"א**-העבודת אלילים **כנ"ל** דהיינו ע"י שיש בחי' ידין ורגלין ברוח, היא מתפשטת למקומות הרחוקים שהן בחי' ידין ורגלין של ישראל, להמתיק הדין והכפירות ששם. **וע"כ** המן הפיל פור בירח שמת בו משה, כי חשב כי כבר מת משה/ק"א, **המבטל** את **כח הע"א**-העבודת אלילים, ואין עוד מי שיוכל לבטל **כח הע"א**-העבודת אלילים:

אבל מרדכי ואסתר רוחו של משה רבנו התלבש בהם/ק"א, ועי"ז היה להם **כח לבטל הע"א של המן/ק"א** כי באמת צדיק לא מת מצד רוחו, אלא מצד גופו, לכן משה רבנו היה צריך גוף של צדיק חי להתלבש בו/ק"א, (בסוד העיבור). **ובשביל זה בימיהם קבלו ישראל התורה מחדש, כמאמר חז"ל** בגמרא **(שבת פ"ח.ק"א)** על הפסוק במגילת אסתר **קִיְמוּ וְקַבְּלוּ** [ק"ח/ק"ט], שהכוונה **קִיְמוּ מַה שְׁקַבְּלוּ כְּבָר/ק"א** כי

ק"א צ"ע מדוע רק ממושה רבנו חשש והרי היו בדורו צדיקים עצומים כגון עזרא הסופר שמבואר בגמ' שהיה שקול כמושה רבנו וזרובבל מבואר בתורה ח' שהיה צדיק הדור. ומרדכי הצדיק שמבואר בשער הכוונות שהיה יסוד דאבא כמושה רבנו? ונראה שדייקא כיון שהוא הבעל גאוה אבימלך הנ"ל לכן לא מאמין בצדיק חי ורק אחרי שנפטר מוכן להודות בגדולתו כדרכו של אבימלך.

ק"א עיין זהר פרשת שלח דף קסט שזכו למה שלא אדם מעולם ללבוש מג"ע שעי"ז נפל פחד מרדכי על הגויים ועי"ז פרח נשמת אחשוורוש כשאסתר באה אליו לבלוש מלכות

ק"א עפ"י המבואר בכוונות פורים שמרדכי כמו משה הוא יסוד דאבא. **צ"ע** כיון שאמר שמושה רבינו גם אחר פטירתו תמיד עומד כנגד העי"ז לבטלה ואפילו המן ידע זאת וחשש ממנו א"כ למה צריך לומר שלמרדכי ואסתר היה הכח הזה. ואין לומר כיון שהיה באדר זמן פטירתו כנ"ל כי צדיק לא נפטר מחמת שהורע כוחו ביום פטירתו.

ועוד הרי הגמ' תירצה שהמן לא ידע שגם ביום זה נולד משה. הרי למדה שמושה הכניע את העי"ז שלו ואילו מרבינו מבואר שרק בגלל שגם למרדכי ואסתר היה את הכח הזה לכן התגברו על המן. ואולי צ"ל ששניהם אחד ומשה צריך צדיק בארץ להתלבש בו וכמבואר במ"א על מאמחו"ל משה שפיר קאמרת שמושה מתלבש בצדיקים והכא כדי להתגבר על העי"ז צריך בחי' ידין ורגלין ושניהם כלולים במשה רבינו שהיה התורה שיש בה נגלה ונסתר לכן התלבש בשניהם במרדכי בחי' הנגלה ובאסתר בחי' הנסתר.

ק"א עיין ביאור הלקוטים - מה שנתכוון חודש אדר (שהוא הסוף ורגלי השנה) למיתת משה עליו השלום, וגזירת הכליה שהיתה אחר כך בימי המן הנ"ל, לולא כח הצדיק, בחינת משה הנ"ל, שכאשר נסתלק ונסתתר מהעולם, חוזר ומתלבש בהצדיק שבנגלה בעולם הזה, עד שחוזר ומשפיע על ידי זה, גם התורה שבנגלה ונסתרת המוב"פ:

ק"א שבת פח. - ויתיצבו בתחתית ההר אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא אמר רבא אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשוורוש דכתיב קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר אמר חזקיה מאי דכתיב משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה אם יראה למה שקטה ואם שקטה למה יראה אלא בתחילה יראה ולבסוף שקטה ולמה יראה כדריש לקיש דאמר ריש לקיש מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי ה"א יתירה למה לי מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו:

פרש"י - מודעא רבה - שאם יזמינם לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם יש להם תשובה, שקבלוה באונס:

תוספות - כפה עליהן הר כגיגית - ואף על פי שכבר הקדימו נעשה לנשמע שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן והא דאמר בפרק קמא דמסכת ע"ז (דף ב:) כלום כפית עלינו הר כגיגית דמשמע דאם היה כופה עליהן לא היה להן תשובה והכא אמר דמודעא רבה לאורייתא היינו על מה שלא קבלוה אבל מה שלא קיימוה איכא תשובה:

מודעא רבה לאורייתא - והא דאמר בנדרים (דף כה.) שכרת משה ברית עם ישראל על התורה והמצות והשביעם על כל ובפ' אלו נאמרין (סוטה לו:) שקבלו את כל התורה בהר גרזים ובהר עיבל אור"ת דע"פ הדיבור היה והרי כבעל כרחם אבל בימי אחשוורוש קבלו מדעתם מאהבת הנס ומה שכרת עמהן ברית יהושע לעבוד את ה' התם לא קבלו אלא שלא לעבוד ע"ז כדכתיב (יהושע כד) חלילה לנו מעזוב את ה' וכן משמע כוליה עניינא:

עיין מהרש"א שמקשה אם יש להם מודעה מדוע הגלה אותם גלות ראשונה ותיריך דהיה על עי"ז שזה כן קבלו

אבל העץ יוסף תירץ עפ"י תנחומא נח פרק ג שבאמת המודעה היא רק על תורה שבע"פ

וז"ל... ואמרו חז"ל לא כתב הקב"ה בתורה למען הדברים האלה ולא בעבור הדברים האלה ולא בגלל הדברים אלא ע"פ הדברים וזו היא תורה שבע"פ שהיא קשה ללמוד ויש בה צער גדול שהוא משולה לחשך שנאמר העם ההולכים בחשך ראו אור גדול (ישעיה ט) אלו בעלי התלמוד שראו אור גדול שהקב"ה מאיר עיניהם באיסור והיתר בטמא ובטהור ולעתידי לבא ואוהביו כצאת השמש בגבורתו (שופטים ה) ולא קבלו ישראל את התורה עד שכפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית שנאמר ויתיצבו בתחתית ההר (שמות י"ט) ואמר רב דימי בר חמא א"ל הקב"ה לישראל אם מקבלים אתם את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. ואם תאמר על התורה שבכתב כפה עליהם את ההר, והלא משעה שאמר להן מקבלין אתם את התורה ענו כלם ואמרו נעשה ונשמע, מפני שאין בה יגיעה וצער והיא מעט אלא אמר להן על התורה שבע"פ שיש בה דקדוקי מצות וחסירות והיא עזה כמות וקשה כשאל קנאתה לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו שנא' ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך (דברים ו)....

ק"א אסתר ט כו

ק"א אסתר פרק ט (כו) על כן קראו לַיְמִים הָאֵלֶּה פִּרְיִים עַל שֵׁם הַפֹּרִי עַל כֵּן עַל כֵּל דְּבָרֵי הָאֲגָרָת הַזֹּאת וְיָמָּה רָאוּ עַל כֵּךָ וְיָמָּה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם: (כו) קִיְמוּ וְקַבְּלוּ (וְקַבְּלוּ) הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל יְרַעַם וְעַל כָּל הַנְּלוּיִם עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹר לְהִיּוֹת עֲשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כְּכַתְּבָם וְכִזְמָנָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה:

קבלו את התורה שבכתב הנגלה, דהיינו בחי' ידים מרצון במתן תורה, אבל לא קיימו דהיינו בחי' הרגלין דהיינו תורה שבע"פ בחי' הנסתר, שעל ידה יש קיום ועמידה חזקה לתורה שבכתב, עליה לא היה רצון ישראל אלא בחי' כפייה של הר כגיגית (כנ"ל בגמ' שבת פח.), וע"י מרדכי ואסתר/ק"א נעשה קיום ועמידה איתנה לתורה, דהיינו הסכמה מרצון גם על התורה שבע"פ, דהיינו בחי' הנסתר.

וזה קיימו וקבלו, קיימו זה בחי' רגלין כי קיום לשון דבר המעמיד. וקבלו זה בחי' ידן כי הקבלה היא בידים, והוא בחי' התורה בעצמה הנגלה והנסתר שבה כנ"ל :

וזה בחי' מרדכי ואסתר, דהיינו התורה שהיא ידן ורגלין, ועי"ז בכוחה לבטל את הע"ז, ולחדש קיום בקבלת התורה, כי **מרדכי,** רמוז בתורה בפסוק [ק"ב]/[ק"ג] **מר דרור** כמבואר בגמרא **(חולין קלט ע"ב)/ק"ד.** **דרור,** לשון חירות [ק"ט] /ק"ט וכמבואר בויקרא כה י וקראתם דרור לכל יושביה, וחירות זה בחי' ידים/ק"א, **כמ"ש דודי שלח ידו מן החור כנ"ל [ק"ח].** שחירות מלשון חור כנ"ל כי היה חרות על הלוחות מעבר לעבר בנס, בחי' הארת הבינה ששם הרוח חיים. ועל כן חור הוא בחי' הרוח חיים הנמשך מדודי הוא הקב"ה ע"י מרדכי הצדיק לבחי' ידים. וזהו שדרשו חז"ל חרות על הלוחות לשון חירות, כי עשרת הדברות היו חקוקות מעבר לעבר בנס, ונס היא הארת הבינה במלכות, וזה בחי' האור של מרדכי בחי' ידן בחי' הנגלה/ק"ט.

ואסתר הוא בחי' שוקין, כי אסתר לשון הסתרה כמבואר בחולין קלט: שאסתר נרמז בתורה בפסוק (דברים לא יח) אנכי הסתר אסתיר, ותורה שבנסתר היא בחי' רגלין, כי **מה ירך בסתר** אף דברי תורה בסתר **כנ"ל [ק"ב] באות ז' :**

וזה לשון פורים [קכ"א]/קכ"ב לשון לפורר, היינו ביטול הע"א, כמ"ש (ישעיה סג) [קכ"ג]/קכ"ד פורה דרכתי לבדי ומעמים אין איש אתי/קכ"ה דהיינו שלעתיד הקב"ה לבדו יתנקם במלכות דסט"א עשו

ק" צ"ע כי בפסוק משמע שקיימו וקבלו את הימים ולא את התורה וקשה דרשת חז"ל ושמעתי שפרשו שבגלל הקושיא דצ"ל הפוך קבלו וקיימו לכן פרו במגילה דקיימו למעלה מה שקבלו למטה דהיינו שגם למעלה קבעום לימי שמחה לדורות ובשבת דרשו דקאי על התורה שקיימו מה שכבר קבלו בסיני.

עיין זה שמות קצא: וקבל היהודים דא משה. רמו לרוחו של משה רבנו שעל ידו קיימו וקבלו ישראל את התורה.

ק"א צ"ע לכאורה מי שגרם להם היו אחשוורש והמן כמבואר במגילה דף יד. ויסר המלך את טבעתו אמר רבי אבא בר כהנא גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתבאו להן לישראל שכולן לא החזירו למוטב ואילו הסרת טבעת החזירתן למוטב. אבל באמת רק בזכות מרדכי ואסתר ע"י שאחזו בהם בשעת הצרה לקבל מהם רוח חיים נתפשט לבחי' הידין ורגלין עד שקיימו וקבלו.

ק"ב שמות ל' כג

ק"ג שמות ל' (כג) וְאֵתָהּ קַח לָךְ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מֵרֹדְדֵי מַאֲוֹת וְקַמְנָן בְּשֵׁם מַחְצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמְאֹתָיִם וּקְנֵה בְשֵׁם חֲמִשִּׁים וּמְאֹתָיִם: ועי"ש רמב"ן ורבנו בחי' מה הוא הבסם הזה.

ק"ד חולין דף קלט: משה מן התורה מנין בשגם הוא בשר המן מן התורה מנין המן העץ אסתר מן התורה מנין ואנכי הסתר אסתיר מרדכי מן התורה מנין דכתיב מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא.

ובמגילה י: – ברוש זה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים שנאמר ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור ומתרגמינן מרי דכי.

ק"ה ויקרא כה י

ק"ו כי חור הוא לשון חירות, כמו "חורי הארץ", וכן בני חורין, (פל"ח ג)

ק"ז עיין פרפראות לחכמה אות יג – כי מחמת שאין להקליפות אחיזה כל כך בהידיים כנ"ל, על כן הם בחינת חירות, וגם כי הם סמוכים להרוח שבלב שהוא בחינת (פתח אליהו) בינה לבא בחינת יובל שהוא חירות, כמו שכתוב (ויקרא כ"ה) וקראתם דרור בארץ:

ק"ח כנ"ל אע"פ ששם חרות וכאן חירות עיין ערובין נד. ותנא דבי אליהו וזאת פרק יז אל תקרי חרות אלא חירות

ק"ט הידים הם כנגד הלב בחי' ליבא בינה עלמא דיובל וחרות לכן בו שחרור עבדים. משמע שמרדכי הוא בחי' הארת הידים דהיינו כשמנשב בהן הרוח שתוצאותיו בינה בחי' חרות. דהיינו שרבינו כאן דורש מרדכי בחי' מר דרור ודרור בחי' חרות בחי' בינה המאיר בידים.

עיין תורה נו אות ב' שדורש מרדכי היינו מר דרור היינו מרות חפשיה דהיינו מלכות שמאיר בה הבינה ועי"ז היא בחי' אשריך ארץ שמלכך בן חורין שהמרות, הינו המלכות, יש לה דרור וחרות, שלא להשתמש בה להנאתו ולצרכו, כי אם להשם יתברך, בבחינות (עבד'ה א): "והיתה לה המלוכה" דהיינו להשתמש עם המלכות לעבודת השם יתברך,

ק"ב באות ז' וכן אסתר לשון הסתר בחולין קלט: הנ"ל

ק"ב אסתר ט כו

ק"ב אסתר ט (כו) על פן קראו לימים האלה פורים על שם הפור על פן על כל דברי האגרת הזאת ומה ראו על פכה ומה הגיע אליהם: (כו) קיימו וקבלו (וקבלו) היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם ולא יעבור להיות עושים את שני הימים האלה ככתבם וכוונתם בכל שנה ושנה: (כח) והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם:

וישמעאל שהם אדום ובצרה, שהם ראשי השבעים אומות של העכו"ם, וממשיל את הנקם בהם לדורך בגת שמפורר את הענבים שיוצא מהם מיץ אדום כדם, ועל כן נקראת הגת פורה, ופורים על שם פורה דרכתי, שהוא זמן מסוגל להכנעת העכו"ם. **וכתיב שם פורה דרכתי וכתוב** ותושיע לי זרועי, דרכתי ברגלי וזרועי היא היד, דהיינו רגלי וידין דייקא בחי' מרדכי ואסתר על ידם יבטל את העכו"ם.

וע"י הארת מרדכי ואסתר, היינו בחי' הידין ורגלין דהיינו רוחו של משה רבנו המתלבש בהם כנ"ל להכניע את הרוח גבוהה של העכו"ם, ע"ז **נתבטלו הכפירות, ונתרבה אמונה בעולם על ידיהם** קב"ו. וזהו שמרדכי נקרא יהודי על שם שכפר בע"ז כמבואר בגמ' קב"ו, דהיינו בחי' אמונה כמ"ש

אע"פ שמפורש כתוב שפורים על שם הפור מוסיף רבינו שגם על שם פורה דרכתי. ואולי שהרי באמת גם המן התכווין ע"י הפור לבטל את ישראל דהיינו לעשות פורה דרכתי לישראל. ואולי נקרא בלשון רבים כי עשה שני גורלות מיום ליום ומחודש לחודש ונתבאר נפלא בספר יערות דבש ע"ש. עכ"פ הפור היה לברר הזמן הראוי להשמיד ולאבד את ישראל, ולבסוף נתברר שהיה לברר הזמן של פורים, והימים דייקא נקראו פורים, דהיינו הזמן. ונקרא על שם כח ביטול העכו"ם שמאיר בו בכל שנה.

עיינן פרפראות להכמה אות יד שם וזה לשון פורים היינו ביטול העבודה זרה, כמו שכתוב (ישעיה ס"ג) פורה דרכתי לבדי וכו' כי כבר נתבאר שעיקר אחיות הקליפות הוא מבחינת הדינין שבבחינת רגלין, ועל כן נקראין פורה שמרמו על תוקף הדינין, כמבואר בפרי עץ חיים בכונות מוצאי שבת, ועל כן לעתיד שיתקנו הרגלין בתיקון שלם כידוע, ויתמתקו הדינין מעל ישראל ואז יתהפכו הדינין על העכו"ם להכניעם ולבטלם, וזה שכתוב פורה דרכתי דייקא, וכן (שם) ואדרכם באפי וארמסם בחמתי, היינו על ידי בחינת רגלין. וזהו שאמרו רז"ל (מגילה ט"ז). שאמר מרדכי להמן אבל העכו"ם, ואתה על במותימו תדרוך דווקא. ואמר ליה סק ורכב אמר ליה לא יכילנא דכישא חילאי מימי תעניתא גחין וסליק כי סליק בעט ביה אמר ליה לא כתיב לכו בנפל אויבך אל תשמח אמר ליה הני מילי בישראל אבל בדידכו כתיב ואתה על במותימו תדרוך ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו. וזהו סוד פורים על שם הפור, כי פור המן נהפך לפורינו, היינו מה שהוא רצה לינק מהדינים שהם בחינת פור, ולהתגבר בזה על ישראל ולבסוף נהפכו הדינים עליו, עד שנתבטל העבודה זרה של המן בבחינת פורה דרכתי וכו'.

קכ" ע"ש רד"ק גת נקרא פורה שמפוררים בה את הענבים (והוא משל לנקמת הקב"ה לנצח כלום וכלה – עשו ושמעאל)

קכ" **ישעיהו סג** (א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים ממצרה זה הדור בלבשו צעה רב' פחו אני מדבר בצדקה רב להושיע: (ב) מדוע אדם ללבשו ובגדיה פורה דרכתי לבדי ומעמים אין איש אתי ואדרכם באפי וארמסם בחמתי וזו נצחם על בגדי וכל מלבושי אנאליתי: (ד) פי יום נקם בלבי ושנת גאולי פאה: (ה) ואביט ואין עזר ואשתומם ואין סומך ותושע לי זרעי וחקמתי היא סמכתני:

רד"ק (ג) פורה – והנה האל כעונה לשואלין ואמר פורה דרכתי לבדי, הגת נקרא' פורה לפי שמפררי' ומרצצ' בתוכה הענבי' כשדורכים אותם, והמשיל הרשעי' כאלו הם ענבי' בגת והאל דורכם, ומה שאמר לבדי ואין איש אתי, רוצה לומר שאין זכות לישראל והוא היה כעוזר לאל אם היה להם זכות, וכבר פירשנו זה בפסוק וירא כי אין איש:

וזה לשון פורים דהיינו כי פורים לשון פורה דהיינו גת שדורכים ורומסים ומפוררים הענבים שאז פררו מרדכי ואסתר בחי' ידין ורגלין את העכו"ם של המן

וצ"ע מדוע לא אומר הנביא פשוט על שם הפועל לפורר ומדוע דווקא על שם הגת דהיינו המקום שבו מפוררים ולא על שם הפעולה

ואולי כי הימים דייקא נקראו פורים דהיינו הזמן שהוא בחי' המקום הראוי לדרוך ולרמוס ולבטל את העכו"ם

וצ"ע מדוע נמשל לדרכית ענבים שהיא לא ביטול גמור אלא ברור הטוב מהרע, ואילו עמלק הוא הרע הגמור. ואולי כי כתוב מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק וראיתי בר' צדוק שהטוב שבו היה מה שהתגאה ברוב בניו. ואולי ע"י שגם היה עבדו כמובא במדרש שהלכו פעם יחד במדבר ובשביל פת לחם מכר עצמו לעבד למרדכי וא"כ הרי הוא עבד כנעני שחייב במצוות וצ"ע בזה אם היה באמת עבד גמור (אם שייך גיור בעמלק)

הנבואה הזו מדברת בהשמדת שר של אדום בגאולה העתידה ואפשר שרבינו הביא זה דווקא כי אדום הוא עשו היפך יעקב שהעלה את התפילה מהר שדה לבית ועיין גם תורה ב' קליפת עשו המונעת את תפילה בדין ולכן נקרא אמורי זה לעומת זה של דיבור דקדושה דהיינו התפילה.

קכ" **צ"ע** מדוע ציטט גם ומעמים אין איש אתי, ולא נסתפק בפורת דרכתי. משמע שגם ההמשך קשור לעניין וצ"ע כיצד. ואולי לבדי ואין איש אתי בחי' אני ולא מלאך אני ולא שרף כדאינתא בהגדה של פסח. רומז למדרגה הגבוהה מאד שממנה נמשך לצדיק רוח החיים שעל ידה ממתיק את הדינים. ועיין ריש תורה ב' מנוקבא דפרדשקא נמשך רוח החיים של הצדיק. דהיינו מחוסם אריך אנפין. ובפרט לעתיד לבוא פורה דרכתי יהיה ע"י אריך כי אז יתגלה מעלת ישראל בלא יחס כלל לעבירות שנפלו בהן. וקמ"ל שגם רוח החיים של הצדיק בכוחו להמשיך חיות אפילו לרחוקים מאד שנפלו לעבירות.

קכ" **צ"ע** רבינו מוכיח שנתרבה האמונה ממה שכתוב במרדכי אומן ובאסתר אמנה וצ"ע הרי זה נכתב קודם הנס ועוד הרי מפורש כתוב אסתר פרק ח (יז) ובכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע שמחה וששון ליהודים משנה יום טוב ורבים מעמי הארץ מתהידיים כי נפל פחד היהודים עליהם ואולי אין ראייה מזה כי היה מפחד היהודים ולא מאמונה באמת. עיין אסתר רבה פ"ו אות ב' שע"י מרדכי הכירו הבריות את גדולת הקב"ה ונתגיירו. אבל עיין מסכת גרים פ"ו הל"ז רבי יהודה ורבי נחמיה אומרים המתגייר משום יראה אינו גר ומביאים ראייה מכאן וע"ש בתו"ש ס"ק נד מציין ליבמות כד: ורש"י שם ופי' הרוקח שרק אמרו שהן יהודים להנצל מהריגה וכן פי' הגר"א ובשפת אמת מכאן המנהג להתחפש בפורים כמו הגויים שהתחפשו אז להיראות כמו יהודים.

קכ" **מגילה דף יג.** – ואמאי קרי ליה יהודי על שום שכפר בעבודה זרה שכל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי כדכתיב איתי גוברין יהודאין וגו' רבי שמעון בן פזי כי הוה פתח בדברי הימים אמר הכי כל דברין אחד הם ואנו יודעין לדורשן ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד אמאי קרי לה יהודיה על שום שכפרה בעבודה זרה כדכתיב ותחד בת פרעה לרחוץ על היאור ואמר רבי יוחנן שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה

(אסתר ב') ויהי אמן את הדסה ואמן לשון גידול/קבל, רמז לגידול האמונה/קבל, ובה באסתר כתיב **(שם/קלא)** כאשר היתה באמנה אתו עם האור של מרדכי בבחי' צדק כד אתחבר בה אמת נעשית אמונה (זוהר הובא בתורה ז'), ואמת ואמונה היינו איש ואשה, היינו שמכח מרדכי נעשית אסתר שלימה באמונה, כמבואר שם בתרגום שהיתה עושה את מאמר מרדכי, דהיינו שמכוחו עמדה בניסיונות לשמור את התורה בבית הגוי, כי שניהם הם בחי' אמונה (קלב/קלא), וזה נעשה ע"י הרוח כנ"ל. וזה בחי' (מגילה

קכ" אסתר ב ז – (ז) ויהי אמן את הדסה היא אסתר בת דודו כי אין לה אב ואם והנערה יפת תאר וטובת מראה ונכמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לכת:

תרגום יונתן – (ז) והוה מרבי ית הדסה היא אסתר ברת אחבוי ואמאי הוו קרין לה הדסה על די הות צדקתא וצדיקיא דמתילו לאסא אסתר הוו קרין לה על די הות צניעא בביתא דמרדכי שבעין וחמש שנין ולא חזת אפי גבר אלהן אפי מרדכי דאתעבידת לה לתורבינא ארום לית לה אבא ואמא ועולמתא שפירת ריוו ושפירת חיוו ובעידן דמית אבוהא אשתארת במעין דאמה וכד ילידת יתה מיתת אמה ונסבה מרדכי ליה בביתיה והוה קרי לה ברת:

קכ" אולי אפ"ל גם עפ"י מאמחו"ל אמונה זה סדר זרעים כי המגדל דבר זה מכח שמאמין שיגדל הרי שאמונה בחי' גידול לכן אומן לשון אמונה.

עוד אולי יש לתת טעם עפ"י הא דאיתא מדרש על ויהי אמן את הדסה שאסתר נתינתה מאו"א כשיתה עדין יונקת ונעשה למרדכי נס והניק אותה נמצא שהגידול שלה היה מתוך אמונה שיצליח שהרי עפ"י הטבע באותם הימים תינוק שמתה אמו אם לא היתה לו מינקת היה מת וכנראה שלא היתה לו דאל"ה אסור לו לבקש נס. כי מה שאפשר בדרך הטבע אסור להנות ממעשה ניסים דמנבים לו מזכויותיו. עיין שבת נג: מעשה באחד שמתה אשתו וכו' מחלוקת אביי ורב יוסף ועי"ש בניהו בן יהוידע לתרץ מה החילוק בין שני המקרים.

קל" צ"ע מה הקשר לאמונה כי אומן כאן הכוונה שמרדכי טיפל בה ובמדרש שנעשה לו נס והיה מניקה חלב ועיין כאן בתרגום ובב"ר פרשה לט אות יג שאסתר הייתה בת שבעים וחמש בשלקחה אחשורוש, וא"כ כמה שנים לפני חורבן הבית נולדה. ומרדכי טיפל בה עיין שבת נג מעשה באדם שמתה אשתו ולא היה לו שכר מינקת ונעשה לו נס והניק הוא. והגמ' שם דנה אם טוב היה שנצרך לנס או לא. ועי"ש תוס' ששואל מה בין אדם זה למרדכי, ועי"ש בן יהוידע שכותב אחד הטעמים שנעשה למרדכי נס היה כדי שישמור אותה מעיני הבריות, כדי שתיהיה נסתרת לצורך הגאולה העתידה, נמצא שכל גידול אסתר היה ע"י אמונת מרדכי בגאולה עוד לפני החורבן.

קל" אסתר ב' ב' – אין אסתר מוגדת מולדתה ואת עמה באשר צוה עליה מרדכי ואת מאמר מרדכי אסתר עשה באשר היתה באמנה אתו: **תרגום יונתן** – בזמנא היא הוה שאל לה מלכא מאידן אומא את ולא הות אסתר מחוויא ילדותה וית עמה כמא דפקיד עלה מרדכי וית מאמר מרדכי הות אסתר כבדת שביא ומועדיא הות נטרת ביומי ריחוקה הות מודהרא תבשילין וחמרא דעממין נוכראין לא הות טעמא וכל פקודיא דאתחייבן בהון נשיא דבית ישראל הות נטרא על פום מרדכי היכמא דהות נטרת כד הות מתרביא עמיה:

קלב עיין תיקון כא דף נז נח ועיין שיר השירים רבה בפסוק זאת קומתך

קל" תיקוני זהר כא דף נז: – ועליה אתמר ויהי אמן את הדסה, הוא אומן דילה ואיהי אמונה דליה, ודא איהו דאתמר כאשר היתה באמנה אתו, ולא נגע בה נוכראה דאיהו אחשורוש. עי"ש בהמשך מבאר התיקונים ומבואר במתוק מדבש עפ"י האריז"ל שאסתר הייתה יודעת להשביע ע"י שם המפורש את חלק הקליפה שלה שמקליפת נגה הנקראת שידה ושלחה אל אחשורוש.

מדרש רבה שיר השירים פרשה ז פסקה יד עם פירוש המהרז"ו – זאת קומתך דמתה לתמר (שיה"ש א ח) ר' חוניא בשם ר' דוסא בר טבת שני יצרים ברא הקב"ה בעולמו יצר עבודת כוכבים ויצר זנות יצר עבודת כוכבים כבר נעקר ויצר זנות הוא קיים אמר הקב"ה כל מי שהוא יכול לעמוד בזנות מעלה אני עליו כאילו עומד בשתייהן אמר ר' יהודה לחבר שהיה לו חכמים חבר את הגדולה והניח את הקטנה אמר כל מי שהוא יכול לעמוד בזו מעלין עליו כאילו עומד בשתייהם כך עקר הקב"ה יצר עבודת כוכבים והניח של זנות אמר כל מי שעומד ביצר זנות מעלין לו כאילו עמד בשתייהן.

אימתי נעקר יצר עבודת כוכבים רבי בנייה אמר אלו מרדכי ואסתר, ורבנן אמרי אלו חנניה מישאל ועזריה, מיתביין רבנן לרבי בנייה וכי על ידי יחידי מרדכי היה נעקר, מותיב רבי בנייה לרבנן וכי מרדכי ואסתר יחידיים, הו הכי הו קל אנכי כנה"ג הדא מסייעא לרבי בנייה א"ר תנחומא ור' מיאשא ור' ירמיה בשם ר' שמואל בר כהנא כתיב (אסתר ד') שק ואפר יצע לרבים המיליס יועע לרבים מיוחמות ללוזק שהלעי והכניע לכף זכות ע"פ רבין של אותו הדור צדיקים היו נמלא דבני ר' תנחומא ור' מיאשא ור' ירמיה מסייעין לרבי חנניה שאלמ ע"י מרדכי ואסתר נעקר יצה"ר של עכו"ם

עי"ש פירוש יפה קול שפירש דברי רבי בנייה שבימי מרדכי ואסתר נתבטלה עכו"ם הכוונה בימיהם קיימו וקבלו קיימו ברצון מה שקבלו בסיני בכפיה וכל הכופר בעכו"ם כאילו מודה בכל התורה.

בהמשך מביא המדרש סיוע לרבנן בשם שמואל שאמר שחנניה משאל ועזריה בטלו היצר דע"ז ושואל המדרש א"כ מדוע נתחייבו כליה בימי המן הרי היה קודם, רבנן אמרי שהשתחוו לצלם נבוכדנצר. ורשב"י אמר שאכלו מאכלי גויים. ועי"ש חדושי הרד"ל שרשב"א והרא"ה והרמב"ם בכתובות לג סברי כר"ת בפסחים נג שלא היה ע"ז ממש. אבל דעת הרמב"ן בכתובות לג שכן היה ע"ז ממש.

צ"ע כי רבינו אמר שמרדכי ואסתר בכוחם לבטל העכו"ם ואילו המדרש אומר דלא מהני יחידיים

וצ"ע על המהרז"ו שתחילה פירש בדברי רבי בנייה כי נפל פחד מרדכי עליהם, משמע שע"י מרדכי לבדו נתבטל העכו"ם, ואח"כ פירש שע"י מרדכי ואסתר.

וצ"ע על כל המדרש הרי הגמרא ביזמא טט: אומרת שרבנן ישבו בתענית לבטל יצרא דע"ז ולבסוף יצא כמו גור של אש מבית קדש הקדשים ותפסוהו ונתלשה שערה ממנו והיה קולו מהלך ת' פרסאות, ועפ"י הנביא סגרוהו בדוד של עופרת, וכשראו שעת רצון היא התפללו גם על יצה"ר של עריות לבטלו ונתקבלה תפילתם. ואח"כ כיוון שלא מצאו ביצה בשוק בקשו להחזירו וכחלו עינו שעב"פ גבי קרובים לא יתחזק כל כך.

ז' / קל"ו) **אסתר ברוח הקודש נאמרה** דהיינו מגילת אסתר שהיא המגלה את האור של מרדכי ואסתר/קל"ה המבטלים ע"ז, נכתבה כולה ברוח הקדש, דהיינו הרוח שבלב שמתפשט לדין ורגלין, מרדכי ואסתר, ומבטל את הע"ז, **היינו בחי' לבו נשא את רגליו** דהיינו רוח הקדש שבלב/קל"ו נשא את אסתר שהיא בחי' רגלין. **כי עיקר העכו"ם תלוי בה, שהיא בחי' רגלין/קל"ו, כמ"ש (משלי ה')/קל"ח רגליה יורדות מות, וע"כ עיקר תיקון הע"א על ידה/קל"ט. וע"כ דייקא אסתר בחי' רגלין ברוח הקודש נאמרה, אף שבאמת תיקון הע"א הוא ג"כ על ידי מרדכי כנ"ל, רק מחמת שעיקר הע"א תלוי בה וכן במעשה המגילה דייקא היא נלקחה להתנסות בתכלית הטומאה של בית המלך, וע"כ על ידה עיקר התיקון אמנם כל כוחה ממרדכי כמ"ש ואת מאמר מרדכי אסתר עושה וכו'. וע"כ נקראת המגילה ע"ש אסתר, והיינו דדייקא אסתר ברוח הקודש נאמרה כי עיקר אחיזת הקליפות בבחי' רגלין בבחי' רגליה (של המלכות) יורדות מות ובבחי' נוק' (כדמצינו שהנחש פיתה את חוה דייקא אע"פ שעיקר כוונתו היתה לאדם) לכן אמרו חז"ל אסתר ברה"ק נאמרה כי עיקר הרוח צריך להאיר לבחי' אסתר. כי הרוח הוא בלב, ועל ידו נתגלה הארת הידים והרגלים, רק העיקר תלוי ברגלים בחי' אסתר [קמ"ג] קמ"א:**

קל" מגילה ז. – תניא רבי אליעזר אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר ויאמר המן בלבו, רבי עקיבא אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל רואיה רבי מאיר אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר ויודע הדבר למרדכי רבי יוסי בן דורמסקית אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר ובבוה לא שלחו את ידם אמר שמואל אי הואי התם הוה אמינא מלתא דעדיפא מכולהו שנאמר קימו וקבלו קימו למעלה מה שקיבלו למטה אמר רבא לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל דלית ליה פירכא דרבי אליעזר סברא הוא דלא הוה איניש דחשיב למלכא כוותיה והאי כי קא מפיש טובא ואמר אדעתיה דנפשיה קאמר דרבי עקיבא דלמא כרבי אלעזר דאמר מלמד שכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו והא דרבי מאיר דלמא כרבי חייא בר אבא דאמר בגתן ותרש שני טרשיים היו והא דרבי יוסי בן דורמסקית דלמא פריסתקי שדור דשמואל ודאי לית ליה פירכא אמר רבינא היינו דאמרי אינשי טבא חדא פלפלתא חריפתא ממלי צני קרי רב יוסף אמר מהכא וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים רב נחמן בר יצחק אומר מהכא וזכרם לא יסוף מורעם: ע"כ הגמ'.

ואסתר ומרדכי כתבו את המגילה כמ"ש באסתר ט (כט) וְתִכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמִּלְכָּה בַת אֲבִיחַיִל וּמְרַדְכֵי הַיְהוּדִי אֶת כָּל תְּקֵף לְקַיֵּם אֶת אֲגַרַת הַפּוּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית:

וצ"ע בזה כי בן יהודיע כתוב שמרדכי כתב את המגילה, ואע"פ שאין זו ראייה ממש דאפשר שקיצר אבל גם מהפסוק אין ראייה כי אפשר שהיא רק העתיקה כדי לשלוח לכל המדינות כמשמע במדרש חפץ המובא בתו"ש.

ואולי גם כוונת רבינו לדייק מלשון הגמרא אסתר ברוה"ק נאמרה ולא המגילה ברוה"ק נכתבה וזה כיוון שיותר חידוש היה בה דייקא כדלקמן ואולי גם יותר בוכותה נכתב לדורות כנ"ל בגמ' שהיא זו שבקשה כתבוני לדורות דצ"ע מדוע לא אמרה כתבו את סיפור המגילה לדורות אלא שנקרא על שמה דייקא וזה גם עיקר מה שנכתב לדורות דהיינו שבחי' רגלין וכו לרה"ק עד כדי נס ההצלה מהמן.

קל"ח כמבואר בכוונות פורים שעל שם זה נקראת מגילה. וכן מבואר מהשיחה של מוהרנ"ת שמי שיציע מ' יום הצילני מקליפת עמלק יזכה שיתגלו לו בקריאת המגילה מרדכי ואסתר

קל"ו כי אסתר בחי' רגלין שמנשב בהן רוח הצדיק רוח הקודש ונראה שהכוונה שע"י צדקותה זכתה לתקן המלכות עד שזכתה לרוח הקודש כמ"ש אסתר פרק ה וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְתִלְפָּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת וַעֲיִין מַגִּילָה דף יד/ב – אסתר דכתיב ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות בגדי מלכות מיבעי ליה אלא שלבשתה רוח הקדש כתיב הכא ותלבש וכתוב התם ורוח לבשה את עמשי וגו'

קל"ו בתרל"ד - שוהא

קל"ח משלי פרק ה (ג) כי נפת תטפנה שפתי זרה וחלק משמן חכה: (ד) ואחריתה מרה כלענה חדה חרב פיות: (ה) רגליה ירדות מות שאול צעריה יתמכו:

עץ חיים שער לד פרק א – והנה סיבת היות רחל אב"א עם ז"א הטעם הוא כמ"ש שהחצונים אינן יכולין להתאחו כלל עם הקדושה בבחי' פנים שלה, אפי' בפנים של הנוקבא, רק בבחינת האחוריים לבר. כי הנה החצונים נקראו "אלהים אחרים", וכל יניקתן ואחיזתן הוא בשם אלהים הקדוש. ונודע כי כל בחינת אלקים הם באחוריים של הקדושה. והנה רחל, שהיא הנוקבא האמיתית של ז"א כנ"ל, אם היתה עומדת כדמיון לאה אשר פניה כלפי אחורי ז"א הנה היה אחוריה נשארין בגלוי והיו החיצונים נאחזים בה מאד לפי שהיא נקבה כנודע, כי רגליה יורדות מות. והטעם הוא לפי שהיא דינין גמורים ושם אחיות החיצונים. ונוסף ע"ז כי היא אחרונה שבכל י' ספירות דאצילות ולכן היו נאחזין בה הקליפות מאד.

קל"ט וכן במעשה המגילה היא דייקא הוכנסה לבית אחשוורוש להתנסות בנסיון איום ונורא כל כך ואע"פ שהנסיון היה בעריות אבל ע"ז ועריות קשורות מאד כמובא בתורה לו תיקון לזנות לקרא ק"ש ועוד שם שר"ש כשראה נשים יפות אמר אל תפנו אל האלילים ונראה הטעם כי ניאוף הוא זנות דהיינו סטיה מהיושר והיינו ע"ז.

ועיין פרפראות לחכמה אות טז שם כי עיקר העבודה זרה תלוי בה וכו' וזה סוד לקיחת אסתר לבית אחשוורוש ולקיחת שרה לבית אבימלך, כי אסתר ושרה הם מבחינה אחת כמאמר רז"ל תבוא אסתר בת בתה של שרה וכו' ועיין בכוונת פורים:

קמ"ג עיין גם תורה פא תנינא

קמ"א תורה פא תנינא – כשאדם משמח עצמו בשמחה של מצוה, והשמחה גדולה כל כך, עד שנוגעת עד רגליו, הינו שמרדק מחמת שמחה, זה הבחינה נקרא: "ונביא לבב חכמה" (תהלים ז'). הרגלים הם נצח והוד, בחינת נביאים, נתעלים לבחינת לב על ידי השמחה שבלב, כי השמחה מעלה אותם. והוה הרקוד שמעלה רגליו בכל פעם. וכשלומד תורה או שעושה מצוה בכל כך שמחה, שהשמחה נוגעת עד רגליו, ומעלה את רגליו למעלה – בזה נתעלים כל תומכי דאורייתא, שהם נקראים סמכי קשוט. וזה פרוש (ישעיה מ"א): "צדק יקראהו לרגלו", כי התורה והמצוה נקראים צדק, כמו שאמרו חכמינו, וזכרונם לברכה (חלין פט): 'צדק תדברון' וכו', וכמו שכתוב (תהלים קי"ט):

זזה בחינות עומר/קמב/שעורים קמב, דהיינו מרדכי ואסתר, ידין ורגלין, מחאת כף וריקודין, הם בחי' עומר שעורים. והביאור נ"ל כי עומר שעורים הוא הקרבן שמקריבים למחרת הפסח דהיינו בתחילת העבודה להכין כלים לאור של הפסח, שהוא אור מתן תורה שמקבלים בליל הסדר ליום אחד, על מנת שמכח הרשימו שלו יהיה לנו כח להכין כלים למתן תורה/קמב. והכלים לקבלת התורה הם בעיקר ביטול ע"ז, ובעיקר ע"ז של גאוה, לכן מיד כשעובר האור הגדול של פסח, שהוא הרוח חיים, ראשית התחלת הכנת הכלים שלו דהיינו שיאיר האור בבחי' ידין ורגלין, הוא מנחת העומר שעורים, דייקא מאכל בהמה, בבחי' ואני בער וכו' בהמות הייתי עימן/קמב, דהיינו ביטול הגאוה, ותיקון הידין ורגלין דהיינו עומר שעורין. ולכן כל ספירת העומר היא שסופרים כל יום כמה ימים ושבעות עברו מתחילת הקרבת העומר שעורין. דהיינו הכנת הכלים היא מכח הזכרת העומר שעורים שהוא בחי' ידין ורגלין, שע"ז בכוחו לבטל ע"ז של גאוה. ומה שטרח רבינו לבאר שהם בחי' מרדכי ואסתר אולי יתבאר עפ"י תורה עד תנינא שפורים הילוך לפסח לא רק לליל הסדר אלא גם הכנה לכל התיקון שמתחיל מליל הסדר והיינו תיקון הנ"ל של ביטול הע"ז כהכנה למתן תורה. וכל כח העומר שעורים הוא מכח מרדכי ואסתר שהם היה להם הכח לבטל ע"ז כנ"ל. נמצא שעיקר הכח לבטל ע"ז הוא בתורה שהיא נגלה ונסתר המתלבשים במשה רבינו הוא מתלבש במרדכי ואסתר בחי' עומר שעורים דהיינו ידין ורגלין המתוקנים שמאיר בהן היטב הרוח חיים. ועל כן סופרים לעומר הזה דייקא, שבכל יום מקבלים כח מהעומר שעורים שיתפשט לעוד יום ועוד יום, לבטל את הגאוה מהמדה השייכת לאותו היום.

"כי כל מצותיך צדק". גם הדבור הרע נקרא רגל, כמו שכתוב (שם ט"ו): "לא רגל על לשוני", גם הוא נתעלה. גם אדם נתעלה בממון, הנקרא רגל, כמו שכתוב (דברים י"א): "ואת היקום אשר ברגליהם" (פסחים ק"ט). גם כל המדרגות התחתונות המכנים בשם רגלים, נתעלים על ידי שמחת תורה ומצוה, כמו שכתוב: "צדק יקראהו לרגלו", שהתורה והמצוה הם קוראים למעלה את אלו המדרגות התחתונות. וזה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (בבא בתרא י'): "מי שאין לו בנים, ישמח את אשתו בדבר מצוה". **בי אשה נקראת רגל, כמו שכתוב (שמואל א ב): "רגלי חסידו ישמר" (עין זוהר וירא קיב:).** נמצא שעל ידי השמחה הוא מעלה ומקשר אותה לבחינת צדק, הנקרא הא, ושם עקר הזרע, כמו שכתוב (בראשית מ"ז): "הא לכם זרע". גם 'ברא כרעא דאבוה' (ערובין ע:). גם אמונה נקראת רגל, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מכות כד): 'בא חבוקו והעמידן על אחת' וכו'. וכן כל הדברים הנקראים רגל נתעלים:

קמב ויקרא פרק כג (י) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הכהן: (יא) והניף את העמר לפני יהוה לרצונכם ממחרת השבת יניפנו הכהן:

קמב **עומר שעורים** רבינו דורש עומר בחי' ידים ושעורים בחי' רגלים ונ"ל כי עומר מלשון מעמר דהיינו לשון אסיפה והוא לשון כמות ידועה שהיא עשירית האיפה ושיעור חלה ושיעור אכילת אדם ביום (ערובין פג) וכן המן היה עומר לגלגולת נמצא שעומר שעורים היינו כמות שעורים תלושים הנאספים ביד דייקא והוא שיעור שאשה יכולה ללוש בפעם אחת בדיה דייקא ולכן הוא מרמז לבחי' ידים.

אבל השעורים הם דבר הגדל בארץ ומאכל בהמה שהיא סמל לגשמיות וארציות דייקא ואולי לכן מרמז לבחי' רגלין שהם בארץ סמוך לקליפות

ועפ"י הנ"ל צריך להמשיך להם חסדים מבחי' הרוח שבלב וע"ז להמתיק הדין שבהם ואולי זה נעשה ע"י ההנף כמ"ש והניף את העומר לפני ה' ע"י ההנף הוא בחי' האור של פסח שע"י הנפת העומר שעורים מתפשט הרוח חיים לבחי' ידין ורגלין (אורח מישור)

ולמעשה ההנף הוא את מנחת העומר שעורים דהיינו אחר שכבר מעורב בשמן וצ"ע למה מרמז השמן והקומץ והגשה והקטרה וכו'

עיון משניות מנחות פרק י שהיה נקצר בליל טז בעסק גדול ג' טאין שהן איפה של שבלין ירוקות ומהבהבין אותן באור שיהיה קלי כרמל וטוחנין ומנפין ביג נפות עד שנשאר עשרון דהיינו עשירית האיפה סולת נתן שמן ובלל והניף לד' רוחות ומעלה ומוריד והגיש לקרן המזבח וקמץ ומלח הקומץ והקטיר הקומץ עם הלבונה והשאר נאכל לכהנים.

נמצא עומר עשירית האיפה דהיינו חלק אחד בקומה שלימה ואיפה היא כנוי לאדם כמובא במדרש (שמות רבה מ' ג) שהקב"ה אמר לאיוב איפה הייתה ביסדי ארץ ואר"ש ששאל אותו איזה הייתה בקומת אדם הראשון אולי רמו שאדם תמיד צריך להרגיש קטן עשירית כמובאר בתורה יד שצריך להרגיש קטן ממדרגתו. ולזה סופרים לעומר עשירי האיפה.

קמב **עיון שערי הלשם** ח"א סימן ז' פ"ב - אמונת ישראל אות א- ועומק הדברים בזה הוא כי הענין דהקרבת העומר הנעשה בכל שנה ושנה לצורך בנין המלכות ושלימותה אשר מתחיל ממחרת יום ראשון של פסח ונשלם בחג השבועות כנודע בדברי האריז"ל הנה מתקנים ישראל ע"ז בעולם הזה להיות קודש לה' בלא ערוביאי דסטר"א כנ"ל. כי תיקון המלכות וישראל חד הוא. כי הם בניינה והם איברים דילה. כי היא מתפשטת בכ"א ואחד מישראל והיא כלל ישראל. וכל תיקוני ישראל ומעשיהם הוא הכל בה, כי הם התפשטות רוחה דילה. כמ"ש הגר"א כ"ז בתיקונים (בדף מ"ח ע"ד ד"ה הוא וביד. ושם ע"ג בדה"ב כמנה תחוננים. ובדף נ' ע"ב ד"ה וכו'. ובדף פ"ז ע"ג ד"ה ולקבל נעימו ושם ע"ד ד"ה מה כתיב בה. ובדף ק"ו ע"ג סמוך לסופו) והרי נעשה הקרבת העומר לתיקון השכינה וישראל בעוה"ז בכל שנה ושנה. אך עיקרו הנה הוא רק לתיקון העתיד לעת קץ הימין שיתחיל הגאולה בפסח ויושלם בחג השבועות וכנ"ל. ואז יתגלה השכינה בישראל בגילוי גמור וכמ"ש. בישעיה ל' כ': ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך והנה השכינה הקדושה היא נקראת אמונת ישראל. כי רק ישראל מאמינים שה' מלך עולם ועד והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. גם כל מה שנעשה ע"י סיבות ושלוחים הנה הוא ית"ש הנשמה לנשמה ורוחא לרוחא המסבב את הכל והוא מבפנים להכל. הכח לכל והוא לבדו העושה את כל. וכ"ז הוא ע"י אור קדושתו ית"ש המתפשט ושורה אצל כותל מערבי. הנה זה עמד אחר כתלנו. (כמ"ש בשמו"ר פ"ב סי' ב') ומשם מתפשט ושוכן בישראל. והוא השכינה הקדושה. אמונת ישראל. כנסת ישראל כי היא כלל ישראל כנ"ל.

קמב **עיון סוף תורה קבג** ... והעקר העבודה, להיות תם וישר ירא אלקים וסר מרע, בלי שום חקמות. ושלמה המלך, עליו השלום, אחר שכתוב בו (מלכים א ה): "ויצחקם מפל האדם", אמר (משלי ל): "פי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי". וכן אמר אסף (תהלים ע"ג): "אני בער לא אדע בהמות הייתי עמך". וכן פתיב (משלי כ"א): "אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'":

עומר/קמ"ו, זה רמז על **בחי' מרדכי**. כי עומר הוא אותיות **עין מור**, ומור הוא **מור דרור**, **דרור לשון חירות/קמ"ו**, היינו **בח' חרות על הלחות** (קמ"ח/קמ"ט, קנ"כשארז"ל (עירובין נד.)/קכ"א) **אל תקרי חרות אלא חירות** (קכ"ב) דהיינו שחירות לשון חרות, דהיינו חקוק שהוא הנגלה כי מה שחרות על הלחות הוא נגלה ונראה לעין, והוא גם בחי' יד כמבואר לעיל שחרות לשון חור וכתוב דודי שלח ידו מן החור. נמצא שהמור שבעומר הוא בחי' תורה שבנגלה החרות על הלחות וגם עין שבעומר רומז לזה **שהוא בחי' התורה בנגלה, שהוא בחי' עין בעין (במדבר יד) קכ"ג**:

שעורים, זה בחי' אסתר ברוח הקודש דהיינו בחי' רגלין שרוח החיים מאיר בהם בשלימות, כי שעורים רומז לרוח, כי שעורים רומז לשעירים דהיינו רוח **כמ"ש (דברים לב) קכ"ד** **כשעירים עלי דשא, שהוא לשון רוח** (קכ"ה) וכיון שעיקר הרוח חיים צריך להאיר בבחי' רגלין, שהם בחי' אסתר, בחי' המלכות, ששם עיקר אחיזת הדין, בבחי' רגליה יורדות מוות מצד עצמה, לכן השעורים דהיינו רוח, רומז בעיקר לאסתר כשמאיר בה הרוח חיים, בבחי' אסתר ברוח הקודש נאמרה וכנ"ל :

ובשביל זה שעומר שעורים בחי' מרדכי ואסתר שהם בחי' דין ורגלין המתוקנים, שמאיר בהם הרוח חיים ביותר, **לכן כשבא המן למרדכי להרכיבו על סוס המלך ברחובות שושן הבירה, מצאו עוסק בעומר שעורים** דהיינו שמצאו מלמד את תלמידיו הלכות קמיצת מנחת העומר שעורים, שזה בחי' ריקודים ומחאת כף כנ"ל, **אמר להם המן עומר שעורים דיכנו, אתי ונצח אותו ואת בניו** (קכ"ו) העומר שעורים

קמ"ו עומר הוא בבניה כמבואר באור נערב ח"ו. וכן כל הבחי' שמביא כאן כמו מר דרור וחרות וכו' הן ודאי בבניה וצ"ל שנקרא על שם האור המאיר בו שהרי מרדכי אמרנו לעיל שהוא בחי' דין בחי' אמונה בחי' תיקון המלכות אלא צ"ל שעומר נקרא כשמאיר ומנשב בו רוח הלב.

ועיין תיקון יט עומר לגולגולת בתיקוני זהר דף לח: – וכד (ס"א ו' א' כד) נחית לתתא לגבי צדיק אתקרי שיעור, וכד סליק לעילא לגבי אימא עלאה אתקרי קומה, ורזא דמלה וימדו בעמר דא שבינתא עלאה אמא עלאה נקראת עמ"ר נגד עשרה שנות א-ל היוצאים מן עשרה שנות אהי-ה ועשר אותיותיו והיא המודלת וקולעת וקצת המוחין כמה שיעור לתת לז"א, דאידי עומר לגלגלת, פיוס דאידי גלגלתא דרישא לז"א, כי ה"ת לחמא נעשה כתר שהוא נלגלגת לז"א ושבינתא תתאה אידי ספירת העומר כי היא מקבלת הארת החסדים שהם מספר עשר שנות א-ל גמט' עמ"ר וכל המספרים הם זה לכן היא נקראת ספירת העומר וגם ה"ת הוא סה גמט' שם אלני-י שהוא נמלכות, דבה מני שבע יומין דאינון שבע שבתות, דאית בהון ארבעין ותרין יומין דשיתא דכל שבוע, ושבע:

קמ"ז כנ"ל כי מרדכי ואסתר הם בחי' הידין ורגלין המתוקנות ביותר דהיינו שהתלבש בהם היטב הרוח חיים מלהב הוא בינה ליבא עולם החירות בחי' שער החמישים שעל כן בשנת החמישים וקראתם דרור בארץ לכל יושביה (ויקרא כה י) דהיינו שחרור עבדים (פרש"י שם) וכן העומר הוא בבניה כי עומר לשון קיבוץ ובינה מקבצת את הג' ראשונות כמבואר ברמ"ק (תורת נתן ערכי רמ"ק תקנח)

קמ"ח עיין תיקון נה דף פח:

קמ"ט תיקון נה – איהו בקרא דא (שמות ל"ב) והלחות מעשה אלקי"ם המה והמכתב מכתב אלקי"ם הוא חרות על הלחות, מאי חרות דא ה', דאתמר בה וקראתם דרור בארץ, דרור אידי חרות, ו"הלחות" אינון ו"ה ברא וברתא, ואינון מעשה אלקי"ם דאידי אימא עלאה, מעשה איהו בתרין ידין דתמן עשייה, ומכתב אלקי"ם בתרין ידין:

ק"ד הוספה של מוהר"ן במהדורת תקפ"א ואינה בדפוס

קכ"א עירובין דף נד. ואמר רבי (אליעזר) ואלעזר] מאי דכתיב חרות על הלחות אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל רב אחא בר יעקב אמר אין כל אומה ולשון שולטת בהן שנאמר חרות אל תיקרי חרות אלא חירות.

קכ"ב זהר ח"ב דף קפג. תיקוני זהר דף פח:

קכ"ג במדבר פרק יד (יד) ואמרו אל יושב הארץ הזאת שמעו פי אתה ידוד בקרב העם הזה אשר עין בעין נראת אתה ידוד ועננך עמד עליהם ובעמד ענן אתה הלף לפניהם יומם ובעמוד אש לילה:

קכ"ד דברים לב (א) האינון השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי: (ב) יערף כמטר לקחי תול כטל אמרתי בשערים עלי דשא וכרביבים עלי עשב: (ג) פי שם יהיה אקרא הבו גדל לאלהינו:

פרש"י – כשעירים – לשון רוח סערה כתרגומו ברוחי מטרא מה הרוחות הללו מחזיקין את העשבים ומגדלין אותם אף ד"ת מגדלין את לומדיהן:

רבינו בחיי – ולשון כשעירים רוחות, מענין רוח סערה, בחלוף סמ"ך בשי"ן, כלשון (דניאל יא) וישתער עליו, וזהו דעת אונקלוס שתרגם ברוחי מטרא מנשבין על דתאה, כי הרוחות יחזקו הדשאים:

עיין באורח מישור שהפסוק הזה מדבר מהתורה שמאירה אפילו בדשאים ודשא מרמז למדרגות הנמוכות כמבואר בתורה יא ושעורים הם בחי' דשא והם בחי' מדרגות הנמוכות דהיינו בחי' רגלין ועל שם זה נקרא הרוח שבתורה שעירים כי נתן חיות וקיום לבחי' שעורים.

קכ"ה בתרגומו שם וכפרש"י שם ועיין בבא בתרא כה. ולעיל תורה ח אות ג' שער לשון רוח סערה

קכ"ו תרגום – לימוד הלכות קרבן עומר שעורים שלכם בא וניצח אותי ואת בני. גרסת רבינו עומר שעורים דיכנו אינה לא בגמ' ולא במדרש אמנם כמלשן ח"ל שעסוק בעומר ואילו בגמ' ח"ל שעסוק במנחת נדבה. ולכן כנראה לז"ל רבינו רק למדרש

שלכם בא וניצח אותי ואת בני קטו, **כמבואר** מעשה זה **במדרש** [קנ"ח/קנט] **(אסתר רבה פ' יודקס [קס"א]/קס"ב) ובגמ' מגילה ט"ז.** כי ע"י עומר שעורים, שהוא בחי' ידין ורגלין, שהם בחי' המחאת כף וריקודין בחי' מרדכי ואסתר כנ"ל, נתבטל הע"א, שהוא בחי' המן בחי' גאות כנ"ל דהיינו שעיקר הנצחון היה שנוסף על הלימוד הלכות קרבן העומר היו מרדכי ותלמידיו מרקדים הרבה ומוחים כפיים בבחי' לימוד תורה עם הניגון והריקוד השייך לה :

ובשביל זה צוה המן לעשות עץ גבוה חמשים אמה/קס"ד, כי רצה לבטל כח של חמשים יום של ספירת העומר, שסופרים ימים ושבעות מהקרבת מנחת העומר שעורים הנ"ל, ובהם מתקנים את המדות ומכינים אותם לקבל בשפלות את התורה, **שהוא הכח של מרדכי ואסתר [קס"ה];** כי הרוח

קטו **וכן מבואר במגילה** שתחילת מפלת המן דהיינו כשבא להרכיבו על סוס המלך היה ממש בעת שעסק בלמוד התינוקות הלכות קמיצת העומר ומיד אחר שחזר לביתו אז אסתר פרק ו' (יג) ויטפר המן לזרש אשתו ולכל אהביו את כל אשר קרהו ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלות לנפל לפניו לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו:

קנ"ה תרגום – לימוד הלכות קרבן עומר שעורים שלכם בא וניצח אותי ואת בני. גרסת רבינו עומר שעורים ידרכו אינה לא בגמ' ולא במדרש אמנם במדרש א"ל שעסקו בעומר אבל בגמ' א"ל שעסקו במנחת נדבה. וכנראה לכן ציין רבינו רק למדרש.

קנט **רבינו ציין למדרש כי שם הלשון יותר קרוב ללשונו ומוהרנ"ת ציין גם לגמ'.**

קס בתפא – אסתר פ' ה' ובתשלח תוקן

קס"א אסתר רבה י' ד'

קס"ב **מדרש רבה אסתר פרשה י' פסקה ד' – (ד) מהר קח את הלבוש ואת הסוס ויקח המן את הלבוש ואת הסוס הלך לו אצל מרדכי כיון שהגידו למרדכי שהוא בא נתיירא עד מאד והיה יושב ותלמידיו לפניו אמר להם לתלמידיו בני רוצו והבדלו מכאן שלא תכוו בגחלתי שהרי המן הרשע בא להרגני אמרו אם תמות נמות עמך אמר להם א"כ נעמוד בתפלה ונפטר מתוך התפלה וחסלון צלותהון יתבון ועסקין בהלכות מצות העומר שהרי אותו היום ט"ז בניסן היה ובאותו היום היו מקריבין עומר בזמן שבית המקדש קיים אתא המן לגביהון אמר לון במה אתון עסקין אמרו לו במצות העומר הה"ד (ויקרא ב') ואם תקריב מנחת בכורים לה' וגו' תמן אמרי הלכות קמיצה אחו ליה דובר אחד שהיו קומצין מן העומר אמר לון והדין עומרא מהו דדהב או דכסף אמרי ליה לא דדהב ולא דכסף ולא דחיתין אלא דשעורין אמר לון בכמה הוא טימיה דידיה הוה בעשרה קנטרין אמרין ליה סגיין בעשרה מנין אמר לון קומו דנצחון עשרה מנכון לעשרה אלפי קנטרין דכסף דילי.**

קס"ג **מגילה דף טז.** – הכין לו תנא לו הכין ללון ענמו ועשה כן למרדכי אמר ליה מנו מרדכי אמר ליה היהודי אמר ליה טובא מרדכי איכא ביהודאי אמר ליה היושב בשער המלך אמר ליה סגי ליה בחד דיסקרתא אי נמי בחד נהרא אמר ליה הא נמי הב ליה אל תפל דבר מכל אשר דברת ויקח המן את הלבוש ואת הסוס אזל אשכחיה דיתבי רבנן תלמידי קמיה ומחוי להו הלכות קמיצה לרבנן לזש נענינו על יוס, וקשה עשך נניסן היה, הוא יוס תופת העומר, כיון דחזייה מרדכי דאפיק לקבליה וטוסייה מיחד בידיה מירתת אמר להו לרבנן האי רשיעא למיקטל נפשי קא אתי זילו מקמיה די לא תכוו בגחלתו בההיא שעתא נתעטף מרדכי וקם ליה לצלותא אתא המן ויתייב ליה קמיהו ואורין עד דסליק מרדכי לצלותיה אמר להו במאי עסקיתו אמרו ליה בזמן שבית המקדש קיים מאן דמנדב מנחה מייתי מלי קומציה דסולתא ומתכפר ליה אמר להו אתא מלי קומציה קמחא דיכוכו ודחי עשרה אלפי כברי כספא דידי. אמר ליה רשע עבד שקנה נכסים עבד למי ונכסים למי.

צ"ע מדוע אמר מרדכי להמן שעסקו בהלכות מנחת נדבה, ולא אמר לו האמת שעסקו בהלכות מנחת העומר. גם צ"ע איך אעפ"כ הבין המן את האמת שעל כן אמר בא מלא קומץ קמח וניצח אותו. שהבין שקמיצת העומר היא בעיקר מה שממתיק הגבורות ומבטל הכפירות שלו.

ועי"ש בניהו בן יהוידע – שם אתא מלי קומצא קמחא דיכוכו ודחי עשרת אלפים כברי כספא. נראה לי בס"ד דידוע הטעם של הקומץ כדי למתק חמש גבורות מנצפ"ך, כי בקומצו יש חמש אצבעות כנגד חמש גבורות מנצפ"ך, וידוע כי הנס שנעשה בצרת המן היה על ידי מיתוק חמש גבורות מנצפ"ך, ולכן תיקנו חז"ל נוסח ברכת המגילה בחמשה לשונות של גאולה, והם הרב את ריבינו והדן את דינינו וכו' ולכן זכה מרדכי לחמשה לבושי מלכות, וכמו שנאמר [אסתר ח' ט"ו] ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות וכו', ולזה אמר אתי מלי קומצא קמחא דיכוכו שיש בקומץ חמש אצבעות למתק חמש גבורות מנצפ"ך, ודחי עשרת אלפים ככר כסף, ודא עקא שהחמשה דחי עשרה הרי זה נס פלא:

קמיצה בחמש אצבעות הכוונה – שבשלש לוקח את הבצק לכפו ורביעית והחמישית זרת והבהן מוחק שלא יבצבץ לחוץ. וכן המחאת כף היא בחמש אצבעות שמכה בחמש אצבעות וכמבואר בתורה מד.

קס"ד **צ"ע איך** מידת גובה העץ מבטל נ' ימי כוחם של מרדכי ואסתר ונראה שהוא ענין סגולי וכמבואר ברמב"ן פרשת לך לך שהנביאים היו עושים מעשה גשמי בארץ שבו התלבש המעשה ניסים שלהם כגון שצויה הש"י לנביא לזרוק חץ על מדינה וזוה נעשה הכח לנצח אותה לכן כשרצה המן להכניע את כח מרדכי ואסתר רצה לתלות את מרדכי על מידת החמישים כי רק בחמישים יותר יש בכח מרדכי לבטל את הע"ז שבלב בכל מט מידותיה שהם ז' מדות בכל בכל מדה מהו' סה"כ מט.

וזה לשון הרמב"ן שם בראשית (יב פסוק ו) ודע כי כל גזירת עירין כאשר תצא מכח גזירה אל פועל דמיון, תהיה הגזרה מתקיימת על כל פנים – ולכן יעשו הנביאים מעשה בנבואות כמאמר ירמיהו שצוה לברוך והיה ככלותך לקרוא את דברי הספר הוה תקשור עליו אבן והשלכתו אל תוך פרת ואמרת ככה תשקע בבל וגו' (ירמיה נא סג סד) וכן ענין אלישע בהניחו זרועו על הקשת (מ"ב יג טז – יז), ויאמר אלישע ירה ויור ויאמר חץ תשועה לה' וחץ תשועה בארם ונאמר שם (פסוק יט) ויקצוף עליו איש האלהים ויאמר להכות חמש או שש פעמים אז הכית את ארם עד כלה ועתה שלש פעמים תכה את ארם: ולפיכך החזיק הקב"ה את אברהם בארץ ועשה לו דמיונות בכל העתיד להעשות בזרעו.

קס"ה כי הספירה היא לקרוב עומר שעורים שהוא בחי' מרדכי ואסתר ידיו ורגליו המצטלים את הע"ז

חיים של מרדכי ואסתר הוא משער החמישים כמבואר בלק"ה/ס"ו, ששם שרש נשמות ישראל, ומרדכי מכח משה רבנו כנ"ל היה ממשיך משם רוח חיים של התורה לכל ישראל שלמטה, והיינו בחי' רוח החיים המתפשט לבחי' ידין ורגלין דהיינו הרחוקים שבישראל, ע"י מרדכי ואסתר שהם הידין ורגלין המתוקנים כנ"ל, והמן הרשע היה כנגדם בטומאה בבחי' שער החמישים/ס"ו רצה להתגבר על מרדכי בחדש שנסתלק משה, שמכווחו הוא מקבל, ועל כן עשה עץ חמישים אמה לתלות את מרדכי, ולהשליכו משם כי לא האמין שלמרדכי יש כח של משה רבנו, גם בהסתלקות משה ע"י בלק"ה הנ"ל.

אות טקסט

כל המבואר בתורה זו רמז רבה בר בר חנה בגמ' בבא בתרא דף עד. בסיפור סתום. והרבה מפרשים ניסו כוחם לבאר דבריו, אולם רק רבינו מבאר הדברים בשם אמרם כפי שגילה לו רבב"ח בעצמו כמבואר בחי' מוהר"ן סימן ה'.

בבא בתרא דף עד. המעשה הארבע עשר שסיפר רבב"ח

וז"פ אמר רבה בר בר חנה אמר לי ההוא טייעא קע תא ואחווי לך בלועי דקרח אזלי וחזאי, תרי קעא

ירש"י בזעי בקעים דכתיב [2] ותבקע האדמה וגו'. קטרא עשן. שקל גבבא דעמרא לקח גיזת צמר ושראו³ במים ואיחרך איחרוכי הני גבבי ואף ע"פ ששראו אותו במים. אצית

^{קס} צ"ע הקשר בין חמישים ימי הספירה למרדכי ואסתר. ואולי הכוונה לגמ' הנ"ל שהמן אמר עומר שעורים שלכם בא וניצח אותנו ולעיל נתבאר שמרדכי ואסתר הם בחי' עומר שעורים, והחמישים ימי הספירה הם ספירה לקרבן העומר שעורים, שכל יום סופרים עוד יום מאז שהוקרב הקרבן הזה, דהיינו שבכל יום ממשיכים רוח חיים לעוד יום להמתיק ממנו את הדינים. שכיון שהעומר שעורים הוא הקרבן שנצח וביטל את הע"ז של המן, ואת הע"ז שכל אחד בליבו, לכן בכל יום שסופרים לעומר הזה מעוררים את הבחינה שלו ומבטלים עוד בחי' של ע"ז, עד שבחמישים יום נתבטל כל הע"ז (עו היינו שעירים עלי דשא בחי' רוח גבוהה לעומת הרוח דקדושה שמקבלים מהצדיק). ונראה שכוונת רבינו כאן שבימי הספירה צריכים הרבה לרקוד ולמחות כפים להמתיק הדינים כי זה עיקר המתקת הדינים הרבים שיש בימים האלה וביטול הגאוה שהיא עיקר המדות הרעות וכפירות.

^{קס} עיון לק"ה ערלה ה' יא) וזה בחינה מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על מרדכי שנקרא פתחיה שהיה פותח בדרךים ודורשן, כי זה עקר התקון ועל ידי זה היה תקף הנס של פורים וכן נעשה בכל שנה ושנה להכניע זהמת עמלק על ידי הצדיק האמת שהוא בבחינת מרדכי פתחיה שפותח בדרךים ודורשן שבכל פעם פותח בדרךי אותיות התורה ודורשן ומצרפן בחדושי תורה נפלאים כפי הדור וכפי האדם וכפי המקום והזמן באפן שזאייר על כל אחד הארה משרש נשמתו שבאותיות התורה באפן שישבו אל ה' באמת שזהו בחינת הצדיקים שמבכרין בתורה תחלה, כמו שפרש שם, בתורה יר.

שם יב) ועל כן עשה המן עץ גבה חמישים אמה לתלות את מרדכי עליו, כי כלל כל אותיות התורה שהם כלל ישראל שרשי נשמות כנ"ל כלם כלולים בחמישים שערי בינה, ועל כן נתנה התורה ביום החמישים שהוא שבועות ועקר הוא שער החמישים שהוא שרש כל אותיות התורה וכמוכן בדרךי רבותינו זכרונם לברכה שדורשו על פסוק, ותספרוהו מעט מאלקים שמושה השיג ארבעים ותשעה שערים חוץ משער החמישים, כי הוא שרש הכל ואף על פי שלא נמטר למשה אף על פי כן היה יונק ומקבל משם כל חדושי תורה שהשיג ועקר תקון של כל הפוגמים בעונותיהם באותיות התורה שהם שרשם ומתרחקים מהם עקר תקונם ותשובתם הוא על ידי שער החמישים שהוא שרש התשובה שהוא בבחינת בינה בחינת יום כפור שהוא בבחינת יובל, שהוא בחינת שנת החמישים, בחינת שער החמישים של בינה. ועל כן עקר תקון של כל הצריכים תקון הוא על ידי הצדיק אמת שזוכין על ידי עבודתם לעלות לשם ולהמשיך משם חדושי תורה שזהו עקר בחינת לגרף בתורה תחלה בחינת מרדכי שהוא פותח בדרךים ודורשן, דהיינו שיכולים לעלות לשער החמישים שהוא שרש התורה פתיחת והתחלת התורה ושם חוזרים וממשיכים הארת אותיות התורה עד שיגיע הרהורי תשובה לכל החוטאים והגרים כי יודעים על ידי זה להאיר אותיות התורה בשרשן ולהמשיך משם חדושי תורה בצרופים נפלאים באפן שיוכלו להוליך ולהדריך את כל הרחוקים מאד בדרך האמת פראוי להם וכנ"ל והמן ימח שמו היה נאחו בהקלפה וסטרט אחרא מאד והיה כלול מכל החמישים שערי טמאה שהם פגגד שער החמישים הנ"ל שאי אפשר להכניעו כי אם הצדיקים שיכולים לעלות לשער החמישים של הקדשה. ועל כן כשנפול גורלו ביום שמת משה שמת, כי סבר כי עתה אין נמצא מי שיהיה לו כח במשה לעלות עד שער החמישים ולהמשיך משם חדושי תורה כפי הדור וכפי העת. על כן עשה עץ גבה חמישים לתלות את מרדכי להשליכו משם, כי לא האמין שיש כח במרדכי לעמוד פגגד קלפה פזאת שהיא בטמאה פגגד שער החמישים של הקדשה אבל באמת מרדכי היתה מעלתו גבה מאד מאד וכמוכא בכתבי האר"י מעצם גדלת מרדכי, כי מרדכי היה פותח בדרךים ודורשן שהיה יכל לעלות להתחלת תשובת התורה שהוא שרש התורה בחינת שער החמישים הנ"ל. והיה יכל לתקן כל ישראל על ידי זה על ידי שהכניס בהם הרהורי תשובה משם עד שיעקו כלם לה' יתברך. ועל ידי זה וזה להפך הדבר על ראש המן ותלו אותו ואת בניו על אותו העץ דיקא הגבה חמישים, כי משם דיקא הפילו על ידי עצם כחו שהיה יודע להמשיך הארת אותיות התורה משם וכנ"ל:

^{קס} כך מבואר בלק"ה אבל צ"ע בזה כמבואר במקום אחר (בלשם) שאין חמישים בסט"א. וכנראה זו מחלוקת וצ"ע.

^{קס} בתקפא אין כאן אות ובתורלו הוסיף ט

קע בתקפא - ט יענא

קעא שייך לפרש"י 1 בתשכט רשב"ם 2 קרח טז לא 3 גם בדפד"ר ושראו ובתשכט ושראה 4 גם בדפד"ר אותו ובתשכט אותה

ביזעי דהוי נפיק מינייהו קטרא שקל גבבא דעמרא ומשיי' במיא ואנחיה בריש'א דרומחי' ועיילי התם וכי אפיק הוי איחרך איחרוכי אמר לי אצית מה שמעית ושמעית דהוי אמרין משה ותורתו אמת והן בדאין אמר לי כל שלשים יומא מהדרא להו גיהנם להכא כבשר בקלחת ואמרי הכי משה ותורתו אמת והן בדאין: [כ]

המשך פרשב"ם הנ"ל – הסכת ושמע. ושמעי' דקאמרי שהרי ירדו חיים שאולה. כל ל' יום, כל ראש חדש. בקלחת שמהפכין אותו כדי שתתבשל.

תרגום על פי רשב"ם – ואמר רבב"ח אמר לי הסוחר הישמעאל בא ואראה לך היכן נבלעו קורח ועדתו, הלכתי וראיתי שני בקעים באדמה שהיה יוצא מהם עשן, לקח הסוחר גיזת צמר וטבל אותה במים ונעץ אותה בראש הרומח שהיה לו, והכניס את הצמר הרטוב ע"י הרומח לתוך הבקיעה הנ"ל, וכאשר הוציאה היה הצמר שרוף מרוב חום שהיה שם. אמר לי הסוחר תקשיב מה אתה שומע, (שהרי נבלעו חיים) ושמעתי שהיו אומרים משה אמת ותורתו אמת והם בדאים (שקרנים). אמר לי הסוחר כל שלושים יום (בראש חודש) מחזירה אותם הגיהנום לכאן כמו בשר בסיר שהופכים אותו שיתבשל היטב, והם אומרים כך משה אמת ותורתו אמת והם בדאים.

פירוש רבינו – אמר רבב"ח אמר לי ההוא טיעא בא ואראה לך בלועי דקורח – דהיינו מי שנבלע בבחי' הגאווה של קורח היינו הנזק שגורם המינות והגאות.

הלכו וראו שני בקעים שיוצא מהם עשן – רמז לחרון אף שהוא כמו עשן היוצא משני נקבי האף שנעשה בגלל המינות וגאות.

ולקח הסוחר הנ"ל גיזת צמר ושרה אותה במים, – הצמר והמים בחי' ידין ורגלין/י רמז לשתי הבחי' שעל ידם נתקן הכל דהיינו: עומר ושעורים, מרדכי ואסתר, מחאת כף וריקודין.

ואת בחי' הידים ורגלין, מחאת כף וריקודין האלה הניח בראש הרומח, שהוא רמז לצדיק בחי' איש אשר רוח בו, בחי' רומח אותיות רוח-מ, כי הוא כולל כל הארבע רוחות כי ממנו תוצאות הרוח. (ארבע רוחות כל אחת קומה שלימה דהיינו עשר)

וע"י שהעלה את המחאת כף וריקודים דהיינו בחי' ידין ורגלין הנ"ל לרוח הצדיק האמת, דהיינו שהתפשט הרוח חיים לבחי' ידין ורגלין דהיינו המקומות הרחוקים, ע"י אפקינהו ואחרך/י אחרוכי דהיינו יצא ונתבטל ונשרף הגיאות.

^א בתקפא - בריש', בדפוד ותולד - ברישא ובתולד - ברישיה ומתדצו - ברישי'

² תרגום על פי רשב"ם – ואמר רבב"ח אמר לי הסוחר הישמעאל בא ואראה לך היכן נבלעו קורח ועדתו, הלכתי וראיתי שני בקעים באדמה שהיה יוצא מהם עשן, לקח הסוחר גיזת צמר וטבל אותה במים ונעץ אותה בראש הרומח שהיה לו, והכניס את הצמר הרטוב ע"י הרומח לתוך הבקיעה הנ"ל, וכאשר הוציאה היה הצמר שרוף מרוב חום שהיה שם. אמר לי הסוחר תקשיב מה אתה שומע, (שהרי נבלעו חיים) ושמעתי שהיו אומרים משה אמת ותורתו אמת והם בדאים (שקרנים). אמר לי הסוחר כל שלושים יום (בראש חודש) מחזירה אותם הגיהנום לכאן כמו בשר בסיר שהופכים אותו שיתבשל היטב, והם אומרים כך משה אמת ותורתו אמת והם בדאים.

³ מים בחי' רגלין – כי ערבי נחל הם הרגלין כמ"ש רגלוהי דאיניש ערבין ליה, כי שם בחי' ההרגל בחי' רגלי היו מוליכות אותי לביהמ"ד שאמר דוד. וכן זוהי הבחי' מה שהנשים לא נתנו לעגל. וכן זהו מה שאמרנו חז"ל פוק חזי מאי עמא דבר דהיינו שלפעמים השכל נפגם ואזי סומך על ההרגל שהוא בחי' רגלין שהם בחי' הנצח והוד שבחינת הוא העיבוי של השפע בחי' החלטיות וסכום הדברים לפני שנשפעים)

⁴ אחרך – לשון הפסוק במשלי "לא יחרוך רמיה צידו" שפירושו מי שרמיה צידו דהיינו שהצייד דהיינו הלימוד שלו ברמאות, כי לא לומד לשם שמים, אזי "לא יחרוך", יחרוך נוטריקון יחיה ויארץ (ימים).

אחרך לשון יחרוך – ונתפרש בג' פירושים – אחד – שריפה קלה בארמית לשון "שער ראשיהון לא אתחרך" דניאל ג' כו. והשני – כמו מציץ מן החרכים. והשלישי – נוטריקון יחיה יארץ ימים.

וג' הפי' רמוזים במה שפירש הגר"א שם במשלי שהחזור על לימודו דומה לחורך כנפי הציפור שצד שלא תברח.

וגם אולי אפשר לרמוז שהלומד לשם שמים היינו שתופס את התורה שלומד כחרך וחרץ להציץ על פנימיותה ולא כאילו זה הכל.

ורבינו דורש שאם לא חורך וגם לא נתפס אצלו כחרכים דהיינו בגלל גאוותו ומינות שיש בו אזי גם לא יחיה ולא יארץ ימים.

כי אריכת ימים היא שהזמן ומידה הוא ארוך דהיינו שמלא בחיים (עיין תורה ט) דהיינו חידוש ורוחניות ואלוקות וזה ע"י חכמת התורה כי כל המתגאה חכמת התורה מסתלקת ממנו אבל ע"י ששרף את הגיאות ע"י התקשרות לצדיק ע"י ריקודים והמחאת כף אזי החכמת התורה על תיקונה.

נשרף – כי העשן הוא היוצא מדבר שנשרף, וגיאות וע"י לשריפה קאי לכן מכתת שעורי, ובלועי קורח היינו בלועי הגאווה דהיינו המינות הם לשריפה עומדים לכן נגרם על ידם בחי' יצא עשן מאפו, וע"י גיזת הצמר והמים דהיינו הריקודים ומחאת כף הוציא את הגיאות ממנו והניח אותו להשרף.

דהיינו שאת כל זה עשה רבב"ח בעצמו שקרב עצמו לסוחר הצדיק, וקבל ממנו רוח חיים שהתפשט בו לידן ורגלין בבחי' מחאת כף וריקודין, ועי"ז נמתק הדין מאד עד שעי"ז נתעלו גם כל בחי' הרחוקות מהקדושה. אז אמר לו הסוחר תקשיב, ושמע שבלועי קורח אומרים מאותו מקום שמשם יצא העשן, משה אמת ותורתו אמת. כי ע"י שרבב"ח שיבר הגאווה ע"י התקרבות לסוחר שהוא הצדיק, אזי גם הסטרא דמותא דהיינו בלועי המינות גם הם חוזרים להודות בצדיק ובאמת. ואמר לו הסוחר כל ראש חודש מחזיר אותם הגהינום לומר כך.

(נ"ל עפ"י הפשט שבאמת רבב"ח היה שם בראש חדש כפרש"י במקום אחר/י). אבל לפי רבנו לאו דווקא כי ע"י תשובתו דהיינו שממתיק את הדין אצלו בפרטיות, אזי נעשה בחי' ראש חודש, דהיינו מה שנעשה תמיד בראש חדש שע"י חרטת הקב"ה משתלשל הרהור חרטה גם בסטרא דמותא, ועי"ז מתבטל הגהינום של אש מהם, ואז הגהינום שלהם הוא רק הבושה)

בלועי דקרח, רבב"ח/ו רמז בזה לע"ז, דהיינו מי שנבלע בגאווה והכפירה של קרח כדאיתא במדרש

(במדבר פ' יח) [יח/יח] {ירושלמי סנהדרין פ' חלק [ט/ט]} קרח מין/י^א היה [יב/יב] לשון הירושלמי שציין הרב מטשערין הוא שקרח אפקרסי היה, אבל לשון המדרש שציין מוהר"ת הוא שקרח חלק על משה ומרד ועוד שם שחלק על משה ועל המקום. ונראה שרבינו בדווקא נקט קרח מין היה דהיינו כופר בהקב"ה, כי רוצה להדגיש שמי שהוא אפיקורס דהיינו חולק על משה ונבואת משה ממילא הוא גם מין כי בזה חולק ומורד בהקב"ה, **היינו בחי' הע"א** שהיא בחי' מינות נראה ממה שהדוגמא לבעל גאווה הנ"ל הוא קרח שלא היה מין ממש דהיינו שכפירתו בהקב"ה לא הייתה באופן ישיר, רק כיון שחלק על הצדיק נחשב כאילו כפר בהקב"ה, שהרי הוא בחי' אבימלך הנ"ל ואם היה אבימלך כופר ממש למה לו להתענות ולסגף עצמו, הרי היה יכול רק לשקף שעושה כן אלא שבאמת האמין בהקב"ה והכי נמי קרח היה עובד ה' גדול מאד/י^ו ורק בנבואת משה כפר וכיוון שהצדיק הוא

^ה במוסף רש"י על הדף (ב"ב עד) הביא שבסנהדרין פירש שרבב"ח היה שם כמה פעמים וכל פעם בראש חודש

^א אע"פ שהסוחר אמר לו בא ואראה לך את בלועי קרח למעשה לא הראה לו אלא את מקום העשן היוצא מהגהנם של בלועי קרח וגם שמע את קולם.

^א במדבר רבה יח א'

^ב מדרש רבה במדבר פרשה יח פסקה (א) ויקח קרח בן יצהר בן יצהר וגו' הה"ד (משלי יח) אח נפשע מקרית עו זה קרח שחלק כנגד משה ומרד וירד מן כבוד שהיה בידו ואין נפשע אלא מרידה כמד"א (מלכים ב' ג') מלך מואב פשע בי ומדינים כבריח ארמון שהעלית הארץ בריחיה בעדו ארמון שחלק על משה ועל המקום:

^ב פ"י הלכה א

^ג ירושלמי סנהדרין דף נ. רב אמר קרח אפיקרסי היה מה עשה עמד ועשה טלית שכולן תכלת אתא גבי משה א"ל משה רבינו טלית שכלה תכלת מה שתהא חייבת בציצית אמר לו חייבת דכתיב גדילים תעשה לך וגו' בית שהוא מלא ספרים מהו שיהא חייב במזוזה אמר לו חייב במזוזה דכתיב וכתבתם על מזוזות ביתך וגו'. אמר לו בהרת כגריס מהו אמר לו טמא פרחא בכולו אמר לו טהור באותו שעה אמר קרח אין תורה מן השמים ולא משה נביא ולא אהרן כהן גדול.

^ד המין הוא הכופר במציאות ה' או ביחודו או שעושה ככב או מזל וכיו"ב מליץ בינו לנברא, אבל האפיקורס הוא כופר בנבואה בכלל ובנבואת משה בפרט ובהשגחת הבורא (רמב"ם תשובה ג' ז') ולכן יותר נראה לומר שקרח אפיקורס היה ובאמת כך לשון הירושלמי הנ"ל וכן ממה שמבואר בספרים שלעתיד הוא יהיה כהן גדול עיין ספר הלוקוטים תהלים צב שהס"ת קרח רומז שבסוף הוא יתעלה ויפרח עי"ש. ואם היה כופר בהקב"ה לא מסתבר שהיה זוכה לזה. וצ"ע מדוע רבנו כתב מין דווקא.

^ב שם הגרסא אפיקרסי היה. עוד עיין לק"ה יו"ד ערלה סוף הלכה ה'

^ג לק"ה יו"ד ערלה סוף הלכה ה' – וְהוּוּ שְׁאָמַר שֶׁם אֲדוֹנָיו מוֹרְנוּ וְרַבְּנֵינוּ זְכוֹרֵנוּ לְבָרְכָה שְׁפוּרִים הוּא תִקְוֵנוּ חֲטָא קִרְח שְׁמַרְמֵז בְּפִסְקוֹ וְאֵם מִפְּאֵת פְּנֵי הַנֵּל. כִּי כָל פְּגָם קִרְח הָיָה מִחֻלְקַת שְׁחָלֵק עַל הַצְּדִיק הָאֵמֶת שֶׁהוּא מִשָּׁה עַל יְדֵי גְסוּת רִחוּו וְגִאָוֹנוֹ כִּמּוֹ שְׁאֵמְרוּ רְבוּתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבָרְכָה. וְעַל כֵּן הִתְקַוּ בְּפוּרִים שְׁאֵזוּ מְכַנְעִין קִלְפַת הַמֶּן עֲמֵלֵק שֶׁהוּא הַגְּאוּת. וְעַל יְדֵי זֶה נִתְבַּטַּל הַמְּחֻלְקַת וְנִמְשָׁךְ שְׁלוֹם. בְּחִינַת וְדַבֵּר שְׁלוֹם לְכָל זָרְעוֹ שְׁמִסְמֵת הַמְּגִלָּה בְּזֶה, כִּי זֶה עֶקֶר הַתִּקְוֵנוּ וְכַנ"ל:

^ד ועיין היכל הברכה תחילת פרשת קרח שקרח סבר שכבר עכשיו ראוי להיות ההנהגה שלעתיד בדין ובזה חלק על הנהגת משה ואהרן שהייתה במדת הרחמים עי"ש הרי שלא היה מין ממש אלא חלק על הצדיק וזה כמו מינות.

^ה ראיתי באורח מישור (ברלב) לעיין זהר תזריע מח מט עה"פ כי ימרט ראשו קרח הוא ועי"ש שמבאר סוד שערות ז"א ומעלת קורח שהיה גדול בדורו והקב"ה גילח שערו כדי שיכלל בו"א וגילוח שערות זעיר מרמז להכנעת האויבים אבל קורח הרגיש מזולזל עי"ז שהוא קרח ואהרן לא, ואמר לו הקב"ה כיוון שלא רצית להיכלל בעליונים, תרד לתחתונים לגיהנם, ולעתיד יעלה משם כמ"ש בשירת חנה "מוריד שאול ויעל".

יסוד עולם הרי העיקר והיסוד חסר לו וכמובא שלכן נבלע קרח באדמה כי כפר ביסוד שעליו הוא עומד. ומשמע כאן שרשב"ח המשיך לו קצת תיקון/טו :

וחזאי תרי בזעי דנפיק מינייהו^{טו} קטרא וראינו שני בקעים באדמה שיוצא מהם עשן, היינו רמז על בחי' החרון אף שגורמים במינות, כמאמר חז"ל כל זמן שע"א שעבודת אלילים בעולם חרון אף בעולם. ותרי ביזעי ושני הבקעים שמהם יצא עשן מאש הגהנם, זה רמז על בחינות תרי נקבי האף של הקב"ה, שיוצא מהם העשן רמז לכעסו של הקב"ה/י"ו, כמ"ש (תהלים יח) ע"י עלה עשן באפו הפסוק שם מצייר ההר הבווער ומריק אש וגפרית ומעלה עשן ביום הרעש כאלו העשן העולה הוא העשן העולה מאפו (מלבי"ם) :

ושקיל גבבא דעמרא, ולקח חתיכת צמר/טז זה בחי' עומר בחי' מור דרור בחי' מרדכי בחי' ידים כנ"ל:

ומשייה במיא, וטבל את הצמר במים, בחי' חיבור מרדכי ואסתר, כי מים רמז לרגלין, כי מים בחי' אפיקי מים בחי' ערבי נחל הגדלים במקום מים וערבי נחל על פי הסוד רומזים לרגלין בחי' אסתר. ואסתר זה בחי' שעורים בחי' שעירים כנ"ל בחי' הרוח חיים המנשב בעיקר בבחי' רגלין. בחי' אסתר ברוח הקודש, שהוא בחי' רגלין בחי' ירך בסתר כנ"ל. כי הרגלין הם אפיקי מים [ב] שבילי המים, כי הם בחי' ערבי נחל [כא] שהם עצים שגדלים במקום שיש מים, וערבי נחל הם בחי' רגלין, שבה עיקר אחיזת הדינים בחי' רגליה יורדות מוות, כמאמר חז"ל (סוכה נג.).^{כב} על מעשה שהיה שרגלי שני כושים הוליכו אותם למקום מיתתם/כג

^{טו} ובתורה כאן נראה שתיקן אותו ע"י רקודין ומחאת כף ועומר שעורים ומרדכי ואסתר ונגלה ונסתר שבתורה ובכלליות הארת הרוח שבלב לבחינות הידים והרגלים שע"ז גם כל המדרגות התחתונות כבלועי קורח מודים על האמת.

גם עיין ליקוטי הלכות יורה דעה הלכות ערלה סוף הלכה ה – וזהו שאמר שם אדמו"ר ז"ל שפורים הוא תיקון חטא קרח שמרמז בפסוק ואם מפאת פניו הנ"ל. כי כל פגם קרח די' מחלוקת שחלק על הצדיק האמת שהוא משה ע"י גסות רוחו וגאונו שארז"ל. וע"כ התיקון בפורים שאו מכניעין קליפת המן עמלק שהוא הגאות. וע"ז נתבטל המחלוקת ונמשך שלום. בחי' דובר שלום לכל זרעו שמסיימת המגילה בזה. כי זה עיקר התיקון וכנ"ל:

^{טז} מתוצר - מנייהו

^י צ"ע כי בספור של רשב"ח העשן הוא אש הגהנם ורבנו מפרש שהוא מכעס הקב"ה משמע שאש הגהנם היא מהחרון אף שגרמה העבירה.

^י תהילים פרק יח (ח) ותגעש ותרגעש הארץ ומוסדי הרים ירגזו ויתגעשו כי חרה לו: (ט) עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל גחלים בערו ממנו: רד"ק (ט) עלה עשן באפו. משל על חרות אפו באויבים, כמו אז יעשן אף ה' וקנאתו (דברים כט, יט). ואש מפיו תאכל, אש שיוצא מפיו תאכלם, וגחלים שיוצאו ממנו בערו אותם:

מלבי"ם – חלק באור הענין (ט) עלה עשן באפו – מצייר ההר הבווער ומריק אש וגפרית ומעלה עשן ביום הרעש כאלו העשן העולה הוא העשן העולה מאפו, ושיצין כאלו אף ה' בווער בלב ההר, והאש האוכלת – ממנו הוא היוצא מפי ה' – המוריק אש דרך פיו, עד שגחלים בערו ממנו – כמו שהוא בהרים המוריקים אבני אש:

^י הצמר נקרא עמר רומז למרדכי הצדיק שאחיזת נשמתו גבוה מעל גבוה ברישא דעתיק המכונה עמר נקי וכן לעיל מרדכי מור דרור הרומז לשער החמישים בחי' יובל ובינה עילאה שהיא כתר דו"א. ועיין בכוננות על פורים מרדכי יסוד דאבא כמו משה רבינו שזה אור גבוה מאד. וכן בתורה ס' מרדכי בחי' ברוש בחי' עתיק יומין ע"ש. ועיין בסוף התורה עה"פ ואלה המשפטים מרדכי ואסתר הם בחי' קב"ה ושכינתיה. וצ"ע איך זה מתיישב עם הפשט בתורה שמרדכי בחי' ידי המלכות דהיינו הבחי' המרוחקות מהגוף שצריך תמיד להמשיך אליהן רוח חיים כדי להמתיקן. אלא כפי שכבר בארנו בתחילת אות ח' שמרדכי ואסתר הרומזים לידין ורגלין הכוונה לידין ורגלין המתוקנים ביותר דהיינו שהרוח חיים מאיר בהם ביותר בבחי' השכלי נקרא על שם האור שבו. וע"ז מהבחי' שלהם מתפשט הרוח חיים למקומות הרחוקים באמת.

^כ וזאל א' כ', תהלים יח טז, תהלים מב ב', שיר השירים ה' יב, ועיין תקוני זוהר לט. ולק"ה הושענא רבה ב' ג'

^{כא} ויקרא כג מ', משלי ל' יז, איוב מ' כב. ועיין זוהר שמות טז:

^{כב} סוכה דף נג. הוא (הלל) היה אומר כן למקום שאני אוהב שם רגלי מוליכות אותי..... אמר רבי יוחנן רגלוהי דבר איניש אינון ערבין ביה לאתר דמיתבעי תמן מובילין יתיה הנהו תרתי כושאי דהוו קיימי קמי שלמה אליחרף ואחיה בני שישא סופרים דשלמה הוו יומא חד חזייה למלאך המות דהוה קא עציב אמר ליה אמאי עציבת אמר ליה דקא בעו מינאי הני תרתי כושאי דיתבי הכא, מסרינהו לשעירים שדרינהו למחוזא דלוז כי מטו למחוזא דלוז שכיבו, למחר חזיא מלאך המות דהוה קבדח אמר ליה אמאי בדיחת אמר ליה באתר דבעו מינאי תמן שדרינהו מיד פתח שלמה ואמר רגלוהי דבר איניש אינון ערבין ביה לאתר דמיתבעי תמן מובילין יתיה. ע"כ לשון הגמ'.
צ"ע מסתמא סבר שלמה שבמחוזא דלוז דהוא עיר קושטא אין שליטה למלאך המוות (עיין מהרש"א על דף מו: וצ"ע א"כ איך כן מתו וצ"ל שדווקא למי שזוהר משקר כמבואר בסנהדרין צו. וצ"ע א"כ למה סבר שלמה שלוז תועיל.

רגלוהי דבר נש אינון ערבין ליה, דהיינו שרגליו של האדם מוליכות אותו בלא דעתו למקום ששם צריך להיות נמצא שהן כמו ערב שמקבל על עצמו לפרוע חוב הלווה כך הרגלין מוליכות אותו למקום שחייב להיות. **ערבין/כ"ג**, זה בחי' ערבי נחל, אפיקי מים ששניהן כינויים לספירות נצח והוד שהן כנגד הרגלים/כ"ה. נמצא מים בחי' אפיקי מים בחי' ערבי נחל בחי' ערב/כ"ו בחי' רגלין בחי' שעורין בחי' שעירין בחי' אסתר ברוח הקדש : נמצא הצמר הטבול במים היינו בחי' מרדכי ואסתר, בחי' ידים ורגלים, בחי' המחאת כף וריקודין כנ"ל :

ואנחיה ברישא דרומחא, דהיינו את הצמר שהוא עמרא בחי' מרדכי בחי' ידים לקח עם המים בחי' אסתר בחי' רגלין ואת שניהם הניח על רומח, דא רוח מ"ם, שהוא מארבע רוחות באי הרוח [כ"ז/כ"ח] היא

עוד צ"ע מאי רגלי איניש הרי כאן היה זה שלמה ששלחם ע"י ש-דים. עיין בזה ערוך לנר שם ותירץ רגלי לשון סיבה ומסובב כי ויברך אותך לרגלי.

עיין בן יהוידע שדייק לשון פתח שלמה שמלמד שבאן נתחדשה לשלמה המלך הלכה זו, ואם היה יודע קודם לא היה מניח להם לזוז ממקומן. עוד מקשה מה הקשר לרגלין ותירץ שאחיות הקליפות בהן כמחז"ל (ברכות ו.) הני ברכי דרבנן דשלהי מנייהו. דהיינו שהברכים של הת"ח עייפות בגלל אחיות השדי-ם בהם.

^{כ"ג} עיין ביאור הליקוטים אות ל"ב. בדבר הסטרא דמותא שנמצא בהרגלין הנ"ל, מבאר יותר בהבאתו על אודות הרגלין, את הענין של המאמר חז"ל רגלוהי דבר נש אינון ערבין ליה: להיינו כי זו מנזלר שגללו הולכו אוסם למקום המיתה לייקא.

^{כ"ד} הקשר בין ערבי נחל לערבות הרגלין שמעתי מהריצ"ח כי ערבי נחל הם נצח והוד שהם כנגד הרגלין. ובקומת הספירות המקום שבו השפע מוחלט ומוכן לצאת אל המקבל שהיא המלכות נקרא נצח והוד, שהם כלי חתימת השפע והולכתו לחוץ, ומה נשתלשל ענין הקרגל שיש באדם שאחר שמתרגל לדבר כבר עושה אותו גם בלא מחשבה, כי ההרגל לשון רגלין עושה שהדבר כבר ירד לבחי' רגלין.

וזה כוונת הגמ' שם רגלי דאיניש ערבין ליה להוליך אותו בלא דעתו למקום ששם צריך להיות. ובאמת שם חז"ל אמרו זאת לענין מיתה, אבל למדנו שיש בחינה שהרגלין מובילות את האדם בלא דעתו, ושם רגל לשון סיבה ומסובב, דהיינו שמהשמים מסובבים שרגליו יוליכו אותו למקום שצריך להפטר, ויש גם לפרש רגל לשון הרגל, שמחמת ההרגל הולך גם בלא דעתו, וכגון שמצינו בדוד שאמר (ויקרא רבה פרשה לה פסקה א) (תהלים קיט) "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך" אמר דוד רבש"ע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות.

^{כ"ה} עיין פרפראות לחכמה אות יז שם כי הרגלין וכו' הם בחינת ערבי נחל כמאמר רז"ל (סוכה נ"ג) רגליו דבר נש אינון ערבין ליה כי ידוע שערבי נחל הם בחינת נצח והוד בחינת רגלי הקדושה, וכבר נתבאר שעיקר יניקת הקליפות הם בבחינת רגליה יורדות מות, על כן אמרו רז"ל רגלוהי דבר נש אינון ערבין ליה רגלוהי דייקא. ואגב אורחא מרומז בכאן ישוב למה שמבואר בכתבים, כי הערבי נחל הם בחינת ה"א ראשונה בחינת בינה, ולבאורה אינו מובן כי הערבי נחל מרמזין למדריות הנמוכות שבישראל כמאמר רז"ל, וגם מרמזין לבחינת רגלי הקדושה כנ"ל, ואיך יהיה מרומז בהם סוד הא ראשונה אך על פי הנ"ל מובן ממילא, כי זה בחינת אסתר דייקא ברוח הקדוש נאמרה, בחינת לבו נשא את רגליו דייקא, כי אף על פי שהרוח שבלב מאיר גם בהידים, אף על פי כן עיקר התיקון שמאיר גם ברגלין כמבואר בפנים, שעל כן נקראין הרגלין שעורים על שם הרוח שמנשב בהם, ועל כן ערבי נחל דווקא הם כנגד ה"א ראשונה בחינת בינה, שזה בחינת בינה וכו' עד הוד אתפשטת: ע"כ לשון הפל"ח.

דהיינו כי הכלי נקרא על שם המשפיע בו וכן לעיל דודי שלח ידו מן החור שהכוונה לרוח שבלב כשמנשב בידים. וכן שעורים שהזכיר שמרמו לרגלין, כי שעירים עלי דשא בחי' רוח סערה טובה שמגדלת את הדשאים, דהיינו הבחי' הנמוכות כנ"ל, עכ"פ נקראים הרגלין על שם הרוח המנשב בהם. וכן לעיל ידים בחי' עומר שמרמו לבניה וכן אסתר ברוח הקדש נאמרה.

^{כ"ז} צ"ע מה הקשר בין ערבי נחל לערב מלשון ערבות ואחריות, שהיא בחי' רגל כי הרגלין הן ערבין לאדם, אבל ערבי נחל איזה ערבות יש להן? וככלל נ"ל לחלק בין כמה דברים שהן אותה בחי', לבין בשבא לבאר כיצד רומזת מילה מסויימת לאיזה ענין, שבזה אפילו רמז רחוק כגון כאן שהוא כלי שביעי, שכרמו בלבד הוא אפשרי, אבל לומר שהן אותה בחי', נ"ל שכלי שלישי אינו מבשל, דהיינו שאע"פ שאפשר לומר שהן אותה בחי', אבל לומר שהדבר השלישי הוא גם בחי' השני וגם בחי' הראשון, זה לא מוכרח וצ"ע.

נ"ל רגלי איניש ערבין ליה הכוונה שכאילו הרגלין אומרות לנו ערבות לך רבש"ע שהאיש הזה ילך לבית המדרש גם כשאין לו מוחין.

ונ"ל כי המוחין שיורדים לבחי' רגלין דהיינו נו"ה ששם הם מתבשלים בבחי' עיצה בחי' דבר המוחלט ונגמר אזי כבר כמעט לא ניתן לשינוי לכן בבחי' זו האדם כבר פועל מעצמו בלי דעת. ולכן לזה גם מרמו הערבי נחל, כי נחל היא הבינה הנמשכת מחכמה. וערבי הם רגלי הבינה המתפשטים בזעיר אנפין עד רגליו, עיין קהלת יעקב על ערבי נחל, ועל נחל, וערבי היינו הבחי' רגלין דו"א ונקראים רגלי הבינה, כי בינה עד הוד דו"א אתפשט, ומבינה נביאים יונקים (ולכן הנבואה צריכה כל כך הכנה כי צריך שיהיה כלי מוכן כל כך שהנבואה תתישב בו היטב כמו בחי' הקרגל) ע"ש בקהלת יעקב וכנ"ל רגלוהי דבר איניש.

ואולי ערבי נחל גם מלשון ערב דהיינו ערבוב כי תמיד השפע נשפע בבחי' הנמוכה של המשפיע וכלפי המשפיע זה בחי' ערב דהיינו חושך.

וזה גם בחי' אפיקי מים כי השפע הוא בחי' חסד בחי' מים ואפיקי היינו השביל שבו הוא מושפע

^{כ"ז} יחזקאל לו ט', כנ"ל אות ה'

^{כ"ח} יחזקאל פרק לו (ט) ויאמר אלי הנבא אל הרוח הנבא בן אדם ואמרתי אל הרוח כה אמר אדני ידוד מארבע רוחות באי הרוח ופחי בקרוגים האלה ויהיו:

הרוח חיים שעזבו את הגופות וקרא להן יחזקאל שיחזרו להחיות את המתים בבקעת דורא. והמם רומז לרוח הזו **כי הממבט היא ד' רוחות** כי מ' גמט' ארבעים דהיינו ד' רוחות שכל אחת קומה שלימה של עשר ספירות, **שהיא בחי' רוח הצדיק, דנשיב בידין ורגלין כנ"ל** דהיינו מחאת כף וריקודין. **וראש הרומח הוא הצדיק, כי ממנו תוצאות הרוח כנ"ל** וכפי שנתבאר באריכות לעיל בתורה ח', **כמ"ש איש אשר רוח בו כנ"ל [ל':] ואפקינהו/לא** **ואחרך אחריכו**ל, רוצה לומר שרובב"ח שסיפר שאת הצמר ששרה במים הכניס ע"י הרומח לתוך הבקע שמשם עלה העשן והצמר נשרף. ונקט בלשון ואחרך אחריכו כי **אחרך** הוא **לשון חיים ואריכות ימים כמאמר חז"ל (עירובין נד ע"ב)** [לג'/לד'] על הפסוק (משלי יב) **לא יחרוך רמי' צידו** [לה'/לו] דרשו בגמ' לא יחיה ולא יאריך ימים הצייד הרמאי. דהיינו שדרשו "יחרוך" מלשון אריכות חיים, והכוונה שמי שהוא צד דברי תורה ברמאות, דהיינו שלומד הרבה ומראה עצמו ת"ח, אבל אינו חוזר על לימודו ושוכח תלמודו, הוא **לא יחיה ולא יאריך**. והיינו **ואחרך אחרוכי, לשון חיים ואריכות ימים** דהיינו ששריפת הישות וגאוה היא החיים ואריכות ימים. **כי ע"י ביטול הגאוה היינו הע"א, עי"ז החכמה על תיקונה כנ"ל** שכיון שהמתגאה חכמתו מסתלקת (פסחים סו:), כנ"ל שהשכל הוכיח את בעלי הגאוה אותי שיכלתם. נמצא להפך מי שמבטל גאוותו חוזרת חכמתו. **וע"י חכמה יחיה ויאריך ימים/לו**, כמו שכתוב

מצודות דוד (ט) מארבע רוחות – ר"ל מכל מקום שהלכו נשמותיהן לשוט לארבע רוחות העולם משם יתקבצו ויבואו וינשבו בגופי ההרוגים האלו ויחיו:

כט בתשכס - המ"ס

ל אות ה' ועיין לעיל תורה ח'

לא **במעשה שסיפר** רבב"ח הלשון "ועילה התם וכי אפיק הוי אחרך אחרוכי" וצ"ע למה מרמו "עילה התם" אחרי שכבר נשב רוח הצדיק בצמר ומים דהיינו ידן ורגלין. גם צ"ע למה מרמו החום של גהנם ששרף את הצמר. וצ"ע שהנשרף הם הצמר ומים דהיינו ידן ורגלין ואילו בביאור רבנו הדינים דהיינו נישות וגאוה שבידין ורגלין זה מה שנשרף.

ואולי אפ"ל כי חיבור הצמר ומים לרומח דהיינו הידן ורגלין לרוח הצדיק זה עדיין לא שורף את הגאוה אלא בחי' העילה להתם, דהיינו מה שע"ז הם עולים לבחי' האש השורף. ואולי אפ"ל שע"י שמתפשט רוח החיים של הצדיק בידן ורגלין אזי ע"י הריקודים ומחאת כפים בשמחה שהיא בחי' בינה עילאה עי"ז מעלה את הידן ורגלין עם הרוח חיים לבינה עילאה ששם שרש הדיגין בחי' אש ששורף את הגאוה והישות. וזה בחי' עילה התם ע"י רוח הצדיק מתחמם ומתלהב בריקוד.

לב גם בדפוס ותולד - אחריכו ובתולד - אחרוכי ובתשכס - איחרוכי (כלשון המאמר לעיל)

לג ובע"ז יט.

לד **עירובין דף נד:** אמר רב שיזבי משום רבי אלעזר בן עזריה מאי דכתיב (משלי יב-כז) "לא יחרוך רמיה צידו" לא יחיה ולא יאריך ימים צייד הרמאי. רב ששת אמר צייד הרמאי יחרוך. כי אתא רב דימי אמר משל לצייד שצד צפרים אם ראשון ראשון משבר כנפיו משתמר ואם לאו אין משתמר. אמר (רבה) אמר רב סחורה אמר רב הונא מאי דכתיב (משלי יג-יא) "הון מהבל ימעט וקובץ על יד ירבה" אם עושה אדם תורתו חבילות חבילות מתמעט, ואם לאו קובץ על יד ירבה. אמר (רבה) ידעי רבנן להא מלתא ועברי עלה. אמר רב נחמן בר יצחק אנא עבדתה ואיקיים בידאי:

פרש"י לא יחרוך – נוטריקון דריש ליה לא יחיה ולא יאריך: צייד רמאי – שמרבה בגירסא ואינו מחזר עליה: ובע"ז יט. פרש"י – צייד הרמאי – שמרמה אנשים להארות כמה אני חכם להעמיד גירסות הרבה והוא משכח ומקצר ימיו דכתיב (דברים ל) כי הוא חייך ואורך ימין: **ורב ששת אמר** – אין זה רמאי אלא שוטה, והקובץ על יד הוא הרמאי וערום בדבר, והוא יחרוך כלומר יתקיים בידו, כצייד הרמאי שמשבר גף ראשון ראשון כשהוא לוכדו שלא יברח, הוא חורך עופות ואוכלן, וקרא אתמוהי מתמה לא יחרוך, לא יצלה ויאכל: **אנא עבדתה וקיימתיה** – לקבוץ על יד, וחזרתי עליה עד שהחזקתי בה, ואחר כך חזרתי ושמעתי אחרת:

לה משלי יב כו

לו **משלי יב (כז)** לא יִחְרֹךְ רִמְיָה צִידוֹ וְהוֹן אָדָם יִקֵּר חֲרוֹץ:

מצודת דוד – לא יחרך. דרך הצייד לחרוך ראשי כנפי העופות לבל יעופו ממנו אבל הרמאי לא יחרכם על כי המה נראים יפים כאשר כנפיהם שלמים ונוח לרמות את הלוקחים ובעבור זה יאבד הכל כי יעופו להם והוא למשל על הקופץ יד מלתת מה מהונו לצדקה כי יפסיד את כל ההון: והון: אבל ההון של אדם יקר המפריש מהונו לדל ההון ההוא הוא חרוץ ר"ל מוכר שבוהבים המתקיים לזמן מרובה ולא יפסד כשאר מיני מתכות ור"ל עשרו מתקיימת:

מצודת ציון – יחרוך. ענין שריפה כמו ושער ראשיהון לא התחרך (דניאל ג): יקר. חשוב ונכבד: חרוץ. הוא מין זהב טוב כמו בירקרק חרוץ (תהלים סח):

לז **צ"ע** דלא נזכר אריכות ימים לעיל ואין דרכו להלביש במעשה דבר חדש וצ"ל דלא נחשב דבר חדש כיוון שזוכר החכמה והיא החיות.

(קהלת ז')/לח) החכמה תחיה וכו' : נמצא ע"י שחיבר הצמר והמים דהיינו ידין ורגלין והרים אותם אל רוח הצדיק אזי נתבטל הדינים מהם ונתבטל הרוח גבוהה ע"י רוח הצדיק ועי"ז החכמה על תיקונה וע"י החכמה יחיה ויארץ ימים.

אמר ליהט הסוחר לרבב"ח **אצית להו תקשיב להם ושמעית דאמרין** ושמעתי שאומרים

משה אמת ותורתו אמת, דהיינו **שהן מודים^מ על האמת**. עפ"י הפשט רבב"ח שמע מה שבלועי דקרח חוזרים ומודים כל הזמן. אבל רמז בזה שדייקא אחר שהניח את הצמר ומים על ראש הרומח דהיינו על הרוח-מ רוח הצדיק, דהיינו בחי' רקודין ומחאת כף דהיינו הרוח הצדיק המתפשט בידי ורגליו, שע"ז נמתקן הדינים מהבחירות הרחוקות דהיינו ביטול הגאווה וחזרה חכמתו וזכה לחיים, דייקא אז שמע שהרשעים מודין על האמת, **כי כשמתקרב א"ע לצדיקים כדי לקבל מהם הרוח כנ"ל**, ועי"ז **נשבר הגאווה והע"א** אצלו שהוא בצד הקדושה, **ואז מכירין אפילו אלו שהם מסטרא דמותא**, שהם המינים בעלי הגאווה **את גדולות^{מא} הבורא ית"ש כנ"ל** שע"י צדיק שהוא בחי' יעקב שרוחו רוח הקדש מתפשט בידין ורגלין בשלימות ועי"ז ממתיק את כל הדינים ועי"ז יודע להתפלל דהיינו להעלות את התפלה מהר ושדה לבחי' בית, אזי נמתק הדין גם במקומות הרחוקים ביותר דהיינו העכו"ם (שהם בעלי הגאווה) וזוכים להכיר באמת ולהתקרב :

ואמר לי הסוחר **כל תלתינ יומיין מהדר' להו גיהנמ להכא ואמרי הכי משה**

ותורתו אמת, פי' רש"י^{מב} צ"ל רשב"ם בכל מ'חדש דהיינו כל ר"ח מחזירה אותם הגהנם לכאן והם אומרים כך. **כי כל דבר יש לו שורש, ושורש התשובה** סוד ההתחדשות הוא ר"ח/מ' בחי' (לשון הכנה כקדוש הלכנה) וללבנה אמר שתתחדש (שכידוע הכוונה לסוד מיעוט הירח/מ'י), **כי בראש חודש אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח/מ'י, כשדרז"ל [מ"י] (בגמ' חולין ס: מ"ח) ובגמ' שבועות ט'./ט)**

^{לח} קהלת פרק ז (יב) פי בצל החכמה בצל הכסף ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה:

רש"י - (יב) כי בצל החכמה בצל הכסף - כל מי שישנו בצל החכמה ישנו בצל הכסף שהחכמה גורמת לעושר שיבא. ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה - ועוד החכמה יתירה על הכסף שהחכמה תחיה בעליה:

לט בתולד-לי, בתשכט-לי

מ מתרצו - מודין

מא בתשכט - גדולת

מב בתשכט - ר"ש

מג בתשכט - ראש חודש (כגרסת רשב"ם לעיל)

^{מד} **לק"ה ברכות הראיה** וברכות פרטיות הלכה ה אות יב - אמר הקדוש ברוך הוא הביאו עלי כפרה וכו'. היינו שעיר ראש חודש שעל ידי זה עקר הכנעת הרע עין שהוא עשו איש שעיר שנכנע על ידי שעיר ראש חודש כפונא. וזהו הביאו עלי כפרה, בזה הבטיח לה שבודאי יזכרו ישראל בה' וישבו אליו. פי על ידי שפעלה הלבנה בטענותיה עד שה' יתברך בעצמו כביכול התחרט ושב על שמעטה, מזה נמשך שרש התשובה לכל העולם כמו שכתב אדוננו מורנו ורבנו (לקוטי קפוא סימן יד ובלקוטי תנינא סימן א') שעל ידי זה נשתלשל תשובה לכל העולם בראש חודש. נמצא שהיא בטוחה שבודאי יזכרו ישראל בעולם הבא וישבו בתשובה מאחר שפעלה שנתהיה על ידי טענותיה שרש התשובה שהיא מזה שה' יתברך בעצמו מתחרט כנ"ל. ומזה השרש בודאי יגיע להם הרהורי תשובה עד שישבו לה' באמת. פי הלבנה פעלה בטענותיה שנגצחה את ה' יתברך עד שהתחרט על המעוט וצנה שישאל יביאו עליו כפרה.

^{מה} **כי באופן שנבראו** בתחילה חמה ולבנה שניהם גדולים ושנים לא שייך התחדשות, ורק ע"י שאמר הקב"ה ללבנה באמצע החדש לכי מעטי עצמך, דהיינו עד ראש חודש שאז היא נעלמת לגמרי, עי"ז היא חוזרת ומתחדשת עד אמצע החדש הבא. וזה הכוונה שמעטי עצמך נאמר גם (בקדוש הלבנה) בלשון וללבנה אמר שתתחדש. (שמעתי מריצ"ח)

^{מו} **עין פרפראות לחכמה** אות יט שם מענין ראש חודש שייך גם כן לענין זה, כי עיקר יניקת הקליפות הוא מבחינת מיעוט הירח על ידי שאמרה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, שזה היה בחינת גאווה בדקות גדול, ועל כן נאמר לה לכי ומעטי את עצמך כי (וזהר ח"א קב"ב) מאן דאיהו רב איהו זעיר, וידוע שהם יונקין מבחינת הרגלין שלה, כמוכן בהמעשה של החיגר, וזה בעצמו (דהיינו הניקה מהכחי' נגלין הא) סוד אסתר ושהיא בחינת לבנה בחינת אסתר במארז"ל שנלקחה לבית אחשוורוש, (לכן נקאלת זארכימית אסתר לטון סהר דהיינו ינה) ועל כן בראש חודש שאז זמן תיקונה אז נמשך גם כן הארה מכל התיקונים הנ"ל, עד שאפילו אלו שהם מסטרא דמותא מתחרטין ומודין גם כן במבואר שם (שע"י שמהנח האלם והמים ומניחם כזוח מס עזה בחי' רוח הלדיק שמנעז זינין ורגלין אזי מתבטל המינות אפילו צאול תחתיות וגורם עס לחרטה והולאה על האמת עזה בעצמו בחי' תיקון המלכות דהיינו תיקון להמלכת הקב"ה בעולם).

ועיין בפרי עץ חיים דרוש להר' חיים וויטאל בענין פורים ומדבר מפגימות הלבנה גם כן ותבין: עי"ש ודע כי תחילת אחיות האויבים הוא בשער המדרגה התחתונה שער העשירי כי משם נכנסין למלך והנה המלכות היא המדרגה האחרונה מ" והיא ה' שבשם ונקרא דל"ת לכמה טעמים כנודע וע"ז אמר דוד ארוממך ה' כי דליתני ונודע שהוא מן נוקבא הוא דלת ושער גם שם אדני בנוקבא במילוי גי' תרע"א שהיא דלת

שקרבו שיער שמקריבים בראש חודש כתיב בו לה' כי הא כביכול כפרה על הקב"ה. וזה בחי' תשובה¹ כי הלבנה בחי' מלכות, ומי שנפל והתרחק מהקב"ה ע"י שהפסיק להמליך אותו, זה כמו שגרם מיעוט המלכות, בחי' מיעוט הירח, וכשעושה תשובה חוזר וממליך את הקב"ה על עצמו, הרי חוזר ובונה את המלכות עד שנעשית לבנה במלואה, והתשובה הזאת נשתלשלה בכל הנבראים בר"ח² כנ"ל כי בראש חודש כביכול מתחרט הקב"ה על מיעוט הירח, דהיינו כביכול עושה תשובה, וחרטה זו משתלשלת בכל הנבראים בר"ח. ובשביל זה, גם קרח ועדתו מוכרחים לאיזה חרטה בר"ח³. אבל התשובה אינה מועיל להם להפטר מעונש הגהנם, כי עיקר התשובה היא רק בעוה"ז, כי מי שטרח בע"ש וכו'⁴ זה משל בגמרא {ע"ז ג.י⁵} על מי שטרח בקיום המצוות והמליך את הקב"ה בעוה"ז שהוא בחי' ערב שבת, הוא שיזכה לקבל שכרו בעוה"ב

לכן אמר דוד שעם היותו מהדלת אשר שם מבקשים אויביו לבוא לאחוז עכ"ז לא שימחתה אויבי לי לכן מידה כנגד מידה גם אני ארוממך, וזהו ארוממך כי דליתני רוצה לומר כי עם היות שאני מדלת לא שימחת וכו'. עכ"ל הפע"ח שם. ועיין עוד שם שמאריך.

^{מז} * לשון זה הוא בחולין דף ס: ועין תורה א תנינא אות יד שגם שם ציין מוהר"ת לשבועות ולא לחולין. לשון זה נמצא גם בוהר אחרי מות עט: פנחס רמח: ורע"מ פנחס רמז:

^{מח} חולין ס: - רבי שמעון בן פזי רמי כתיב (בראשית א-טז) "ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים" וכתיב מיד "את המאור הגדול ואת המאור הקטן" אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד? אמר לה לכו ומעטי את עצמך, אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואמרת לפניך דבר הגון אמעטי את עצמי? אמר לה לכו ומשול ביום ובלילה, אמרה ליה מאי רבותיה דשרגא בטיהרא מאי אהני? אמר לה זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים, אמרה ליה יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופתא דכתיב (בראשית א-יד) והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים, זיל ליקרו צדיקי בשמיך (עמוס ז-ב) יעקב הקטן שמואל הקטן (שמואל א יז-יד) דוד הקטן, חזייה דלא קא מיתבא דעתה, אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח, והיינו דאמר ר"ש בן לקיש מה נשתנה שעיר של ראש חודש שנאמר בו (במדבר כח-יא) לה? אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח.

^{טט} שבועות ט. - משנה - על סגנת טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה כלל, לא בתחלה ולא בסוף, שעירי מוסף של רגלים ושעירי מוסף של ראשי חודשים מכפרין דברי ר' יהודה: גמ' - א"ר יהודה אמר שמואל מ"ט דר' יהודה? אמר קרא שמואל מ"ט (במדבר כח-טו) ושעיר עזים אחד לחטאת לה, לה' מיותר ללמד על חטא שאין מכיר בו אלא ה', יהא שעיר זה מכפר, והאי מיבעי ליה לכדר"ל, דאמר ר"ל מה נשתנה שעיר של ר"ח שנאמר בו לה? אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה ועליו על שמיעטתי את הירח, א"כ לימא קרא לחטאת על ה', מאי לה? אלא לכדאמרן, ואימא כוליה להכי הוא דאתא ולא ללכת ר"ל א"כ נימא קרא חטאת ה', מאי לה? שמעת מינה פלה? נא ללמד תרתי.

עיין חרושי הגאונים בפירוש השני על עין יעקב מבאר עפ"י ברכות לב עה"פ אשר הרעות פרש"י אני גרמתי להם שבראתי יצה"ר ועפ"י המקובלים הכוונה למיעוט הירח ולפ"ז מבאר שהביאו עלי כפרה הכוונה על מה שנגרם ע"י שאמרת ליה לכו מעטי עצמך ומהגמ' כאן ששעיר ר"ח מכפר על שאין בה ידיעה כלל משמע שזה נגרם ממיעוט הירח דהיינו שעבירות אלו אין להאשים את העושה אלא את הקב"ה כביכול וצ"ע.

עוד עי"ש חידושי הגאונים בפירוש הראשון מבאר שכפרה לשון הסרה וינוח דהיינו שאמר הביאו עלי קרבן להסיר התרעומת והקרבן הוא פיוס ללבנה כיון שהוא קירוב שניתן רק לה בסמוך למוולד ועיין בכונות ר"ח שבתפילת מוסף של ר"ח עולה המלכות למדרגה שבשום יום אחר בשנה אפילו בשבת לא זוכה לזה להיות פב"פ בקומה אחת עם ז"א כמעט כמו במדרגה השביעית שהיא השלימות הגמורה שלה.

¹ עיין גם תורה א תנינא אות יג - ואנו רואין רחמנותו במה שקבע לנו ראש השנה, שהוא יום הדין, בראש חודש, כי זה הוא חסד גדול, כי א"ף דיינו מרימין פנינו לבקש כפרה מאתו יתברך, על - בן עשה עמנו חסד וקבע יום הדין ראש השנה בראש חודש, שאז כביכול הוא יתברך בעצמו מבקש כפרה, בבחינת: 'הביאו עלי כפרה', הנאמר בראש חודש (כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (יד) שבועות ט), ועל בן אין לנו בושה ביום הדין לבקש כפרה, מאחר שהוא יתברך בעצמו מבקש אז כפרה, כנ"ל. גם על - ידי שהשם יתברך בעצמו כביכול בא לידי זה שיצטרף לומר: הביאו עלי כפרה הינו שעשה דבר שהצטרף להתחרט עליו ולומר: הביאו עלי וכו' על - בן אין לנו בושה לבוא לפניו בחטאינו לבקש עליהם כפרה ולהתחרט עליהם, כי גם הוא יתברך עשה דבר שהצטרף להתחרט עליו כנ"ל.

צ"ע הרי תשובה היא חרטה וקבלה לעתיד וא"כ מה תיקן בזה שאמר הביאו עלי כפרה. ואולי כי תיקן בזה שע"י הקרבן מאיר בה לשעה אור האמת בשלימות ונותן לה כח לחזור התחדש באופן שעכשיו תוכל להבנות כקומת ז"א בלי סכנת הקטרוג כי כבר יהיה לה הכלים הנכונים לזה ואע"ג שבעוה"ז הרי היא חוזרת ומתמעטת שוב זה כיוון שכל מהות העוה"ז הוא הכנה לעוה"ב דהיינו שכל העוה"ז כלפי העוה"ב הוא בבחי' אחר המיעוט אבל מכח זה דייקא נזכה בעוה"ב להיות עם ז"א פב"פ בקומה שווה וכתר אחד.

² הביאור הליקוטים שואל היכן רמזו עניין זה לעיל שהרי אין דרכו להביא דבר חדש בביאור הרבב"ח. ועי"ש התירוץ. נראה כוונתו שכל ענין הדינים שאמר שהם בגלל פגם האמונה, וזה גם בחי' לקיחת אסתר לבית אחשורוש כנ"ל דהיינו שהמלכות נפלה לקליפות. הכל נובע ממה שאמר הקב"ה ללבנה לכו מעטי עצמך. ועל זה כביכול מתחרט שהתגלגל כל זה ע"י שאמר זאת. ועל שגרם כל זה מכפר השעיר ר"ח. דהיינו שכל ענין התיקון המבואר בכאן בתורה הוא לתקן את הקלקול שעליו כביכול מתחרט הקב"ה בר"ח.

³ צ"ע שכאן אומר שתשובת הקב"ה גרמה, ולעיל אמר המתקת הדין וביטול העבו"ם של רבב"ח נתחזקה האמונה עד שגם בסטרא דמותא מודים על האמת. ואולי שניהם גרמו, או אולי יש לחלק בין חיוזק אמונה לתשובה.

⁴ צ"ע כי מי שטרח הכוונה לשכר עוה"ב וכאן מדובר על להפטר מעונש ע"י תשובה. וצ"ל כיון שתשובה היא חסד שניתן רק בעוה"ז. וזה בחי' מי שטרח לשוב בע"ש נפטר מעונש בשבת.

⁵ עבודה זרה ג. - (לעיל לכו"ל עוה"ב) אמרו לפניו (גאונים להקד"ה) רבש"ע תנה לנו (את התניג מלוות) מראש ונעשנה (כלי שנקבל עליהם שכל עוה"ב) אמר להן הקב"ה שוטים שבעולם מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת.

שנקרא שבת, ונמצא בודאי לא נפטרין בזה ההודאה שהן מתחרטין ומודין, מדין גיהנם/יה כי זו חרטה ותשובה אחרי שכבר נסתלקו מעוה"ז שהוא ערב שבת. וע"כ מהדרא להו גיהנם להכא דהיינו שמחזירה אותם הגהנם למקום של שני הבקעים המעלים עשן, דהיינו שלא נמתק עי"ז החרון אף על המינות שלהם/יה, כי אין נפטרין בזה. ואעפ"כ כיון שבראש חודש יש התעוררות תשובה גם בגהנם לכן אין גיהנם בר"ח [יג]/יה כמו בשאר ימים {זוהר תרומה קנ:}/יה, והגיהנם של ר"ח אינו אלא החרטה/יה, שמתחרטים ומודים ומתביישין, זה בעצמו גיהנם/יה שלהם [כג] ועיין סוף תורה כב שצער הבושה בעוה"ב גדול מעונש הגהנם. וזהו דדייק, מהדרא להו : גיהנם להכא. דהיינו מה שמהדרא להו להכא, שחוזרים ומודים הוא הגיהנם שלהם/יה :

אות יסד

כדרכו בהרבה תורות מסיים רבנו את התורה בביאור הפסוק שהזכיר בתחילתה להראות כיצד כל התורה שלמדנו עד כאן רמוזה בו.

וז"פ ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם/יה כי איתא במכילתא/יה, אשר תשים לפניהם, לפני שניהם בשווה משמע הושוו אשה לאיש/יה לכל דינים שבתורה. פי' לכל דינים שבתורה שצריך להמתיקם, צריך להשוות היינו לייחד/יה, קוב"ה ושכינתיה/יה, שהוא בחי' י

יה צ"ע דקימל"ן עונש רשעים בגהנם יב חדש. אבל עיין ראש השנה דף יז. דהיינו פושעי ישראל בגופן עי"ש. אבל המינין והמסורות והאפיקורסים שכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים ושפירשו מדרכי צבור ושנתנו חיתתם בארץ חיים ושחטאו והחטיאו את הרבים כגון ירבעם בן נבט וחביריו יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות שנאמר "ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו'", גיהנם כלה והן אינן כלין, שנאמר "וצורם לבלות שאלו (מזבול לו)", וכל כך למה? מפני שפשטו ידיהם בזבול, שנאמר "מזבול לו", ואין זבול אלא בית המקדש שנאמר "בנה בניתי בית זבול לך", ועליהם אמרה חנה "ה' יחתו מריביו". אמר רבי יצחק בר אבין ופניהם דומין לשולי קדירה.

יה וצ"ע אע"פ שהוא ר"ח והם מודים ומתחרטים לא נמתק החרון אף עי"ז והם במקום התרי בועי המעלה עשן דהיינו חרון אף. כיוון שהחרטה לא מכח הבחירה שלהם, אלא רק מכח שמהדרא להו גהנם להכא ומיד אחרי ר"ח הם כבר לא יתחרטו עד ר"ח הבא, וכנ"ל שרק מכח ר"ח או מכח התשובה של רב"ח הם הודו שמשא אמת ותורתו אמת.

יה מרדכי אות תריא על פסחים קה. בשם פסיקתא. ובילקוט שמעוני איוב פ"י רמו תתק

יה מרדכי על פסחים – אות תריא – לכך אומרים צדקתך במנחה בשבת לצדק הדין מפני הנשמות שחוזרים לדינם במוצאי שבת אבל כשחל ראש חדש במוצ"ש אין אומרים אותו דנשמות אין חוזרין לדינם כדאיתא בפסיקתא אמר רבי אפטוריקי אור של גיהנם שובת בשבת ובראש חדש ודריש ליה מדכתוב ויצאו וראו בפגרי האנשים וגו' וסמך ליה והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו וגו'

יה זוהר תרומה קנ: – בשפתי ובירחי ובזמני ובחגי, בההוא אתר נורא אשתכח, ולא אתדנגו, אבל לא נפקי מתמן, כשאר חייבין דאית להו נייחא.

יה צ"ע כיון שבר"ח אין אש בגהנם למה נחרך הגיזה צמר שהכניס לבועי.

יה צ"ע הרי גם בגן עדן כל צדיק נכווה מחופתו של חברו (כמבואר בגמ' ב"ב עה. הובא בתורה כא) ומה ההבדל שבושה זו היא ג"ע ובושה זו היא גהנם.

יה עיין סוף תורה כב צער הבושה בעוה"ב גדול מעונש הגהנם

יה צ"ע אם הכוונה גם שרק בשמגיעים חזרה לאותו בקע הם חוזרים להודות, או שהכוונה שכל הזמן חוזרים ומודים היכן שהם בגהנם.

יה בתקפא אין כאן אות בתרלו הוסיף אות י

יה בתחילת התורה הביא פסוק זה וכתב בסופו וכו' וצ"ע כי כאן לא מבאר את ההמשך.

יה עיין ריש תורה ז' שם ציין הטשערינער רב לגמ' בקדושיך וב"ק ואילו למכילתא ציין שם רבינו לענין אחר עי"ש יכול יהיו התלמידים לומדים ואינם מבינים ת"ל לפניהם ערוך לפניהם כשלחן ערוך

יה ביאור הליקוטים – השוה אשה לאיש וכו'. מבאר לפי זה יותר בלשון הכתוב הנ"ל, השב אשת האיש. ע"כ. נראה כוונתו שהושוו אשה לאיש היינו יחוד אשה ואיש דהיינו שהאשה נעשית אשת איש וצריך להחזיר את האשת איש אשה לאיש שלה והאשה היא התפילה וצריך לבקש מהצדיק שיתפלל אותה דהיינו להשיבה לאיש שלה דהיינו הצדיק.

יה עניין זה של יחוד לא נזכר לעיל רק נרמו במרדכי ואסתר כי אסתר אע"פ שגידל אותה כבת אבל היתה אשתו של מרדכי כמבואר במגילה יג: טו בלת ויושבת בחיקו של מרדכי. נמצא שהרוח שבלב הנושב בידן ורגלין גורם לבחי' יחוד שלהם והכלל כל יחוד הוא בין משפיע למקבל. נמצא הידים בחי' מרדכי משפיע לבחי' רגלים, בחי' אסתר, ואז נעשה בחי' אסתר ברוח הקדש נאמרה, כי קבלה רוח חיים ממרדכי הצדיק והוא קיבל מלמעלה יותר כנ"ל.

אשה ואיש^א דהיינו שהאי שיאיר באשה עד שיהיו בבחי' המאורות הגדולים בחי' ואור הלבנה כאור החמה, **בחי' מרדכי ואסתר**^ב שע"י ואת מאמר מרדכי אסתר עושה זכתה לאור הלבנה כאור החמה בחי' אסתר ברוח הקדש נאמרה. כי הרוח חיים שבלב בחי' הצדיק מתפשט לידיים תחילה שהן קרובות ללב בחי' מרדכי ומשם לרגלין בחי' אסתר, ומרדכי הצדיק אחיזתו בשרש הידין ממש סמוך לרוח חיים הבא מהריאה ללב (עיי' בסוף תורה מה) וע"י יחוד מרדכי ואסתר עולות הידין לבחי' ויהי ידיו אמונה והרגלין עולות מבחי' נטיו רגלי לבחי' עומדות במישור דהיינו אמונה שלימה בחי' אסתר ברוח הקדש.

וז"פ, ואלה, מבואר במדרש כל מקום שנאמר ואלה הוא מוסיף על הראשונים {ב"ר נח פ' ל ג/ג^א}, נמצא שהמילה ואלה רומז על **בחי' תוספות**^ט וריבוי בחי' מוסיף על הראשונים^ט, שזה בחי' גאווה ע"ז כי הפונה לעזרת העבודה זרה הוא כאומר יש עוד בעל כח מלבדו ית', ובעל גאווה עושה עצמו ע"ז כי מיחס לעצמו כח ומוסיף את עצמו כעוד בעל כח מלבד הקב"ה. **כמ"ש (דברים ז')/ו' לא מרובכם חשק ה', שפירושו גאווה (ז')/ט** כמו שתרגם שם יונתן וכן משמע בפרש"י עפ"י הגמ' לא בגלל שאתם גאוותנים חשק בכם הש"י, **וזוה בחי' מוסיף על הראשונים, שהיא ע"ט בחי' המן** שעשה עצמו ע"ז כנ"ל והוא מזרע עמלק

וראיתי ביאור יפה באורח מישור עפ"י תורה פח כל ההשפעות אי אפשר לבוא אלא ע"י הצדיק, כי הצדיק יש לו ידים במה לקבלם והידיים הם אהבה ויראה, וכן בחוש רואים שהידיים סמוכים יותר ללב, ולכן הם מקבלים קודם את הרוח שבלב ומאירים לבחי' רגלין, ולכן צריך ליחד בחי' ידין ורגלין מרדכי ואסתר.

ולפ"ז לכאורה מחאת כף היא קודמת ומעוררת את הריקוד. אבל עיין לעיל מה בתחילת אות ו' דייקנו שרבינו פעם הקדים ענין הריקוד למחאת כף ופעם מקדים מחאת כף לריקוד. וצ"ע.

^ט במהדורת ברגר ושכינסיה ובמהדורת גיסין ואוצר ושכינסיה

^ע להאיר הארת החכמה בחושך כל סוגיה כדי להבין דבר מתוך דבר והיינו יחוד חכמה בינה אבא ואמא איש ואשה

^א צ"ע שהקדים כאן אשה לאיש, ונ"ל כי רוצה לומר שצריך להעלות את האשה למדרגת האיש.

^ב כי אלה המשפטים היינו התורה שהיא ידין ורגלין נגלה ונסתר ועיקר הכפירות הן כשנפרד הנגלה מהנסתר דהיינו התורה שבכתב מתורה שבע"פ שמבארת אותה למעשה ועוד הנסתר שהן טעמי המצוות,

^ג על הפסוק אלה תולדות נח אומר הבראשית רבה ל' (ג) אלה א"ר אבהו בכל מקום שנאמר "אלה" פסל את הראשונים, וכנאמר "ואלה" מוסיף על הראשונים, כאן שנאמר "אלה" פסל את הראשונים, דהיינו את דור המבול:

^ד בתשכט - תוספת

^ה פרפראות לחכמה אות כ שם ואלה מוסיף על הראשונים וכו' כי ענין זה של מוסיף על הראשונים יש בקדושה, וכן להיפך בסטרא אחרא חס ושלוש, כי לא די שלא תיקן המעוות אף גם שהוא מתגאה גם כן כנ"ל, וההיפוך מזה הוא בחינת מוסיף על ענין ראשון דקדושה, היינו שהצדיקים מוסיפין קדושה בכל פעם, וכל מה שמשגיגין ביותר הם ענוים ושפלים ביותר ועל ידי זה מכירין גם העכו"ם את גדולת השם יתברך, שזה גם כן בחינת מוסיף על הראשונים:

ואמנם עיין בתורה ז' שם מפרש רבנו על אותו פסוק "ואלה" שזה בחי' הצדיק שמוסיף קדושה בכל פעם.

^ו דברים פרק ז' (ו) פי עם קדוש אתה לה' אלהיך בך בחר ה' אלהיך לה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה: (ז) לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים:

עיי"ש בפרש"י שפשוטו הכוונה לרבו במספר והביא מדרש שהמיעוט פירושו שממעטים עצמם ועפ"י הגמ' בחולין פט. נתתי גדולה לאברהם ואמר אנכי עפר ואפר וכו' לעומת מלכי הגויים שנתתי להם גדולה ועשו עצמם אלהות וכפרו בהש"י.

והמשכיל לדוד שם בחומש כתב שרש"י הביא את המדרש כיון שקשה לפרש הפסוקים עפ"י פשוטו שחשק בנו בגלל שאנו מעטים במספר, נמצא לפ"ז שהמדרש הוא הפשט, שלפ"ז גם ברישא לא מרובכם הכוונה לגאווה, אלא שגם זה קשה בפשט, לומר שחשק בנו בגלל שאנו גאוותנים, וקמ"ל שלא, אלא בגלל שאנו ענווים.

אבל עין שם תרגום יונתן שמתרגם כך כפשוטו עפ"י המדרש תרגום יונתן - (ז) לא מן בגלל דאתון גי'נתין מן כולהון אומיא צבי יי בכון ואתרעי בכון אלהן דאתון מכיכי רוחא וענוותינן מכל עממיא:

^ט עיין שם בפרש"י ובחולין פט.: [ועיין משכיל לדוד שרש"י נחק לפרש הפשט עפ"י הדרש וצ"ע כי עדין קשה ה"א אבל עיין שם תרגום יונתן כשתרגם כך בפירוש - לא בגלל דאתון גי'נתין]

^ע חולין פט. - (דברים ז'-ז) לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטים עצמכם לפני נתתי גדולה לאברהם אמר לפני (בראשית יח-כו) ואנכי עפר ואפר למשה ואהרן אמר (שמות טז-ח) ונחנו מה לדוד אמר (תהילים כב-ז) ואנכי תולעת ולא איש אבל עובדי כוכבים אינן כן נתתי גדולה לנמרוד אמר (בראשית יא-ד) הבה נבנה לנו עיר לפרעה אמר (שמות ה-ב) מי ה' לסנחריב אמר (מלכים ב יח-לה) מי בכל אלהי הארצות וגו' לנבוכדנצר אמר (ישעיה יד-יד) אעלה על במתי עב לחירם מלך צור אמר (יחזקאל כח-ב) מושב אלהים ישבתי בלב ימים.

^{עט} גם בדפוס ותרולד - שהיא ומתולד - שהוא

שהוסיף עצמו על הראשונים דהיינו על הקב"ה, כמ"ש שאמר בלעם (במדבר כד) ^א ראשית גוים עמלק פרש"י שהוא ראשון להילחם בישראל, משמע שהוא הזה לעומת זה של ישראל שנקראו ראשית/ ^א "קודש ישראל לה' ראשית תבואתה", כי ישראל עלו בראשית המחשבה של בריאת עולם, ועמלק מחזיק עצמו שהוא הראשית שעלה במחשבה תחילה וכמוהו המן הרשע הבעל גאוה שמוסיף את עצמו שגם הוא בעל כח וחולק לעצמו כבוד. ותקונו של הבעל גאוה כנ"ל ריש אות ה' להתקרב לצדיק שהוא איש אשר רוח בו כי ע"י רוח הצדיק עובר ומתבטל הרוח גבוהה, וזה רמוז בתיבת **המשפטים**, דהיינו ^ב בחי' רוח, כמ"ש (ישעיה כח) ^ב ולרוח משפט וכו' משיבי מלחמה/ ^ב כי ע"י הרוח משפט הוא הרוח חיים המתפשט לידן ורגלין, משיב מלחמה לבטל את הדינים שבהם וע"ז מתבטלת הגאוה, כי ע"י הרוח נתתקן הגאוה והע"א כנ"ל. ועי"ז אשר תשים לפניהם. היינו הושוו אשה לאיש לכל דינים שבתורה, היינו בחי' המתקת הדינים דהיינו המתקת החרון אף שהוא כעס הקב"ה על עובדי ע"ז ובעלי גאוה. כי כל זמן שיש ע"א בעולם חרון אף ודינים בעולם. וע"י הרוח הנ"ל נתייחד קוב"ה ושכינתיה/ ^ב דהיינו שפסוק זה אמר הקב"ה למשה רבנו ולפי רבנו כוונתו שמישה שפיע רוח חיים לישראל שהם בחי' רגלין כמ"ש העם אשר ברגלך וזה בחי' היחוד קב"ה ושכינתיה דהיינו משה וישראל (פל"ח) דהיינו שההתקרבות לצדיקים היא בחי' יחוד קב"ה ושכינתיה וזה בעצמו גם מבטל את הרוח גבוהה שבלב ע"י הרוח של הצדיק, דהיינו שבחי' המשפטים מבטל את ה"ואלה" כנ"ל, ונמתקין הדינים/ ^ב ונסתלק חרון אף מן העולם :

והנה כלל הדברים אלו, שע"י הצדיק שהוא בחי' הרוח, אתעביר נכנע הרוח גבוהה שהוא אל אחר דהיינו כפירות. וע"י הרוח, כשהוא מתפשט לידן ורגלין אזי באים ריקודין והמחאת כף. כי ע"י

^א במדבר פרק כד (כ) וַיֵּרָא אֶת עַמְלֵק וַיֵּשָׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר רֵאשִׁית גוֹיִם עַמְלֵק וְאַחֲרֵיתוֹ עַדֵי אֲבָד:

רש"י (כ) וירא את עמלק – נסתכל בפורענותו של עמלק: ראשית גוים עמלק – הוא קדם את כלם להלחם בישראל וכך תרגם אונקלוס ואחריהו להאבד בידם שנאמר תמחה את זכר עמלק:

^א רבנו בחי' על דברים פרק כו פסוק א ומראשית כל תבואתך, נקראו ישראל ראשית, שנאמר (ירמיה ב, ג) קודש ישראל לה' ראשית תבואתה, וראוין הם להכיר ולדעת את ה' יתברך שהוא ראשית כל ראשית, ולכבדו מראשית כל תבואותיהם, וזאת כוונת התורה במצות הביכורים שהם ראשית שהתורה חייבה לישראל שנקראו ראשית ללכת אל המקום שהוא ראשית שכלולו של עולם שנאמר (תהלים נ, ב) מציון מכלל יופי, מציון נשתכלל יופיו של עולם, ולתת אל הכהן שהוא ראשית העבודה, ראשון למשרתי הקודש, ולהביא אליו ביכורים מראשית כל פרי האדמה. וזהו שכתוב:

^ב גם כידוע שמשפט הוא רחמי דהיינו מדתו של יעקב שהוא הבחי' צדיק שבכוחו לגלות האמונה גם לסט"א ולבטל את הכפירות כנ"ל

^ב ישעיהו כח (א) הוֹי עֵטְרַת גְּאוֹת שִׁפְרֵי אֶפְרַיִם וְצִיץ נָבֵל צְבִי תִפְאַרְתּוֹ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ גִּיּוֹת שְׂמֹנִים הַלְוִמִּי יֵין: (ה) בְּיָוֵם הַזֶּה יִהְיֶה יְהוָה צְבָאוֹת לְעֵטְרַת צְבִי וְלְצִפְרִית תִּפְאַרְתָּה לְשֹׂאֵר עַמּוֹ: (ו) וְלִרְחוֹ מִשְׁפָּט לְיֹשֵׁב עַל הַמִּשְׁפָּט וְלַגְבוּרָה מְשִׁיבֵי מַלְחָמָה שְׁעָרָה:

רד"ק – (ו) ולרוח משפט – ויהיה האל לרוח משפט למי שיהיה יושב על המשפט והוא חזקיהו ויהיה מלך ויושב על כסא מלכות לעשות משפט ואמר כי האל יהיה לו לרוח משפט כלומר שהאל יתן לו דעת ובינה לעשות משפט אמת, ואמר רוח כמו שאמר ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה כי החכמה והבינה מחלקי הרוח שהיא הנשמה:

מצודות ציון – (ו) ולרוח – ענין התעוררות וכן ותהי על יפתח רוח ה' (שופטים יא):

ועיין פרפראות לחכמה אות כא וכל זה נעשה על ידי המשפטים בחינת רוח כמו שכתוב (ישעיה כ"ח) ולרוח משפט וכו' כי שם מדבר מענין הגאוה כמו שכתוב (שם) הוֹי עֵטְרַת גְּאוֹת שִׁיכּוּרֵי אֶפְרַיִם וכו' ברגלים תרמסנה וכו' ברגלים דייקא כנ"ל (ומזה תבין קצת גם ענין השכרות של פורים), וסיים שם ביום ההוא וכו' עטרת צבי לשאר עמו, ודרשו רז"ל (סנהדרין ק"א): למשים עצמו כשירים, היינו בחינת ענוה ולרוח משפט כי כל זה נעשה על ידי הרוח שהוא בחינת משפט כידוע וכו' ע"ש עוד:

^ב צ"ע מדוע מצטט רבינו גם את המילים משיבי מלחמה ואולי הכוונה לומר שהרוח הנ"ל דהיינו רוח ה' על ידו ילחמו בדינים ביצה"ר בעמלק בגאות.

^ג עיין פרפראות לחכמה אות כב שם אשר תשים לפניהם כי כשמישה רבינו בחינת הצדיק האמת מאיר בחינת הרוח שלו שהוא בחינת משפט, אל המתקרבים אליו שהם נגדו בחינת רגלין, בחינת וכל העם אשר ברגליך כידוע, על ידי זה נתבטל הגאוה והעבודה זרה ונעשה בחינת יחוד קוב"ה ושכינתיה ונמתקין כל הדינים: עכ"ל

נראה כוונתו כי הפסוק הזה אמר הקב"ה למשה שילמד את ישראל תורה ועי"ז יהיה יחוד צדיק וכנסת ישראל ועי"ז יחוד קב"ה ושכינתיה

^ד מ"ק – כי שכינתיה היא בחי' המלכות שהיא בחי' האמונה ועיקר הדינים הם בה כי אמונה היא רגל וקיום ומעמיד של כל התורה כולה כמ"ש בגמ' מכות בא חבוקוק והעמידן על אחת ומלכות היא כח ההמלכה שממליך כל אחד את הקב"ה על עצמו וההמלכה היא כפי האמונה שיש לו והאמונה שיש לו היא כפי מה שמאיר לו האמת מהקב"ה והיינו יחוד קב"ה ושכינתיה

הצדיק שהוא בחי' הרוח, נתעלו הרגלין ונתגלה הארת הידים, נמתקים הדינים בבחי' המקומות הרחוקים מהאמת ומתבטל הכפירות ונתרבה האמונה כמבואר למעלה. וע"כ כתיב ביוסף שהוא בחי' הצדיק (בראשית מא) ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו. כך פרעה אמר ליוסף כשמינה אותו למשנה למלך מצרים, ורבנו דורש שרומז כי בלעדי בחי' יוסף שהוא בחי' הצדיק, א"א להעלות ולהרים הידים והרגלים כנ"ל :

ולכאורה השמיט רבינו בסיכום הזה כמה אותיות בתורה שמדבר בהם מקרוב רחוקים ותיקון התפילה והעצה לבעל גאווה והנגלה ונסתר שבתורה ופורים וקורח ור"ח. אבל באמת הכל טוב על הקדמה הנ"ל, כי גם קרוב רחוקים הוא בחי' המתקת הדין ותיקון האמונה ע"י הצדיק כי הרחוקים הם בחי' הרגלין בקומת הקדושה. והכל טוב על תיקון המלכות ובנינה. וזה נעשה ע"י הצדיק שהוא בחי' זעיר, והוא גם בחי' אָם דהיינו בינה, וכן בפרטיות לכל אחד יש בחי' צדיק כפי תיקון הברית, וכן הרוח האמת שבליבו, דהיינו היצה"ט, שהוא בחי' הצדיק שיש בו. ובכלליות הלב הוא בחי' בינה, והרוח שבלב הוא בחי' זעיר, וע"י שתי בחי' אלו האדם מתקן את המלכות שלו, דהיינו את האמונה שלו, ואת כח ההמלכה שלו את הש"י על עצמו, וכמבואר בתורה ז' שכפי שמאיר האמת בכח הביטול כן נשלמת האמונה של האדם, כמ"ש בזהר צדק כד אתחבר בה אמת היינו אמונה. ועי"ז מתבטל החרון אף ונמתקים כל הדינים, כי עיקר החרון אף הוא רק על פגם האמונה.

והנה מכלל הדברים אתה שומע, שנגלה הוא בחי' ידים, ונסתר הוא בחי' רגלין, בחי' מרדכי ואסתר. ואף שנסתר הוא למעלה מנגלה, עכ"ז התגלות הנגלה הוא במקום גבוה, דהיינו הידים, והנסתר ברגלין, שהיא למטה מידיים, והענין עמוק. אך הוא ענין שכתוב בזוהר [19], תנאים בשוקין ואמוראים בדין. ואף שהתנאים למעלה מאמוראים. מכל מקום הם במקום שהוא למטה ממקום האמוראים [20]. וכן נביאים כנגד נצח הוד יסוד וכתובים דהיינו ספרי הכתובים אע"פ שאינם נבואה הם כנגד חסד גבורה תפארת. ונראה בכלליות כי ככל שהאור גבוה יותר יש בכוחו לרדת נמוך יותר, ועיין תורה נו שבמקומות הנמוכים בחי' רגלין א"א להאיר שם תורה בנגלה מחשש יניקת הקליפות הרבות ששם לכן שם נמצא בחי' הנסתר שבתורה וכבר מבואר על זה תירוץ [21] (צ"צ א"א) [22].

¹⁹ תיקון כא דף מג. וקה"י ערך אמוראים

²⁰ עיין ע"ח שער כב פ"ג ד"ה אמנם זה סוד עולם הפוך ראיתי

²¹ אולי אפ"ל עפ"י מש"כ אבא יסד ברתא וידוע שענינים חכמה, ואזנים בינה, ועל כן העין רואה גשמיות, ואוון רק קול רוחני, וזה כי ככל שהאור גבוה יותר יש בכוחו לרדת נמוך יותר והטעם נ"ל מבואר בתורה נו כי ככל שהאור גבוה יותר פחות יש חשש שינקו ממנו החיצונים לכן אפשר שירד נמוך יותר לכן גם תורת הנסתר מתגלית היום בעקבתא דמשיחא דייקא יותר ממה שבדורות ראשונים שאו הייתה נחלת יחידי דורות והיום נחלת הכלל. לכן דייקא אסתר בחי' רגלין היא בחי' נסתר, ואילו הידין בחי' נגלה.

²² עיין בפירושו (מכת"י המהר"ח) שנדפס בסוף התיקונים בדף י' שם מבואר ענין זה

²³ הערה זו נוספה מתורגו והיא מלוח השמטות של מוהר"ח במהדורת תקפא סוף חלק א'. בתורגו נוספה השמטה זו בתוך הספר בסוגריום כן – (עיין בפירושו שנדפס בסוף התיקונים) (דף י"ד) שם מבואר ענין זה.

²⁴ עיין תירוץ על זה בפרס רמונים לרמ"ק ערכי הכנויים פ"א ערך אמוריים ועיין קהלת יעקב ערך אמוריים הנ"ל

²⁵ עיין רמ"ק בפרס רמונים – שער כג פ"א ערך אמוראים פי' הרשב"י עליו השלום בתיקונים (תקונא כ"א ד"מב) כי ג' אבות גדולה גבורה תפארת נקראים אמוראים ונצח הוד יסוד נקראים תנאים. ולכאורה היה ראוי שיה' להפך כי תנאים גדולים מאמוראים. אלא שאפשר לומר שהוא על דרך נבון וחכם כי נבון גדול מחכם ונבון בבינה וחכם בחכמה. אלא הטעם כי כל עוד שיתעלה יתמעט הידיעה בו וכן הענין כי תנאים גדולים מאמוראים שהם יורדים לסוד עומק הענין. והאמוראים יודעים הענין כמו בקבלה בלי גילוי טעם כ"כ כפעולות החסד גבורה ת"ת שהידיעה בפעולתם נעלמת:

ועיין ספר קהלת יעקב – ערך אמ – אמוראים הן בחינת חסד גבורה תפארת כן פירש רבי שמעון בן יוחאי בתיקונים (תיקון כ"א מ"ג ע"ב) והתנאים בנצח הוד יסוד, ועיין בפרס (שער ערכי הכינויים פרק א') מה שמיישב בקושיא שהתנאים גדולים מהאמוראים היה ראו להיות להיפך, ולי נראה ליישב על פי מה שקבלתי ממורי מוהר"י סג"ל מלובלין שנשמתו בגנוי מרומים, שכל הדבר בשפל המדריגה צריך אור יותר עליין להיות בתוכו להחיותו, והביא ראיה ממה שכתב הרב ז"ל (פרי עץ חיים שער חג המצות פרק ז') שבמצרים הוצרך הקדוש ברוך הוא בעצמו לרדת לפי שהיה מקום הטומאה ביותר, ובזה יתיישב לפי שהתנאים היה במדריגה עליונה לא הוצרך להוריד להם אור חסד גבורה תפארת וסגי באור נצח הוד יסוד, מה שאין כן האמוראים שהן למטה ממדריגה צריך אור יותר עליין להיותם, ועוד ראיה לדברי מורי מוהר"י יצחק שנשמתו בגנוי מרומים שהרגל יונק מהמוחין בסוד ע"ב קס"א גימטריא רגל, ויש לומר אמוראים גימטריא חסד גבורה ושמונה אותיות ושני כוללים, וכן אמוראים גימטריא רחמים שהוא סוד תפארת, הרי לך מבואר בתיבת אמוראים חסד גבורה תפארת שהוא בחינתם, ועיין מה שכתבתי בערך תנאים וכו' שאמוראים הן בחינת חסד גבורה תפארת דנוקבא, ותנאים נצח הוד יסוד דכורא וע"ש באורך, ובזוהר פקודי דף רנ"ח פירוש במקדש מלך שם שאמוראים הן מפרקין אמצעים ופרקין בתראין דנצח הוד דבריא:

(עוד ראה זה מצאתי מכת"י רבינו ז"ל בעצמו. מענין התורה הנ"ל. וזהו) :

ואלה המשפטים אשר תשים וכו' : גאות מודעת זאת בכל הארץ [צ"ה/יג] שהיא

מדה מגונה [יג/יז]. בעיקר כשרואים מידה זו אצל אחרים, כחז"ל עירובין יג: כל הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח

ממנו [יז/יז]. וצריך לברוח ממנה צ"ע אולי הכוונה לספרי המוסר שם זה מפורסם אבל אעפ"כ יש בני אדם

שרודפים אחר כבוד ורוצים למלוך ולהנהיג את העולם ואומרים שיש לאל ידם [ט"ז/ק] לעשות

פדיונות [ק"ב/ק"ב] ולהתפלל תפלות ועליהם נאמר [ק"ב/ק"ב] "השב אשת

^{צ"ד} כמו שביאר הרמ"ק בפרדס כנ"ל שתנאים ברגלין כיון שיורדין יותר לעומק (וסוד) העניין. גם עיין תורה נו שסתרי התורה הם מתגלים דייקא בהסתרה שבתוך הסתרה. ועיין תורה וזו שדייקא הרחוק הוא קרוב ביותר. ותורה לג היכן אלקיך בכרך של רומי דייקא. ועיין תורה יב תנינא שחיות המקומות המטונפים מהכתר דייקא. וכן מבואר ממה שבמצרים הוצרך הקדוש ברוך הוא בעצמו לרדת לפי שהיה מקום הטומאה ביותר (כמבואר בפרי עץ חיים שער חג המצות פרק ז'). ועיין קל"ח פתחי חכמה פתח טז מבאר ענין התגלות הספירות שיוצאות מכתר ויורד ומחשיך עד המלכות ובחושך הגדול ביותר שם מאיר שוב הכתר וחוזר חלילה כמראה הבזק רצוא ושוב. וזה שהראה הקב"ה ליחזקאל במראה בפרק א' סוד החיות רצוא ושוב. ועיין פתחי שערים נתיב צמצום פתח ז' שהמלכות שרשה במלכות א"ס ששם היה הצמצום וזה שכתוב בתקונים והזוהר דמלכות סלקא עד א"ס. ועיין תורה ל' ככל שהחולה יותר כך הרופא צריך שיהיה גדול יותר וע"כ יחידי הדורות כל אחד עלה למעלה מקודמו, והתורות של רבינו אמר שהמשיך אותן מעתיקא.

^{צ"ה} לשה"כ ישעיהו יב ה' ועיין שיר השירים רבה ד' כ'

^{צ"ו} ישעיה יב (ה) וְיָמְרוּ יְהוָה כִּי גָאוּת עָשָׂה מִיַּדְעַת (מוֹדְעַת) זֹאת בְּכָל הָאָרֶץ:

הפשט בפסוק מדבר בגאוות הקב"ה שהיא ידועה ומתפשטת בכל הארץ. ואולי אפ"ל שעל כן נקט רבנו פסוק זה לומר שכל המתגאה כדוחק את גאוות הקב"ה, ומצמצם אותה. וכן לשון חז"ל במ"א שהמתגאה חולק לעצמו כבוד דהיינו כביכול לקוח לעצמו חלק מהכבוד של הקב"ה, ממילא נוגע שתכלית הבריאה דכתיב לכבודי בראתי וכו', שעל כן כך דברו בגנות הגאווה עיין סוטה ד:

וחז"ל במדרש דרשו מודעת זאת בכל הארץ שהוא בטוי שאמר חזקיהו להסביר מדוע לא אמר שירה על הנס שנעשה לו שבלילה אחד הרג מלאך את כל חיל סנחריב שבא לכבוש את ירושלים ובמדרש שיר השירים רבה ד' יט (או כ) מובא שאם היה אומר שירה היה נעשה מלך המשיח והייתה הגאולה ובגלל גאוותו הפסיד.

עיין שיר השירים רבה פרשה ד פסקה כ - ר' ברכיה בשם ר' אלעזר אמר ראוין היו ישראל לומר שירה על מפלתן של סיחון ועוג וראוי היה חזקיהו לומר שירה על מפלת סנחריב דכתיב (ד"ה ב' ל"ב) ולא כגמול עליו השיב (לו) יחזקיהו (למה) כי גבה לבו. את חמי חזקיהו מלך וצדיק ואת אמרת כי גבה לבו? אלא גבה לבו מלומר שירה. אתא ישעיה לגביהון דחזקיהו וסיעתו אמר להון (ישעיה י"ב) זמרו ה', אמרון ליה למה? (שם) כי גאות עשה, אמרון ליה כבר מודעת זאת בכל הארץ. א"ר אבא בר כהנא אמר חזקיהו תורה שאני עוסק בה מכפרת על השירה א"ר לוי אמר חזקיהו מה אנו צריכין לומר נסיו וגבורותיו של הקב"ה כבר מודעת זאת מסוף העולם ועד סופו לא כבר עמד לגלגל החמה באמצע הרקיע וראו נסיו וגבורותיו של הקב"ה עד סוף העולם וכו' ... ריב"ל אמר אילו אמר חזקיהו שירה על מפלת סנחריב היה נעשה הוא מלך המשיח וסנחריב יג ומוגוג והוא לא עשה.

^{צ"ז} **כן רואים בחוש** בכל הארץ גם אצל הגויים שגאוות שנואה אצל הזולת יותר משאר מדות רעות כגון תאוות אכילה והידועה וממון אמנם גם הכעס מאוס אבל גם הוא סניף של גאווה ואולי הגאווה וכן הכעס דייקא אצל הזולת מאוס כיון שהיא על חשבוננו.

^{צ"ח} **ועיין תפארת ישראל** /יכין/ על מסכת אבות פרק א משנה יג - (אות מח) נגד שמא אבד שמייה - ומלת נגד ר"ל ממושך, כמו גוד אסיק וסוכה ד"ד ב' /דר"ל משוך והעלה, רק דאם פ' הפעול היא נ', חסירה היא בציווי כמו, נגש, גשו, ור"ל, המעשה הא' שמרשם הגאותן, מי שרוצה להרחיב ולגדל שמו בעולם, שיהיה שמעו הולך שהוא מושל בעירו על הכל, לבלי ימרו את פיו, אז זה ענשו, אבד שמייה, דמדריצה כבוד שאינו ראוי לו, יאבד גם להמעט שהיה לו ולהכי קאמר ברישא שמא, ובסיפא שמייה, ודו"ק, וכמשחז"ל כל הרודף אחר הכבוד, הכבוד בורח ממנו [עירובין ד"ג א'], ואמרינן גמלא בעי קרני אודנא דהו"ל גזייה מנייה [סנהדרין ק"ו א'], והכלל דכל המתגאה נתאנה, שחושב דברדפו אחר הכבוד יכבדוהו, וכשיתנהג בענווה ישפילוהו, ותהי להפך, דהמבקש ענווה ימצא כבוד, והמבקש כבוד ימצא בושה, כי גם בעודו בתקפו, העומדים לפניו בלשונם יכובו לו, ויבוזהו בלבם, כי אולם אחריו כל אדם ישחק, ויכנוהו כסיל, וגאותן, שוטה, אולם כגללו, יד כל אדם בו, ולא יניחוהו להגביה ראשו, וגם מן השמים נלחמו הכוכבים ממסילותם להורידו ולהשפילו, כי הקב"ה ובנ"א שונאים להגאותן כתועבה, ואפילו יהיו בו כל המדות היפות, יהיו כנרות כבויים, כשלא יציץ עליהן אור ענווה מלמעלה, דאל"כ הם בעיני כל כנוס זהב באף חזיר:

^{צ"ט} לשה"כ בראשית לא כט מיכה ב' א'

^ק **לשון זה** אמר לבן ליעקב כשהשיגו אחר שברח ממנו - (בראשית לא כט) **יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלהי אביכם אָמַר אָמַר אֵלֵי לְאָמֹר הַשָּׂמֶר לְךָ מִדְּבַר עַם יַעֲקֹב מְטוֹב עַד רַע:**

^{קא} **לעשות פדיונות** לא נזכר לעיל ומשמע שזה אותה בחי' כמו תפילה וצ"ע אם מועיל מה שאנו מבקשים שיהיה פי כפיהם וידי בידם כמו שכתב מוהרנ"ת בתפילה של הפדיון ועיין מעדני מלך שרמזו זאת במה שאמר לעיל צרור כספם קשור בשקם דהיינו שעדין יש להם תאות ממון לפדיונות.

^{קב} וירא כ' ד'

^{קג} פרשת וירא בראשית פרק כ (ז) וְעָתָה הֲשִׁב אֶשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא וְיִתְפַּלֵּל בְּעַדְךָ וְחִיָּה וְאִם אֵינָךְ מְשִׁיב דָּע בִּי מוֹת תָּמוּת אֶתָּה וְכָל אֲשֶׁר לְךָ:

לנפול לפניו לא תוכל לו כי נפול תיפול לפניו, ובמדרש שהמן אמר למרדכי עומר שעורים דדיכו אתי ונצח אותו ואת בניו, וקומץ הקמח שלכם דחה עשרת אלפי ככרי כסף שלי.

וקורח רבינו אמר שבפורים תיקן אותו.

וכאן מבואר איך ואבימלך ושרה שהם בחי' אחשוורוש ואסתר, ובנין המלכות-אמונה-תפילה, שהיתה בחי' נקודה בימי אברהם, עד בחי' השינה בימי גלות ראשונה, והניסור והיחוד שנעשה ע"י מרדכי ואסתר, עד שקיימו וקבלו מרצון שהוא בחי' יחוד השלם.

ואולי גם הספירה קשור לפורים מלבד שמדבר בבנין המלכות אבל גם כי רבינו אמר שעכשיו ההתחלות מפורים, וא"כ גם הספירה היא מכח פורים כי הספירה היא לגלות אור בחושך דהיינו בימי הדין והעלמה, וזו הנהגה שנתחדשה בפורים שהנס והאור של מרדכי ואסתר היה הכנה לפסיקת הנבואה בתחילת בית שני שאז התחיל בחי' חכם עדיף מנביא שהיא בחי' מציאת אור בחושך.

ונרמז בה ענין בנימין אולי כוונתו לבחי' החסד דהיינו גדולה של מרדכי ובתורה מרמז לגדלות וגאווה של המן דווקא ואולי זה בחי' הלעומת זה של מרדכי שהיה בחי' משה ענו דייקא.

ומבואר בה מעלת מרדכי וכוחו לגלות השגחה עצומה דייקא בזמן של הסתרה עצומה דהיינו תרדמת ז"א בחי' אלוקים ישן, כי הוא הארה שיוצאת דייקא ע"י בחי' תרדמת זעיר (ואולי זה בחי' חכם עדיף מנביא בחי' מעלת תקופת התנאים שנתגלתה דייקא אחר שפסקה הנבואה מישראל כמבואר בר' צדוק על חנוכה)

ומבואר מצב המלכות אז שהייתה קומה שלימה אלא אחר באחור, והגלות הייתה בחי' תרדמה שהפיל על האדם כדי לנסר אותה ולהביאה פב"פ, ובזמן התרדמה אזי המוחין מבינה במקום להאיר בז"א, מאירים במלכות, שע"ז במקום שני פרצופים שיוצאים מז"א, דהיינו יעקב ורחל מבחי' אורות או"א המאירים בו עכשיו יוצאים ג' פרצופים דהיינו שנוסף סוד מרדכי שהוא מר עובר דהיינו גבוה מיעקב, כי הוא עטרת היסוד דהיינו מלכות היוצאת בגלוי.

נמצא שמרדכי ואסתר שניהם בחי' מלכות, ומרדכי בחי' ידן דייקא בחי' ידי נטפו מר עובר, ואסתר היא נוק' דיליה דהיינו רחל היוצאת מנוק דז"א כשז"א ישן.

וצ"ע הארת יעקב מי הייתה אז ואולי עזרא הסופר או זרובבל.

ומבואר שענין הפרצופים הנ"ל הם לבד ממה שיוצאים בבחי' צדיקי הדור, הם בכלליות גם ענין ההשגחה שיש באותו דור. ונראה שתרדמת ז"א מורה על שההשגחה היא נסתרת יותר, כי כל ההשגחה של הבינה היא דרך הנוק' דז"א שהיא בחי' יותר נמוכה בקדושה, דהיינו בחי' לבוש יותר מגושם, ולכן אז כלפי חוץ היה נראה שאין השגחה כלל.

ואולי זה מרמז לבחי' סתרי תורה הנזכרים בתורה שהם בחי' רגלין בחי' אסתר, כי התורה היא בחי' השגחה כמבואר בתורה יג, ובבחי' סתרי תורה היא תורה גבוהה מאד כמבואר בתורה נו, שעל כן היא נסתרת כל כך כדי שלא ינקו ממנה החיצונים, ומאידך לכן היא גם יכולה לרדת כל כך נמוך למקום החיצונים והחושך, ולהמשיך גם לשם השגחה נעלמת.

וזה בחי' קיימו וקבלו, דהיינו שקיימו היא הנסתר שנתעורר דייקא אז הקיום והחיוזק לנגלה שכבר קבלו בסיני.

וזה בחי' הספירה ושבעות כי ע"י ימי הספירה שהם העמידה בחושך לראות אור בחושך שזה בחי' נס פורים אזי בשבעות מתקיים האור שכבר קיבל בפסח

ואולי כוונת רבינו בתחילת התורה כשיש דינים הכוונה לבחי' תרדמת זעיר ואז התיקון רקודין והמחאת כף לעורר בחוזק את הארת הבינה לנוק' דייקא דהיינו תיקון המלכות וזה ע"י שמעורר את בחי' שני הפרצופים היוצאים מהנוקבא דהיינו רגלין וידין בחי' מרדכי ואסתר וע"י הריקוד והמחאת כף שמנשב בהם הרוח מהלב ונכנע בחי' המן וחבריו הרוצים לבטל הארת מרדכי ואסתר ואזי אפשר לנסר את זו"ן ולהשוותם וליחדם פב"פ כמובא בסוף התורה עה"פ אשר תשים לפניהם הושו איש ואשה.

ואולי הארת מרדכי דהיינו יסוד דאבא, עליה מתכוון רבינו לומר שא"א להעלות את התפילה מבחי' הר שדה לבית אלא ע"י צדיקי הדור, שזה גם כוונתו שאמר העצה היעוצה לבטל הגאווה, וכן בסוף "בלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו", דהיינו כי מלבד שמרדכי הוא בחי' ידן, בחי' ידי נטפו מר עובר, ובחי' דודי שלח ידו מן החור, דהיינו מהבינה, ונקרא דודי כי מתגלה בבחי' "דוד אסתר", שהם אורות או"א היוצאים מהנוק' כנ"ל בזמן תרדמת ז"א.

אבל הוא גם בחי' יסוד בחי' הצדיק, שרק על ידו אפשר להאיר האמת לרחוקים לקרבם, כמ"ש "ורבים מבני הארץ מתייהדים מפחד מרדכי" דהיינו שעל ידו נפל המן ועל ידו גם הרחוקים נתקרבו.

עד כאן ההקדמה

שער הכוונות - דרושי חג הפורים חצי הראשון של דרוש א

הנה נתבאר אצלנו בדרושי נוקב' דז"א ובענין מיעוט הירח כי בכל זמן של הגלות עומדים זו"ן אב"א כל ימי החול לולי בשעות התפל' ובשבתו' וכיוצא בזה כמו שנתבאר שם.

והנה כאשר רוצים לחזור פב"פ צריך שתקדים בחי' הפלת הדורמיטא על ז"א כדי שתיעשה הנסירה ותוכל לחזור עמו אפין באפין כנו' בדרושי ר"ה ולהיות כי ענין מרדכי ואסתר היה בסוף השבעים שנה של גלות בבל כנודע לכן אז כבר בימיהם התחיל ענין תיקון זו"ן כדי לחזור אפין באפין ויגאלו ישראל.

וענין התחלה זו היא ענין הדורמיטא שנעשה אז בימיהם וז"ס הצרה העצומה שהיתה אז לישראל אשר עליו נאמר והנה אימה חשיכה גדולה בו' וארז"ל חשכה זו גלות מדי שהחשיך עיניהם של ישראל.

וענינו הוא לפי שאז היה ז"א בסוד הדורמיטא ונודע כי המן הרשע. היה אוסטורלוגוס גדול כנודע בענין ויפל פור הוא הגורל מיום ליום בו' ובפרט במ"ש בס"ה כי הוא ועשרת בניו כוללים כל עשרה קליפין החיצונים וידע בחכמתו ענין מיעוט השגחתו ית' על ישראל בימים ההם להיותו בבחי' השיגה ולכן חשב ועלה בלבו כי הזמן מוכן לאבד שונאיהם של ישראל, וז"ס ענין ויכח המן עם אחשוורוש אם יעלה בידם עצה זו והשיב לו המן ישנו עם בו' ודרשו רז"ל ישן הוא האלוה שלהם והבן זה.

ולחיות כי הדורמיטא ההיא היא לטובתן של ישראל כדי שתנסה הנקבה מאחוריו ויחורו פב"פ ויגאלו ישראל ויבנה בית המקדש לכן התייעצו שניהם כי בזמן ההוא שהאלוה שלהם הוא ישן יקדימו הם לאבד ולהשמיד שונאיהם של ישראל כדי שלא ישארו אפילו מתי מעט שהיו ראויים לגאולה ועי"כ לא יבנה בהמ"ק.

ונודע' עצת המן מן שמי ספרא בנו וכתביהם אל אחשוורוש הנק' ארתחששתא בספר עזרא עד שבטלו בנין ב"ה בראותם כי הגיע זמנו להבנות ודי בזה. והנה אף בזמן הדורמיטא אין הנקבה ישנה כי אז מסתלקין המוחין מן ז"א ונכנסין בנקבה כדי להבנות ולתקן פרוצ'פ' כדי שתוכל לחזור אפין באפין כנודע בענין דרוש השופר של ר"ה

ובהכרח יש הארה והשגחה זו על ישראל מצידה

וענין אותה הארה היתה ענין מרדכי הצדיק כמו שנבאר בע"ה

וכראות המן את מרדכי שעל ידו היתה הארה והשגחה על ישראל בזמן ההוא נתייעץ עם זרש אשתו ושס"ה יועציו בו' וארז"ל כי זרש אשתו הית' מכשפ' גדולה ועצתה שקולה מכל שס"ה יועציו ועלתה עצתם להרוג את מרדכי ולתלותו על העץ הוא זנבה של נחש המשך רגל הקוף כמבואר אצלנו וכנו' בס"ה שיר השירים ודי בזה. ואם ח"ו ככה יעלה יוכל אח"כ לאבד את שונאיהם של ישראל

ואז השי"ת ברחמי האיר הארת נוק' העליונ' והיא גדולת מרדכי ואסתר ועל ידם נושעו ישראל מן הצרה הגדולה ההיא כמו שנבאר וזה ענין מרדכי והארתו. דע כי הנה בזמן הדורמיטא דז"א לא בלבד יוצאין המוחין דז"א מצד נה"י דאימא ונכנסין בנוק' רחל בהיותה אב"א אלא (אף) גם המוחין דבנה"י דאבא בסוד ויבן ה' אלהים את הצלע דא אבא ואימא

ונמצא כי כמו בהיות המוחין ההם תוך ז"א היו יוצאים מהם ב' הארות לחוץ

ומבחי' הארת המוחין דאבא יוצא יעקב מצד פנים דז"א

ומבחי' הארת מוחין דאימא יוצאת רחל מצד אחוריו

גם עתה יוצאות מרחל נוק' דז"א ב' הארות אלו ג"כ בלי ספק

ולא עוד אלא שבהיות מוחין הנו' תוך הנקבה נתוספה בחי' הארה שלישית משא"כ בהיותם תוך ז"א והוא כי הנה בהיותם תוך ז"א היה היסוד דאימא נשלם בחוזה דז"א והיסוד' דאבא שהוא יותר ארוך כנודע היה נשלם בסיום היסוד דז"א ממש ולא היה יוצא מחו' ליסוד כלל אבל עתה בהיותם המוחין תוך הנקבה אשר היסוד שלה נוקביי קצר מוכרח הוא שהיסוד דאבא יתפשט ויצא מחוץ ליסוד נוקבא ולחוץ ותתגלה הארתו בגילוי גמור לגמרי ונודע כי מה שהיה מתלבש ביסוד דז"א הוא בחי' העטרה של היסוד דאבא שהוא בחי' המלכות דאבא ואין ספק כי הארה זו הנגלית ממלכות דאבא היא הארה גדולה עד מאד.

והנה שורש נשמת מרדכי היתה מן ההארה ההיא

ולכן על ידו היתה תשועת ישראל בזמן ההוא

וזה נרמז בשם מרדכי ממש שארז"ל שהוא לשון מורא דכי"א מ"ר דכ"י והוא תרגום מר דרור גם נק' מור עובר והענין הוא כי ההארה הגדול' ההיא היא מר דרור זך ונקי בתכלית העוברת מפי יסוד דנוק' ולחוץ

וז"ס פ' וידי נטפו מר בו' עובר

ובזה תבין מעלת מרדכי שעלה לבחי' מלכות ומשנה למלך וז"ס הפסוק ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה והמשכיל יבין כל פרטי הפסוק זה

ענין יציאה זו מלפני המלך היא רחל

ועטרת זהב גדולה מצד עטרה יסוד דאבא ולכן נקרא גדולה כי החסד והחכמה נקרא גדולה בסוד הגדול הגבור והנורא.

גם המעמיק ישכיל היותו משבט בנימין ודי בזה

וז"ס קריאת המגילה וגם התפשוטותה בעת קריאתה לטעם פירסום הנס

והוא ענין הארת עטרת מלכות דאבא המתגלית ויוצאה לחוץ

ולכן נקרא מגילה לשון גילוי וצריך לגלותה ולפרסמה.

גם מגלה בלא יוד היא עולה בגי' ע"ח כמנין ג' הוי"ת כ"ו כ"ו שהם ענין ג' מוחין דחב"ד דנה"י דאבא המתגלים שם במלכות ההוא

וזהו ענין היות המגילה נקרא אגר"ת ונקרא ספ"ר ויש לה דינין כתורה שבכתב כי ספר התור' הוא יסוד דאבא הנקרא תורה שבכתב צורת ספר כעין ו' ארוכה והמגילה היא ההארה היוצאה מחוץ ליסוד כנו' וגם הוא ארוכה בצורת ו' ובצורת מגילה ארוכה ודי בהערות אלו אל המשכילים:

עד כאן העתקת שער הכוונות פורים